



Black Sea Journal of Public and Social Science

Volume 6 | Issue 2



ISSN: 2618 - 6640



BLACK SEA JOURNAL OF PUBLIC AND SOCIAL SCIENCE

(BSJ PUB SOC SCI)



BS Journals

Black Sea Journal of Public and Social Science (BSJ Pub Soc Sci) is a double-blind peer-reviewed, open-access international journal published electronically 2 times (January and July) in a year since January 2018. It publishes, in English and Turkish, full-length original research articles, innovative papers, conference papers, reviews, mini-reviews, rapid communications or technical note by the scientists on various aspects of both theoretical and empirical articles and case studies relating to education, sociology, political science, history, law in society and related disciplines and also covers articles on any fields of social science.

ISSN: 2618-6640

Phone: +90 362 408 25 15

Fax: +90 362 408 25 15

Email: bsjsocsci@@blackseapublishers.com

Web site: <http://dergipark.gov.tr/bssocialscience>

Sort of publication: Periodically 2 times (January and July) in a year

Publication date and place: July 01, 2023 - Samsun, TÜRKİYE

Publishing kind: Electronically

EDITOR BOARDS

EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU, Department of History, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

SECTION EDITORS*

Prof. Dr. Aleksandre MGHEBRISHVILI, Department of Education, Gori State University, GEORGIA

Prof. Dr. Bozkurt KOÇ, Department of Psychology, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

Prof. Dr. Ferhad TURANLI, Department of History, National University of Kyiv, UKRAINE

Prof. Dr. Giorgi SOSİASHVILI, Department of Social Science, Gori State University, GEORGIA

Prof. Dr. Lia AKHALADZE, Department of Culture, Sokhumi State University, GEORGIA

Prof. Dr. Mirian MAKHARADZE, Department of Social Science, İvane Cavakhişvili Tbilisi State University, GEORGIA

Prof. Dr. Roin KARVELİSHVİLİ, Department of History, İvane Cavakhişvili Tbilisi State University, GEORGIA

Prof. Dr. Zaza ŞAŞIKADZE, Department of Educational Science, Shota Rustaveli State University, GEORGIA

Assoc. Prof. Dr. Akın TEMUR, Department of Archeology, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Burul SAGINBAYEVA, Department of Linguistics, Kyrgyz-Turkish Manas University, KYRGYZSTAN

Assoc. Prof. Dr. Didem ÇABUK, Department of Radio, Television and Cinema, Suleyman Demirel University, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Kakha N KVASHİLAVA, Department of Public and Media Relations, Sokhumi State University, GEORGIA

Asst. Prof. Dr. Arzu SECER, Department of Economics, Cukurova University, TÜRKİYE

Dr. Ercüment YİĞİT, Department of Sports Management, Marmara University, TÜRKİYE

* The ranking is arranged alphabetically within the academic title

STATISTIC EDITOR

Assoc. Prof. Dr. Taner TUNÇ, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

ENGLISH EDITOR

Asst. Prof. Dr. Betül ÖZCAN DOST, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

TURKISH EDITOR

Prof. Dr. Serkan ŞEN, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

REVIEWERS OF THE ISSUE*

Prof. Dr. Birol SAYGI, İstanbul Ayvansaray University, Department of Food Technology, TÜRKİYE

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK, Ardahan University, Department of History, TÜRKİYE

Prof. Dr. Erdoğan GAVCAR, Muğla Sıtkı Koçman University, Department of Quantitative Decision Methods, TÜRKİYE

Prof. Dr. Fatih ÜNAL, Ordu University, Department of History, TÜRKİYE

Prof. Dr. Hava SELÇUK, Erciyes University, Department of History, TÜRKİYE

Prof. Dr. Müjdat AVCI, Osmaniye Korkut Ata University, Department of Educational Psychology, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Levent KÜÇÜK, Amasya University, Department of History, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Osman Fırat BAŞ, Poznan Adam Mickiewicz University, Department of Slavic Language, Literature and Culture, POLAND

Assoc. Prof. Dr. Ömer SUBAŞI, Atatürk University, Department of History, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Seyyal KÖRPE KEMER, İstanbul University, Department of Slavic Language, Literature and Culture, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Şenay BULUT PEDÜK, Trakya University, Department of Early Childhood Education, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Asuman BİLBAY, Sivas Cumhuriyet University, Department of Primary Education, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Cemre Eda ERKILIÇ, Ankara Hacı Bayram Veli University, Department of Quality Management, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Didem DEMİR, İstanbul Okan University, Department of Business and Administrative Sciences, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Elifcan CESUR, Kırklareli University, Department of Child Development Education, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Hanifi DÜLGER, Bartın University, Department of Public Health Nursing, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Maia MESKHİDZE, Kafkas University, Department of History, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Mehmet Nezir ÇEVİK, Siirt University, Department of Professional Education and Training, TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. Selma DOĞANALP, Kapadokya University, Department of Health Management, TÜRKİYE

Dr. Hatice BEŞİR, Artvin Çoruh University, Department of Child Development Education, TÜRKİYE

Dr. Tuba MUMCU, Bilecik Şeyh Edebali University, Department of Early Childhood Education, TÜRKİYE

* The ranking is arranged alphabetically within the academic title

Research Article

1. MOBİL UYGULAMALAR ÜZERİNDEN YEMEK TESLİMATI YAPAN İŞLETMELERİN VERİ ZARFLAMA YÖNTEMİ İLE ANALİZİ

Elçin NOYAN.....40-47

2. OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL ZEKÂ DÜZEYLERİ İLE KÜRESEL VATANDAŞLIĞA YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Fatma BOLATTAŞ GÜRBÜZ, Ümit DENİZ.....48-62

3. UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EĞİTİM MATERYALLERİNİN SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bilal CEYLAN, AYTEKİN ALPASLAN, ÜLKÜ TAŞ, EMRE YILMAZ, CELAL GÖZLE, HÜLYA CANAN SEZEN, MUSTAFA GENÇ, BÜNYAMİN ALPASLAN, NURHAYAT ŞİMŞEK, AYHAN DURAN.....63-72

4. İNFODEMİDE DİJİTAL ORTAMDA SAĞLIK BİLGİSİ EDİNME DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

BURAK ALİ ÖZDEMİR, YUSUF CAN ÖZER, RUKİYE ÇAKMAK.....73-78

5. ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 SÜRECİNDE İNSAN İHTİYAÇLARINDAKİ DEĞİŞİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ALPEREN AVCI, DERYA KAYIRAN.....79-87

6. BULGARIN AND "SEVERNAIA PCHELA" S PLACE IN 19TH CENTURY RUSSIAN JOURNALISM

MESUDE SAĞIROĞLU.....88-92

7. ÜRKÜN HADİSESİ

FÜSUN KARA.....93-98

8. SALGIN SÜRECİNDE DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNİN SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

FERHAT DEMİR, MESUT SEVİNTİ, ELİF GÖZÜBÜYÜK, BAYRAM OĞUZ YILDIRIM, ÜMIT ŞİMŞEK, AZİZ ANIL ÖRDEK, BİLAL KIZIL, AYTUĞ KARADAĞ, SACİD MELTEM, BÜLENT KENDİR.....99-107

**9. ONE EPISODE OF THE LITERATURE AND CULTURE IN GEORGIA ON THE TERRITORIES
OF THE OCCUPIED SHIDA KARTLI**

Aleksandre MGEBRISHVILI.....108-114

10. COLONIAL POLICY OF RUSSIA AND SAMACHABLO

Giorgi SOSIASHVILI.....115-125



Open Access Journal
e-ISSN: 2618 – 6640

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 6 - Sayı 2: 40-47 / Temmuz 2023

(Volume 6 - Issue 2: 40-47 / July 2023)

MOBİL UYGULAMALAR ÜZERİNDEN YEMEK TESLİMATI YAPAN İŞLETMELERİN VERİ ZARFLAMA YÖNTEMİ İLE ANALİZİ

Elçin NOYAN^{1*}

¹*Antalya AKEV University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Trade and Business, 07525, Antalya, Türkiye*

Özet: Günümüzde gelişen teknolojilerin yiyecek içecek işletmeleri uygulamalarına da yansması olağandır. Yeme siparişlerinde mobil uygulamaların yaygınlaşması Covid-19 Pandemisi ile temassız ödeme ve evde yemek yeme eğilimi artmıştır. Çalışmada analizi yapılan işletmelerden yalnızca bir tanesinin görece toplam etkin olmaması, işletmelerin ortalama toplam etkinlik değerinin 0,94 olması, Türkiye’de mobil uygulamalar üzerinden yemek teslimatı yapan işletmelerin genel olarak etkin çalıştıklarını göstermektedir. Mobil etkinliğin yaygınlaştırılması ile ilgili işletmeler araştırma faaliyetlerini geliştirebilirler. Çalışmanın amacı, mobil uygulamaların kullanılmalarının giderek yaygınlaşması ve gelecek dönemlerde de artmasının öngörülmesidir. Çalışmanın literatüre, araştırmacılara, tüketicilere ve işletmelere yol gösterici olması amaçlanmıştır. Mobil uygulamaların giderek artması, hizmet kalitesi, müşteri memnuniyeti kavramlarını ön plana çıkarmaktadır. Etkinliğin ölçülmesi için belirli değişkenler göz önüne alınmıştır. Çalışmada girdi değişkenleri olarak mobil uygulama indirme sayısı, faaliyet yılı, personel sayıları ile çıktı değişkenleri olarak zincir restoran sayıları, tüketici değerlendirme puanları ve kampanyalar yer almıştır. Girdi ve çıktı değişkenlerinin belirlenmesinde uzman görüşlerinden ve literatür taramasından yararlanılmıştır. Çıktı faktörlerinin birçoğuna işletmelerin web sayfalarından ulaşılabilmiştir. Diğer değişkenlerin veri setine dahil edilememesi çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin web sayfalarından ulaşılabilen bilgiler veri setini oluşturmuştur. Çalışmada uygulanan Etkinlik ve Temel Bileşen Analizleri’nde F2 kodlu işletmenin her iki sıralamada da son sırada yer aldığı görülmektedir. Girdi ve çıktı değerleri incelendiğinde F2 kodlu işletmenin mobil indirme ve zincir restoran sayılarının diğer işletmelerden daha düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla işletmeler pazar paylarını artırmak, rekabet üstünlüğü sağlamak, piyasada etkin olabilmek için daha fazla tüketici kitlesine hitap etmek durumundadırlar. İşletme yöneticilerinin pazarlama faaliyetlerine önem vermeleri, reklam ve kampanyaların geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmaları uygun olabilecektir. Bu yönde işletmeler etkinlik düzeylerini arttırabileceklerdir.

Anahtar kelimeler: Yemek teslimatı, Dijital dönüşüm, Yiyecek içecek işletmeleri, Veri zarflama analizi, Mobil uygulamalar


Analysis of Businesses Delivering Food via Mobile Applications with Data Envelopment Method

Abstract: Today, it is normal for the developing technologies to reflect on the practices of food and beverage businesses. With the spread of mobile applications in food orders, the tendency of contactless payment and eating at home has increased with the Covid-19 Pandemic. The fact that only one of the businesses analyzed in the study is relatively ineffective, and the average total efficiency value of the businesses is 0.94, shows that the businesses that deliver food via mobile applications in Türkiye generally work effectively. Businesses related to the dissemination of mobile activity can improve their research activities. The aim of the study is to predict that the use of mobile applications will become increasingly widespread and will increase in the future. The aim of the study is to guide the literature, researchers, consumers and businesses. The increasing use of mobile applications brings the concepts of service quality and customer satisfaction to the fore. Certain variables were taken into account to measure effectiveness. In the study, the number of mobile application downloads, the year of operation, the number of personnel as input variables, and the number of chain restaurants, consumer evaluation scores and campaigns were included as output variables. Expert opinions and literature review were used to determine the input and output variables. Many of the output factors could not be reached from the web pages of the enterprises. The inability to include other variables in the data set is among the limitations of the study. The information that can be accessed from the web pages of the online food delivery companies created the data set. In the Efficiency and Principal Component Analysis applied in the study, it is seen that the F2 coded enterprise is in the last place in both rankings. When the input and output values are examined, it is seen that the number of mobile downloads and chain restaurants of the F2 coded enterprise is lower than the other enterprises. Therefore, businesses have to appeal to more consumer groups in order to increase their market shares, provide competitive advantage and be effective in the market. It may be appropriate for business managers to give importance to marketing activities and to work on the development of advertisements and campaigns. In this direction, businesses will be able to increase their efficiency levels.

Keywords: Food delivery, Digital transformation, Catering businesses, Data envelopment analysis, Mobile applications

***Sorumlu yazar (Corresponding author):** Antalya AKEV University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Trade and Business, 07525, Antalya, Türkiye

E mail: elcin.noyan@akev.edu.tr (E. NOYAN)

Elçin NOYAN  <https://orcid.org/0000-0003-2630-0274>

Gönderi: 03 Aralık 2022

Kabul: 06 Şubat 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: December 03, 2022

Accepted: February 06, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Noyan E. 2023. Mobil Analysis of businesses delivering food via mobile applications with data envelopment method. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 40-47.



1. Giriş

Mobil yemek sipariş uygulamaları sektörü teknolojik yeniliklerin artması, akıllı telefon kullanımının yaygın hale gelmesi, Kovid-19 Salgını ile evde zaman geçirme, evden çalışma sürelerinin artması ile giderek gelişmektedir. Tüketicilerin oldukları yerden yemeklere erişimine yönelik ilk girişim 1768'de Kore'de gerçekleşmiş sonraki dönemlerde gazetelerde ve dergilerde bilinirliği artmıştır (Izzati, 2020). ABD'deki en büyük dört yemek siparişi şirketi olan "DoorDash, Grubhub, Uber Eats ve Postmates", Nisan'dan Eylül 2020'ye kadar 5,5 milyar dolar ciro elde etmiştir. Business of Apps verilerine göre 2021 yılı sonunda 120 milyar doları geçen küresel yemek siparişi pazarının 2027 yılına kadar 300 milyar doları geçmesi beklenmektedir (URL1). Ticaret Bakanlığı'na göre Türkiye'de çevrim içi yemek sektörü 2021 yılının ilk 6 ayında %50 büyüyerek 6 milyar lirayı aşmıştır. Çevrim içi yemek sektöründe önceki sene 17,8 milyon adet sipariş için 8 milyar 21 milyon lira ödeme gerçekleşmiştir (URL2). Gelecek dönemlerde de büyümenin devam etmesi öngörülmektedir. Mobil uygulamalar üzerinden faaliyetlerine devam eden yiyecek içecek işletmelerinde dağıtım kanalları ve tedarik zinciri yönetimi de üzerinde durulması gereken kavramlardır (Mucuk, 2012). Hizmet sektöründe yiyecek içecek işletmelerinin rekabet avantajı elde etmeleri için bu faaliyetlerin hızlı şekilde yerine getirilmeleri gerekmektedir.

Çalışma ile mobil yemek siparişi uygulamaları ile ilgili araştırma yapılmış, bu alanda faaliyet gösteren yiyecek içecek işletmelerinin gelişimleri ve önem vermeleri gereken kavramlar vurgulanmıştır.

2. Mobil Uygulamalar

Dünya genelinde akıllı mobil cihazların yaygınlaşması, mobil uygulamaların hızlı şekilde kullanılmasına teşvik etmiştir (Takahashi, 2016). Mobil uygulamaların sayılarındaki artış, işletmelerin tüketici katılımını kolaylaştırmaya, marka tutumunu ve satın alma niyetlerini geliştirme çabalarından kaynaklanmaktadır (Bellman ve ark., 2011).

Yiyecek içecek işletmelerinde yemek dağıtımını, kolay ulaşılabilen internet ve yaygın mobil cihazlar nedeniyle, çevrimiçinden çevrimdışına doğru daha bilinir hale gelmiştir (Cho ve ark., 2018). Mobil uygulamalar, tüketicilerin aracılığıyla menü öğeleri sipariş etmelerine ve kısa bir zaman dilimi içinde iş yerlerine veya evlerine teslim edilen yiyecekleri almalarına olanak tanımaktadırlar. Tüketiciler, lokantaların, restoranların web sitelerini kullanmanın yanı sıra, çeşitli yemek seçeneklerini, restoran teklifleri ve müşteri yorumları sunan yemek dağıtım uygulamalarından (UberEats, GrubHub, DoorDash, Meituan) yemek siparişi etmektedirler. Gıda dağıtım uygulamalarının kullanıcılarının sayılarının 2023 yılına kadar 1,2 milyara ulaşması beklenmektedir (Statista, 2018). Hazır yemek sektörü, küresel gıda pazarının yaklaşık %6'sını

oluşturmaktadır. 2020'de 533 milyar dolar civarında satış değerine ve 2026 yılına kadar 733,5 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Statista, 2018). Tüketicilerin mobil uygulamalar aracılığıyla birçok yemek işletmesine ulaşabilmeleri kolay hale gelecektir (Kapoor ve Vij, 2018).

Türkiye'de çevrim içi yemek siparişi verme ilk olarak 2001'de "yemeksepeti.com" tarafından gerçekleştirilmiştir. Sonrasında ise birçok firma onu takip etmiştir. Kovid-19 salgını ile sosyal mesafe, bireylerin günlük yaşamlarını ve tüketim alışkanlıkları değişmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan tüketici anketi, katılımcıların %41,7'si Kovid-19 salgını sırasında evlerine kapanmış, gıdaları yemek dağıtım uygulamalarından satın almışlardır (Statista, 2020).

Mobil yemek siparişi uygulamaları ile temassız ödeme yapılabilmekte, ürünlere kolay ulaşım sağlanabilmekte, restoranlar birbirleri ile karşılaştırılabilmekte, menüler birçok farklı restorandan sipariş verilerek oluşturulabilmekte, sipariş durumunun kolayca izlenebilmektedir (Amin ve ark., 2021). Mobil uygulamalar, özellikle Kovid-19 pandemisi sonrasında sosyal, psikoloji, sağlık ve birçok alanda etkili olmuştur. Tüketim alışkanlıklarının değişmesi, temassız ödeme, uzaktan çalışma ile evde yemek yeme alışkanlıklarının değişmesi, dijitalleşme, sosyal mesafe, temassız ödeme, izolasyon gibi kavramların kullanımlarını zorunlu hale getirmiştir. Dünya çapında eğitim, oyun, eğlence mekanları, yiyecek içecek sektörü önem kazanmaktadır (Demirdöğmez, 2022).

3. Dijital Dönüşüm

Türkiye'de de iş dünyasında dijital dönüşüm giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Dijitalleşme işletme yöneticileri tarafından yaratıcılık ve yenilikçilikle birleştirilmelidir. Tüketicilerin istekleri ve beklentilerinin hızla arttığı ve sürekli değiştiği dijital çağda yeniliklere adapte olunmalı, tüketici memnuniyeti ön planda olmalıdır. Dijitalleşme süreci işletmelere, kendilerini yenilemeye yönelmektedir. Bu durum da işletme yöneticilerini kendilerini geliştirmeleri ve yeni organizasyonel yetenekler edinmeleri yolunda çaba sarf etmelerinin gerekliliği ortaya koyulmaktadır. Alan yazındaki çalışmalar, dijital dönüşümlerde insan ve organizasyon konularını yönetmenin önemini açıkça göstermektedir (Kohnke ve ark., 2017).

Günümüzde önemli bir kavram da teknolojiye otomasyonun, dijitalleşmenin, robotlaşmanın ve bilginin önemli hale gelmesidir (Bulutay, 2016). Dijital dönüşüm sürecinde işletmeler, birçok tüketiciye hızla ulaşılabilmekte ve tüketme odaklı bireylere çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Teknolojinin yayılması ile tüketicilerin beklentileri kişisel hale gelmektedir (Uzun, 2020). Lojistik sektöründeki gelişmeler, ödeme yöntemlerinin kolay hale gelmesi, tüketicilere hem zaman hem de maliyet avantajı yaratmaktadır. Böylelikle çevrim içi alışveriş yaygın hale gelmektedir (www.aa.com.tr). İşletmeler tüketicilerin beklentilerini

karşılama amacıyla teknoloji çağının gerekliliklerine hızla adapte olmalıdırlar. Tüketicilerin ise bu bağlamda kişiselleştirilmiş tüketici deneyimi ile beklentileri çeşitlenmekte, işletmelerin kaliteli hizmet sunumu hedeflerini tetiklemektedirler. İşletmelerin kendilerini geliştirmeleri, tüketicilerin beklentilerini daha iyi anlayıp o yönde ürünlerin üretilmeleri için fırsatlar yaratılmaktadır.

4. Literatür Taraması

Cinnioğlu ve Gündoğdu (2022) çalışmalarında, çevrim içi yemek siparişi veren tüketicilerin güven, memnuniyet ve sadakat ilişkisi düzeylerini incelemiştir. Çalışmalarında, e-güven ile e-memnuniyet arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki; e-güven ile e-sadakat arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü bir ilişki; e-memnuniyet ile e-sadakat arasında ise orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Erdoğan (2021), çalışmasında mobil yemek siparişi uygulamalarında faydacı faktörleri, sistem kalitesi, uygulama yararı, gizlilik değişkenlerinin ve hedonik faktörleri oluşturan estetik, keyif, sosyal mevcudiyet değişkenlerinin müşteri tatmini üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Amin ve ark. (2021) tarafından Covid-19 salgını sırasında mobil gıda dağıtım uygulamaları kullanımının davranışsal niyetlerin, sosyal izolasyona, algılanan gıda güvenliğine, teslimata ve hijyene olan etkileri araştırılmıştır. Supçiller ve Bulak (2020), mobil uygulamaların performanslarını VZA ile değerlendirmişler, mobil uygulamalarda girdi ve çıktı değişkenlerini tespit edip ölçümlerini gerçekleştirmişlerdir. Geliştirilen model ile çıktı odaklı CCR yaklaşımında uygulamaların göreceli etkinlik puanları hesaplanmış, etkin olmayan mobil uygulamalar için iyileştirmeler önerilmiştir. Gupta ve Duggal (2021), Hindistan'da çevrimiçi yemek uygulamalarında tüketicilerin tutumlarını ve davranışsal niyetlerini etkileyen faktörleri araştırmışlar, tüketicilerin uygulamaları kullanımları ile ilgili risklerin ve fayda algılarının belirlenmesini amaçlamışlardır. Faktör Analizi Yöntemi ile elde edilen bulgulara göre tüketicilerin fayda algılarının uygulamaları kullanımlarına yönelik genel tutumlarının olumlu yönde etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Cho ve ark. (2018), mobil yemek dağıtım uygulamalarının kullanımında güvenilirliğinin en kritik rolü oynadığını öne sürmüşler, yiyecek seçimleri, fiyatlar, güvenilirlik, tasarım ve rahatlık gibi faktörlerin en önemli değişkenler olduklarını belirtmişlerdir. Elvandari ve ark. (2017), tarafından yapılan çalışmada yemek teslimat personelinin siparişe uygunluğunun ve medeni davranışının, temiz paketlenmiş yiyeceklerin, yemeklerin kalitesinin ve ekonomik teslimat ücretlerinin, tüketicilerin kararlarını etkiledikleri vurgulanmış, teslimat personelinin beceri geliştirme eğitiminin ve hizmet ekibinin performansının değerlendirilmesinin de gerekli olduğu ileri sürülmüştür. Eren ve Gür (2017)'ün çalışmalarında çevrim içi alışveriş sitesi seçiminde AHP ve TOPSIS yöntemlerini uygulamışlar, elde edilen sonuçlara göre işletmelerin en çok dikkat ettikleri

kriterin 'maliyet' kriteri olduğunu vurgulamışlardır. Pigato (2017), yaptıkları çalışmalarında Brezilya'daki çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin, sosyal medyanın kullanımına, artan ticari görünürlük yaratmaya ve tanıtıma yardımcı olduğunu öne sürmüşlerdir. İşletmelerin web siteleri tasarlanırken içeriğin, işlevselliğin ve kullanılabilirliğin ön plana çıktığı görülmüştür. Soba ve Akcanlı (2012), çalışmalarında "gıda, içki ve tütün" sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin etkinliklerini VZA yöntemi kullanarak finansal analiz raporlarını oran analizi ile değerlendirmişler, 21 adet işletmeden üç tanesinin etkin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde VZA, kuruluşların performansını ölçmek için bir yönetim aracı olarak, bankalar, havayolları, hastaneler, üniversiteler, savunma firmaları gibi kamu ve özel sektörlerin verimliliğini değerlendirmek için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Ji ve Lee, 2010). Bu çalışmanın amacı ise mobil yemek dağıtım uygulamalarının kullanımlarının giderek yaygınlaşması ve gelecek dönemlerde artmasının öngörülmesidir. Bu bağlamda çalışma ile yiyecek içecek işletmelerinin etkinlikleri araştırılmış ve elde edilen sonuçlara ilişkin öneriler sunulmuştur.

5. Mobil Uygulamaların Etkinlikleri

Günümüzde kullanımı yaygın hale gelen mobil uygulamalar, büyük kullanıcı kitlesine sahiptir. Akıllı telefonlar aracılığıyla tüketicilerin ürünlere duydukları memnuniyetleri veya memnuniyetsizlikleri çok hızlı yayılmaktadır. Dolayısıyla işletmeler bu faktörleri göz önünde bulundurmak durumundadırlar. Pazar payının artırılması, rekabet avantajının sağlanması bakımından etkinlik kavramı önem taşımaktadır. İşletmelerde etkinlik farklı değişkenlere göre ölçülmektedir. Mobil cihazların daha küçük gösterim alanlarına sahip olmaları, kullanım şekillerinin bilgisayarlardan farklı olmaları, her koşula uyum sağlayabilmeleri, ekranların kullanıcıların odak noktası olması gibi özellikler taşımaktadırlar (Ava, 2005).

Tüketicilerin çevrim içi yiyecek satın almalarında pek çok bağımlı/bağımsız değişkenden bahsedilebilmektedir. Bunlar; "algılanan fayda", "algılanan kullanım kolaylığı", "kişisel norm", "davranışa yönelik tutum" ve "davranış" olarak sıralanabilmektedir (Arı ve Yılmaz, 2015). Teknolojinin gelişmesi, zamandan ve fiyattan tasarruf sağlamaları, gelir düzeyinin artışı, hedonik motivasyon, online alışveriş öncesi deneyim, kullanım sonrası değerlendirme ve hayatı kolaylaştırma özellikleri ele alınabilmektedir (Armağan ve Eskici, 2019).

6. Mobil Uygulamala Geliştirme Süreçleri

Üç model ile ifade edilmektedir, bunlar:

6.1. Üç Katmanlı Geliştirme Modeli

Analiz, tasarım ve test süreçleri olarak sıralanmaktadır. İhtiyaçların belirlenmesi, ihtiyaçların bağlanması, kavramsal tasarım, fiziksel tasarım ve uygulama olarak gerçekleştirilir (Ayob ve ark., 2009).

6.2. Mobil İş Yöntem Modeli

Model 5 safhadan oluşmaktadır. Kavramsal modeller proje yönetiminde ve bilgi sistemi geliştirme projelerinin aşamalarını belirlemede, aşama sayısı, detay seviyeleri ve akış tipleri, bu modelleri ayıran özellikler arasında iken problemin analizi, yazılım geliştirme, uygulama, uyum, test ve bakım aşamalarından oluşmaktadır. Modelin oluşturulmasında ihtiyaçların belirlenmesi, gereksinimlerin sağlanması, kavramsal tasarım, fiziksel tasarım ve uygulama özellikleri üzerinde durulmuştur. Safhalar mobil tasarıma göre analiz edilmiş, düzenlenmiş ve somutlaştırılmıştır (Glissman ve ark., 2005).

6.3. Salmre'in Geliştirme Modeli

Modelde kullanıcıların deneyimlerinin tutarlı olmaları önem kazanmaktadır. Kullanıcıların fazla tuşa basmadan daha az uğraştıran işlemler yapma eğiliminde oldukları belirtilmiştir.

Modelin alanları: kapsam belirleme, performans değerlendirme, kullanıcı ara yüzü tasarımı, veri modeli, hafıza durumu ve iletişim girdi, çıktı olarak açıklanmaktadır (Mikkonen, 2007).

7. Çevrim İçi Yemek Teslimatı Yapan İşletmeler

Mobil işletmelerin rekabet avantajı sağlamayı hedeflediği temassız teslimat, siparişlerin kapıya asılması, bırakılması gibi farklı uygulamalar geliştirilmiştir. İşletmeler, tüketiciler ile yüz yüze gelmeden, onlarla fiziksel temas kurmadan işlemleri gerçekleştirebilmektedirler (URL3).

Tablo 1'deki veriler, yemek teslimatı yapan işletmelerin web sayfalarından alınmıştır. İşletmelerin uygulamalarının kapladıkları boyut, uygulamaları indirme sayısı ve tüketicilerin değerlendirme puanları yer almaktadır.

Tablo 1. Çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmeler

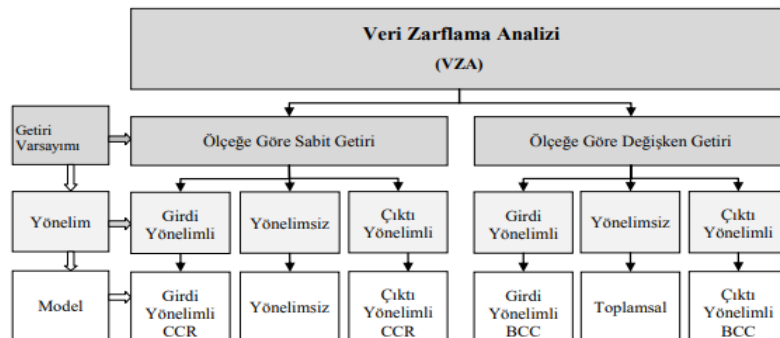
	Uygulama Boyutu (MB)	İndirme Sayısı	Puan
Yemeksepeti	13	10.000.000	4,6
Tıktagelsin	12	100.000	1,9
Getir	20	1.000.000	4,7
Zomato	46	100.000.000	4
Fuudy	77,63	50.000	3,4
Yemekumbara	16	10.000	4,2

8. Yöntem

Çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin verimlilikleri, VZA Yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma ile literatüre katkı sağlamak, yemek teslimatını mobil uygulamalar üzerinden gerçekleştiren işletmelerin etkinliklerinin sıralanması tüketicilere de karar aşamalarında yol gösterici olabilmek amaçlanmıştır. 2022 yılındaki çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin web sayfalarından girdi ve çıktı değerleri, web sayfalarından alınmış, bu değerler analize dahil edilmiştir. VZA, birden çok girdi-çıkıtının aynı anda dikkate alınmasına olanak sağlamaktadır. Verimlilik, girdilerde ve çıktılarda orantılı bir değişiklik olarak ölçülmektedir. Fazla girdi değeri gerektirmeksizin en az çıktı seviyeleri ile çıktılar en üst düzeye çıkararak çıktı odaklı, sıkça başvuru alan bir modeldir. Charnes ve ark. (1978), yöntemin ilk defa kullanıldığı dönemde, ölçeğe göre sabit getiriler için karar verici birimler tarafından etkinlik ölçümünü önermişlerdir. Daha sonra ise Banker ve ark. (1984) ölçeğe göre değişken getiri verimlilik ölçüm modelini sunarak, VZA'da verimliliği teknik ve ölçek verimliliğine dönüştürmüşlerdir. VZA, karar verme birimlerinin etkinliklerini ve üretkenliklerini değerlendirmek için doğrusal bir programlama yöntemi olarak ifade edilmektedir. VZA Yönteminin yaygın olarak kullanılmasının en önemli sebebi; çoklu girdi ve çoklu çıktı ortamında analiz yapılmasına olanak sağlamasıdır (Charles ve Kumar, 2012). VZA Yöntemi'nin uygulanabilmesi için benzer özellikteki karar birimlerinin seçimi, karar verme birimi sayısının girdi ve çıktı sayısının toplamının iki katı olmasına dikkat edilmelidir (Çelik, 2016). VZA yiyecek içecek işletmelerinin performanslarının değerlendirmek için de uygun bir yöntemdir (Debata ve ark., 2013). Farrell'in ortaya koyduğu, Charnes ve ark (1978)'nin geliştirdiği yöntem, verimliliğin ölçümünde kullanılmaktadır (Karlaftis, 2004).

8.1. VZA Yöntemi'nin Uygulama Aşamaları

1. Karar Birimlerinin Seçilmesi
2. Girdi ve Çıktı Kümelerinin belirlenmesi
3. VZA ile Göreli Etkinlik Ölçümü
4. Sonuçların Değerlendirilmesi (Çekin, 1999).



Şekil 1. VZA'da Kullanılan Modeller (Özden, 2008).

Şekil 1’de gösterilen modellerde, girdilerde kontrolün az olması halinde çıktı yönelimli, çıktılar üzerinde kontrolün az olmasında ise girdi yönelimli model kurulması beklenmektedir (Dinç ve Haynes, 1999). Charnes ve ark. (1978)’in geliştirdikleri temel VZA modelidir (Kocakalay, 2003). Ölçeğe göre sabit getiri varsayımı ile karar vericilerin toplam etkinlik skorlarını elde etmektedir. Toplam etkinlik skoru, teknik etkinlik ve ölçek etkinliği değerlerinin çarpımıdır ve kaynakları ortaya koyar, yetersiz olanları tahmin eder (Tarım, 2001; Altun, 2006). Banker ve ark. (1984) tarafından geliştirilen BCC modeli (Ulucan, 2006), verilen bir ölçekte teknik etkinliği verir ve ölçeğe göre artan, azalan veya sabit getiri altında, teknik ve ölçek etkinliğini ayırır (Banker, 1984). CCR modeli ölçeğe göre sabit getiri altında toplam etkinliği ölçerken, BCC modeli ölçeğe göre değişken getiri altında teknik etkinliği hesaplamaktadır (Yavuz, 2001; Altun, 2006). Teknik Etkinlik yönteminde ise üretim girdilerinin çıktılara dönüştürülmesidir. Belirli girdi bileşimi ile en yüksek çıktının elde edilmesine veya belirli bir çıktı bileşiminin en az girdi kullanılarak üretilmesidir (Özcan, 2007).

Teknik etkinliğin yanında bir başka performans göstergesi olarak en verimli ölçek büyüklüğüne olan yakınlık ele alınmalıdır. Bu kavram ölçek etkinliği olarak ifade edilmektedir (Denklem 1). CCR modelinden elde edilen toplam etkinlik değerinin BCC modelinden elde edilen teknik etkinlik değerine oranlanmasıyla ölçek etkinliği elde edilmektedir.

$$\text{Ölçek Etkinliği} = \frac{\text{Toplam Etkinlik CCR}}{\text{Teknik Etkinlik BCC}} \quad (1)$$

Etkinlik analizinde modelin türüne karar verilirken modelin yönelimi göz önünde bulundurulur. Amaç belli bir girdi ile maksimum çıktı üretmek mi yoksa belirli bir çıktıyı en az girdi ile üretmek olarak açıklanmalıdır. Karar biriminin üretim ölçeğine göre, eğer ölçeğe göre sabit getiri söz konusu ise CCR model, ölçeğe göre değişen getiri söz konusu ise BCC model seçilmelidir (Yücel, 2015). Çalışma ile 2022 yılında Türkiye’de faaliyette bulunan 8 adet çevrim içi yemek teslimatı yapan firmanın etkinlikleri karşılaştırılmış, performans

hedefleri belirlenmiştir.

Çalışma ile mobil uygulamaların giderek artması, hizmet kalitesi, müşteri memnuniyeti kavramlarını ön plana çıkarmaktadır. Etkinliğin ölçülmesi için belirli değişkenler göz önüne alınmıştır. Çalışmada girdi değişkenleri olarak mobil uygulama indirme sayısı, faaliyet yılı, personel sayıları ile çıktı değişkenleri olarak zincir restoran sayıları, tüketici değerlendirme puanları ve kampanyalar yer almıştır. Girdi ve çıktı değişkenlerinin belirlenmesinde uzman görüşlerinden ve alan yazın taramasından yararlanılmıştır. Çıktı faktörlerinin birçoğuna işletmelerin web sayfalarından ulaşılamamıştır. Diğer değişkenlerin veri setine dahil edilememesi çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin web sayfalarından ulaşılabilen bilgiler veri setini oluşturmuştur.

Girdiler: G1=Mobil İndirme Sayısı, G2=Faaliyet Yılı ve G3=Personel Sayısı

Çıktılar: C1=Zincir Restoran Sayısı, C2=Tüketici Değerlendirme Puanları ve C3= Kampanyalar olarak belirlenmiştir.

Çalışmada VZA ile etkinlik ölçümü yapılırken çok fazla girdi ve çıktı değişkeni kullanılması, görece etkin ve etkin olmayan karar verme birimlerinin ayrıştırılmasını zorlaştırması sebebiyle girdi ve çıktı değerleri sınırlı kalmıştır. Çalışmada girdi ve çıktı değerleri belirlenirken uzman görüşlerinden ve literatürden faydalanılmıştır (Tetik, 2003; Behdioğlu ve Özcan, 2009; Ağdaş ve ark., 2019). Türkiye’deki mobil uygulamalar üzerinden yemek teslimatı yapan işletmelerin CCR modelleriyle görece toplam etkinlikleri ölçülmüş görece toplam etkin olmayan işletmenin görece etkin hale gelebilmeleri için yapılması gerekenler araştırılmıştır. Yemek teslimatı yapan işletmeler en etkin olandan en etkin olmayana doğru sıralanmıştır.

9. Bulgular

Çalışmada Türkiye’deki çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin etkinlikleri VZA Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Etkinlik analizinde kullanılan girdilere ve çıktılara ait veriler Tablo 2’de yer almaktadır. Veriler Excel-Solver Eklentisi ve SPSS 21 İstatistik Programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 2. Çevrim içi yemek teslimatı yapan firmalara ait veriler

Kodlar	Çıktılar			Girdiler			Ağırlıklı Hesaplamalar		
	C1	C2	C3	G1	G2	G3	Çıktı	Girdi	Fark
1	300	4,1	5	10	21	2000	10	10	0
2	8	4,1	4	1	7	300	0,66	1,5	-0,83
3	21	4,7	4	10	7	900	1,14	4,5	-3,35
4	25	3,5	2	1	9	600	1,14	3	-1,85
5	105	3,7	2	0,01	2	1500	3,72	7,5	-3,77
6	40	4,4	2	0,05	2	400	1,71	2	-0,28
7	20	3,6	2	0,05	2	200	1	1	0
8	20	3,6	2	0,05	2	200	1	1	0

Tablo 2’de sekiz adet işletmenin çıktı, girdi değerleri, ağırlıklı hesaplamaları ve farkları görülmektedir. Tablo 2’de girdiler, g1=mobil indirme sayısı, g2=faaliyet yılı ve g3=personel sayısı, çıktılar: c1=zincir restoran sayısı, c2=tüketici değerlendirme puanları ve c3= kampanyalar olarak belirlenmiştir. Ağırlıklı hesaplamalar ve çıktı-girdi farkı yer almaktadır.

Tablo 3’te çıktı ve girdi değerlerinin farkı, etkinlik sıralamasını göstermektedir.

Tablo 3. Çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelere ait etkinlik skorları (%)

Firmalar	Etkinlik Değerleri (%)
F1	100
F2	2,67
F3	57,14
F4	28,57
F5	100
F6	40
F7	100
F8	100

Çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerden çıktı değeri büyük olanlar etkin olarak kabul edilmektedir. VZA ile elde edilen teknik etkinlik skorları 0 ile 100 değeri arasında olup bu değerlerin 100’e yaklaşması etkinliğin arttığını, sıfıra yaklaşması ise işletmelerin etkinliklerinin azaldığını göstermektedir. Tablo 2’de F1, F5, F7 ve F8 kodlu işletmelerin etkinlik değerlerinin % 100 oldukları görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu işletmelerin etkin bir performans gösterdikleri söylenebilmektedir. En düşük etkinliğe ise F2 işletmesinin sahip olduğu görülmektedir. Analizlerden elde edilen bulgulara istinaden işletmelerin mevcut olan girdileri karşılığında ürettikleri değerler ve etkinlik hesaplamaları görülmektedir. Tablo 2’ye istinaden F1, F5, F7 ve F8 kodlu işletmeler etkin işletmeler olarak tespit edilmiştir. En düşük etkinliğe sahip olan işletmeler ise sırasıyla F2, F4 ve F6’dır.

Tablo 4’te işletmelerin etkinlik sıralamaları (TBA) skorlarına göre sıralamaları görülmektedir. VZA sonucuna uygulanan TBA ile elde edilen temel bileşen skorları, tüm girdi-çıkıtı kombinasyonlarının analiz sonuçlarına dayanmaktadır. TBA kullanımına dayalı bu yaklaşımın, etkinlik sıralaması için güvenilir olduğu düşünülmektedir. Tablo 4’ teki TBA skorları sıralaması ise F6, F7, F8, F1, F4, F5, F3 ve F2 şeklindedir.

Tablo 4. Temel bileşenler analizi (TBA)

F1	0,988
F2	0,758
F3	0,908
F4	0,982
F5	0,982
F6	0,989
F7	0,989
F8	0,989

10. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde mobil uygulamaların kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Mobil uygulamaların gelişmeleri, işletmelere rekabet üstünlüğü sağlayabilmektedir. Hızla gelişen teknoloji çağına ayak uydurmak işletmeler için bir gerekliliktir. Kovid-19 Salgını sürecinde evden çalışma, sosyal izolasyon, temassız ödeme işlemleri yaygınlaşmış, içinde bulunulan şartlar tüketicileri mobil uygulamaların kullanımına yöneltmiştir. Çalışmada çevrim içi yemek teslimatı yapan işletmelerin üretim, pazarlama, diğer faaliyet alanları açısından etkin olup olmadıkları VZA yöntemi ile analiz edilmiştir. VZA Yöntemi ile elde edilen sonuçlar dikkate alınarak girdi ve çıktılarının nasıl dengelenmesi gerektiği, kaynakların nasıl etkin kullanılabileceği gibi uygulamalar gerçekleştirilebilecektir. İşletmelerin performanslarının iyileştirilmesi, gider kalemlerinin tekrar gözden geçirilmesi, her geçen gün değişen ve gelişen tüketici beklentilerine uyum sağlayan menülerin hazırlanıp tüketicilere sunulması, değişen ve gelişen teknoloji ile pazarlama faaliyetlerine uyum sağlanması önem taşımaktadır. Çevrim içi yemek teslimatı yapan firmalarının çıktı ve girdi dengelerinin sağlanması üzere verimlilik, performans göstergelerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Değişen tüketici beklentilerine istinaden yemek tüketim trendleri yakından takip edilmeli, yemek dağıtım firmaları bu yönde yenilikler sunmalı ve farklı uygulamalar geliştirmelilerdir.

Çalışmada tüketici beklentilerinin hızla değişmesi, iş yaşamının yoğun olması ile zaman kavramının değerli hale gelmesi, uzaktan alışveriş, temassız ödeme yöntemlerinin geliştirilmesi gerekliliği ortaya koyulmuştur. Tüm bu teknolojik gelişmeler günlük hayatı kolaylaştırmakta, tüketicilere hem işletmeler ve ürünler arasında seçim yapma şansı sağlamakta hem de rekabet ortamı ile verilen hizmetin kaliteli hale gelmesinin gereklilikleri vurgulanmaktadır. Çevrim içi yemek işletmelerine olan talebin hızla artması, alışkanlıkların tamamen değiştiği Kovid-19 salgınında olduğu gibi gelecekte karşılaşılabilecek değişimlere karşı önlemler geliştirilebilir. İşletmeler hijyen, gıda güvenliği gibi etmenlerin ön plana çıkması ile bu yönde vurgular yaparak pazarlama ve satış faaliyetlerini düzenleme yoluna gidebilirler. İşletmeler tüketici beklentilerini doğru tahmin edip satış sonrası hizmetler konusunda da gereken hassasiyeti gösterirlerse tüketiciler tarafından tekrar satın alma eğilimi gelişebilmektedir.

Çalışmada analize dahil olan işletmelerden yalnızca bir tanesinin görece toplam etkin olmaması, işletmelerin ortalama toplam etkinlik değerinin 0,94 olması, Türkiye’de mobil uygulamalar üzerinden yemek teslimatı yapan işletmelerin genel olarak etkin çalıştıklarını göstermektedir. Mobil etkinliğin yaygınlaştırılması ile ilgili işletmeler araştırma faaliyetlerini geliştirebilirler. Dolayısıyla müşteri beklentilerinin karşılanması ile tüketiciler memnun edilecek böylece işletmeler hem kar hem de rekabet avantajı sağlayacaklardır.

Yemek teslimatı yapan işletmelere ait şikâyetler

incelendiğinde ise; şikâyetlerin genellikle geç teslimattan kaynaklandığı, işletmelerin ödemeleri aldıkları halde ürün teslimatını yapmadıkları ya da alınan ödemenin iade edilmediği ve tüketici şikâyetlerine dönüş yapılmadığı görülmektedir (URL4). Çalışmada uygulanan Etkinlik ve Temel Bileşen Analizleri'nde F2 kodlu işletmenin her iki sıralamada da son sırada yer aldığı görülmektedir. Girdi ve çıktı değerleri incelendiğinde F2 kodlu işletmenin mobil indirme ve zincir restoran sayılarının diğer işletmelerden daha düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla işletmeler pazar paylarını artırmak, rekabet üstünlüğü sağlamak, piyasada etkin olabilmek için daha fazla tüketici kitlesine hitap etmek durumundadırlar. Bu bağlamda işletme yöneticilerinin pazarlama faaliyetlerine önem vermeleri, reklam ve kampanyaların geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmaları uygun olabilecektir. Bu yönde işletmeler etkinlik düzeylerini artırabileceklerdir.

Çalışmanın bulguları mobil yemek dağıtımını yapan işletmelerin önem vermeleri ve geliştirmeleri gereken kriterler açısından Erdoğan (2022), Cho ve ark. (2018), Elvandari ve ark. (2017), Eren ve Gür (2017)'ün çalışmalarının sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yiyecek içecek işletmelerinin etkinlik değerlerini artırmaları amacıyla yöneticiler, gelecek dönemlerde sürdürülebilirlik konularına dair uygulamalar geliştirilebilirler, teknolojik gelişmeler yakından takip edebilirler ve Yapay Zeka uygulamalarından daha fazla faydalanabilirler. Bulut mutfak kavramına dair girişimlerde bulunabilirler. Mobil uygulamaların kullanımlarının giderek artması ile ilgili konularda çalışmaların çeşitlenmesi öngörülmektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Yazar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	E.N.
K	100
T	100
Y	100
VTI	100
VAY	100
KT	100
YZ	100
KI	100
GR	100
PY	100
FA	100

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Çalışmada herhangi bir hayvan ya da insan verisi kullanılmadığı için etik onay gerekmemektedir.

Kaynaklar

- Ağdaş M, Gencer C, Bali Ö. 2019. Performansa dayalı lojistik kapsamında dinamik bir performans değerlendirmesi: savunma sanayinde bir uygulama. *Uludağ Üniv Müh Fak Derg*, 24(3): 413-432.
- Altun D. 2006. Türk Telekomünikasyon A.Ş. il Telekom müdürlüklerinin etkinlik ölçümü. *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye*, pp: 151.
- Amin MA, Shamsul MD, Arefin Razib Alam MD, Taslim A, Rakibul Hoque MD. 2021. Using mobile food delivery applications during COVID-19 pandemic: an extended model of planned behavior. *J Food Prod Market*, 27(2): 105-126 DOI: 10.1080/10454446.2021.1906817.
- Arı E, Yılmaz V. 2015. Üniversite öğrencilerinin online yemek siparişi davranışlarının teknoloji kabul modeliyle araştırılması. *J Alanya Fac Busin*, 7(2): 65-84.
- Armağan E, Eskici Y. 2019. Tüketicilerin on line yemek servislerine karşı tutum, davranış ve satın alma niyetleri. *Ekev Akad Derg, ICOAEF Özel Sayısı*: 39-75.
- Ava. 2005. *Designing for small screens*. Bloomsbury Academic & Professional, London, UK, pp: 176.
- Ayob NZ, Hussin ARC, Dahlan HM. 2009. Three layers design guideline for mobile application. *International Conference on Information Management and Engineering, Kuala Lumpur, Malaysia, April 3-5, 2009*.
- Banker RD, Charnes A, Cooper WW. 1984. Some models for estimating technical and scale inefficiencies in data envelopment analysis. *Manag Sci*, 30(9): 1078-1092.
- Behdioğlu S, Özcan AGG. 2009. Veri zarflama analizi ve bankacılık sektöründe bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniv IIB Fak Derg*, 14 (3): 301-326.
- Bellman S, Potter RF, Treleaven Hassard S, Robinson JA, Varan D. 2011. Effectiveness of branded mobile phone applications. *J Interact Market*, 25(4): 191-200.
- Bulutay T. 2016. Yaşamda ve bilimde değişme esastır. *Turkish Economic Association, Discussion Paper, No. 2016/1*. URL: <http://www.tek.org.tr> (erişim tarihi: 09 Kasım 2022).
- Charles V, Kumar M. 2012. *Data envelopment analysis and its application to management*. Cambridge Scholar Publishing, Newcastle Upon Tyne, London, UK, pp: 270.
- Cho M, Bonn MA, Li J. 2018. Differences in perceptions about food delivery apps between single-person and multi-person households. *Int J Hosp Manag*, 77: 108-116. DOI: 10.1016/j.ijhm.2018.06.019.
- Cinnioğlu H, Gündoğdu M. 2022. Online yemek siparişi veren tüketicilerin e-güven, e-memnuniyet ve esadakat düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi: Hatay örneği. *J Gastron Hospit Travel*, 5(1): 95-107.
- Cooper WW, Seiford LM, Zhu J. 2004. *Handbook on data envelopment analysis*. Springer, Boston, US, pp: 498.
- Çekin İ. 1999. Veri zarflama yönteminin uygulamaya hazırlanması. *Milli Produktivite Merkezi Yayınları, Ankara, Türkiye*.
- Çelik MK. 2016. Turizm sektöründeki işletmelerin etkinliklerinin veri zarflama analizi ile ölçülmesi. *Uluslararası İkt İdari İnc Derg*, 17: 65-88.
- Debata BR, Patnaik B, Mahapatra SS, Sreekumar S. 2013. Efficiency measurement amongst medical tourism service providers in India. *Int J Resp Tourism Persp Health Tourism*, 2(1): 24-31.

- Demir P, Derbentli Ö, Sakarya E. 2012. Kars ilinde bulunan mandıraların etkinliğinin veri zarflama analizi ile ölçülmesi. *Kafkas Üniv Vet Fak Derg*, 18(2): 169-176.
- Demirdöğmez M. 2022. Dijital Dönüşümler. Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti., Ankara, Türkiye, pp: 27-64.
- Dinç M, Haynes KE. 1999. Sources of regional inefficiency: an integrated shift-share, data envelopment analysis and input-output approach. *Annals Regional Sci*, 33: 469-489.
- Doğan NÖ, Taç A. 2008. Konaklama işletmelerinde veri zarflama yöntemiyle faaliyet denetimi: Kapadokya örneği, *Atatürk Üniv İİB Derg*, 22 (1): 239-258.
- Elvandari CDR, Sukartiko AC, Nugrahini AD. 2017. Identification of technical requirement for improving quality of local on line food delivery service in Yogyakarta. *J Indust Info Tech Agri*, 1 (2): 1-6.
- Erdoğan G. 2022. Mobil yemek siparişi uygulamalarında müşteri tatminini etkileyen faktörler. *İşletme Araş Derg*, 14(4): 2771-2784.
- Eren T, Gür S. 2017. Online alışveriş siteleri için AHP ve TOPSİS yöntemleri ile 3PL firma seçimi. *Hitit Üniv Sos Bil Enst Derg*, 10(2): 819-834.
- Fink L, Rosenfeld L, Ravid G, Longer 2018. Online reviews are not necessarily better. *Int J Inf Manag*, 39: 30-37.
- Ghose A, Goldfarb SP, Han SP. 2013. How is the mobile internet different? search costs and local activities. *Inf Syst Res*, 24(3): 613-631.
- Glissman S, Smolnik S, Schierholz R, Kolbe L, Brenner W. 2005. Proposition of an m-business procedure model for the development of mobile user interfaces. Fourth international conference on mobile business (mbusiness), July 11-13, 2005, Sydney, Australia, pp: 308-314.
- Gupta V, Duggal S. 2021. How the consumer's attitude and behavioural intentions are influenced: a case of on line food delivery applications in India. *Int J Cult Tourism Hospit Res*, 15(1): 77-93.
- Izzati BM. 2020. Analysis of customer behavior in mobile food ordering application using UTAUT model (case study: Gofood Application). *Int J Innov Enterprise Syst*, 4(01): 23-34.
- Ji Y, Lee C. 2010. Data envelopment analysis. *Stata J*, 10(2): 267-280. DOI: 10.1177/1536867X1001000207.
- Kapoor AP, Vij M. 2018. Technology at the dinner table: ordering food on line through mobile apps. *J Retail Consumer Serv*, 43: 342-351.
- Karlaftis MJ. 2004. A DEA approach for evaluating the efficiency and effectiveness of urban transit systems. *European J Oper Res*, 152: 354-364.
- Kocakalay Ş. 2003. Veri zarflama analizi ve uygulamasına yönelik bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, Türkiye, pp: 63.
- Kohnke O. 2017. It's not just about technology: the people side of digitization in: Oswald, G., Kleinemeier, M. (eds) *Shaping the Digital Enterprise*. Springer, Cham, Germany, DOI: 10.1007/978-3-319-40967-2_3.
- Mikkonen T. 2007. Programming mobile devices, an introduction for practitioners. Wiley, New York, US, pp: 244.
- Mucuk İ. 2012. Temel işletme bilgileri. Türkmen Kitabevi, İstanbul, Türkiye, pp: 3.
- Namlı Ç. 2010. Mobil uygulama kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 122.
- Özcan G. 2007. Veri zarflama analizi ve bankacılık sektöründe bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, Türkiye, pp: 92.
- Özden ÜH. 2008. VZA ile Türkiye'deki vakıf üniversitelerinin etkinliğinin ölçülmesi, *İstanbul Üniv İşl Fak Derg*, 37(2): 170.
- Pigato E. 2017. Hybrid jobs literature review and applications. MSc Thesis, Padova University, Master Program in Business Administration, Department of Economics and Management, Padova, Italy, pp: 55.
- Statista. 2018-2021. E-Services report on line food delivery, URL: <https://www.statista.com/outlook/374/100/online-food-delivery/worldwide> (erişim tarihi: 23 Aralık 2022).
- Supçiller AA, Bulak ME. 2020. Mobil uygulamaların performanslarının veri zarflama analizi ile değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniv Fen Bil Derg*, 10(3): 711-723. DOI: 10.17714/gumusfenbil.621653.
- Takahashi D. 2016. App economy could double to 101 Billion Dollar. URL: <http://venturebeat.com/2016/02/10/the-app-economy-could-double-to-101b-by-2020-research-firm-says>. (erişim tarihi: 25 Ağustos 2022).
- Tarım A. 2001. veri zarflama analizi: matematiksel programlama tabanlı göreceli etkinlik ölçümü yaklaşımı. Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi, Ankara, Türkiye, pp: 219.
- Tetik S. 2003. İşletme performansını belirlemede veri zarflama analizi. *Yön Ekon Derg*, 10(2): 221-229.
- Tomaş M. 2014. Paket servis müşterilerinin sipariş vermede e-aracı kullanma nedenleri üzerine keşifsel bir araştırma: yemeksepeti.com örneği. *İnternet Uyg Yön Derg*, 5(2): 29-41.
- Ulucan A. 2000. Şirket performanslarının ölçülmesinde veri zarflama analizi yaklaşımı: genel ve sektörel bazda değerlendirmeler. *Hacettepe Üniv İİB Fak Derg*, 18: 405-418. URL1: <https://www.marketingturkiye.com.tr> (erişim tarihi: 25 Ağustos 2022). URL2: <https://turk-internet.com> (erişim tarihi: 25 Ağustos 2022). URL3: <https://www.turizmgunlugu.com> (erişim tarihi: 25 Ağustos 2022). URL4: <https://www.sikayetvar.com> (erişim tarihi: 25 Ağustos 2022).
- Uzun YU. 2020. Sosyal ve beşeri bilimlerde dijitalleşme, yenilenen ekonomi: Dijital ekonomi ve boyutları. Eğitim Yayınevi, Konya, Türkiye, pp: 43-56.
- Xu X, Huang Y. 2019. Restaurant information cues, diners' expectations and need for cognition: experimental studies of on line-to-offline mobile food ordering. *J Retail Consum Serv*, 51: 231-241.
- Yavuz İ. 2001. Sağlık sektöründe etkinlik ölçümü. Milli Produktivite Merkezi Yayınları, Ankara, Türkiye, pp: 654.
- Yiğit A, Yiğit V, Eroymak S. 2019. Veri zarflama analizi ile ülkelerin medikal turizm etkinliğinin ölçülmesi. *OPUS Int J Soc Res*, 12: 917-936.
- Yücel İşbilen L. 2015. Excel-solver eklentisiyle oluşturulan portföylerin CCC model ile etkinlik ölçümüne yönelik bir uygulama. *Ekonometri İstatistik*, 23: 112-146.



Open Access Journal
e-ISSN: 2618 – 6640

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 6 - Sayı 2: 48-62 / Temmuz 2023

(Volume 6 - Issue 2: 48-62 / July 2023)

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL ZEKÂ DÜZEYLERİ İLE KÜRESEL VATANDAŞLIĞA YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Fatma BOLATTAŞ GÜRBÜZ^{1*}, Ümit DENİZ²

¹Yozgat Bozok University, Faculty of Education, Department of Preschool Education, 66100, Yozgat, Türkiye

²Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Preschool Education, 06500, Ankara, Türkiye

Özet: Küreselleşme sürecinde toplumlarda hem ulusal hem uluslararası etkileşimler artmış ve bu doğrultuda yaşamın her sahasında çok kültürlülük yaygınlaşmaya başlamıştır. Eğitimcilerin çocuklara çok kültürlü ortamlarda farklılıklara saygılı, hoşgörülü, uyumlu olma gibi beceri ve tutumları kazandırabilmeleri ve desteklemeleri, bu konuda bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmaları ile de ilişkilidir. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık algılarını incelemeyi amaçlayan araştırma, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan devlet üniversitelerinin okul öncesi eğitimi anabilim dalında öğrenim görmekte olan 293 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu", "Küresel Vatandaşlık Anket Formu" ve "Kültürel Zekâ Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t testi ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri cinsiyet değişkeninde anlamlı fark yaratmazken, STK üyelik durumu ve sınıf düzeyi değişkenine göre motivasyon alt boyutunda anlamlı farklılık göstermiştir. Küresel sorunlara ilgi ve yabancı dil düzeyine göre ise tüm alt boyutlarda kültürel zekâ düzeyleri anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır. Küresel vatandaşlık algısı ise cinsiyet, STK üyelik, küresel sorunlara ilgi ve yabancı dil düzeyine göre bazı alt boyutlarda anlamlı farklılık gösterirken, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlığa yönelik algıları arasında ise pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucu doğrultusunda, okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâyâ ve küresel vatandaşlığa ilişkin bilgi, beceri ve tutum açısından desteklenmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kültürel zekâ, Küresel vatandaşlık, Okul öncesi öğretmen adayları


Investigation of Cultural Intelligence Levels and Perceptions of Global Citizenship among Preschool Teacher Candidates


Abstract: With the rise of globalization, societies have witnessed an increase in both national and international interactions, leading to widespread multiculturalism across various aspects of life. The ability of educators to foster skills and attitudes such as respect, tolerance, and adaptability towards differences in multicultural environments is closely tied to their knowledge, skills, and attitudes. This descriptive study aims to explore the cultural intelligence levels and global citizenship perceptions of preschool teacher candidates, utilizing a relational survey model. The research sample comprised 293 teacher candidates enrolled in the preschool education department of state universities across different regions of Turkey, selected through the easily accessible sampling method. The researchers employed the "Personal Information Form," "Global Citizenship Questionnaire," and "Cultural Intelligence Scale" as data collection tools. Data analysis involved the use of t-tests and ANOVA. The findings revealed that while cultural intelligence levels did not significantly differ based on gender, they displayed a significant discrepancy in the motivation sub-dimension concerning NGO membership status and grade level. Cultural intelligence levels exhibited significant variations across all sub-dimensions in the variables of interest in global issues and foreign language proficiency. Furthermore, gender, NGO membership, interest in global issues, and foreign language proficiency influenced global citizenship perceptions in specific sub-dimensions, whereas no significant difference was observed concerning class level. The study identified a positive and significant correlation between preschool teacher candidates' cultural intelligence levels and their perceptions of global citizenship. Based on the research outcomes, recommendations were provided to support preschool teacher candidates in enhancing their knowledge, skills, and attitudes regarding cultural intelligence and global citizenship.

Keywords: Cultural intelligence, Global citizenship, Pre-school teacher candidates

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Yozgat Bozok University, Faculty of Education, Department of Preschool Education, 66100, Yozgat, Türkiye

E mail: fatma.bolattas@yobu.edu.tr (F. BOLATTAŞ GÜRBÜZ)

Fatma BOLATTAŞ GÜRBÜZ  <https://orcid.org/0000-0001-5893-9035>

Ümit DENİZ  <https://orcid.org/0000-0001-5338-8254>

Gönderi: 20 Aralık 2022

Kabul: 22 Şubat 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: December 20, 2022

Accepted: February 22, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Bolattaş Gürbüz F, Deniz Ü. 2023. Investigation of preschool teacher candidates' levels of cultural intelligence and perceptions of world citizenship. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 48-62.



1. Giriş

Yirmi birinci yüzyılın başlarını kapsayan yıllardan bu zamana kadar dünyadaki en temel değişim ve gelişimlerden biri, “küresel toplumsal ilişkilerin hızlı büyümesi” olmuştur (Scholte, 2010). İnsanlar ve toplumlar arasında mekân, zaman, ilişkiler, kültürlerin etkileşimleri gibi durumların yanı sıra, bir yerde yaşanan olayların diğer yerleri çok kısa sürede etkilemesi, göçlerle birlikte toplumların karma kültür yapısı nedeni ile vatandaşlık kavramı yeniden tartışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda internet hizmetinin yaygınlaşması, iletişimin kolaylaşması gibi unsurların dünyayı daha küçük bir yer haline getirerek insanları yaklaştırması söz konusu olmuştur. 1950’li yılların önemli iletişim kuramcılarında biri olan McLuhan, iletişim araçları ve teknolojik gelişmelerin dünyayı “küresel köy” e dönüştüreceğini ve bu yolla, kolektif bir bilme süreci ile insanların eşitleneceğini iddia etmiştir. Günümüzde bakıldığında, bu iddianın teknoloji sayesinde insan yaşamının dönüşmesi kısmının gerçekleştiğini fakat insanların eşitleneceği kısmının gerçekleşmediğini görmekteyiz (Uysal ve Yıldız, 2007). Bahsedilenin aksine birtakım sorunlar gündeme gelmiş ve bu noktada bireylere düşen sorumluluklar tanımlanmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda, bireylerin yalnızca kendi kültürlerine ve ülkesine karşı değil, tüm kültürler ve diğer toplumlara karşı sorumluluk, farkındalık ve saygı çerçevesinde bir bakış açısı geliştirmesi önemli görülmektedir (Bornman ve Schoonraad, 2001; Osler ve Starky, 2005; Kan, 2009). Küreselleşen dünyayı anlayan ve bu noktada aktif katılım gösteren kimliği tanımlayan küresel vatandaşlık; farklılıkları, farklı kültürleri anlayan, küresel sorunlara farklı perspektiflerden bakabilen ve bu doğrultuda çözümler üretebilen, dünyadaki tüm canlıların birbiri ile karşılıklı bağlılığının farkında olan ve bunu takdir eden, ekolojik devamlılık ve sosyal adaleti savunan ve bunun öneminin farkında olan, sürdürülebilir yaşamı önemseyen ve benimsemiye çabası gösteren evrensel bir kişilik olarak literatürde yerini almaktadır (Burrows, 2004; Kan, 2009; Burman ve ark., 2013).

Morais ve Ogden (2011)’e göre küresel vatandaşlık kavramının, sosyal sorumluluk, küresel yeterlilik ve küresel sivil katılım olmak üzere üç boyutu vardır. Sosyal sorumluluk; karşılıklı bağımlılık kavramı ve sosyal kaygı düzeyinden oluşmakta iken, küresel yeterlilik başka kültürler ait normları ve değerleri anlamaya çalışır, takdir eder ve açık fikirli olmayı ifade eder. Küresel sivil katılım ise, bireylerin yerel, ulusal ve küresel düzeydeki sorunları tanımasını ve bu sorunların çözümü için gönüllü olarak aktif rol almasını içerir. Küresel vatandaşlık kavramı ele alınırken kültürel yeterliliği ifade eden kültürel zekâ (CQ) kavramı da ön plana çıkmaktadır. Nitekim kültürel zekâ Earley ve Ang (2003)’a göre kültürel koşullar, ortamlar, bağlamlar ve durumlar olmak üzere yeni ve alışılmadık olana etkili bir şekilde uyum sağlama becerisi gösterebilmeyi ifade eder. Kültürel zekâ, kişinin farklı kültürlerden bireylerle etkileşimde bulunduğu süreçte, kendisini farklılıklara

göre ayarlayabilme ve uyum sağlayabilmenin yanı sıra farklı kültürden bireylerle etkili iletişim kurabilme kapasitesini de içerir. Küreselleşmeye bağlı olarak insanların farklı kültürlerden ve dilsel geçmişlerden gelen insanlarla etkili bir şekilde çalışabilmeleri kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmektedir. (Merryfield ve Kasai, 2004). Kültürel farklılık hem farklı ülkelerde yaşayan insanları hem de insanların cinsiyeti, dili, engel durumu, etnik kökeni, ırkı ve yaşadığı coğrafi bölge açısından gösterdiği çeşitliliği kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, aynı toplumda bile ortak geçmiş, coğrafi bölge, ekonomik düzey, konuşulan dil ve yaşantı açısından kültürler farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma ile bireyin hem diğer toplumlara hem de kendi toplumu içindeki farklılıklarla etkileşime girme becerisini ifade eden kültürel zekâ bir zekâ alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Earley ve Ang, 2003; Ang ve ark., 2006; Thomas, 2006; Cırık, 2008).

Kültürel zekâ dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bilgi işleme yeteneğini, kültürel bilgi farkındalığını ve bu bilgi üzerindeki kontrolü içeren “üst biliş boyutu”, günlük deneyim veya eğitim yolu ile farklı kültürler hakkında edinilen bilgileri içeren “bilgi boyutu”, farklı kültürlerden insanlarla etkileşime girme ve farklı kültürler hakkında yeni bilgiler öğrenmeye istekli olmayı içeren “motivasyon boyutu” ve farklı kültürlerden insanlarla etkileşimde sözel veya sözel olmayan uygun davranışları göstermeyi içeren “davranış boyutu” kültürel zekânın alt boyutlarıdır (Van Dyne ve ark., 2007; Ang ve Van Dyne, 2008).

Teknolojik, siyasi, ekonomik ve kültürel gelişmelerin sınırları aşan faaliyetleri günlük yaşamı etkilemektedir. Bu bağlamda küresel vatandaşlık bir topluluğa veya gruba dair aitikle ilgili değil, tüm insanlar adına düşünmek ve hissetmekle ilgilidir. Bu bilgiler doğrultusunda, bireylerin bu gelişmelere uyum sağlayabilmesi, küresel vatandaşlık ve kültürel zekâ gibi kavramlar açısından bilgi, beceri, ilgi ve tutumlarını geliştirmeleri ile bağlantılı hale gelmiştir. Bunu sağlayabilmek için ailelere, okul yöneticilerine, öğretmenlere ve toplumlara önemli görevler düşmektedir (Ang ve Van Dyne, 2008).

Temel eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim, çocuğun gelişimi üzerinde uzun vadeli etkileri olan bir eğitim sürecidir. Bu sebeple okul öncesi dönemde verilecek eğitimin niteliği çocuğun sosyal, duygusal, kişilik ve zeka gelişiminde önemli etkilere sahiptir (Yavuzer, 2003). Bu durum okul öncesi eğitimcilerinin çocuğun gelişiminde ve bakış açısının geliştirilmesinde kritik bir role sahip olduğunu göstermektedir. Alanında yetişen okul öncesi öğretmen adaylarının bu bağlamda donanımlı yetişmesi, çok kültürlü bir bakış açısına sahip olması ve yüksek düzeyde bir kültürel zekâyı sahip olması, hoşgörü, farklılıklara saygı, farklı kültürlerle ilgili bilgi edinme ve farklılığı takdir edebilme becerilerini destekleyecek konumda olması öğretmen adaylarının mesleki bakış açısını, tutum ve davranışlarını etkileyecek ve öğretmenlik hayatında bu beceri ve davranışlarının daha olumlu bir yaklaşımla sınıf ortamına yansımaları

sağlayacaktır (Ang ve Van Dyne, 2008; Gezer ve Şahin, 2017). Farklı ülkelerde eğitimcileri veya eğitimci adaylarını küresel vatandaşlık ve kültürel zekâ bağlamında inceleyen (Horsley ve Bauer, 2010; Alazzi, 2012; Gohar, 2014; McLean ve Cook, 2016; Goren ve Yemini, 2017; Kopish, 2017; Andrews ve Aydın, 2020; González-Valencia ve ark., 2020; Lourenço, 2021) çalışmalar mevcuttur. Yurt içinde eğitimci veya eğitimci adaylarına yönelik küresel vatandaşlıkla (Kaya ve Kaya, 2012; Göl, 2013; Çelikten, 2015; Engin ve Sarsar, 2015; Kayışoğlu, 2016; Çolak, 2015; Durmuş, 2017; Kabapınar ve Öztürk, 2019; Özkan, 2020; Tünkler, 2020) ve kültürel zekâ ile ilgili çalışmaların (Doğutaş, 2015; Gezer ve Şahin, 2017; Peköz, 2018; Atan, 2020; Kozikoğlu ve Tosun, 2020) olduğu görülmektedir. Eğitimcilerle yönelik kültürel zekâ ile küresel vatandaşlık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların (Yüksel ve Ereş, 2018) sınırlı olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ve küresel vatandaşlık algılarını ve bu iki olgu arasındaki ilişkiye yönelik bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu doğrultuda kültürel zekâ ve küresel vatandaşlık düzeyi açısından alanında yetişen eğitimcilerin incelenmesi, eğitimcilerde olması beklenen ve ihtiyaç duyulan beceri ve tutumlara sahip olmalarına yönelik uygun politikalar ve eğitimler geliştirilebilmesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ve küresel vatandaşlık algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında yer alan alt amaçlar aşağıda yer almaktadır. Okul öncesi öğretmen adaylarının;

- Kültürel zekâ düzeyleri nedir?
- Kişisel özelliklerine göre kültürel zekâ düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Küresel vatandaşlık algıları nedir?
- Kişisel özelliklerine göre küresel vatandaşlık algıları farklılık göstermekte midir?
- Kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık algıları arasında ilişki var mıdır?

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık algılarını incelemeyi amaçlayan araştırma, ilişki tarama modelindedir. İlişkisel tarama

modelleri, iki veya daha çok değişken arasındaki değişimin varlığını/derecesini ortaya koymayı amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 2007).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2008). Google Formlar üzerinden hazırlanan veri toplama araçları farklı coğrafi bölgelerdeki şehirlerde (Yozgat, Ankara, Şanlıurfa, Antalya, Erzurum, Aksaray) yer alan devlet üniversitelerinin okul öncesi eğitimi anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarına online ortamda uygulanmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya gönüllü katılım gösteren 293 okul öncesi öğretmen adayı çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunun betimsel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo.1’de okul öncesi öğretmen adaylarının bir Sivil Toplum Kuruluşuna (STK) üye olup olmadığına ilişkin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, %20,8 oranında üyelik durumları olduğu ortaya çıkmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının üyeliğinin bulunduğu STK’lar arasında, Kızılay ve Yeşilay başta olmak üzere Ahbap, AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), TEGV (Türkiye eğitim gönüllüleri vakfı), TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı), LÖSEV (Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı), SİYAMDER (Sivil Yaşam Derneği), Greenpeace gibi sivil toplum kuruluşlarını belirtmişlerdir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Verileri toplamak amacı ile okul öncesi öğretmen adaylarının kişisel özelliklerine yönelik hazırlanan, “Kişisel Bilgi Formu”, küresel vatandaşlık kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla “Küresel Vatandaşlık Anket Formu” ve kültürel zekâ düzeylerini ölçmek amacıyla “Kültürel Zekâ Ölçeği” kullanılmıştır. İlgili formların kullanılabilmesi için yazarlardan e-posta yolu ile gerekli izinler alınmıştır.

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Literatür temel alınarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu’nda öğretmen adayının; cinsiyeti, sınıf düzeyi, sivil toplum kuruluşuna üyelik durumu, küresel sorunlara ilgi düzeyi, yabancı dil düzeyine ilişkin beş soru yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının kişisel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzdeler

Kişisel özellikler		n	%			n	%
Cinsiyet	Kadın	253	86,3	Küresel sorunlara ilgi düzeyi	Çok az	39	13,3
	Erkek	40	13,7		Orta	189	64,5
Sınıf	1.	59	20,1	Çok	65	22,2	
	2.	65	22,2	Bilmiyor	45	15,4	
	3.	87	29,7	Giriş	154	52,6	
	4.	82	28,0	Orta	81	27,6	
STK’ye üyelik	Evet	61	20,8	İleri	13	4,4	
	Hayır	232	79,2				

2.3.2. Kültürel zekâ ölçeği

Ang ve ark. (2007) tarafından geliştirilen Kültürel Zekâ Ölçeği'nin (KZÖ) Türk üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği İlhan ve Çetin (2014) tarafından incelenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğine yönelik açılımlı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen açılımlı faktör analizi sonucunda KZÖ'nün dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve ölçek maddelerinin özgün formda yer alan maddelerle bire bir örtüştüğü ortaya konulmuştur. Ölçeğin özgün formunun Türk örnekleme doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek üzere birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almış ve bu durumda, modelin uyumunun yeterli olduğu belirtilmiştir. KZÖ'nün güvenilirliğinin tespit edilmesi amacı ile iç tutarlılık ve test tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. İç tutarlılık (Cronbach alpha) güvenilirlik kat sayısı ölçeğin tümü için 0,85 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları ise "Üst Biliş" alt boyutu için 0,77, "Biliş" alt boyutu için 0,79, "Motivasyon" alt boyutu için 0,75 ve "Davranış" alt boyutu için 0,71 olarak bulunmuştur. Güvenirlik katsayısı 0,70 ve üzerinde olan ölçekler güvenilir olarak kabul edilmektedir. (Tezbaşaran, 1996; Büyüköztürk ve ark., 2008; Leech ve ark., 2005). Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin puanlar alınabildiği gibi, tamamına ilişkin toplam puan da alınabilmektedir. Ölçek hem 5'li hem 7'li derecelendirme biçiminde olup bu çalışma kapsamında 7 dereceli formu kullanılmıştır. Bu bağlamda 1 (hiç katılmıyorum), 2-3 (katılmıyorum), 4 (kararsızım), 5-6 (katılıyorum), 7 (tamamen katılıyorum) şeklinde puanlama yapılmaktadır. Puan yükseldikçe bireyin kültürel zekâ düzeyi de artmaktadır. Bu çalışma kapsamında ölçeğin güvenilirlik analizi tekrarlanmış ve biliş alt boyutu için güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa Katsayısı) 0,87; davranış alt boyutu için 0,83; motivasyon alt boyutu için 0,86; üst biliş alt boyutu için 0,88 ve ölçeğin tamamına ilişkin güvenilirlik katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Küresel vatandaşlık anket formu

Çolak (2015), geliştirdiği "Küresel Vatandaşlık Anket Formu" nun maddelerine yönelik geçerliliğin artırılması amacıyla Marmara Üniversitesi'nde görev yapan beş uzmandan görüş alındığını belirtmiştir. 48 madde olarak hazırlanan taslak formdan uzman görüşü sonrası bazı maddeler çıkarılmış ve bazıları düzenlenmiş olarak form 32 madde ile iki Sosyal Bilgiler öğretmeninden de yorum alınarak pilot uygulamaya tabii tutulmuştur. Pilot uygulama sonucunda yalnızca bir maddedeki ifade değiştirilerek form son şeklini almıştır. Bu doğrultuda 32 maddeden oluşan form öğretmenler ve öğrencilerden oluşan her iki çalışma grubunda kullanılmıştır. Anket formu altı boyuttan oluşmaktadır. Buna göre ilk boyut "Diğer insanlar ve kültürler", ikinci boyut "Dünyanın durumu ve sorunlar", üçüncü boyut "Sistem olarak dünya", dördüncü boyut "Katılım", beşinci boyut "Yerel ve/veya küresel aidiyet" ve son olarak altıncı boyut "KV

(küresel vatandaş)'nin karakter özellikleri" dir. Anket, "kesinlikle katılıyorum, "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum", "kesinlikle katılmıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Anket formunda yer alan ifadelerin aritmetik ortalama düzey aralığı; 1,00-1,80: kesinlikle katılmıyorum, 1,81-2,60: katılmıyorum, 2,61-3,40: kararsızım, 3,41-4,20: katılıyorum, 4,21-5,00: kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Puan ortalaması yükseldikçe bireyin küresel vatandaşlık algısı artmaktadır. Öğrenci anket formunun Cronbach Alfa değeri, 0,92 iken, öğretmen anketinin Cronbach Alfa değeri 0,90 olarak bulunmuştur (Çolak, 2015). Bu çalışma kapsamında öğrenci anket formunun güvenilirlik analizi tekrarlanmış ve formun tamamına ilişkin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa Katsayısı) 0,95 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmen adaylarının bulunduğu altı farklı devlet üniversitesinden gerekli uygulama izinlerinin alınması amacıyla Yozgat Bozok Üniversitesi aracılığı ile resmi yazışmalar gerçekleştirilmiştir. Gerekli izinler alındıktan sonra, Google Formlar üzerinden hazırlanan formların linki hem resmi yazıyla hem de okul öncesi eğitimi anabilim dalında öğrenim görmekte olan okul öncesi öğretmen adaylarına ulaştırılmak üzere ilgili üniversitelerin okul öncesi eğitimi anabilim dalı akademik personeline e-posta aracılığı ile iletilmiştir. Formlar, 313 öğretmen adayı tarafından doldurulmuştur. Araştırmacılar tarafından incelenen formlardan yanlış veya itinasız doldurulanlar (benzer maddelere zıt cevaplar veya tüm maddelere aynı cevaplar) çalışmadan çıkarıldıktan sonra 293 veri üzerinde işlemler gerçekleştirilmiştir.

2.5. Veri Analizi

Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık algılarının belirlenmesinin amaçlandığı çalışmadan elde edilen veriler SPSS paket programı ile değerlendirilmiştir. Araştırma çalışma grubunda yer alan katılımcı sayısı, parametrik testlerin yapılmasına uygundur. Ayrıca normallik analizleri ile de sınanmıştır. Küresel vatandaşlık değişkenine ilişkin basıklık değerleri; -0,237 ve -1,631 arasında değişmekte iken, çarpıklık değerleri 0,485 ile 1,850 arasındadır. Kültürel zekâ değişkenine ilişkin basıklık değerleri 0,292 ile -0,601 arasında değişmekte iken, çarpıklık değerleri -0,036 ile -0,490 arasında değişmektedir. Verilerin -2 ve +2 aralığında yer almasından dolayı normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş (George ve Mallery, 2010) ve parametrik testler olan t-testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (r) kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, okul öncesi öğretmen adaylarının; kültürel zekâ düzeylerine ilişkin ortalama puanlarına, kişisel özelliklerine göre kültürel zekâ düzeylerine, küresel vatandaşlığa ilişkin ortalama puanlarına ve kişisel özelliklerine göre küresel vatandaşlık algılarına, aynı

zamanda kültürel zekâ ile küresel vatandaşlık algıları arasındaki ilişkiye dair bulgular sunulmuş ve literatür ışığında tartışılmıştır.

Tablo 2’de okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ ölçeğinin alt boyutları ve toplamından aldıkları ortalama puanlar ve standart sapmaları sunulmuştur.

Tablo 2. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ ortalama ve standart sapma puanları

Kültürel Zekâ alt boyutlar ve toplam	N	\bar{X}	ss
Üst biliş	293	5,44	1,09
Biliş	293	3,84	1,13
Motivasyon	293	5,03	1,27
Davranış	293	4,95	1,11
KZÖ-Toplam	293	4,74	0,91

Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Kültürel Zekâ Ölçeği’nin 7 dereceli formu kullanılmıştır. Bu bağlamda 1 (hiç katılmıyorum), 2-3 (katılmıyorum), 4 (kararsızım), 5-6 (katılıyorum), 7 (tamamen katılıyorum) şeklinde derecelendirilmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ ölçeği puan ortalamalarının 4,74 olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının kültürel zekâları “Kararsızım ve Katılıyorum”a yakın düzeydedir. Kültürel zekânın alt boyutları bazında incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının üst biliş alt boyutunda en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu, en düşük puan ortalamasının ise biliş alt boyutunda olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının kültürel zekâlarına ilişkin yapılan çalışmalar arasında genel olarak kültürel zekâ düzeylerinin hem yüksek düzeyde (Hüseyinoğlu, 2020; Aksop ve ark., 2021; Yazgan, 2021) hem de orta veya ortanın üstü düzeyde (İnan, 2017; Atan, 2020) olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmen adaylarının da kültürel zekâ düzeylerinin orta düzey olduğu söylenebilir. Bu bağlamda farklı sonuçların literatürde yer almasının öğretmen adaylarının farklı kişisel özelliklerde

olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Kültürel zekâ sadece farklı ülke veya kültürlerden insanlarla değil kendi toplumunda yaşayan bireylerle de etkili iletişim ve etkileşim kurabilme becerisi ile ilgilidir (Ang ve ark., 2006). Nitekim etkili bir kültürel zekâ iki birey arasında gerçek bir iletişim kurmayı, söylenmiş olarak algılananın ötesinde söylenenin içerdiği anlamı duymayı ve bunu paylaşmayı da sağlayabilmektedir. Aynı zamanda uygun kişiler arası beceriler, sözlü veya sözsüz ifadeler, uygun vücut dili, diğer kültürlerdeki kendine yabancı uygulamaları anlayabilme ve kabul edebilme, net ve etkin bir iletişim için önemli bir olgudur (Spencer, 2009). Bu bağlamda çalışma bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeylerinin desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Toplum içinde dahi cinsiyet, ırk, dil, dini köken vb. birçok özelliğin farklılaşması göz önünde bulundurulduğunda eğitimcilerin kapsayıcı bir tutum benimsemesi ve öğrenme sürecinde farklılıklara saygı ve empati ile yaklaşan bir bakış açısı sergilemesi, yetişen bireylerin de kültürel zekâsı yüksek bireyler olmalarına katkı sunabilir (Petrovic, 2011).

Tablo.3’te görüldüğü üzere okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ puanlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık yoktur ($P>0,05$). Benzer şekilde Yüksel ve Ereş, (2018) öğretmenlerin kültürel zekâlarını ve küresel vatandaşlık algıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, öğretmenlerin kültürel zekâlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Doğutaş (2015) ise öğretmen adaylarının kültürel zekâlarını incelediği çalışmasında davranış alt boyutu dışında diğer alt boyutlarda erkek öğretmen adaylarının daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğunu belirlemiştir. İnan (2017) Türkçe öğretmen adaylarının, Aksop ve ark. (2021) ise matematik öğretmenlerinin kültürel zekâ düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelediği çalışmalarında bireylerin kültürel zekâ düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin kültürel zekâ düzeyleri üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre kültürel zekâ puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Kültürel Zekâ alt boyutlar ve toplam	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	P																																												
Üst biliş	Kadın	253	21,93	4,35	291	1,458	0,14																																												
	Erkek	40	20,85	4,42				Biliş	Kadın	253	22,98	6,84	291	-0,398	0,69	Erkek	40	23,45	6,66	Motivasyon	Kadın	253	25,26	6,32	291	0,525	0,60	Erkek	40	24,70	6,59	Davranış	Kadın	253	24,81	5,59	291	0,282	0,77	Erkek	40	24,55	5,52	KZÖ-Toplam	Kadın	253	95,00	18,15	291	0,466	0,64
Biliş	Kadın	253	22,98	6,84	291	-0,398	0,69																																												
	Erkek	40	23,45	6,66				Motivasyon	Kadın	253	25,26	6,32	291	0,525	0,60	Erkek	40	24,70	6,59	Davranış	Kadın	253	24,81	5,59	291	0,282	0,77	Erkek	40	24,55	5,52	KZÖ-Toplam	Kadın	253	95,00	18,15	291	0,466	0,64	Erkek	40	93,55	19,68								
Motivasyon	Kadın	253	25,26	6,32	291	0,525	0,60																																												
	Erkek	40	24,70	6,59				Davranış	Kadın	253	24,81	5,59	291	0,282	0,77	Erkek	40	24,55	5,52	KZÖ-Toplam	Kadın	253	95,00	18,15	291	0,466	0,64	Erkek	40	93,55	19,68																				
Davranış	Kadın	253	24,81	5,59	291	0,282	0,77																																												
	Erkek	40	24,55	5,52				KZÖ-Toplam	Kadın	253	95,00	18,15	291	0,466	0,64	Erkek	40	93,55	19,68																																
KZÖ-Toplam	Kadın	253	95,00	18,15	291	0,466	0,64																																												
	Erkek	40	93,55	19,68																																															

Tablo 4. Okul öncesi öğretmen adaylarının STK üyelik durumlarına göre kültürel zekâ puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Kültürel Zekâ alt boyutlar ve toplam	STK üyelik durumu	N	\bar{X}	ss	sd	t	P																																												
Üst biliş	Evet	61	22,63	3,94	291	1,721	0,08																																												
	Hayır	232	21,56	4,45				Biliş	Evet	61	22,54	6,86	291	-0,657	0,51	Hayır	232	23,18	6,80	Motivasyon	Evet	61	27,22	5,17	291	2,848	0,00*	Hayır	232	24,65	6,53	Davranış	Evet	61	25,59	4,67	291	1,273	0,15	Hayır	232	24,56	5,78	KZÖ-Toplam	Evet	61	98,00	15,08	291	1,530	0,08
Biliş	Evet	61	22,54	6,86	291	-0,657	0,51																																												
	Hayır	232	23,18	6,80				Motivasyon	Evet	61	27,22	5,17	291	2,848	0,00*	Hayır	232	24,65	6,53	Davranış	Evet	61	25,59	4,67	291	1,273	0,15	Hayır	232	24,56	5,78	KZÖ-Toplam	Evet	61	98,00	15,08	291	1,530	0,08	Hayır	232	93,96	19,05								
Motivasyon	Evet	61	27,22	5,17	291	2,848	0,00*																																												
	Hayır	232	24,65	6,53				Davranış	Evet	61	25,59	4,67	291	1,273	0,15	Hayır	232	24,56	5,78	KZÖ-Toplam	Evet	61	98,00	15,08	291	1,530	0,08	Hayır	232	93,96	19,05																				
Davranış	Evet	61	25,59	4,67	291	1,273	0,15																																												
	Hayır	232	24,56	5,78				KZÖ-Toplam	Evet	61	98,00	15,08	291	1,530	0,08	Hayır	232	93,96	19,05																																
KZÖ-Toplam	Evet	61	98,00	15,08	291	1,530	0,08																																												
	Hayır	232	93,96	19,05																																															

Okul öncesi öğretmen adaylarının günümüz dünyasının gereklerine uyum sağlama, farklılıklara ilişkin saygı ve takdir becerisi kazanma, kültürel açıdan eğitim vereceği çocukları daha iyi tanıma ve etkili bir iletişim kurabilme (İnan, 2017), aynı zamanda çocukların kültürlerarası yetkinlik gibi becerilerini geliştirebilmeleri noktasında kültürel zekâ sahip olmaları gereken önemli bir kavram olarak görülmektedir.

Tablo.4'te okul öncesi öğretmen adaylarının STK üyelik durumlarına göre kültürel zekâ puanlarına ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde motivasyon alt boyutunda STK üyeliği olan okul öncesi öğretmen adayları lehine bir anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($P<0,05$). Vroom'un (1964) beklenti motivasyon teorisinde, motivasyonel kültürel zekâyâ sahip olan bireyin, içsel olarak dürtüsünden, ilgisinden ve güveninden ilham

aldığı ve bu doğrultuda bireyi olumlu şekilde üretmeye yönlendirdiği varsayılmaktadır. Bu bağlamda incelendiğinde, belli bir amaç için gönüllü olarak üretimi ve toplum yararına hizmeti teşvik eden sivil toplum kuruluşuna (Demirci ve ark., 2007) üyelik durumunun bireylerin motivasyon alt boyutunda kültürel zekâlarının yüksek olmasını açıkladığı söylenebilir. Küreselleşme, kültürel uyum, kültürel zekâ ve STK'lar, ayrı ayrı ele alınabilen fakat birbiri ile ilişkisi olan kavramlardır. Bu bağlamda STK'lar, kültürlerarası yetkinliğin geliştirilmesinde kilit unsurlardan biri olarak rol oynayabilmektedir (Ramon, 2013). Böylece, farklı bireyler ile bir araya gelerek toplum yararına gönüllü üretimi içeren STK'lar (Demirci ve ark., 2007) aracılığı ile bireylerin motivasyonu ve kültürel zekânın gerekliliklerine ilişkin becerileri artmaktadır.

Tablo 5. Okul öncesi öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre kültürel zekâ puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

Kültürel Zekâ alt boyutlar ve toplam	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark (Tukey)
Üst biliş	1.1.sınıf	59	20,79	4,78	1,984	0,11	-
	2.2.sınıf	65	22,69	4,57			
	3.3.sınıf	87	21,87	4,17			
	4.4.sınıf	82	21,68	4,01			
	Toplam	293	21,78	4,37			
Biliş	1.1.sınıf	59	21,54	6,86	1,901	0,12	-
	2.2.sınıf	65	22,87	5,92			
	3.3.sınıf	87	24,25	7,49			
	4.4.sınıf	82	23,00	6,54			
	Toplam	293	23,05	6,81			
Motivasyon	1.1.sınıf	59	24,89	6,81	3,461	0,01*	4-3
	2.2.sınıf	65	26,13	5,24			
	3.3.sınıf	87	23,56	7,33			
	4.4.sınıf	82	26,37	5,34			
	Toplam	293	25,19	6,35			
Davranış	1.1.sınıf	59	24,25	6,47	0,413	0,74	-
	2.2.sınıf	65	25,30	5,57			
	3.3.sınıf	87	24,91	5,51			
	4.4.sınıf	82	24,59	4,98			
	Toplam	293	24,78	5,57			
KZÖ-Toplam	1.1.sınıf	59	91,49	20,00	1,019	0,38	-
	2.2.sınıf	65	97,01	15,75			
	3.3.sınıf	87	94,60	20,61			
	4.4.sınıf	82	95,65	16,32			
	Toplam	293	94,80	18,34			

Tablo 6. Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilgi düzeylerine göre kültürel zekâ puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

Kültürel Zekâ alt boyutlar ve toplam	Küresel Sorunlara İlgili Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark (Tukey)
Üst biliş	1. Çok az	39	22,28	5,05	3,909	0,02*	3-2
	2. Orta düzeyde	189	21,28	4,19			
	3. Çok	65	22,95	4,27			
	Toplam	293	21,79	4,37			
Biliş	1. Çok az	39	20,46	6,65	8,993	0,00*	3-1
	2. Orta düzeyde	189	22,63	6,15			
	3. Çok	65	25,82	7,88			
	Toplam	293	23,05	6,81			
Motivasyon	1. Çok az	39	23,00	6,24	3,585	0,02*	3-1
	2. Orta düzeyde	189	25,22	6,47			
	3. Çok	65	26,42	5,84			
	Toplam	293	25,19	6,36			
Davranış	1. Çok az	39	22,82	5,82	8,063	0,00*	3-1
	2. Orta düzeyde	189	24,44	5,49			
	3. Çok	65	26,95	5,09			
	Toplam	293	24,78	5,58			
KZÖ-Toplam	1. Çok az	39	88,56	17,76	8,266	0,00*	3-1
	2. Orta düzeyde	189	93,58	17,89			
	3. Çok	65	102,13	18,03			
	Toplam	293	94,81	18,34			

Kültürel zekâ kavramının özünde kültürlerarası duyarlılık, kültürel olarak karmaşık durumlara uyum sağlama ve dünya görüşüne dair esneklik söz konusudur (Ang ve Van Dyne, 2008). Bu bağlamda küreselleşme ilişkili durumlar veya sorunlar üzerine düşünme ve duyarlılık gibi becerilerin kültürel zekâ ile ilişkili olması beklenebilir bir durumdur. Bu çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının STK üyeliklerinin bulunmasının kültürel zekâyâ ilişkin motivasyonları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 5'te sınıf düzeyi değişkenine ilişkin motivasyon alt boyutunda anlamlı bir farklılık söz konusudur. Sınıf düzeyi olarak dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim gören okul öncesi öğretmen adaylarının üçüncü sınıf düzeyinde öğrenim gören okul öncesi öğretmen adaylarına göre motivasyon alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($P<0,05$). Atan (2020), öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelendiği çalışmada, kültürel zekâ düzeylerinin sınıf düzeylerine göre farklılaştığını, farkın dördüncü sınıflarla birinci sınıflar arasında olduğunu ortaya koymuştur. Bu doğrultuda çalışma bulgularına göre son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının kültürel zekâlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Son sınıf öğrencilerinin üniversitede dört yıl boyunca aldıkları eğitimin ve üniversite ortamlarında farklı kültürel arkaplandan gelen insanlarla kurdukları iletişim deneyiminin artmasının motivasyonları üzerinde etki gösterdiği söylenebilir. Nitekim motivasyon boyutu kültürel zekânın farklı kültürden insanlarla etkileşime girmeyi içeren boyuttur (Ang ve Van Dyne, 2008).

Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel sorunlara (çevre kirliliği, küresel ısınma, açlık, kıtlık, insan hakları, ırkçılık vb.) ilişkin ilgi düzeyine verdikleri yanıtlar

doğrultusunda yapılan analiz sonucunda kültürel zekâ ölçeğinin tamamında ve tüm alt boyutların ortalamasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($P<0,05$). İstatistiksel olarak belirlenen anlamlı farklılığın, küresel sorunlara çok ilgili olduğunu belirten adayların lehine olduğu Tablo 6'da görülmektedir. Kültürel zekâ tanımları incelendiğinde Schmidt ve Hunter (2000)'ın kültürel zekâyı, oluşan sorunlara mantıklı dayanaklar getirme, problemleri çözme, etkili kararlar ortaya koyabilme ve anlama yeteneği gibi farklı kültürlere uyarılma becerisi olarak tanımladığı göze çarpmaktadır. Bu bağlamda incelendiğinde küresel sorunlar üzerine düşünen ve ilgi duyan öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeylerinin yüksek olmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yabancı dil düzeylerine göre kültürel zekâlarının değişimine ilişkin yapılan analiz sonucunda hem ölçeğin ortalaması hem de tüm alt boyutların ortalama puanları bazında anlamlı farklılık olduğu ortaya konulmuştur ($P<0,05$). Farklılığın yönü incelendiğinde yabancı dil düzeyi ileri ve orta düzeyde olan öğretmen adaylarının lehine bir anlamlılığın söz konusu olduğu görülmektedir. Aksop ve ark. (2021), matematik öğretmenlerinin kültürel zekâ düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelediği çalışmada yabancı dil bilen öğretmenlerin yabancı dil bilmeyen öğretmenlere göre kültürel zekâ düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda incelendiğinde yabancı bir dil bilme, aynı zamanda o yabancı dile ait kültürel yapıları da aşinalık kazanmayı kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olabilmektedir (İşcan ve ark., 2017). Yabancı bir ülkenin dilini biliyor olmak veya birden fazla yabancı dile sahip olmak bireylerin kültürlerarası iletişim ve etkileşim konusunda daha olumlu bir yaklaşıma sahip

olmalarını ve kültürel zekâlarını olumlu yönde etkilemektedir (Soldatova ve Geer, 2013). Harrison (2012) dil yeteneği, uluslararası uyum ve kültürel zekâ arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının yabancı dil bilme durumlarının kültürel zekâlarını olumlu etkilemesinin beklenen bir durum olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının “diğer insanlar ve kültürler”, “dünyanın durumu ve sorunları”, “sistem olarak dünya”, “katılım”, “yerel ve/veya küresel aidiyet”, “küresel vatandaşın karakter özellikleri” alt boyutları ve toplam puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo.8’de okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının, formun tamamında puan ortalamalarının 4,29 olduğu görülmektedir. Çolak (2015), 4,21–5,00 arası puan ortalamasının “kesinlikle katılıyorum” şeklinde ifade edilebileceğini belirtmiştir.

Küresel vatandaşlık anketinde puan yükseldikçe bireyin küresel vatandaşlık algısı artmaktadır. Bu sonuç, okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının “yerel ve/veya küresel aidiyet” kategorisinde en düşük, “diğer insanlar ve kültürler” kategorisinde ise en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Alan yazında öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerinin orta düzeyde olduğunu belirten (Engin ve Sarsar, 2015; Kayışoğlu, 2016) tamamen olumlu düzeyde olduğunu belirten (Göl, 2013; Durmuş, 2017) çalışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan sonuçların benzer özelliklerde olduğu ifade edilebilir. Alanında yetişen okul öncesi öğretmenleri, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde ilk sorumlu bireylerdir. Bu sebeple çocukların dünya görüşünü etkilemede önemli bir katkıya sahiptirler (Yel ve Aladağ, 2009).

Tablo 7. Okul öncesi öğretmen adaylarının yabancı dil düzeylerine göre kültürel zekâ puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

Kültürel Zekâ alt boyutlar ve toplam	Yabancı Dil Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark (Tukey)
Üst biliş	1.Bilmiyor	45	21,31	4,94	5,949	0,00*	4-2 3-2
	2.Giriş	154	21,01	4,37			
	3.Orta	81	23,12	3,57			
	4.İleri	13	24,23	4,41			
	Toplam	293	21,78	4,37			
Biliş	1.Bilmiyor	45	20,13	6,59	6,533	0,00*	4-1 3-2 3-1
	2.Giriş	154	22,59	6,86			
	3.Orta	81	25,07	6,33			
	4.İleri	13	26,00	5,32			
	Toplam	293	23,05	6,81			
Motivasyon	1.Bilmiyor	45	24,97	5,89	5,047	0,00*	4-2 3-2
	2.Giriş	154	24,15	6,86			
	3.Orta	81	26,54	5,36			
	4.İleri	13	29,76	3,76			
	Toplam	293	25,19	6,35			
Davranış	1.Bilmiyor	45	23,11	5,88	7,096	0,00*	4-2 4-1 3-2 3-1
	2.Giriş	154	24,05	5,49			
	3.Orta	81	26,48	4,94			
	4.İleri	13	28,53	5,54			
	Toplam	293	24,78	5,57			
KZÖ-Toplam	1.Bilmiyor	45	89,53	16,50	9,018	0,00*	4-2 4-1 3-2 3-1
	2.Giriş	154	91,81	18,81			
	3.Orta	81	101,22	16,36			
	4.İleri	13	108,53	13,76			
	Toplam	293	94,80	18,34			

Tablo 8. Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının ortalama puanları ve standart sapmaları

Küresel Vatandaşlık Algısı alt boyutlar ve toplam	N	\bar{X}	ss
Diğer insanlar ve kültürler	293	4,49	0,55
Dünyanın durumu ve sorunları	293	4,35	0,61
Sistem olarak dünya	293	4,27	0,57
Katılım	293	4,25	0,74
Yerel ve/veya küresel aidiyet	293	4,00	0,60
Küresel vatandaşın karakter özellikleri	293	4,27	0,69
KVA-Toplam	293	4,29	0,53

Tablo 9. Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre küresel vatandaşlık algı puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Küresel Vatandaşlık Algısı alt boyutlar ve toplam	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	P
Diğer insanlar ve kültürler	Kadın	253	4,51	0,54	291	1,276	0,20
	Erkek	40	4,39	0,63			
Dünyanın durumu ve sorunları	Kadın	253	4,37	0,60	291	0,798	0,42
	Erkek	40	4,28	0,64			
Sistem olarak dünya	Kadın	253	4,29	0,53	291	1,524	0,12
	Erkek	40	4,15	0,78			
Katılım	Kadın	253	4,26	0,73	291	0,579	0,56
	Erkek	40	4,18	0,79			
Yerel ve/veya küresel aidiyet	Kadın	253	3,98	0,57	291	-2,014	0,04*
	Erkek	40	4,19	0,75			
Küresel vatandaşın karakter özellikleri	Kadın	253	4,18	0,69	291	0,341	0,73
	Erkek	40	4,24	0,72			
KVA-Toplam	Kadın	253	4,28	0,52	291	0,453	0,65
	Erkek	40	4,24	0,63			

Tablo 10. Okul öncesi öğretmen adaylarının STK üyelik durumlarına göre küresel vatandaşlık algılarına ilişkin t-testi sonuçları

Küresel Vatandaşlık Algısı alt boyutlar ve toplam	STK üyelik	N	\bar{X}	ss	sd	t	P
Diğer insanlar ve kültürler	Evet	61	4,63	0,48	291	2,053	0,04*
	Hayır	232	4,46	0,57			
Dünyanın durumu ve sorunları	Evet	61	4,52	0,49	291	2,304	0,02*
	Hayır	232	4,32	0,63			
Sistem olarak dünya	Evet	61	4,35	0,43	291	1,088	0,27
	Hayır	232	4,26	0,61			
Katılım	Evet	61	4,60	0,51	291	4,213	0,00*
	Hayır	232	4,16	0,77			
Yerel ve/veya küresel aidiyet	Evet	61	4,04	0,54	291	0,468	0,64
	Hayır	232	4,00	0,63			
Küresel vatandaşın karakter özellikleri	Evet	61	4,49	0,57	291	2,687	0,00*
	Hayır	232	4,22	0,71			
KVA-Toplam	Evet	61	4,42	0,39	291	2,186	0,03*
	Hayır	232	4,26	0,56			

Başka bir deyişle, okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık açısından hazır bulunuşluklarını geliştirmelerinin, geleceğin küresel vatandaşlarını yetiştirmede etkili olacağı söylenebilir.

Tablo 9'da görüldüğü üzere okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının sadece "yerel ve/veya küresel aidiyet" boyutunda cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($P < 0,05$). Erkek öğretmen adaylarının "yerel ve/veya küresel aidiyet" kategorisi bazında küresel vatandaşlık algıları kadın öğretmen adaylarından yüksektir. Bu kategori dışında diğer kategorilerde ve formun tamamında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ancak genel olarak kadın öğretmen adaylarının puan ortalaması erkek öğretmen adaylarının puan ortalamasından daha yüksektir. Göl (2013) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerini incelediği çalışmasında, cinsiyet değişkeni açısından küresel vatandaşlık düzeyinin anlamlı farklılık yaratmadığını, ortalama bazında kadınların erkeklerden

yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Çelikten (2015), sınıf öğretmenlerinin küresel vatandaşlık düzeylerinin, cinsiyet bazında anlamlı farklılık göstermediğini belirlemiştir. Durmuş (2017) ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerinin, cinsiyet değişkeni bazında anlamlı farklılık yarattığını ve kadın öğretmen adaylarının puan ortalamasının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Alan yazında yer alan çalışmalarda genel olarak kadın bireylerin küresel vatandaşlığa ilişkin yüksek puan ortalamalarına sahip olmasının bu çalışma sonuçları ile örtüştüğünü söylemek mümkündür. Anlamlı farklılıklara ilişkin farklı sonuçların yer almasının, bireylerin diğer özellikleri ile ilgili olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Tablo 10'da görüldüğü üzere okul öncesi öğretmen adaylarının bir sivil toplum kuruluşuna (STK) üyelik durumuna göre küresel vatandaşlık algılarının, formun tamamında ve dört alt boyutta farklılaştığı belirlenmiştir

($P < 0,05$). Göl (2013), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerinin, STK üyelik durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını fakat puan ortalaması bazında STK üyeliği olan öğretmen adaylarının daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Çelikten (2015), sınıf öğretmenlerinin küresel vatandaşlık düzeylerinin, STK üyeliği olma durumu açısından anlamlı farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur. Alazzi (2012) ise öğretmen adaylarının küresel vatandaşlığa ilişkin görüşlerinin, siyasi katılımdan ziyade toplum hizmetine ve sivil katılıma dayandığını belirtmiştir. Bu bağlamda bu araştırma sonuçlarında “yerel ve/veya küresel aidiyet” ile “sistem olarak dünya” kategorisi dışında tüm kategorilerde anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Genel olarak STK üyeliği olan bireylerin yüksek puan ortalamasına sahip olması, alan yazında yer alan puan ortalaması ile ilgili sonuçlarla örtüşmektedir.

Belirtilen kategorilerde ortaya çıkan anlamlı farklılık, aktif olarak toplum içerisinde yer alan, farklı insanlarla birlikte çalışarak gönüllü hizmet sunan STK üyesi öğretmen adaylarının, küresel vatandaşlık algısının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Nitekim gönüllü toplum, hizmet ve sivil katılım, küresel vatandaşlığın özünde yer alan unsurlar olarak bilinmektedir (Alazzi, 2012).

Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlığa yönelik görüşlerinin sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı, Tablo 11’de görülmektedir ($P > 0,05$). Benzer şekilde Durmuş (2017) ve Göl (2013) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeyinin, sınıf düzeyleri bazında anlamlı fark yaratmadığını belirlemiştir. Bu araştırmada, sınıf düzeylerine göre küresel vatandaşlığa ilişkin anlamlı bir farklılığın olmaması alan yazın ile örtüşmektedir.

Tablo 11. Okul öncesi öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre küresel vatandaşlık algılarına ilişkin ANOVA sonuçları

Küresel Vatandaşlık Algısı alt boyutlar ve toplam	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	P
Diğer insanlar ve kültürler	1.sınıf	59	4,47	0,55	0,520	0,66
	2.sınıf	65	4,57	0,35		
	3.sınıf	87	4,47	0,62		
	4.sınıf	82	4,48	0,63		
	Toplam	293	4,50	0,56		
Dünyanın durumu ve sorunları	1.sınıf	59	4,30	0,67	0,527	0,66
	2.sınıf	65	4,43	0,52		
	3.sınıf	87	4,35	0,65		
	4.sınıf	82	4,36	0,59		
	Toplam	293	4,36	0,61		
Sistem olarak dünya	1.sınıf	59	4,20	0,49	0,443	0,72
	2.sınıf	65	4,31	0,54		
	3.sınıf	87	4,29	0,62		
	4.sınıf	82	4,29	0,63		
	Toplam	293	4,28	0,58		
Katılım	1.sınıf	59	4,19	0,67	1,373	0,25
	2.sınıf	65	4,42	0,66		
	3.sınıf	87	4,21	0,77		
	4.sınıf	82	4,20	0,82		
	Toplam	293	4,25	0,74		
Yerel ve/veya küresel aidiyet	1.sınıf	59	3,86	0,54	1,765	0,15
	2.sınıf	65	4,11	0,51		
	3.sınıf	87	4,03	0,67		
	4.sınıf	82	4,01	0,65		
	Toplam	293	4,01	0,61		
Küresel vatandaşın karakter özellikleri	1.sınıf	59	4,15	0,77	1,600	0,19
	2.sınıf	65	4,42	0,56		
	3.sınıf	87	4,29	0,72		
	4.sınıf	82	4,24	0,70		
	Toplam	293	4,28	0,69		
KVA-Toplam	1.sınıf	59	4,21	0,54	0,972	0,40
	2.sınıf	65	4,38	0,40		
	3.sınıf	87	4,29	0,60		
	4.sınıf	82	4,28	0,56		
	Toplam	293	4,29	0,53		

Tablo 12. Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilgi düzeylerine göre küresel vatandaşlık algılarına ilişkin ANOVA sonuçları

Küresel Vatandaşlık Algısı alt boyutlar ve toplam	Küresel Sorunlara İlgi Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark (Tukey)
Diğer insanlar ve kültürler	1. Çok az	39	4,29	0,67	4,830	0,00*	4-2
	2. Orta	189	4,49	0,53			
	3. Çok	65	4,64	0,53			
	Toplam	293	4,50	0,56			
Dünyanın durumu ve sorunları	1. Çok az	39	4,06	0,64	8,707	0,00*	4-2
	2. Orta	189	4,35	0,61			
	3. Çok	65	4,56	0,51			
	Toplam	293	4,36	0,61			
Sistem olarak dünya	1. Çok az	39	4,08	0,56	6,630	0,00*	4-3
	2. Orta	189	4,25	0,58			
	3. Çok	65	4,48	0,54			
	Toplam	293	4,28	0,58			
Katılım	1. Çok az	39	3,87	0,92	6,864	0,00*	4-2
	2. Orta	189	4,28	0,69			
	3. Çok	65	4,41	0,72			
	Toplam	293	4,25	0,74			
Yerel ve/veya küresel aidiyet	1. Çok az	39	3,76	0,65	4,872	0,00*	4-2
	2. Orta	189	4,02	0,57			
	3. Çok	65	4,13	0,65			
	Toplam	293	4,01	0,61			
KV'nın karakter özellikleri	1. Çok az	39	3,95	0,76	7,099	0,00*	3-2
	2. Orta	189	4,28	0,68			
	3. Çok	65	4,47	0,60			
	Toplam	293	4,28	0,69			
KVA-Toplam	1. Çok az	39	4,03	0,60	8,509	0,00*	3-2
	2. Orta	189	4,29	0,52			
	3. Çok	65	4,46	0,48			
	Toplam	293	4,29	0,54			

Tablo.12'de okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlığa yönelik algılarının, küresel sorunlara ilgi düzeylerine göre toplam ve tüm alt boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. ($P<0,05$). Küreselleşme süreci, küresel vatandaş kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu vatandaşlık modelinde bireyler, küresel olaylar ve konular hakkında duyarlı, katılımcı ve sorunların çözümünde aktif yer alan yaratıcı çözümler üretebilen bireylerdir (Kan, 2009). Küresel vatandaşlık, küresel sorunlara duyarlı olmayı, küresel sorunlar için ulusal/uluslararası düzeyde harekete geçmeyi içeren bir kavramdır (Çolak, 2015). Bu nedenle küresel sorunlara ilgi duyan öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algısının daha yüksek çıkması, beklenen bir durumdur. Nitekim uluslararası olaylar hakkında bilgi sahibi olmak küresel vatandaş olarak yetişmede önemli etkenlerdendir (Alazzi, 2012).

Tablo 13'te okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlığa yönelik algılarının, yabancı dil düzeyine göre sadece "küresel vatandaşın karakter özellikleri" alt boyutunda, ileri düzey İngilizce bilenlerin lehine, anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($P<0,05$). Diğer alt boyutlarda ve toplamda anlamlı bir farklılık söz konusu olmazken yabancı dil düzeyinin ileri seviyede olduğunu

belirten öğretmen adaylarının daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma sonuçlarının alan yazın ile örtüştüğü söylenebilir. Kayışoğlu (2016), beden eğitimi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeylerini incelediği çalışmasında yabancı dil yeterliliğinin küresel vatandaşlık düzeyini artırdığını fakat anlamlı fark yaratmadığını tespit etmiştir. Kaya ve Kaya (2012) ise öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarını araştırdığı çalışmasında yabancı dil bilen öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının daha yüksek olduğu ve bazı alt boyutlarda anlamlı farklılık yarattığı sonucuna ulaşmıştır. "Küresel vatandaşın karakter özellikleri" boyutu, haklarının farkında olan ve haklarını kullanan, kendini geliştirebilen, araştırmacı ve demokratik olan, aynı zamanda iyi insan olma çabası güden bireyi tanımlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında özellikle kültürün bir öğesi olarak dil konusunda kendini geliştiren bireylerin küresel vatandaşlık algısının yüksek olmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak toplumların çok kültürlü hale gelmesinin kaçınılmazlığı sadece bağlantı kurma kültüründen öte farklı bireylerle etkili iletişim ve iş birliği kurabilmeyi gerektirmektedir. Bu açıdan,

yabancı bir dil öğrenme, tamamen farklı kültürden insanlarla etkili bir iletişim ve etkileşim kurmada önemli rolü olan bir unsur olarak görülmektedir (Ivanovna ve Petrovna, 2016). Yabancı bir dil bilen öğretmen adayı aynı zamanda o dile ait birtakım kültürel öğelere aşına

olabilir ve bu durum onu küresel bir vatandaş kılabılır. Bu şekilde bir bakış açısı ile benimseyeceği mesleki tutum, öğretmen adayının eğitim vereceği çocuklara olumlu bir rol model olmasında katkı sağlayabilir.

Tablo 13. Okul öncesi öğretmen adaylarının yabancı dil düzeylerine göre küresel vatandaşlık algılarına ilişkin ANOVA Sonuçları

Küresel Vatandaşlık Algısı alt boyutlar ve toplam	Yabancı Dil Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark (Tukey)
Diğer insanlar ve kültürler	1.Bilmiyor	45	4,59	0,37	1,782	0,15	-
	2.Giriş	154	4,44	0,65			
	3.Orta	81	4,53	0,47			
	4.İleri	13	4,72	0,36			
	Toplam	293	4,50	0,56			
Dünyanın durumu ve sorunları	1.Bilmiyor	45	4,44	0,43	2,102	0,10	-
	2.Giriş	154	4,28	0,70			
	3.Orta	81	4,42	0,53			
	4.İleri	13	4,61	0,34			
	Toplam	293	4,36	0,61			
Sistem olarak dünya	1.Bilmiyor	45	4,31	0,57	1,067	0,36	-
	2.Giriş	154	4,23	0,63			
	3.Orta	81	4,33	0,48			
	4.İleri	13	4,46	0,56			
	Toplam	293	4,28	0,58			
Katılım	1.Bilmiyor	45	4,33	0,55	1,352	0,25	-
	2.Giriş	154	4,18	0,79			
	3.Orta	81	4,29	0,70			
	4.İleri	13	4,54	0,95			
	Toplam	293	4,25	0,74			
Yerel ve/veya küresel aidiyet	1.Bilmiyor	45	4,07	0,46	1,382	0,24	-
	2.Giriş	154	3,98	0,68			
	3.Orta	81	3,98	0,50			
	4.İleri	13	4,31	0,70			
	Toplam	293	4,01	0,61			
KV'nın karakter özellikleri	1.Bilmiyor	45	4,38	0,57	2,709	0,04*	4-2
	2.Giriş	154	4,18	0,77			
	3.Orta	81	4,35	0,61			
	4.İleri	13	4,62	0,40			
	Toplam	293	4,28	0,69			
KVA-Toplam	1.Bilmiyor	45	4,36	0,33	2,097	0,10	-
	2.Giriş	154	4,23	0,62			
	3.Orta	81	4,33	0,45			
	4.İleri	13	4,55	0,43			
Toplam	293	4,29	0,54				

Tablo 14. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık algıları arasındaki Pearson Momentler Çarpım korelasyonu

		Küresel Vatandaşlık Algısı Algı	Kültürel Zekâ
Kültürel Zekâ	Pearson Korelasyonu katsayısı (r)	0,245	1
	P	0,00	-
	N	293	293
Küresel Vatandaşlık Algısı	Pearson Korelasyonu katsayısı (r)	1	0,245
	P	-	0,00
	N	293	293

Tablo 14'e göre öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algıları ile kültürel zekâ düzeyleri arasındaki korelasyon katsayısı 0,245 olarak bulunmuştur. Bu bağlamda okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algıları ile kültürel zekâ düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Yüksel ve Ereş (2018) öğretmenlerin küresel vatandaşlık düzeyleri ile kültürel zekâları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında öğretmenlerin kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Karataş ve Arpacı (2022), kültürel zekâ, sosyal adalet ve küresel vatandaşlık arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kültürel zekânın hem sosyal adalet hem de küresel vatandaşlık algı ve becerilerinin artmasında önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Tardif (2015) küresel vatandaşlığın karmaşık yapısını oluşturan önemli değişkenlerden birinin kültürel zekâ olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda genel olarak çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının kültürel zekâ ile küresel vatandaşlık düzeyleri arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif bir ilişkiye sahip olmasının alan yazın ile örtüştüğü söylenebilir. Geçmişten günümüze bireyin gelişiminde ve yaşam içerisinde varlığını uyumlu sürdürebilmesinde kültürel zekânın rolü vurgulanmaktadır. Bu bağlamda kültürel bir zekâyâ sahip bireyin küresel vatandaşlığın gereklerini yerine getirmesinin daha kolay olacağı savunulmaktadır (Chen ve Starosta, 1997; Uğur, 2019).

4. Sonuç

Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile küresel vatandaşlık algılarının incelendiği çalışmada, öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeylerinin kararsızım ve katılıyorumu yakın düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının kültürel zekâ düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermezken, STK üyelik durumu ve sınıf düzeyi değişkenine göre motivasyon alt boyutunda anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır. Küresel sorunlara ilgi düzeyine ve yabancı dil düzeyine göre ise kültürel zekâ düzeyleri tüm alt boyutlarda anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır. Öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algıları ise kesinlikle katılıyorum düzeyindedir. Küresel vatandaşlık algısı cinsiyet değişkenine göre yerel ve küresel aidiyet alt boyutunda, STK üyelik durumları ise diğer insanlar ve kültürler, dünyanın durumu ve sorunları, katılım, KVA'nın karakter özellikleri alt boyutunda ve toplamda anlamlı farklılık göstermektedir. Küresel sorunlara ilgi düzeyine göre öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algıları tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık gösterirken, yabancı dil düzeyine göre yalnızca KVA'nın karakter özellikleri alt boyutunda anlamlı farklılık yaratmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algıları ile kültürel zekâ düzeyleri arasında ise düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Kültürlerarası yetkinliği teşvik eden ve geliştiren unsurlar olarak küresel vatandaşlık ve kültürel zekâ arasında olumlu bir ilişki olması, birbirlerini etkileyen iki kavram olmaları önemli bir sonuçtur. Artık farklı kültürlerin geçmişe nazaran daha çok iç içe yaşaması ve çok kültürlülük kavramlarının gündemde yer alması kültürel zekâ ve küresel vatandaşlık olgularına daha fazla odaklanılması gerektiğini göstermektedir. Özellikle lisans düzeyinde verilen eğitimlerde bu konulara ağırlık verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitimi lisans müfredatlarında küresel vatandaşlığa ve kültürel zekâyâ ilişkin beceri ve farkındalıkları içeren dersler eklenebilir. Ayrıca mevcut ders içerikleri, küresel vatandaşlık ve kültürel zekâ kavramlarını içerecek şekilde güncellenebilir. Araştırma sonuçlarında STK üyelik durumları hem kültürel zekâ hem de küresel vatandaşlık algısı açısından farklılık yaratan önemli değişkenlerden biridir. Bu bağlamda öğretmen adayları gönüllü hizmetlerin önemi ve katkısı açısından bilinçlendirilebilir ve gönüllü hizmetlere katılım açısından teşvik edilebilir. Benzer şekilde öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilgi düzeylerinin kültürel zekâ ve küresel vatandaşlık algısı açısından önemli olduğu araştırma sonuçlarında görülmektedir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının dünya gündemini takip etmesi, bilgi sahibi olması sorunlara duyarlı hale gelmeleri açısından önemlidir. Buna yönelik olarak öğretmen adaylarına söyleşiler ve münazaralar düzenlenebilir. Yabancı dil düzeyinin de benzer şekilde kültürel zekâ ve küresel vatandaşlık algısında farklılık yaratan bir etken olduğu araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Okul öncesi öğretmen adayları yabancı dil kazanımı konusunda kişisel olarak gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla kurslara katılım gösterebilir, dünya hakkında anlayışlarını geliştirmek için yabancı yayınlar okuma konusunda kişisel gelişimlerine özen gösterebilir. Aktif küresel vatandaşlar olarak kültürel zekâsı ve küresel vatandaşlık algısı yüksek eğitimcilerin yetişmesi, gelecek nesillerin 21. yüzyıl becerisi olarak ön plana çıkan farklı bireylerle iletişim ve iş birliği kurma, kültürlerarası yetkinlik gibi becerilerle donatılarak yetişmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	F.B.G.	Ü.D.
K	50	50
T	50	50
Y	50	50
VTI	50	50
VAY	50	50
KT	100	
YZ	50	50
KI	20	80
GR	80	20

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Araştırma öncesinde, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan (04.11.2021 tarihli ve E-77082166-604.01.02-206588 sayılı) izin alınmıştır.

Kaynaklar

Aksop AÇ, Özdemir D, Özçakır B. 2021. Matematik öğretmenlerinin kültürel zekâ düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniv Eğitim Fak Derg*, 18(2): 791-813.

Alazzi KF. 2012. Investigate Jordanian teacher candidates' views on global citizenship: views from the classroom. *Int J Humanit Soc Sci*, 2(1): 165-172.

Andrews K, Aydın H. 2020. Pre-service teachers' perceptions of global citizenship education in the social studies curriculum. *J Soc Stud Educ Res*, 11(4): 84-113.

Ang S, Van Dyne L, Koh C, Ng, KY, Templer KJ, Tay C, Chandrasekar NA. 2007. Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Manag Organiz Rev*, 3(3): 335-371.

Ang S, Van Dyne L, Koh C. 2006. Personality correlates of the four factor model of cultural intelligence. *Group Organiz Manag*, 31(1): 100-123.

Ang S, Van Dyne L. 2008. Conceptualization of cultural intelligence: Definition, distinctiveness, and nomological network. In S. Ang, L. Van Dyne, (Ed.), *Handbook on cultural intelligence: Theory, measurement and applications*. Armonk, New York, US, pp: 3-15.

Atan D. 2020. Cultural intelligence levels of pre-service teachers: A descriptive analysis. *Eğit Yeni Yaklaş Derg*, 3(1): 50-65.

Bornman E, Schoonraad N. 2001. The many faces of globalization. *Mousaion*, 19(1): 93-114.

Burman K, De Castro E, Gonzalez J, Morton C, Thompson B, Kaufman J, Macfadyen L. 2013. What is global citizenship. In Y. Harlap (Ed.), *Road to global citizenship, an educator's toolbook*, Centre for Teaching and Academic Growth University of British Columbia, Canada, pp: 7-11. URL: <http://ctl.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf> (erişim tarihi: 24 Eylül 2022).

Burrows D. 2004. October. World citizenship. Paper presented at the American Council on Education Regional Conference on New Directions in International Education, Beloit, Wisconsin. URL: <https://www.beloit.edu/oie/assets/Burrows.pdf> (erişim tarihi: 20 Eylül 2022).

Büyükoztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz Ş, Demirel F. 2008. Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi, Ankara, Türkiye, pp: 392.

Chen GM, Starosta WJ. 1997. A review of the concept of intercultural sensitivity. *Human Commun*, 1: 1-16.

Cırık İ. 2008. Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniv Eğit Fak Derg*, 34: 27-40.

Çelikten L. 2015. Sınıf öğretmenlerinin küresel vatandaşlık düzeyleri ile öğrencilere aktarmak istedikleri gerlere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Niğde, Türkiye, pp: 114.

Çolak K, Kabapınar Y, Öztürk C. 2019. Sosyal bilgiler derslerini veren öğretmenlerin küresel vatandaşlığa ve küresel vatandaşlık eğitimine bakışları. *Eğitim Bilim*, 44: 197. DOI: 10.15390/EB.2019.7721.

Çolak K. 2015. Sosyal bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, Türkiye, pp: 275.

Demirci K, Erbaş A, Atalay CG. 2007. Üniversite öğrencilerinin STK'lara katılım potansiyellerinin örgütsel vatandaşlık davranışı boyutlarından sivil erdem boyutu çerçevesinde incelenmesi. *J Azerbaijani Stud*, 12(1-2): 757-767.

Doğutaş A. 2015. Cultural intelligence level of Turkish teacher candidates in globalized world. *Bartın Univ J Fac Educ*, 4(2): 530-547. DOI: 10.14686/buefad.v4i2.5000131990.

Durmuş G. 2017. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Amasya, Türkiye, pp: 106.

Earley PC, Ang S. 2003. *Cultural intelligence: Individual interactions across cultures*. Stanford University Press, California, US.

Engin G, Sarsar F. 2015. Investigation of primary school teacher candidates' global citizenship levels. *J Human Sci*, 12(1): 150-161.

George D, Mallery P. 2010. *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update (10th ed.)*. Pearson, Boston, US, pp: 386.

Gezer M, Şahin İF. 2017. Çokkültürlü eğitime yönelik tutum ve kültürel zekâ arasındaki ilişkinin YEM ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Derg*, 22(38): 173-188.

Gohar Y. 2014. Cultural intelligence of expatriate teachers in a multi-cultural education setting. MSc Thesis, the American University in Cairo. AUC Knowledge Fountain, Cairo, Egypt.

González Valencia G, Ballbé M, Ortega Sánchez D. 2020. Global citizenship and analysis of social facts: Results of a study with pre-service teachers. *Soc Sci*, 9(5): 2-19.

Goren H, Yemini M. 2017. The global citizenship education gap: Teacher perceptions of the relationship between global citizenship education and students' socio-economic status. *Teaching Teacher Educ*, 67: 9-22.

Göl E. 2013. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, Türkiye, pp: 134.

Guo L. 2014. Preparing teachers to educate for 21st century global citizenship: Envisioning and enacting. *J Global Citizen*

- Equity Educ, 4(1): 1-23.
- Harrison N. 2012. Investigating the impact of personality and early life experiences on intercultural interaction in internationalised universities. *Int J Intercult Relat*, 36(2): 224-237. DOI: 10.1016/j.ijintrel.2011.03.007.
- Horsley MW, Bauer KA. 2010. Preparing early childhood educators for global education: the implications of prior learning. *European J Teacher Educ*, 33(4): 421-436.
- Hüseyinoğlu M. 2020. Pre-service elt teachers' level of cultural intelligence: A mixed method study. MSc Thesis, Bursa Uludağ University, Institute of Educational Sciences, Bursa, Türkiye, pp: 125.
- Ivanovna AN, Petrovna KL. 2016. The new position of foreign language as education for global citizenship. *Sci Educ Today*, 4(32): 7-17.
- İlhan M, Çetin B. 2014. Kültürel zekâ ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniv Eğit Fak Derg*, 29(2): 94-114.
- İnan K. 2017. Türkçe öğretmeni adaylarında kültürel zekânın çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniv Yabı Dil Olarak Türkçe Araş Derg*, (3): 21-33.
- İşcan A, Karagöz B, Konyar M. 2017. Cultural transfer and creating cultural awareness in teaching turkish as a foreign language: A sample from Gaziosmanpaşa University Tömer. *J Educ Pract*, 8(9): 53-64.
- Kan Ç. 2009. Değişen değerler ve küresel vatandaşlık eğitimi, *Kastamonu Eğit Derg*, 17(3): 895-904.
- Karasar N. 2007. Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Türkiye, pp: 368.
- Karataş K, Arpacı İ. 2022. The mediating role of cultural intelligence in the relationship between social justice and global citizenship. *Critical Quest Educ*, 13(1): 25-39.
- Kaya B, Kaya A. 2012. Teknoloji çağında öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algıları. *Sakarya Univ J Educ*, 2(3): 81-95.
- Kayıoğlu NB. 2016. Investigation of global citizenship levels of pre-service Physical Education teachers. *Educ Res Rev*, 11(6): 299-306.
- Khodadady E, Ghahari S. 2011. Validation of the persian cultural intelligence scale and exploring its relationship with gender, education, travelling abroad and place of living. *Global J Human Soc Sci*, 11(7): 65-76.
- Kopish MA. 2017. Global citizenship education and the development of globally competent teacher candidates. *J Int Soc Stud*, 7(2): 20-59.
- Kozikoğlu İ, Tosun Y. 2020. Öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı pedagojiye ilişkin görüşleri ile kültürel zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yükseköğ Bil Derg*, 10(3): 539-548. DOI: 10.5961/jhes.2020.414.
- Leech NL, Barrett KC, Morgan GA. 2005. SPSS for intermediate statistics use and interpretation. Lawrence Erlbaum, US.
- Lourenço M. 2021. From caterpillars to butterflies: Exploring pre-service teachers' transformations while navigating global citizenship education. *Front Educ*, 6: 1-17.
- McLean LR, Cook SA. 2016. Rethinking global citizenship resources for new teachers: Promoting critical thinking and equity. *J Global Citizen Equity Educ*, 5(1): 1-24.
- Merryfield MM, Kasai M. 2004. How are teachers responding to globalization. *Soc Educ*, 68(5): 354-359.
- Morais DB, Ogden AC. 2011. Initial development and validation of the global citizenship scale. *J Stud Int Educ*, 15(5): 445-466.
- Ng KY, Van Dyne L, Ang S. 2009. From experience to experiential learning: Cultural intelligence as a learning capability for global leader development. *Acad Manag Learn Educ*, 8(4): 511-526.
- Osler A, Starkey H. 2005. Changing citizenship democracy and inclusion in education. McGraw-Hill Education, London, UK, pp: 229.
- Özkan S. 2020. Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ve küresel vatandaşlık görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye, pp: 73.
- Peköz Ç. 2018. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitim tutumları ve kültürel zekâlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, pp: 184.
- Petrovic DS. 2011. How do teachers perceive their cultural intelligence?. *Proc Soc Behav Sci*, 11: 276-280.
- Ramón DK. 2013. Cultural competency, adaptation and intelligence: Non-governmental organizations' role in this globalization era. *J Soc Res Pol*, 4(1): 77.
- Schmidt FL, Hunter JE. 2000. Select on intelligence. In E. A. Locke (Ed.), *The Blackwell handbook of organizational principles*. Blackwell, Oxford, UK, pp: 3-14.
- Scholte J. 2010. Governing a more global world. *Corpor Govern*, 10(4): 459-474. DOI: 10.1108/14720701011069687.
- Soldatova G, Geer M. 2013. "Glocal" identity, cultural intelligence and language fluency. *Proced Soc Behav Sci*, 86: 469-474.
- Spencer E. 2009. It's all about the people: Cultural Intelligence (CQ) as a force multiplier in the contemporary operating environment. *J Conflict Stud*, 29: 96-106.
- Tardif KJY. 2015. Global citizen leader: Successful maine leaders engaging in international trade and global assignments. PhD Thesis, The Chicago School of Professional Psychology, Chicago, US.
- Tezbaşaran A. 1996. Likert tipi ölçek geliştirme. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, Türkiye, pp: 55.
- Thomas DC. 2006. Domain and development of cultural intelligence: The importance of mindfulness. *Group Organiz Manag*, 31(1): 78-99.
- Tünkler V. 2020. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel, çokkültürlü eğitime ve küresel vatandaşlık eğitimine yönelik bakış açıları. *Milli Eğit Derg*, 49(226): 255-290.
- Ugur MK. 2019. The mediator role of multicultural education attitude, empathic tendency and burnout on relationship between intercultural sensitivity and cultural intelligence. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye, pp: 135.
- Uysal M, Yıldız A. 2007. McLuhan'ın "Küresel Köyü" nde eğitim-yeni teknolojiler, küreselleşme ve eğitim üzerine düşünceler. Dipnot Yayınları, Ankara, Türkiye, pp: 165-180.
- Van Dyne L, Ang S, Nielsen TM. 2007. Cultural intelligence. In S. Clegg J, Bailey, (Eds.), *International encyclopedia of organization studies*. Sage, Thousand Oaks, US, pp: 345-350.
- Vroom VH. 1964. Work and motivation. Jossey-Bass, San Francisco, US, pp: 432.
- Yavuzer H. 2003. Çocuğu tanımak ve anlamak. Remzi Kitapevi, Ankara, Türkiye, pp: 148.
- Yazgan AD. 2021. Öğretmen adaylarının bilişsel esneklik düzeyleri ile kültürel zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniv Sos Bil Enst Derg*, 7(1): 212-231.
- Yel S, Aladağ S. 2009. Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara, Türkiye, pp: 119-150.
- Yüksel A, Ereş F. 2018. The correlation between global citizenship perceptions and cultural intelligence levels of teachers. *Universal J Educ Res*, 6(5): 1069-1076.



UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EĞİTİM MATERYALLERİNİN SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bilal CEYLAN^{1*}, Aytekin ALPASLAN², Ülkü TAŞ³, Emre YILMAZ⁴, Celal GÖZLER⁵, Hülya Canan SEZEN⁶,
Mustafa GENÇ⁷, Bünyamin ALPASLAN⁸, Nurhayat ŞİMŞEK⁸, Ayhan DURAN²

¹Beydeğirmeni Primary School, Tarsus, 33470, Mersin, Türkiye; ²Fatma Saygın Anadolu High School, 35400, Buca, İzmir, Türkiye; ³Borsa İstanbul Primary School, 33480, Tarsus, Mersin, Türkiye; ⁴Çağlayan Primary School, 33470, Tarsus, Mersin, Türkiye; ⁵Tarsus Primary School, 33450, Tarsus, Mersin, Türkiye; ⁶Şehit Yiğitcan Çiğra Primary School, 33300, Mezitli, Mersin, Türkiye; ⁷Şehit Polis Ahmet Atilla Güneş Primary School, 35410, Gazimemir, İzmir, Türkiye; ⁸Meşkure Şamlı Middle School, 35370, Buca, İzmir, Türkiye

Özet: Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetlerini sorunsuz bir şekilde yürütmek için gerekli olan eğitim materyallerinin yeterliliği eğitim öğretim adına oldukça önemlidir. Araştırmanın temel problemi uzaktan eğitim sürecindeki eğitim materyallerinin yeterli olup olmaması, bu durumun ortaya çıkarılması da araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında yapılmış olup araştırmanın çalışma grubunu ise Mersin İli Tarsus İlçesinde merkez ve köy okullarında çalışan 10'u kadın 10'u erkek olmak üzere toplam 20 sınıf öğretmeninden oluşturmaktadır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden, fenomenoloji deseni kullanılarak toplanmıştır. Veri toplamak için ise yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından görüşme formları hazırlanarak toplanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin elde edilmesi için katılımcılara "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyali size göre yeterli miydi? Neler söylersiniz?" Sorusu sorulmuştur. Yapılan araştırmada, sınıf öğretmenlerinin %75'nin eğitim materyallerinin yetersiz, %25'nin ise bu süreçte eğitim materyallerinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Araştırma sonucunda, uzaktan eğitim süreçlerinin daha verimli geçirilebilmesi için ilkokullara uygun olarak web 2.0 araçlarının daha yaygın olarak kullanılması önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Uzaktan eğitim, Sınıf öğretmeni, Eğitim materyali

The Evaluation of Educational Materials According to the Opinions of Class Teachers in The Process of Distance Education

Abstract: In the distance education applied during the Covid-19 epidemic process, it is very important that the educational materials necessary for the classroom teachers to carry out their education and training activities are sufficient. The main problem of the research is whether the educational materials in the distance education process are sufficient, and revealing this situation constitutes the main purpose of the research. The research was carried out in the 2021-2022 academic year and the study group of the research consists of a total of 20 classroom teachers, 10 female and 10 male, working in central and village schools in Mersin Province Tarsus District. Data were collected from qualitative research methods, using phenomenology design. Phenomenology is a pattern used in cases and situations that individuals know, see or are aware of and do not have in-depth knowledge of events. Face-to-face interview technique was used to collect data. The data were collected by preparing interview forms by the researcher and subjected to content analysis. In order to obtain the data, the participants were asked, "Was the training material sufficient for you during the distance education process applied during the epidemic? What would you say?" The question has been asked. In the study, 75% of the classroom teachers stated that the educational materials were insufficient, while 25% stated that the educational materials were sufficient in this process. As a result of the research, it has been suggested that web 2.0 tools should be used more widely in accordance with primary schools in order to pass the distance education processes more efficiently.

Keywords: Covid-19, Distance education, Classroom teacher, Educational material

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Beydeğirmeni Primary School, Tarsus, 33470, Mersin, Türkiye

E mail: bilalim0842@hotmail.com (B. CEYLAN)

Bilal CEYLAN <https://orcid.org/0000-0002-1888-7450>
Aytekin ALPASLAN <https://orcid.org/0009-0009-6969-2707>
Ülkü TAŞ <https://orcid.org/0000-0002-9312-0153>
Emre YILMAZ <https://orcid.org/0009-0003-7628-3246>
Celal GÖZLER <https://orcid.org/0009-0009-9456-0263>
Hülya Canan SEZEN <https://orcid.org/0009-0003-3695-4404>
Mustafa GENÇ <https://orcid.org/0009-0006-7346-6487>
Bünyamin ALPASLAN <https://orcid.org/0009-0005-0813-2213>
Nurhayat ŞİMŞEK <https://orcid.org/0009-0004-9599-3742>
Ayhan DURAN <https://orcid.org/0009-0003-2222-4427>

Gönderi: 16 Mart 2023

Kabul: 26 Nisan 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: March 16, 2023

Accepted: April 26, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Ceylan B, Alpaslan A, Taş Ü, Yılmaz E, Gözler C, Sezen HC, Genç M, Alpaslan B, Şimşek N, Duran A. 2023. The evaluation of educational materials according to the opinions of class teachers in the process of distance education. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 63-72.



1. Giriş

Birdenbire ortaya çıkarak tüm insanlığı adeta esir alan Covid-19 salgınına karşı ülkeler, salgının yayılmasını önleyebilmek ve salgını azaltabilmek adına birçok önlem almaya başlamıştır. Bu bilgiye dayanarak, günlük insan sayısının ve insan hareketliliğinin çok fazla olduğu yerler olan okullarda yüz yüze eğitimin durdurulmasına karar verilmiştir. Bunlara ek olarak yapılan en önemli uyarılar ise; bireylerin evlerinde kalmaları, gerekmedikçe dışarı çıkmamaları ve toplu yaşam alanlarının kullanımında diğer insanlarla aralarına sosyal mesafe konulması istenmiştir. Tüm bu uygulamaların yanında eğitim alanında da okullar kapatılarak, yüz yüze yapılan eğitime zorunlu olarak ara verilmiş ve akabinde hızlı bir şekilde uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir.

Covid-19 salgınıyla ilgili önlemlerin bütün dünyada hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi şüphesiz eğitim camiasını ve eğitim sürecinin paydaşlarını da etkilemiştir. Bütün sektörlerle beraber, hazırlıksız yakalanan bu durum şüphesiz eğitim ve öğretimde kullanılan eğitim materyallerinin önemini bir kez daha gündeme getirmiştir. Salgın sürecinde hızla uygulamaya geçirilen uzaktan eğitim, bu süreçte belki de tek seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin yürütülmesinde öğretmenler kilit roller üstlenmiş, mesleki yeterlilikleri ve hızla değişen bu sürece uyum sağlama durumları da nispeten sınanmıştır (Saygı, 2021). Covid-19 salgınından diğer ülkeler gibi Türkiye de derinden etkilenmiş, virüsün yıkıcılığına karşı yetkili kurumlar tarafından birçok alanda önlemler alınarak bütün yaşam alanlarında değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Ülkemizde virüsle ilgili olarak resmi kayıtlara geçen ilk Covid-19 teşhisi 11 Mart 2020 tarihinde ulusal ve uluslararası basın aracılığı ile bütün dünyaya duyurulmuştur. Hemen akabinde Dünya Sağlık Örgütü'nde bu tarihte, ortaya çıkan salgın hastalığı pandemi olarak bütün dünyaya ilan etmiştir (WHO, 2020a). Covid-19 virüsünün en önemli ve dikkat edilmesi gereken özelliği ise insandan insana çok hızlı ve kolay biçimde bulaşmasıdır. Bu özelliğinden ötürü salgın hastalık uzmanları bu virüsün yayılım hızının engellenmesi için önlem olarak, insanların kendilerini izole etmesi, tek kullanımlık ya da ileri düzeyde koruyucu maske kullanmaları, özellikle toplu olarak yapılan işlerde virüsün elden ele bulaşmaması için eldiven gibi kişisel koruyucu ekipmanların kullanılması ve insanlar arasında sosyal mesafe olması gibi konularda tavsiyelerde bulunmuştur (WHO, 2020b). Bu önlemlerin nedeni yakın temasların, yüksek hareketliliğin, toplu taşıma araçlarının, kalabalıkla yapılan etkinliklerin, kalabalık insan topluluklarının ve özellikle okul gibi ortak kullanım alanlarının Covid-19 salgınının hızla yayılmasına neden olmasıdır.

Ülke olarak da bütün alanlarda salgının yayılmasını hem engellemek hem de azaltmak için alınan önlemler bir biri ardına hızlı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu önlemlerin en önemlisi ve en etkili sayısı olarak insanların en fazla bir arada buldukları yer olan

okullar adına gerçekleştirilmiştir. Tüm dünya da olduğu gibi ülkemizde kamu ve özel okullarda uzaktan eğitime geçilerek uzaktan eğitim süreci başlatılmıştır.

Tüm Türkiye'de eğitim ile ilgili kurumlarda eğitim ve öğretimin uzaktan ve online olarak yapılmaya başlanmasıyla beraber eğitim ve öğretimin temel taşı ve uygulayıcıları olan öğretmenler, bu süreçte öğrencilerine online olarak ulaşabilmek için internet alt yapısı gerektiren, çeşitli telefon uygulamaları ve çeşitli mesajlaşma kanalları ile sınıf velilerinden oluşan Whatsapp gruplarıyla iletişim kurmaya başlamışlardır. Bununla beraber öğretmenler yine Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından devlet okullarında okuyan öğrencilere dağıtılan ders kitaplarından ödev ve internet üzerinden ulaşılan çeşitli eğitim öğretim materyalleri ile öğrencilerine uygun çalışmalar göndermeye başlamışlardır. Yapılan bu uygulamaların yanında neredeyse bütün dünyada en çok zaman geçirme aracı olan televizyonlarla eğitim anlamında ailelere ve öğrencilere ulaşılarak salgın hastalığın eğitim üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ile MEB'in kullanmış olduğu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) hızlı bir şekilde iş birliği yaparak, okullarda uygulanan müfredatlara uygun olarak derslerdeki konulara uygun videolar çekilmiş ve TRT'nin kanalları aracılığıyla ve EBA TV kanallarında tüm halkın yararlanması için yayın yapmaya başlanmıştır. Aynı zamanda öğretmenler ve öğrenciler tarafından 7/24 kullanılan EBA üzerinden oluşturulan ders içerikleri herkes tarafından kullanılmaya başlanmış, hazırlanan ödev ve etkinlikler ile beraber öğretmen, öğrenci ve veliler ile iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Yukarıda bahsedilen tüm bu nedenlerden dolayı çevrim içi/canlı ders yapılmasına hızla karar verilerek uzaktan eğitim uygulanmaya başlanmıştır. Yamamoto ve Altun (2020) yapmış oldukları araştırmaların sonuçlarına dayanarak uzaktan eğitimi kısa süreli bir çözüm olarak değil uzun soluklu ve tek çözüm kaynağı olarak gördüklerini belirterek, uzaktan eğitimin hem kısa süreli olağanüstü durumlarda yaşanan aksaklıkların çözümü için çok önemli olduğunu hem de geleceğin eğitim sistemi için önemini belirtmiştir. Bununla beraber bütün ülkeler alınan kararlara paralel olarak, sağlık alanındaki uygulamalarla beraber, eğitim ve öğretimin kesintiye uğramaması ve eğitim sisteminin paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve velilerin boşluğa düşmemesini amaçlayarak yüz yüze eğitime salgın tehlikesi ortadan kalkana kadar ara vererek uzaktan eğitime geçilmesine karar vermişlerdir.

Birçok ülke bu tarz bir uzaktan eğitime yabancı oldukları için büyük bir sistem gerektiren uzaktan eğitime hazırlıksız yakalanmıştır. Ülkelerdeki farklı ekonomik gruplar arasındaki imkân farklılıkları yetersiz dijital okuryazarlık ve teknoloji kullanım becerisindeki yetersizlikler uzaktan eğitimin uzun vadeli faydalarını tartışmaya açmıştır (Özer, 2020). En önemlisi de eğitimin en aktif paydaşlarının neredeyse hiçbirinin daha önce uzaktan eğitim tecrübelerinin olmamasıdır. Bunların yanı

sıra uzaktan eğitimde kullanılan araçlar hakkında bilgi eksikliği, uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik aletler ve uzaktan eğitim alt yapısının yetersiz oluşu gibi birçok büyük sorunlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin, öğretmenleri ve arkadaşları ile bağlarının kopmaması hedeflenmiş ve eğitim öğretimin yüz yüze eğitimdeki müfredata uygun olarak sürdürülmesi hedeflenmiştir.

Hem ülkemiz adına hem de dünya adına uzaktan eğitim, nitelikli bir toplumsal gelişim için çok büyük önem arz etmektedir (İşman, 2011). Artık günümüzde neredeyse eğitimin her kademesinde ve devletin birçok resmi kurumunda, uzaktan eğitim uygulamaları ile çeşitli online eğitim platformları kullanılmaktadırlar. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime alternatif ya da yüz yüze öğrenmeyi destekleyen bir fonksiyon olmanın ötesinde, gelecekte eğitimin neredeyse tamamında kullanılacağı ve eğitimin vazgeçilmez zemini olacağından bahsedilmektedir (Telli ve Altun, 2020). Uzaktan eğitimin okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve liselere nazaran yükseköğretim eğitimlerinde daha fazla kullanılmakta olduğu bilinmekle beraber, temel eğitim uygulamalarında da kullanımının hızla arttığı görülmektedir. Temel eğitim düzeyinde eğitim gören öğrenciler için yapılan uzaktan eğitim sistemi programlarıyla alakalı olarak ortaya çıkan literatür, hızla artan araştırmalar ve uzaktan eğitim sistemi ile ilgili yapılan uygulamalara uygun olarak hazırlanmaya çalışılmıştır.

Birçok alanda yetersiz ve sınırlı kaynağa sahip olan ülkeler salgın sürecindeki uygulanan uzaktan eğitime oldukça hazırlıksız yakalanmıştır (Sintema, 2020). Bununla beraber uzaktan eğitimle ilgili yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları, uygun ortam ve teknikle uygulanan uzaktan eğitimin sanal okullarda veya yükseköğretimde başarıyla uygulandığını göstermektedir (Basilai ve Kvavadze, 2020). Türkiye’de aniden alınan uzaktan eğitim kararı ile birlikte okullar yüz yüze eğitime ara vererek MEB tarafından, uzaktan eğitim platformu olan EBA ve TRT ile birlikte uzaktan öğretim uygulanmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan bu olağanüstü durum bizlere, uzaktan eğitim sisteminin çeşitli yönleriyle araştırılmasına olanak sağlamıştır. Türkiye’deki birçok özel eğitim kurumu kendi uzaktan eğitim ve öğretim platformlarını oluşturmuş ve kendi imkânları dâhilinde uzaktan eğitim sürecini yürütmeye başlamıştır. Bu süreçte iyi yapılandırılmış uzaktan eğitimin yalnızca öğretmenleri değil öğrencilerin de bilgi, yeterlik ve becerilerini artırarak onları dijital çağa hazırlamaktadır (Beetham ve Sharpe, 2007).

2. Eğitim

Ülkeler adına eğitim, hem bireysel hem toplumsal aynı zamanda ekonomik ve siyasal işlevler açısından en önemli uğraşlardan ve konulardan biridir. Eğitim toplumun yaşam tarzlarının belirlenmesinde, toplumsal kültürün geçmişten geleceğe aktarılmasında, ülkelerin milli hassasiyetlerinde, ülkelerin kalkınmalarında en önemli konudur. Ülkelerin ve bütün dünyanın eğitim

olgusundan en temel beklentisi ise; çağdaş yaşam ihtiyaçlarını karşılayan, soran, sorgulayan, düşünen, düşündüren, eleştiren ve eleştiriye açık olan, her türlü konuyu her zaman araştıran, her türlü zorlukla mücadele eden, sağduyulu tüketen, tüketirken üreten, geleceği merak eden, merak ettiği konuları inşa eden, bütün dünyayla rakip girişimci ruha sahip olan, dünyadaki gelişmeleri yakından ve güncel olarak takip eden, yaşadığı toplumun ihtiyaçlarını tespit edip toplumsal yaşama katkı sağlayabilen, yaşadığı toplumda olumlu anlamda fark yaratan, yaşadığı ulusun ulusal değerlerinin farkında olup, evrensel anlamda tüm yaşam haklarına saygılı, sürdürülebilir dünya yaşamı için çevreci, barış ve demokrasi kültürüne sahip olan ve bu evrensel değerlere saygılı bireylerin yetiştirilmesi olmalıdır (Güvenç, 1994). Bilinen en genel tanımıyla eğitim, "insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir". Bireyin bu eğitim sürecinde kazandığı bilgileri, becerileri, tutumları ve davranışlarının yanı sıra, içinde varlığını sürdürdüğü ve üyesi olduğu toplumun kültürel mozağında de insanın yetişmesinde ve onun kalıcı kimliğinin oluşmasında büyük öneme sahip olan etkenlerdir (Fidan, 1996).

2.1. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim en bilinen tanımı ile öğrenen ve öğretenlerin fiziki olarak farklı ortamlarda oldukları devletler tarafından resmi olarak yürütülen eğitim sürecinin genel olarak tanımıdır (National Center for Education Statistics [NCES, 2008]. Uzaktan eğitim uygulamaları yürütülürken eğitim görevlileri ile eğitim alanlar fiziki olarak farklı yerlerde, birbirine bağlı olan eğitim ve öğretim uygulamaları ve çeşitli teknolojilerle eğitim amacı ile birbirleriyle bağlantı kurarlar (Simonson ve ark., 2012).

Uzaktan eğitim uygulamalarının genel olarak amaçları ise, yeni eğitim öğretim imkânları ortaya çıkarmak, eğitim ve öğretim ile işi bütünleştirmek, eğitimde istenmeden ortaya çıkan fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırarak fırsat eşitliğini sağlamak, bireylerin yaşam boyu öğrenmelerine olanak sağlayarak yaşam boyu öğrenmeye destek olmak, eğitim sürecine teknolojiyi eklemek, bireylere ve kitlelere daha eşit eğitim imkânı sunmak, eğitimi etkili, verimli ve uygun maliyetli kılmak olarak sıralanabilir (Cavanaugh, 2001). Ayrıca uzaktan eğitim yaş, hastalık, coğrafi uzaklık, ailevi durumlar, zaman ve para sıkıntısı gibi çeşitli nedenlerle örgün öğretim kurumlarında eğitim-öğretim imkânının bulunmadığı ya da bu imkânın yok olduğu zamanlarda öğrenenlere basılı, görsel-ışitsel ve elektronik materyaller kullanılarak eğitim-öğretim imkânı sunan bir eğitim yöntemidir (Demiray, 1999).

2.2. İlkokul Eğitimi ve Materyaller

Ülkemizde ilk ve ortaöğretim eğitim düzenlemesinde son olarak 4+4+4 sistemine geçilmiştir. Burada ilk 4 yıl ilkökul, ikinci 4 yıl ortaokul ve son 4 yıllık süreç ise lise eğitimini kapsamaktadır. Zorunlu temel eğitimin ilk kademesinde öğrenciler okuma ve yazmayı öğrenirken, eğitim hayatlarının temelleri bu kademe atılmaktadır. Öğretmenler, özellikle üniversite eğitimleri

boyunca materyal geliştirme ile ilgili dersler almaktadır. Öğretmenler hazır materyaller kullanabildikleri gibi kendi ders materyallerini de hazırlayabilmektedir.

Materyal için oldukça genel bir tanımlama yapılmak istenirse; belli bir amacı gerçekleştirmek için tasarlanmış, öğretimi desteklemeyi ve öğretimi daha etkili kılmak amacıyla geliştirilmiş öğrenmeye yardımcı olan araç-gereçlerdir. Eğitimde kullanılan materyallere örnek verecek olursak, akıllı tahta, tepegöz, çeşitli haritalar, dijital yayınlar ve son yıllarda daha çok yaygınlaşan web 2.0 araçlarıdır (Avcı, 2009). Dolayısı ile eğitim materyalleri için derslerin öğretimi aşamasında konuların öğretimini ve pekiştirilmesini kolaylaştırmak için yapılmaktadır diyebiliriz.

Öğretim materyalinin hazırlanmasında dikkat edilecek 15 ilke aşağıdadır:

Anlamlılık ilkesi, Bilinenden başlama ilkesi, Çok örnek ilkesi, Görelilik ilkesi, Seçicilik ilkesi, Tamamlama ilkesi, Fonun Anlamlılığı ilkesi, Kapalılık ilkesi, Birleştiricilik ilkesi, Algıda değişmezlik, Derinlik ilkesi, Yenilik ilkesi, Basitlik ilkesi, Hedef-davranış ilkesi, Öğrenciye uygunluk ilkesidir (Yaylacı ve Yaylacı, 1999).

2.3. Uzaktan Eğitim Materyalleri: Web 2.0

Son yıllarda bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte eğitim materyalleri çok daha etkili hale getirilmeye başlanmıştır. Bunlar arasında uzaktan eğitimlerde kullanılan materyaller en baş sırada bulunmaktadır.

Web 2.0 teknolojileri ve uygulamaları dünyanın dört bir yanında üst düzey eğitim programlarında öğretim ve öğrenme faaliyetlerine dahil edilmeye başlanmıştır. Web 2.0 terimi O'Reilly (2005) tarafından, kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturmalarını ve paylaşımlarını sağlayan yeni nesil World Wide Web araçlarına atıfta bulunularak ortaya atılmıştır. Web 2.0 uygulamalarını, uzaktan eğitimde kullanıcılarla etkileşimi kolaylaştıran teknolojiler olarak tanımlayabiliriz. Web 2.0 teknolojisi öğrencilere, öğrenim için bilgi ve içerik sağlamada yaratıcı içeriği yeni yollarla gerçek zamanlı olarak üretme ve paylaşmada yardımcı olur. İnternetin yeni yüzü olarak ifade edilen Web 2.0 çevrim içi iletişim, iş birliği ve etkileşim açısından oldukça kullanışlıdır ve sosyal içeriği de desteklemektedir (Dabbagh ve Kitsantas, 2012). Bir başka deyişle Web 2.0, öğrencileri bilgi oluşturma ve paylaşma konusunda çeşitli topluluklara katılmaya teşvik eden bir dizi internet hizmetidir (Avcı ve Asker, 2011). Web 2.0 uygulamaları sayesinde gençlerin boş zamanlarında kullandıkları iletişim uygulamaları hem onların motivasyonlarını artıracak hem de ihtiyaç duyulan beceriler açısından üniversitelerin öğrenme hedeflerine yardımcı olacaktır. Web 2.0 sahip olduğu potansiyel sayesinde, üretim, diyalog ve işbirliği ile öğrencinin aktif katılımına odaklanan programlar olarak, bireysel veya işbirlikli öğrenme için ön koşullu bir öğrenmeyi ideal kılmaktadır.

3. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın yapılış amacı, önemi ile birlikte, araştırmanın modeli, evren, örneklem ve veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmadaki temel amaç, salgın sürecinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim çalışmalarını yürütürken ihtiyaç duydukları eğitim materyallerinin yeterli olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Yüz yüze eğitimde ve uzaktan eğitimde kullanılan materyallerin karşılaştırılması yapılarak eğitim alanında, gelecekte oluşabilecek bu tür durumlara karşı daha hazırlıklı olunması için özellikle uzaktan eğitimde kullanılan materyal eksiklerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Ülkelerin eğitim sistemlerinin çözmesi gereken en önemli sorunu, öğretilecek bilgi, beceri ve davranışları sistemli ve düzenli bir şekilde öğrencilere nasıl aktarılacağı ve onların fiziksel, ruhsal ve bilişsel yönden geleceğe en iyi nasıl hazırlanabileceğidir. Eğitim ve öğretim çalışmaları da tıpkı yaşayan bir organizma gibi sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim süreci de bizlere bu değişimlerin ne kadar hızlı olabileceğini göstermiştir.

Eğitimin temel taşı olarak kabul edilen öğretmenlerin meslekleri ile ilgili değişen süreçlere hızla uyum sağlamaları bu durumda hayati önem arz etmektedir. Salgın süreci gibi ileride karşılaşılabilecek olağanüstü durumlara daha hazırlıklı olabilmek adına bu tür çalışmalar oldukça önemlidir. Eğitimin ilk kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin de salgın sürecinde kullandıkları eğitim materyallerinin yeterliliği ile ilgili düşünceleri eğitimin özellikle de uzaktan eğitimin geleceği konusunda hayati öneme sahiptir.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel yöntemler bir probleme ilişkin katılımcıların görüşlerinin derinlemesine incelenmesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, olaylar ve olguların doğal ortamda, bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya konmasını amaçlayan, nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilmektedir (Erjem, 2004).

Çarpar (2020), nitel araştırmada kullanılan fenomenoloji desenini, problem hakkında yüzeysel bilgi sahibi olunan veya problem hakkında bilgi sahibi olunmadığı durumlarda kullanılan fenomenler olarak tanımlar ve küçük gruplarda ayrıntılı veri toplanması açısından avantajlı olduğunu belirtir. Araştırmada uzaktan eğitimin öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine yönelik etkileri bilinmekte, fakat durum veya olgu hakkında ayrıntılı bir bilgi birikimi bulunmamaktadır. Bu durum fenomenoloji deseninin kullanılmasına temel oluşturmaktadır.

3.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Mersin ili Tarsus ilçesinde çalışan 10 erkek 10 kadın sınıf öğretmeni oluşturmaktadır (Tablo 1). Öğretmenlerin 8'i köy 12'i ise ilçe merkezinde çalışmaktadır. Araştırmaya dâhil olan katılımcılar ilçe merkezinden 3 farklı okuldan, köyden ise 2 farklı okuldan katılmaktadırlar. Yapılan araştırmanın örneklem seçiminde maksimum çeşitlik yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda tercih edilen maksimum örneklem seçiminde araştırmacılar asıl hedeften uzaklaşmayarak tersine hedefleri doğrultusunda örneklem seçmektedirler. Maksimum çeşitlilik yöntemi, araştırılan konu ya da olay hakkında farklılıkları bulup ana temada birleştirerek tanımlama yapmayı amaç edinmektedir (Neuman, 2014).

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme tekniğinde amaç, önceden hazırlanmış sorular ile kişilerin duygu ve düşüncelerini anlamak ve kişilerin öznel fikirlerini alarak araştırma konusunu tanımlamaktır (Türnüklü, 2000). Görüşme tekniği olaylara başkalarının penceresinden bakmak ve olayları anlamaya çalışmaktır. Verileri elde edebilmek için görüşme soruları, araştırma öncesinde hazırlanarak uzman görüşleri alındıktan sonra son hale getirilerek oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcılara, "Uzaktan eğitim süreci bir öğretmen olarak size eğitim ve öğretimle alakalı ne gibi tecrübeler kazandırdı? Açıklar mısınız? Sorusu sorulmuştur. Soru konunun kapsamını dağıtmayacak ve nitel araştırmaya uygun olacak şekilde

hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmada katılımcılara araştırmanın kim tarafından, hangi konuda ve hangi amaçla yapıldığı konusunda bilgilendirme yapılarak katılımcılardan onay alınmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formuna dayalı olarak gerçekleştirilen görüşmelerin süresi ortalama 30-45 dakika arasındadır.

Veriler toplanmadan önce örneklem çevresinde ön araştırma yapıp, öğretmenlerden randevu alınmıştır. Planlama yapılırken randevu zamanlarının öğretmenlerin ders saatlerine gelmemesine ve 45 dakikayı aşmamasına dikkat edilmiştir. Veri toplama aşamasında rızası alınan öğretmenler ile yapılan görüşmeler planlandığı gibi tamamlanmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların vermiş olduğu bilgiler not tutularak kayıt altına alınmıştır. Görüşme sonrası katılım gösteren öğretmenlere, katkılarından dolayı teşekkür edilerek görüşmeler bitirilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmacı, görüşmelerden önce katılım sağlayan öğretmenleri çalışmanın hangi amaçla yürütüldüğü hakkında bilgilendirmiştir. Katılımcılara, isimlerinin gizli kalacağı ve elde edilen bilgilerin çalışmanın amacı dışında kullanılmayacağı konusu açıklanmıştır. Bu açıklamalarla görüşmeye katılım sağlayan öğretmenlerin gönüllük esasıyla, mülakat sorularına samimi ve doğru şekilde cevap vermeleri sağlanarak; çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Mülakatlar, öğretmenlerin çalıştıkları okullarda ve okul idaresinin onayıyla sessiz bir ortamda yapılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Hizmet Yılı	Eğitim Durumu	Görev/Yeri İlçe/Köy	İstihdam Durumu
K1	E	41	16-20	Lisans	Köy	Kadrolu
K2	K	42	16-20	Lisans	Köy	Kadrolu
K3	K	25	1-5	Yüksek Lisans	Köy	Kadrolu
K4	E	38	11-15	Lisans	Köy	Kadrolu
K5	K	37	11-15	Lisans	Köy	Kadrolu
K6	E	44	20-25	Lisans	Köy	Kadrolu
K7	E	32	6-10	Lisans	Köy	Kadrolu
K8	E	45	20-25	Lisans	İlçe	Kadrolu
K9	E	41	16-20	Lisans	İlçe	Kadrolu
K10	K	47	20-25	Lisans	İlçe	Kadrolu
K11	K	40	16-20	Lisans	İlçe	Kadrolu
K12	E	45	20-25	Lisans	İlçe	Kadrolu
K13	K	47	16-20	Lisans	İlçe	Kadrolu
K14	K	48	16-20	Lisans	İlçe	Kadrolu
K15	E	41	16-20	Lisans	İlçe	Kadrolu
K16	E	41	20-25	Lisans	İlçe	Kadrolu
K17	K	42	11-15	Lisans	İlçe	Kadrolu
K18	K	37	16-20	Lisans	İlçe	Kadrolu
K19	K	38	6-10	Lisans	Köy	Kadrolu
K20	E	45	20-25	Lisans	İlçe	Kadrolu

3.6. İstatistik Analiz

Nitel araştırmada verilerin niteliği, araştırmanın rapor haline getirilmesi ve analizinde önemli rol oynamaktadır. Nitel verileri analiz etmede başlıca amaç, toplanan verilerden anlamlar çıkararak sistemsel bir yapı oluşturma. Yurdakul (2016), nitel araştırmalarda verilerin işlenmesi ve analizini zorlu bir süreç olarak ifade etmektedir. Nitel araştırmada önemli hususlardan biri de verilerin işlenmesi sürecidir. Bu süreç; deşifre (görüşme, gözlem, ses kaydı, notlar) kodlama, araştırma günlük yazımı ve kategori (tema) oluşturma basamaklarından oluşmaktadır (Çelik, 2020). Katılımcıların her birine görüşme sırasına göre sırasıyla K1, K2, K3, ...K20 şeklinde kodlar verilmiştir.

Görüşme esnasında tutulan notlar bilgisayar ortamına yazılı olarak aktararak betimsel analize tabi tutulmuştur. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler yorumlanarak konu hakkında anlamlı bir bütünlük sağlanmaya çalışılarak verilmek istenen ana olgu ortaya çıkarılmıştır.

4. Bulgular ve Tartışma

Çalışmada, Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yeterli olup olmadığı araştırılmak istenerek, konuyla alakalı katılımcıların görüşlerine başvurulup "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyali size göre yeterli miydi? Neler söylersiniz?" sorusu 10 kadın ve 10 erkek olmak üzere toplam 20 sınıf öğretmenine yöneltilmiştir.

Bu soruyla alakalı olarak, 10 kadın 10 erkek katılımcının görüşlerine başvurulmuş, 15 katılımcı Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yeterli olmadığını, 5 katılımcı ise Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Tablo 2'den de anlaşıldığı üzere öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yetersiz olduğu konusunda hem fikir. Bu da öğretmen, öğrenci, velilerin ve Milli Eğitim Bakanlığının uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyalleri konusunda yetersiz olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin uzaktan eğitim materyallerinin yeterliliği hakkındaki görüşleri

Eğitim Materyallerinin Yeterliliği	f	%
Yetersiz	15	75
Yeterli	5	25
Toplam	20	100

Eğitim materyallerinin yetersizliği durumu öğretmenler açısından değerlendirildiğinde; maddi yetersizlik, donanımsal yetersizlik, altyapı yetersizliği, teknoloji kullanımı ile ilgili yetersizlik kodlamalarına ulaşılmıştır. Tablo 3'e göre, katılımcılar maddi yetersizlik konusu ile

ilgili olarak MEB tarafından velilere verilen 8 GB ücretsiz internetin yetersiz olduğunu, uzaktan eğitim materyallerine internet üzerinden ulaşabilmek ve gerekli olan kotaları karşılayabilmek için velilerin maddi durumlarının yetersiz olduğu bu nedenle materyallere ulaşma konusunda sorunlar yaşandığını belirtmiştir.

Tablo 3. Uzaktan eğitim materyallerinin yetersizliği

Eğitim Materyallerinin Yetersizliği	f	%
Maddi Yetersizlik	6	40
Altyapı Yetersizliği	4	30
Donanımsal Yetersizlik	3	20
Teknoloji Kullanımı Yetersizliği	2	10
Toplam	15	100

Altyapı yetersizliği ile ilgili olarak, uzaktan eğitimin uygulandığı dönemlerde sık sık elektrik kesintilerinin olması ve internet alt yapısının yetersiz ya da sınırlı olmasının uzaktan eğitim materyallerine ulaşmayı olumsuz anlamda etkilediği anlaşılmaktadır.

Sağlıklı bir uzaktan eğitimin yürütülebilmesi için gerekli olan en önemli şartlardan bir diğerisi ise uzaktan eğitimde kullanılan donanımların yeterli olup olmamasıdır. Katılımcılar uzaktan eğitimde öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim donanımlarının yeterli, olmadığını bu nedenle uzaktan eğitim süresince büyük zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bu süreçte öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerini kullanıp kullanamamaları da karşılaşılan bir başka yetersizlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı öğretmenler ulaşabildikleri uzaktan eğitim materyallerini kullanamadıklarını bu durumda da kullanmayı bilen öğretmen arkadaşlarından yardım isteyerek bu sorunu aşmaya çalıştığını belirtmiştir.

Eğitim materyallerine ulaşma sorununun uzaktan eğitim sürecinin uygulanmaya başladığı ilk zamanlarda daha fazla sorun olduğu, sürecin ilerlemesine paralel olarak öğretmenlerin bu konudaki tecrübelerinin artmasıyla sorunun giderek aşılmaya başlandığı görülmüştür.

Elde edilen bir diğer bulgu ise öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili daha önce hiçbir tecrübelerinin olmamasıdır. Yüz yüze eğitimde kullanılan materyallerin öğrenilen konuları daha çok somutlaştırdığı fakat uzaktan eğitim materyallerinin eğitim öğretim çalışmalarında öğrenilen konuları somutlaştırmadığı yine katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yeterli olmadığını söyleyen bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"Uzaktan eğitimde eğitim materyali beklentimizi karşılayacak kadar yeterli değildi. İnternette veya kendi yaptığımız çalışmaların fotoğraflarını çekerek sınıf veli grupların da paylaşıyorduk, yine de bence eğitim materyalleri yeterli değildi." (K8)

"Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde materyaller elbette yetersizdi. Ben ve birçok arkadaşım kendi imkanlarımız ile materyal hazırlamaya çalıştık.

Birçok öğretmenin imkânlarını zorladığını biliyorum. Özellikle uzaktan eğitimin ilk zamanlarında çok zorlandık çünkü sürece hepimiz çok yabancıydık ve hepimiz uzaktan eğitimin acemisiydik.” (K11)

“Uzaktan eğitim sürecinde eğitimlerimde materyal eksikliğini fazlasıyla hissettim.

Elektrik kesintileri ve ders anlatımında destek unsuru olan materyallerin eksikliği, dersin verimliliğini de azalttı. Çocukların dikkatini derse vermesini güçleştirdi.” (K14)

“Bence yetersizdi. Kullanılan uygulamalarda daha fazla somutlaştırıcı, örnek sağlayacak, etkinlik yapabilecek imkanlar olmalıydı. Özellikle uzaktan eğitimi verdiğimiz zoom programını kullanmakta ilk başlarda çok zorluk çektik, zoom programını etkili bir şekilde kullanmanın eğitimini alabilirdik. Elektrik kesintileri de elde olan materyallere ulaşmayı ve kullanmayı zorlaştırdı. Ben materyallere ulaşma konusunda çok sorun yaşadım, bu sorunu da arkadaşlarımızla paylaşımlarda bulunarak çözmeye çalıştım.” (K17)

“Eğitim materyalleri yeterli değildi. Özellikle internet altyapılarında, bağlantı hızlarında ve kotalardaki yetersiz durum materyallere ulaşma konusunu daha da olumsuz etkiledi. Bu konuda sorun yaşamayan arkadaşlarım vardı ancak onların durumlarının daha farklı olduğunu düşünüyorum. Elektrik kesintileri bu süreçte eğitim materyallerini kullanmamıza engel durumlardan diyebilirim.” (K19)

Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yeterli olduğunu belirten 5 katılımcı, internet ortamında ve sosyal medyada materyal bulmanın daha kolay olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, fiziki kitapların resimlerini çekip veli gruplarından paylaştıklarını, e-kitaplarla ve konularla alakalı videoları bulup velilerle paylaşarak pekiştirme çalışmalarını daha kolay yaptıklarını, uzaktan eğitimde konularla alakalı olarak e-kitapların, videoların ve animasyonların daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

Bu soruyla alakalı olarak, Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde kullanılan eğitim materyallerinin yeterli olduğunu belirten 5 katılımcının görüşleri şu şekildedir:

“Uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyali anlamında sosyal medyada çok fazla kaynak vardı o yüzden bu konuda hiç sıkıntı çekmedik. Tek sorun elektrik kesintilerinin yaşandığı zamanlarda oluyordu onun dışında ciddi bir sorun yaşamadım” (K12)

“Ders kitaplarını ve interneti kullanarak kendi çapımda bir şeyler yapmaya çalıştım. Daha önce etwinning projelerinde yer aldığım için bu tür uygulamalara oldukça yatkınlığım vardı. Bu nedenle kendi materyallerimi kendim oluşturmaya çalıştım, görseller ve videolarla konuları destekleyerek öğrencilerime yardımcı olmaya çalıştım benim için bu süreçte eğitim ile ilgili materyallere ulaşmak pek de sorun olmadı.” (K4)

“Salgın sürecinde eğitim materyallerini daha fazla kullanma şansı yakaladım. Görsel materyallere bilgisayar ve internet sayesinde çok daha kolay ulaştığımız için bazı

konuları pekiştirmek benim için çok daha kolay oldu. Özellikle video programlarında işlediğimiz konuların eğitim videoları olduğu için öğrencilerime ve velilerime gönderiyordum, onlar da bu şekilde öğrendiğimiz ders konularını pekiştirmiş oluyorlardı. Derslerimi bu şekilde çeşitlendirerek işledim, benim için bu süreçte materyal bulmak ve materyallere ulaşmak çok da sorun olmadı. Ancak elektrik kesintilerinin çok olması ve internet alt yapısının yetersizliği elimdeki materyalleri verimli bir şekilde kullanmamı engelliyordu” (K6)

“Ben eğitim materyalleri açısından uzaktan eğitimin daha avantajlı olduğunu düşünüyorum. Daha önce ulusal ve uluslararası projelerde yer aldığım için uzaktan eğitim uygulamalarında ve uzaktan eğitim için gerekli olan materyallere ulaşmada neredeyse hiç zorlanmadım diyebilirim. Ders videoları, animasyonlar ve e-kitaplar gibi materyaller oldukça fazlaydı ve ben hepsine ulaşabildim. Ulaştığım bu videoları, e-kitapları ve animasyonları veli gruplarım da paylaşım yapıyorlardı. Bu da çocuklara farklı geldi ve çocuklar daha çok eğlenerek öğrenmeye başladı. Bu şekilde uzaktan eğitim sürecinde materyallere sorunsuz bir şekilde ulaşım sorunsuz bir şekilde velilerim de paylaşabildim.” (K20)

Uzaktan eğitim uygulamalarında ve uzaktan eğitimi kolaylaştıracak ve fayda sağlayacak uzaktan eğitimin niteliğini arttıracak materyallere ulaşma konusunda zorlanmayan ve bu tür uygulamaları kolaylıkla kullanabilen öğretmenlerin, özellikle ulusal ve uluslararası projelerde yer alan ayrıca etwinning projelerinde bulunan öğretmenler olması dikkat çeken bir başka bulgudur. Bu durumda uzaktan eğitim uygulamalarını ve uzaktan eğitim için gerekli olan materyallerin kullanımında bu tür projelerde yer alan öğretmenler olumlu anlamda etkilenmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Ülkeleri büyük bir değişim sürecinden geçiren Covid-19 virüsünden en çok etkilenen alanlardan birinin de eğitim olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizde sınıf öğretmeni sayısının fazlalığı düşünüldüğünde yapılan çalışmanın ve sonucunun önemi daha da artmaktadır. Salgın sürecinde Covid-19 virüsünün etkileriyle mücadelede birçok alanda önlemler alınmış, eğitim alanında da okullar kapatılarak eğitim-öğretim çalışmaları uzaktan eğitim süreciyle yürütülmeye çalışılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin, Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde ve öğretim çalışmalarında kullandıkları eğitim materyallerinin yeterliliklerinin ne olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma kapsamında öğretmenlerin bu konu hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Eğitim öğretim çalışmalarında hem yüz yüze eğitimde hem de uzaktan eğitimde, eğitim materyallerinin yeri oldukça fazladır. Uzaktan eğitim sürecinde de verilen eğitimin kalitesini ve verimliliğini büyük ölçüde uzaktan eğitim materyallerinin yeterliliği ve bu materyallerin yeteri kadar verimli kullanılabilmesi belirlemiştir. Bu

çalışmada katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgulardan yola çıkarak, uzaktan eğitim sürecinde kullanılması gereken materyallerin yetersizliği dikkat çekmektedir. Uzaktan eğitim materyallerine sahip olmayan veli ve öğrenciler, süreçten olumsuz anlamda fazlaca etkilenmiş ve bu süreçte yapılan eğitim çalışmalarından yeteri kadar faydalanamadıkları ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyallerinin yeterliliği konusunda ve eğitim materyallerinin nitelikli ve faydacı kullanımı konusunda olumsuz görüş bildirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan çalışmada çeşitli nedenlerden dolayı uzaktan eğitim materyallerine yeteri kadar sahip olamayan velilerin ve öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran bu süreçten olumsuz anlamda daha fazla etkilendikleri ve bu süreçte yapılan eğitim çalışmalarından yeteri kadar faydalanamadıkları görülmüştür. Daniel (2020)'e göre, gelir düzeyi düşük olan ailelerin, çocukları için gerekli uzaktan eğitim materyallerini sağlayamaması eğitim öğretim çalışmalarından yeteri kadar faydalanamamakla beraber, ailelerin hem psikolojik hem de duygusal sorunlar yaşamasına da neden olabilmektedir (Daniel, 2020).

Uzaktan eğitim materyallerine ulaşmadaki yetersizliklerin genel olarak; internetle ilgili yetersizlikler olduğu anlaşılarak; internet kesilmeleri, internetin yavaş olması, internet paketlerinin yetersiz olması, internet kotalarının az olması gibi durumlardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Elektrik kesintilerinin özellikle kırsalda ve kenar mahallelerde yaz ve kış fark etmeksizin fazlaca yaşandığı görülmektedir. Çalışmanın yapıldığı yer olan Tarsus'ta mekânların ısıtılması ve soğutulmasında en çok klimanın kullanıldığı anlaşılmakta bu durumda elektrik kesintilerini arttırdığı görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı yer olan Tarsus ilçesinde kışın ısınmak, yazın ise serinlemek için hemen bütün mekânlarda en çok klima kullanılmaktadır. Bundan dolayı çok soğuk ve çok sıcak dönemlerde elektrik kullanımı klimalardan dolayı artmakta, bu durum da yılın en soğuk ve en sıcak dönemlerinde elektrik kesilmelerinin daha fazla olmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu durumun sık sık yaşanması uzaktan eğitimi imkânsız hale getirmektedir. Elektrik kesintilerinden kaynaklanan tüm bu olumsuzlukların sağlıklı bir uzaktan eğitim için web 2.0 araçlarının kullanımını olumsuz anlamda etkilediği görülmüştür. Sağlıklı ve nitelikli bir uzaktan eğitim için olmazsa olmaz olan uzaktan eğitim materyallerine ulaşım ve onların verimli kullanılması adına, kesintisiz elektrik, hızlı ve kesintisiz internetin gerekliliği ve önemi net olarak görülmüştür. İnternet alt yapısının ve elektrik kesintilerinin köylerde ve kenar mahallelerde daha zayıf olduğu anlaşılmakta bu durumda merkezdeki uzaktan eğitim ile kenar mahalle ve kırsaldaki uzaktan eğitimin niteliği anlamında eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır. Bu durum uzaktan eğitim sürecinde hem

öğretmenleri hem de öğrencileri uzaktan eğitim materyallerine ulaşma ve elde olan uzaktan eğitim materyallerini kullanma anlamında olumsuz etkilemektedir. Merkezde eğitim veren öğretmenler ve eğitim alan öğrenciler bu durumdan nispeten daha az etkilenirken, kenar mahalle ve kırsaldakiler daha fazla etkilenmektedir. Bu durumda eğitime coğrafi konumun etkisini ortaya çıkarmaktadır.

Uzaktan eğitim materyallerinin yeterliliği ve bu materyallerin kullanımı konusunda sorun yaşamayan ve süreci zorlanmadan geçiren öğretmenlerin, etwinning projelerine dâhil olan ya da ulusal ve uluslararası projelere katılım sağlayan öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu durumda etwinning projelerinin ve diğer projelerin öğretmenlerin mesleki gelişim ve değişimlerine katkıda buldukları söylenebilir. Aktaş ve ark. (2020) pandemi ile zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitimi değerlendirirken dijital okuryazarlığı daha yüksek olan hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin uzaktan eğitim sistemlerine daha kolay adapte olduğunu, ancak dijital okuryazarlığı daha düşük ve uzaktan eğitime erişimi olmayan ya da şartları zor olan bireylerin öğrenme kayıplarının arttığını ileri sürmektedir. Kemshal-Bell (2001), açık ve uzaktan eğitimde öğretmenlerin ders araçlarını etkin kullanabilme, çevrim içi ders materyalleri hazırlayıp öğrencilere sunabilme konusunda teknik becerilere sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca uzaktan eğitim materyallerini kullanma konusunda yeterli olan öğretmenlerin bu materyallere ulaşma ve kullanma konusunda sorun yaşayan öğretmen arkadaşlarına da yardımcı olarak onların bu süreçte uzaktan eğitim materyallerine ulaşma ve bu materyalleri kullanma becerileri elde etmelerine katkı sağladıkları bu konudaki kazanımlar olarak dikkat çekmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim materyallerine ulaşma ve bu materyalleri kullanma konusunun, sınıf öğretmenlerini, velileri ve öğrencilerini özellikle sürecin başlarında oldukça zorladığı süreçle beraber herkesin bu konuda tecrübe kazandıkça dersleri daha verimli işleyecek kadar öğrendikleri görülmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, MEB tarafından öğretmenlere çağın gereksinimlerini karşılayacak, salgın ve doğal afetler gibi bütün ülkeyi olumsuz anlamda etkileyebilecek olağanüstü durumlara daha hazır olabilmek için özellikle uzaktan eğitim materyallerini kullanımı konusunda, yenilikçi ve öğretmenleri geliştirici hizmet içi eğitim kursları verilerek öğretmenlerin süreçlere daha hazır halde olmaları sağlanabilir. Ayrıca eğitimle ilgili paydaşlara uzaktan eğitimle ilgili materyaller için olmazsa olmaz olan elektrik, internet ve internet kotalarına ulaşım konusunda daha sağlıklı bir alt yapı kurmaları önerilmektedir. Öğretmenlerin de hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim materyalleri konusunda kendilerini çağın gereklerine uygun olarak geliştirip yenilikçi eğitim anlayışlarına açık olarak süreçlere hazırlamaları önerilebilir.

Bu araştırma; 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı, Mersin ili

Tarsus İlçesinde belirlenmiş olan okullarda görev yapan 10 kadın, 10 erkek sınıf öğretmeni ile sınırlandırılmıştır. Bu araştırma az sayıda öğretmen ile gerçekleştirildiğinden, çalışma sonuçlarının daha sağlıklı olması açısından daha fazla öğretmenle görüşmek faydalı olacaktır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	B.C.	A.A.	Ü.T.	E.Y.	G.G.	H.C.S.	M.G.	B.A.	N.Ş.	A.D.
K	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
T	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Y	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VTI	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VAY	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
KT	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
YZ	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
KI	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
GR	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
PY	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
FA	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Çalışma için, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 10/05/2022-180 tarih ve karar numarası ile etik kurulu onayı verilmiştir.

Kaynaklar

- Aktaş Ö, Büyüktaş B, Gülle M, Yıldız M. 2020. Covid-19 virüsünden kaynaklanan izolasyon günlerinde spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumları. Sivas Cumhuriyet Üniv Spor Bil Derg, 1(1): 1-9.
- Avcı U, Askar P. 2011. The comparison of the opinions of the university students on the usage of blog and wiki for their courses. Educ Techn Soc, 15(2): 194-205.
- Avcı U. 2009. Öğretim ortamları ve materyal tasarımı. M. Sarıtaş (Ed.), Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 37-53.
- Baltacı A. 2019. Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? Ahi Evran Üniv Sos Bil Enst Derg, 5(2): 368-388. DOI: 10.31592/aeusbed.598299.
- Basilai G, Kvavadze D. 2020. Transition to Online Education in Schools during a SARSCoV-2 Coronavirus (COVID-19) Pandemic in Georgia. Pedagogical Res, 5(4): em0060. DOI: 10.29333/pr/7937.
- Beetham H, Sharpe R. 2007. Rethinking pedagogy for a digital age: Designing and delivering e-learning. Routledge. URL: https://joshuakoop.weebly.com/uploads/5/6/3/6/56367463/rethinking_pedagogy_for_a_digital_age.pdf. (erişim tarihi: 02 Şubat 2023).

- Cavanaugh CS. 2001. The Effectiveness of Interactive Distance Education Technologies in K-12 Learning: A Meta-Analysis. Int J Educ Telecommun, 7(1): 73-88.
- Clark T. 2001. Virtual schools: Trends and issues -A study of virtual schools in the United States. URL: <https://www.wested.org/wp-content/uploads/2001/11/virtualstudy.pdf> (erişim tarihi: 22 Ocak 2023).
- Clark T. 2003. Virtual and distance education in American schools. URL: https://www.researchgate.net/publication/26588061_Research_and_Practice_in_K12_online_Learning_A_Review_of_Open_Access_Literature. (erişim tarihi: 22 Ocak 2023).
- Çarpar MC. 2020. Sosyolojide iki niteliksel desen: Fenomenolojik ve etnografik araştırma. J Soc Sci, 4(8): 690-704. DOI: 10.30520/tjsosci.750923.
- Çelik H, Başer Baykal N, Kılıç Memur HN. 2020. Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. Eğitim Nitel Araş Derg, 8(1): 379-406. DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m.
- Dabbagh N, Kitsantas A. 2012. Personal Learning Environments, social media, and selfregulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. Internet Higher Educ, 15(1): 3-8.
- Daniel SJ. 2020. "Education and the COVID-19 pandemic". Prospects, 49(1-2): 91-96.
- Demiray U. 1999. Bir çağdaş eğitim modeli olarak uzaktan eğitim uygulaması. Jandarma Derg, 85: 46-52.
- Erjem Y. 2005. Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. Türk Eğitim Bil Derg, 3(4): 395-417.
- Fidan N. 1996. Okulda öğrenme ve öğretme. Alkım Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 16.
- Güvenç B. 1994. İnsan ve kültür. Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye, pp: 398.
- İşman A. 2011. Uzaktan eğitim. Pegem Akademi, Ankara, Türkiye, pp: 919.
- Kemshal-Bell G. 2001. The online teacher. URL: <http://pandora.nla.gov.au/pan/21845/20011210-0000/cyberteacher.onestop.net/finalreport.pdf> (02 Şubat 2023).
- NCES. 2008. National Center for Education Statistics: Distance education at degree granting postsecondary institutions: 2006-07. URL: <https://nces.ed.gov/pubs2009/2009044.pdf> (erişim tarihi: 18 Mayıs 2020).
- Neuman LW. 2014. Social research methods: Qualitative and quantitative approaches. Pearson Education Limited, New York, US, pp: 631.
- O'Reilly T. 2005. What is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. URL: <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-Web-20.HTML> (erişim tarihi: 02 Şubat 2023).
- Özer M. 2020. Türkiye'de covid-19 salgını sürecinde milli eğitim bakanlığı tarafından atılan politika adımları. Kastamonu Educ J, 28(3): 1124-1129.
- Saygı H. 2021. Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. Açıköğretim Uyg Araş Derg, 7(2): 109-129.
- Sertel G, Günbay İ. 2021. SCID analizine göre nitel veri toplama sürecinin yönetilmesi. Nitel Sos Bil, 3(1): 107-139.
- Simonson M, Smaldino SE, Albright M, Zvacek S. 2012. Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education. Pearson Education Limited, New York, US, pp: 366.
- Sintema EJ. 2020. Effect of COVID-19 on the Performance of Grade 12 Students: Implications for STEM Education. Eurasia J Math Sci Tech Educ, 16(7): em1851.
- Telli SG, Altun D. 2020. Coronavirüs ve çevrimiçi (online)

- eğitimin önlenemeyen yükselişi. Üniv Araş Derg, 3(1): 25-34.
- Türnüklü A. 2000. Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilcek nitel bir araştırma tekniği: kişisel görüşme (görüşme tarihi: 20 Mayıs 2020).
- WHO. 2020a. Coronavirus disease (COVID-19) Pandemic. World health Organization. URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>. (erişim tarihi: 02 şubat 2023).
- WHO. 2020b. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard.
- World health Organization. URL: <https://covid19.who.int/>. (erişim tarihi: 02 şubat 2023).
- Yamamoto GT, Altun D. 2020. Coronavirüs ve çevrimiçi(online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. Üniv Araş Derg, 3(1): 25-34.
- Yaylacı HS, Yaylacı F. 1999. Eğitim teknolojisi dersinde öğretim materyallerinin geliştirilmesi. Sos Bil Derg, 1(3): 209-219.
- Yurdakul Iř. 2016. Nitel veri analizinin temelleri. Anı Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 466.



Open Access Journal
e-ISSN: 2618 – 6640

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 6 - Sayı 2: 73-78 / Temmuz 2023
(Volume 6 - Issue 2: 73-78 / July 2023)

İNFODEMİDE DİJİTAL ORTAMDA SAĞLIK BİLGİSİ EDİNME DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

Burak Ali ÖZDEMİR¹, Yusuf Can ÖZER¹, Rukiye ÇAKMAK^{1*}

¹Yozgat Bozok University, Health Service Vocational School Department of Medical Services and Techniques, 66000, Yozgat, Türkiye

Özet: Bu araştırma, Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin Covid-19 sürecinde dijital ortamda hangi platformlar aracılığı ile sağlık bilgisi edindiklerinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda eğitim öğretim gören 780 öğrenciye araştırmacılar tarafından hazırlanan tanıtıcı bilgi formu ve Çömlekçi, M.F. ve Bozkanat, E., tarafından 2021 yılında yapılan "Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmanın %69,7'si kadınlardan oluşmakta olup katılımcıların %91,2'si ciddi bir sağlık problemi yaşamadığını belirtmiştir. Katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya platformunun %40,8 ile Instagram olduğu görülmektedir. Katılımcıların Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği puan ortalamaları 28,4321±7,71852 olarak bulunmuştur. Web 1.0 ve Sağlık Bilgisi Edinme alt boyutunun puan ortalamaları 8,6410±2,71909, Web 2.0 ve Dijital Sağlık Bilgisi Edinme alt boyutunun 8,0551±2,97327 ve Dijital Teyit alt boyutunun 11,7359±3,96188 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda Covid-19 pandemisi sürecinde katılımcıların dijital ortamda sağlık bilgisi arayışlarının arttığı görülmüştür. Bu durum yanlış bilgilere erişimi beraberinde getirmektedir. Bu ortaya çıkan durum ise bireylerin ulaştığı bilgiyi teyit ederken nelere dikkat etmesi gerektiği ile ilgili bir bilinçlendirme gerektiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, İnfodemi, Sosyal medya, Sağlık bilgisi


A Study on Obtaining Health Information from the Digital Media Behaviors in Infodemic: Health Services Vocational School Sample


Abstract: This study was conducted to reveal the platforms the students studying at Yozgat Bozok University Health Services Vocational School obtained digital health information during the Covid-19 process. 780 students studying at Yozgat Bozok University Health Services Vocational School were applied the introductory information form prepared by the authors and "Health Information Acquisition and Confirmation Scale in Digital Media" prepared by Çömlekçi, M.F. and Bozkanat, E., in 2021. 69.7% of the study consisted of women, and 91.2% of the participants stated that they did not have a serious health problem. It was observed that the most frequently used social media platform by the participants was Instagram with 40.8%. The mean score of the participants on the Obtaining and Confirming Health Information in Digital Media Scale was found to be 28.4321±7.71852. The mean score of Web 1.0 and Obtaining Health Information sub-dimension was 8.6410±2.71909, 8.0551±2.97327 for Web 2.0 and Obtaining Digital Health Information sub-dimension, and 11.7359±3.96188 for Digital Confirmation sub-dimension. As a result of the study, it was observed that the search for health information in the digital media increased during the Covid-19 pandemic process. This leads to access to incorrect information. This emerging situation shows that there is a need for raising awareness of individuals about what they should pay attention to while confirming the information they reached.


Keywords: Covid-19, Infodemi, Social media, Health information

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Yozgat Bozok University, Health Service Vocational School Department of Medical Services and Techniques, 66000, Yozgat, Türkiye

E mail: yorulmaz.rukiye@hotmail.com (R. ÇAKMAK)

Burak Ali ÖZDEMİR  <https://orcid.org/0000-0002-0564-8979>

Yusuf Can ÖZER  <https://orcid.org/0000-0003-2908-7608>

Rukiye ÇAKMAK  <https://orcid.org/0000-0003-0088-710X>

Gönderi: 29 Kasım 2022

Kabul: 07 Mart 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: November 29, 2022

Accepted: March 07, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Özdemir BA, Özer YC, Çakmak R. 2023. A Study on Obtaining Health Information from the Digital Media Behaviors in Infodemic: Health Services Vocational School Sample. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 73-78.

1. Giriş

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte kitle iletişim araçları ve özellikle internet toplumsal yaşamda büyük değişimlere neden olmuştur (Günler, 2015). Bir zamanlar ayrı olan cihazlar (örneğin telefon, televizyon, bilgisayar) günümüzde dijital iletişim teknolojilerinin çekirdeği etrafında birleşmeye başlamıştır (Montgomery, 2000). İnternet teknolojisindeki gelişmeler, insanların daha önceden ulaşılması zor hatta imkansız olan bilgilere

anında ve eşit imkanlarla ulaşma olanağı sağlamıştır (Bass ve ark., 2006). Ayrıca internet teknolojisinin gelişimi ile birlikte bireylerin çeşitli sosyal ağları aktif kullanmaya başladığı görülmektedir. Bireylerin pek çok konuda bilgi edindiği internet sağlık alanında da bireyler tarafından kullanılan yöntemlerden biri olarak görülmektedir.

Yaklaşık on yıl önce insanlar sağlık bilgisi elde etmek için gazete, dergi, radyo ve televizyon gibi geleneksel medya araçlarını kullanılırken modern medya teknolojisinin



hızla ilerlemesi ile internete erişim çarpıcı bir şekilde büyümüş ve sağlık bilgisine erişimde farklı platformlar kullanılmaya başlamıştır. İnternetin artan kullanımı, bilginin güvenilir ve doğru olup olmadığına bakılmaksızın, insanlara geçmişte kolayca erişemedikleri sağlık bilgilerini çevrimiçi aramaları için daha iyi bir fırsat sağlamıştır (Chen, 2018). İnterneti pek çok insan yeni bir semptom ya da tanı, tedavi yöntemleri ve ilaçlar hakkında bilgi edinmek de dahil olmak üzere çeşitli amaçlar için kullanmaktadır (Rice, 2006). Ayrıca akıllı telefonların kullanımının dünya çapında yaygınlaşması, insanların sağlıkla ilgili bilgilere anında erişmeleri için geniş fırsatlar sunmaktadır. Bu durum bir fırsat sunmasının yanı sıra yanlış bilgilere ulaşmanın da yolunu açmıştır. Bu bağlamda, Covid-19 bilgi salgını, halkın sağlıklı kalması ve mevcut bilgileri kullanarak uygun önleyici adımları atması için çok karmaşık bir sosyal ortam yaratmıştır (Chong ve ark., 2020). Bu durum DSÖ tarafından infodemi olarak ifade edilmiştir.

İnfodemik kavramı, salgına karşı toplumsal yapıyı olumsuz etkileyebileceğinden salgın sürecinin yönetilmesi noktasında yanlış bilgilendirmenin tehlikelerini özetlemek için kullanılmıştır (Tentolouris ve ark., 2021). Solomon infodemi, bilgi kültürümüzü etkileyen bulaşıcı bir hastalık olarak tanımlamaktadır (Solomon ve ark., 2020). İnfodemi, bireyin sağlığını olumsuz etkileyebilmekte ve ayrıca kamuoyundaki tartışmaları kutuplaştırabilmektedir. Halk sağlığı önlemlerine, yanlış tarif edilmiş epidemiyolojik verilere ve sahte veya önyargılı kanıtlara karşı kampanyalar, insanların davranışlarını potansiyel olarak değiştirebilmektedir. Bu durum ise, çeşitli sağlık müdahale programlarının kapsamını ve verimliliğini baltaladığı için sağlık sistemleri üzerinde ekstra baskı oluşturmaktadır (Garcia-Saiso ve ark., 2021).

YouTube ve Twitter gibi sosyal medya platformları, sayılamayacak kadar çok içeriğe doğrudan erişim sağlamak ve söylentileri ve şüpheli bilgileri artırmaktadır (Cinelli ve ark., 2020). 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan ve küresel bir sağlık sorunu haline gelen Covid-19 pandemi sürecinde virüsten korunma ve aşılama gibi konularda yanlış bilgilerin dijital ortamlarda yayılabildiği gözlemlenmiştir (Çömlekçi ve Bozkanat, 2021). Sosyal medya ile birlikte sahte haberler, yanlış bilgiler ve komplo teorileri her geçen gün yaygınlaşmakta ve bu durum Covid-19 pandemisi ile de hız kazanmış durumdadır (The Lancet Infectious Diseases, 2020; Zarocostas, 2020). Sağlık ile ilgili toplumda bulunan yanlış veriler birçok kişi için hayati tehlike oluşturan bir duruma dönüşebilmekte olup bu durum halk sağlığı için ciddi bir sorun olarak görülmektedir (Zarocostas, 2020; Baydili, 2021). İnsanların yanlış bilgilere maruz kalması korku ve paniğe neden olabilmektedir. Bu nedenle kamuoyunun ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşabilmesi için doğru bir şekilde bilgilendirilmesi önemlidir (Çimke ve Gürkan, 2022). Ayrıca bu durumun önüne geçebilmek için ise çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Eysenbach (2020)

tarafından bilgi salgınının önüne geçmenin dört temel başlığı bulunmaktadır. Bilgi İzleme (1), e-Sağlık Okuryazarlığı ve bilim okuryazarlığı kapasitesinin oluşturmak (2), olgu kontrolü ve meslektaş incelemesi gibi bilgi iyileştirme ve kalite iyileştirme süreçlerini teşvik etmek (3) ve siyasi ve ticari etkiler gibi çarpık faktörleri en aza indirmektir. Çoğu insanın sağlıkla ilgili gerekli bilgileri internetten ulaştığı ve web sitelerinde ve web günlüklerinde bulunan tüm bilgileri kontrol etmenin zor ve hatta imkânsız olduğu göz önüne alındığında, her kullanıcının kendi ulaştığı bilgileri yine kendisinin kontrol edebilecek beceriye sahip olması gerektiği ifade edilmektedir (Khademian, 2020). Bu kapsamda söz konusu araştırmada ulaşılabilecek hedeflenen evren üzerinde Covid-19 pandemi döneminde katılımcıların dijital ortamda hangi platformlar aracılığı ile sağlık bilgisi edindiklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerinin Covid-19 pandemi döneminde dijital ortamda hangi platformlar aracılığı ile sağlık bilgisi edindiklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören Yaşlı Bakımı, Çocuk Gelişimi, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri, Anestezi ve İlk ve Acil Yardım programındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmadan örneklem yoluna gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 780 katılımcı ile araştırma tamamlanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan tanıtıcı bilgi formu ve Çömlekçi, M.F. ve Bozkanat, E., tarafından 2021 yılında yapılan "Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği" oluşturmaktadır. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme Teyit Ölçeği'nin Cronbach's Alpha içsel tutarlılık değeri 0.758 olarak belirlenmiştir. Ayrıca ölçek ile ilgili yazarlardan izin alınmıştır.

2.4. İstatistik Analiz

Veriler SPSS 21 programı ile analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik olarak yüzde, sayı, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile değerlendirildi. Verilerin analizinde iki gruba karşılaştırmak için t testi, ikiden fazla grupları karşılaştırmak için varyans analizi (F testi) kullanılmıştır.

3. Bulgular

Ölçek puanlarının sosyodemografik değişkenlere göre dağılımına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile sağlık bilgisi edinme ve teyit ölçeği ile alt boyutları

Değişkenler	N (%)	Web 1.0 ve Sağlık Bilgisi Edinme	Web 2.0 ve Dijital Sağlık Bilgisi Edinme	Dijital Teyit	Ölçek Toplam
Cinsiyet					
Kadın	544(69,7)	8,59±2,61	8,01±2,89	11,55±3,90	28,16±7,28
Erkek	236(30,3)	8,74±2,93	8,15±3,14	12,15±4,07	29,05±8,62
Test/P		-0,68/0,49	-0,629/0,53	-1,958/0,05	-1,486/0,13
Program					
Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	163(20,9)	8,87±2,59	7,74±2,82	11,62±4,13	28,23±7,63
Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	44(5,6)	8,61±2,29	8,11±2,80	12,18±3,88	28,90±5,76
Anestezi	69(8,8)	8,08±2,58	7,49±2,83	10,60±4,01	26,18±7,47
İlk ve Acil Yardım	83(10,6)	9,18±2,40	8,49±2,75	12,66±3,66	30,33±7,09
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	152(19,5)	8,65±2,94	8,51±3,17	11,71±3,99	28,88±8,56
Yaşlı Bakımı	146(18,7)	8,89±2,85	8,50±2,78	12,71±3,73	30,11±7,57
Çocuk Gelişimi	123(15,8)	7,97±2,72	7,36±3,21	10,59±3,73	25,93±7,20
Test/p		2,68/0,01	3,34/0,00	5,16/0,00	5,42/0,00
Gelir Durumu					
Gelir Giderden Az	439(56,3)	8,65±2,68	8,00±3,01	11,61±3,37	28,27±7,67
Gelir Gidere Denk	118(15,1)	8,28±2,74	7,92±2,66	11,58±4,01	27,79±7,45
Gelir Giderden Fazla	223(28,6)	8,79±2,75	8,22±3,04	12,06±4,11	29,08±7,92
Test/p		1,35/0,25	0,564/0,56	1,065/0,34	1,295/0,27
Ciddi Bir Sağlık Problemi Yaşayıp Yaşamama Durumu					
Evet	69(8,8)	8,13±2,72	8,53±2,93	11,14±4,09	27,81±7,24
Hayır	711(91,2)	8,69±2,71	8,00±2,97	11,79±3,94	28,49±7,76
Test/p		-1,63/0,10	1,40/0,15	-1,29/0,19	-0,69/0,48
Sağlık ile İlgili Bir Facebook Grubuna Üye Olma Durumu					
Evet	36(4,6)	9,55±3,58	10,02±3,28	14,05 ±3,99	33,63±9,03
Hayır	744(95,4)	8,59±2,66	7,95±2,92	11,62±3,92	28,18±7,56
Test/p		1,58/0,12	4,11/0,00	3,62/0,00	4,18/0,00
Sağlıkla İlgili Bir Facebook Sayfasını Takip Etme Durumu					
Evet	58(7,4)	9,22±3,15	9,67±3,04	13,50±3,37	32,39±7,80
Hayır	722(92,6)	8,59±2,67	7,92±2,93	11,59±7,80	28,11±7,62
Test/p		1,70/0,90	4,35/0,00	3,55/0,00	4,10/0,00
Sağlık ile İlgili Bir Whatsapp Grubuna Üye Olma Durumu					
Evet	105(13,5)	9,31±2,84	8,92±2,84	13,00±4,04	31,23±8,19
Hayır	675(86,5)	8,53±2,68	7,92±2,97	11,53±3,91	27,99±7,55
Test/p		2,73/0,06	3,23/0,01	3,54/0,00	4,04/0,000
Pandemi Döneminde Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Arayışı					
Azaldı	131(16,8)	8,24±2,70	8,16±3,04	11,49±3,87	27,90±7,94
Aynı Kaldı	249(31,9)	8,36±2,73	7,65±2,94	11,29±3,98	27,30±7,73
Arttı	400(51,3)	8,94±2,68	8,26±2,94	12,09±3,95	29,30±7,54
Test/p		5,26/0,00	3,39/0,03	3,41/0,03	5,544/0,00
Günlük İnternette Vakit Geçirme Süresi					
0-2 Saat	188(24,1)	8,57±2,74	7,80±3,06	12,03±3,87	28,41±7,72
3-5 Saat	271(34,7)	8,63±2,67	7,94±2,88	11,77±3,97	28,35±7,53
6 Saat ve Üzeri	321(41,2)	8,68±2,75	8,29±2,98	11,52±4,00	28,50±7,89
		0,10/0,89	1,88/0,15	1,00/0,36	0,03/0,97

Tablo 1’de katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve sağlık bilgisi edinme ve teyit ölçeği alt boyutları ile ilgili analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında katılımcıların %69,7’sinin kadın ve

%56,3’ünün gelirinin giderden az olduğu görülmektedir. Katılımcıların okudukları program yüzdelere bakıldığında en çok katılımcı sağlayan programın 20,9 ile tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik öğrencilerinin

oluşturduğu ve katılımcıların %91,2'si ciddi bir sağlık problemi yaşamadığı görülmektedir. Katılımcıların %4,6'sı sağlık ile ilgili bir facebook grubuna %7,4'ü ise sağlık ile ilgili bir facebook sayfasına üyedir. Katılımcıların %51,3'ü pandemi döneminde dijital ortamda sağlık bilgisi arayışında bir artma olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların 41,2'si günde 6 saat ve üzeri internette vakit geçirmektedir.

Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiye baktığımızda bazı değişkenler ve boyutlar arasında ilişki olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeni ile sağlık bilgisi edinme teyit ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puanları arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmamıştır ($P>0,05$). Okunulan programa baktığımızda ölçek toplam puanı ve ölçek alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu görülmektedir ($P<0,05$). Katılımcıların gelir durumu ve ciddi bir sağlık problemi yaşayıp yaşamama durumu ile alt boyutlar ve ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmamıştır ($P>0,05$). Sağlık ile ilgili bir facebook sayfasına üye olma durumu ile web 2.0 ve dijital sağlık bilgisi edinme, dijital teyit boyutları ve ölçek toplam puanları arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Covid-19 döneminde sağlık ile ilgili bir facebook sayfasına üye olan katılımcıların web 2.0 ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme tercihinin arttığı ve katılımcıların dijital sağlık bilgisi teyit alışkanlıklarının arttığı görülmektedir. Sağlık ile ilgili bir facebook sayfasını takip etme durumu ile web 2.0 ve dijital sağlık bilgisi edinme, dijital teyit boyutları ve ölçek toplam arasında istatistiksel olarak bir

ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Sağlık ile ilgili bir facebook sayfasını takip eden katılımcıların web 2.0 ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme tercihinin arttığı ve katılımcıların dijital sağlık bilgisi teyit alışkanlıklarının arttığı görülmektedir.

Sağlık ile ilgili bir whatsapp grubuna üye olma durumu ile web 2.0 ve dijital sağlık bilgisi edinme, dijital teyit boyutları ve ölçek toplam arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Sağlık ile ilgili bir whatsapp grubuna üye olan katılımcıların web 2.0 ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme davranışının ve dijital sağlık bilgisi teyit alışkanlığının arttığı görülmektedir.

Covid-19 sürecinde dijital ortamda sağlık bilgisi arayışı ile ölçek boyutları ve toplam ölçek puanı arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Covid-19 sürecinde dijital ortamda sağlık bilgi arayışı artan katılımcıların hem web 1.0 hem 2.0 ile sağlık bilgisi edinme tercihinin arttığı ve pandemi döneminde dijital ortamda sağlık bilgi arayışı artan katılımcıların dijital sağlık bilgisi teyit alışkanlıklarının da arttığı görülmektedir.

Tablo 2'de katılımcıların sosyal medya kullanım araçlarına yer verilmiştir. Katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya platformunun %40,8 ile Instagram olduğu görülürken; en az kullanılan platformların %16,4'ile Twitter ve %8,7 ile diğer sosyal medya platformların olduğu görülmektedir.

Tablo 3'de katılımcıların ölçekten aldıkları puan ortalamaları, minimum ve maksimum değerleri görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların sosyal medya kullanım araçları

Sosyal Medya Araçları*	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Facebook	290	37.2	490	62.8
Instagram	318	40.8	462	59.2
Twitter	128	16.4	652	83.6
Youtube	146	18.7	634	81.3
Diğer	68	8.7	712	91.3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3. Dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve teyit ölçeği ve alt boyutları puanları

Ölçekler	Minimum	Maksimum	Ortalama	StdSapma
Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği	10	50	28.4321	7.71852
Web 1.0 ve Sağlık Bilgisi Edinme	3.00	15.00	8.6410	2.71909
Web 2.0 ve Dijital Sağlık Bilgisi Edinme	3.00	15.00	8.0551	2.97327
Dijital Teyit	4.00	20.00	11.7359	3.96188

Katılımcıların Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği puan ortalamaları 28,4321±7,71852 olarak bulunmuştur. Web 1.0 ve Sağlık Bilgisi Edinme alt boyutunun puan ortalamaları 8,6410±2,71909, Web 2.0 ve Dijital Sağlık Bilgisi Edinme alt boyutunun 8,0551±2,97327 ve Dijital Teyit alt boyutunun 11,7359±3,96188 olarak bulunmuştur.

4. Tartışma ve Sonuç

Covid-19 sürecinde gerçek olmayan pek çok bilgi yayılmıştır. Çağdaş yorumcular bulunduğumuz dönemi, kasıtlı ve kasıtsız olarak üretilen yanlış bilgilerin hızla yayıldığı bir "sahte haber çağı" olarak tanımlamaktadır (Wang vd., 2019). Gerçek olmayan bu bilgiler aşırı bir bilgi yükü ile birlikte güvenilir olmayan bilgilerin yayılmasına neden olmuştur.

Bu durum Dünya Sağlık Örgütü tarafından infodemi olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada da Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin Covid-19 sürecinde dijital ortamda hangi platformlar aracılığı ile sağlık bilgisi edindiklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmaya Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olan 780 kişi katkı sağlamıştır. Araştırmada katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya platformu %40,8 ile Instagram olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çömlekçi ve Bozkanat'ın 2021 yılında yaptıkları çalışmada da katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya platformunun %44,5 ile Instagram olduğu görülmüştür (Çömlekçi ve Bozkanat, 2021). Çömlekçi ve Başol'un yaptıkları çalışmada da üniversite öğrencilerinin %69,1'inin en sık kullandığı sosyal medya platformunun Instagram olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çömlekçi ve Başol, 2019). Instagram'ın diğer sağlık platformlarına göre daha fazla kullanılmasının sebebi seçilen evren için bu platformun daha eğlence odaklı siyasetten ve tartışmalardan uzak olması olabilir.

Araştırma sonucunda katılımcıların okudukları program ile sağlık bilgisi edinme ve teyit ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puanları arasında istatistiksel bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). İlk ve acil yardım öğrencileri diğer program öğrencilerine göre web 1.0 ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme tercihinin daha fazla olduğu görülürken; diğer program öğrencilerine göre sağlık kurumları işletmeciliği öğrencilerinin web 2.0 ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme tercihinin arttığı görülmektedir. Ayrıca yaşlı bakımı öğrencilerinin diğer program öğrencilerine göre Covid-19 sürecinde dijital sağlık bilgisi teyit alışkanlıklarının arttığı ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Araştırma sonucunda sağlık ile ilgili bir facebook grubuna bir facebook sayfasını takip etme ve bir whatsapp grubuna üye olma durumu ile web 2.0 ve Dijital Sağlık Bilgisi Edinme, dijital teyit boyutları ve ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Sağlık ile ilgili bir Facebook sayfasına, grubuna ve whatsapp grubuna üye olan katılımcıların web 2.0 ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme tercihinin ve dijital teyit alışkanlığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle dijital teyit alışkanlığının artmasındaki sebep bu platformlarda çok fazla bilgi paylaşılması ve bireylerin paylaşılan bu bilgilere güven duymaması olabilir.

Araştırma sonucunda katılımcıların %51,3 ü Covid-19 pandemi sürecinde dijital ortamda sağlık bilgisi edinme davranışlarında bir artış olduğunu ifade etmiştir. Çömlekçi ve Bozkanat (2021)'in yaptıkları çalışmada da katılımcıların %54,4'ü Covid-19 pandemi sürecinde dijital ortamda sağlık bilgisi edinme davranışlarında bir artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Altay (2022)'in yaptığı çalışmada katılımcıların %49,4'ü Covid-19 sürecinde sosyal medya kullanımının arttığını ifade etmiştir. Yıldırım ve İpek (2020)'in yaptıkları nitel araştırma sonucunda da sosyal izolasyon döneminde sosyal medya

ve internet kullanımında bir artış olduğunu dile getirmiştir. Yıldırım ve Kelebek (2021)'in yaptıkları araştırma sonucunda görüşme yaptıkları 10 katılımcıdan 5'i karantina sürecinde internet ve sosyal medya kullanım oranlarının normale göre arttığını belirtmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda Covid-19 sürecinde dijital ortamda sağlık bilgisi arayışı ile ölçek boyutları ve toplam ölçek puanı arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Pandemi döneminde dijital ortamda sağlık bilgi arayışı artan katılımcıların hem web 1.0 hem web 2.0 ile sağlık bilgisi edinme tercihinin arttığı ve Covid-19 döneminde dijital ortamda sağlık bilgi arayışı artan katılımcıların dijital sağlık bilgisi teyit alışkanlıklarının arttığı görülmektedir. Gökkaya ve ark. (2022) yaptıkları çalışmada da infodeminin yayılma hızının sosyal medya kullanım sayısı ve süresi ile doğru orantılı olduğu belirtilmiştir.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde teknolojiye bağlı araçların kullanımı son derece yaygındır (Gökkaya ve ark., 2022). Özellikle sağlık alanı ile ilgili pek çok bilgi için kitle iletişim araçları çok aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Kişilerin doğru bilgilendirilmesi ve doğru bilgi kaynaklarına ulaşması da önem arz etmektedir (Çimke ve Gürkan, 2021). Şeyh ve diğerlerinin üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada %43,4'ü interneti sağlık bilgisi aramak için kullandığını ifade etmiştir (Shaikh ve ark., 2008). TRT Akademi İnfodemi Araştırması'na göre Türkiye geneli pandemi sürecinde en fazla takip edilen bilgi kaynağının %76 ile televizyon haberleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Geçer, 2020). TRT Akademi İnfodemi Araştırması'na göre Türkiye geneli medya kanalları güven düzeyine bakıldığı zaman Türkiye genelinin %59'u en yüksek güven duyulan kanalın %59 ile televizyon haberleri olduğu görülmektedir. Türkiye geneli ikinci sırada %44 ile gazete ve/veya radyoya, %40 ile tanıdık/arkadaşa gelmektedir (Geçer, 2020). İnternette elde edilen sağlık bilgilerinin yüksek güvenilirliği, bu tür bilgileri aramak için kullanılan web siteleri açısından daha fazla araştırılmalıdır (Shaikh ve ark., 2008). İnfodemi ile baş etmenin yollarından biri yüksek sağlık okuryazarlığıdır. Düşük dijital sağlık okuryazarlığı, dünyadaki nüfusun büyük bir yüzdesinin meydana getirmektedir ve Covid-19 ile ilgili çevrimiçi yanlış bilgilerin yayılmasına doğrudan katkıda bulunmaktadır. Sosyal medya paylaşımlarının kolaylığı ve "viral" doğası, durumu daha da karmaşık hale getirmektedir (Naeem ve Boulos, 2021). Bu nedenle toplumun sağlık okuryazarlığı yükseltilerek bireylerin doğru bilgiye ulaşma ve ulaştığı bilgilerin doğruluğunu teyit edebilme yeteneğinin kazandırılması önemlidir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	B.A.Ö.	Y.C.Ö.	R.Ç.
K			100
T			100
Y			100
VTI	33	33	34
VAY	33	33	34
KT			100
YZ			100
KI			100
GR			100
PY	33	33	34

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Araştırma için, kurum izinleri alındıktan sonra Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından E-28571837-605-76814 sayılı yazı ile 24.06.2022 tarihinde izni alınmıştır. Ölçeğin araştırmada kullanılması için ise ölçek sahibinden izin alınmıştır.

Kaynaklar

Altay OB. 2022. Pandemi döneminde sosyal medyada infodemi ve kullanıcılar üzerinde etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 146.

Bass SB, Ruzek SB, Gordon TF, Fleisher L, McKeown-Conn N, Moore D. 2006. Relationship of internet health information use with patient behavior and self-efficacy: Experiences of newly diagnosed cancer patients who contact the national cancer institute's cancer information service. *J Health Commun*, 11(2): 219-236.

Baydili İ. 2021. Covid-19 sürecinin sosyal medyaya yansımaları (Bir meta-sentez çalışması). *Erciyes İlet Derg*, 8(2): 551-573.

Chen Y, Li C, Liang J, Tsai C. 2018. Health information obtained from the internet and changes in medical decision making: Questionnaire development and cross-sectional survey. *J Medic Internet Res*, 20(2): 1-10.

Chong YY, Cheng HY, Chan HYL, Chien WT, Wong SYS. 2020. COVID-19 pandemic, infodemic and the role of eHealth literacy. *Int J Nurs Stud*, 108: 103644. DOI: 10.1016/j.ijnurstu.2020.103644.

Cinelli M, Quattrocchi W, Galeazzi A, Valensise CM, Brugnoti E, Schmidt AL, Zola P, Zollo F, Scala A. 2020. The COVID-19 social media infodemic. *Scient Rep*, 10(1): 16598. DOI: 10.1038/s41598-020-73510-5.

Çimke S, Gürkan DY. 2021. Determination of interest in vitamin use during COVID-19 pandemic using Google trends data: *Infodemiol Stud Nutri*, 85: 1-6.

Çimke S, Yıldırım Gürkan D. 2022. Determining the global corona agenda via Google trends. *BSJ Pub Soc Sci*, 5(1): 17-21.

Çömlekçi MF, Başol O. 2019. Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniv Sos Bil Derg*, 17(4): 173-188.

Çömlekçi MF, Bozkanat E. 2021. İnfodemide dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışları. *İstanbul Üniv Sosyol Derg*, 41(1): 103-125.

Eysenbach G. 2020. How to fight an infodemic: The four pillars of infodemic management. *J Medic Internet Res*, 22(6): e21820. DOI: 10.2196/21820.

García-Saisó S, Marti M, Brooks I, Curioso W, González D, Malek V, Medina FM, Radix C, Oztzyo D, Zacarias S, Dos Santos EP, D'Agostino M. 2021. The COVID-19 infodemic. *Revista Panamericana de Salud Publica*, 6(45): e56. DOI: 10.26633/RPSP.2021.56.

Geçer E. 2020. TRT Akademi İnfodemi Araştırması, URL: <https://trtakademi.net/wp-content/uploads/2020/08/TRT-Akademi-Infodemi-Arastirmasi-Raporu.pdf> (erişim tarihi: 25 Ekim 2022).

Gökkaya D, İzgüden D, Caz Ç. 2022. COVID-19 and Infodemia: A qualitative research. *Hacettepe Sağlık İdaresi Derg*, 25(1): 193-208.

Günler OE. 2015. Bilgi toplumunda internetin önemi ve sağlık üzerindeki etkileri. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniv Sos Ekon Araş Derg*, 17(29): 33-40.

KHademian F, Arshadi Montazer MR, Aslani A. 2020. Web-based health information seeking and eHealth literacy among college students: A self-report study. *Invest Educ Entermeria Nurs Res Educ*, 38(1): e08. DOI: 10.17533/udea.iee.v38n1e08.

Montgomery K. 2000. Youth and digital media: a policy research agenda. *J Adolescent Health*, 275: 61-68. DOI: 10.1016/s1054-139x(00)00130-0.

Naeem S., Kamel Boulos MN. 2021. COVID-19 Misinformation Online and Health Literacy: A Brief Overview. *Int J Environ Res Pub Health*, 18(15): 8091. DOI: 10.3390/ijerph18158091.

Rice RE. 2006. Influence, usage and outcomes of internet health information searching: multivariate results from the pew surveys. *Int J Medic Informat*, 75: 8-28.

Shaikh IA, Shaikh MA, Kamal A, Masood S. 2008. Internet access and utilization for health information among university students in Islamabad. *J Ayub Medic Coll Abbottabad*, 20(4): 153-156.

Solomon DH, Bucala R, Kaplan MJ, Nigrovic PA. 2020. The "Infodemic" of COVID-19. *Arthritis Rheumatol*, 72(11): 1806-1808. DOI: 10.1002/art.41468.

Tentolouris A, Ntanasios-Stathopoulos I, Vlachakis PK, Tsilimigras DI, Gavriatopoulou M, Dimopoulos MA. COVID-19: Time to flatten the infodemic curve. 2021. *Clin Exper Medic*, 21(2): 161-165. DOI: 10.1007/s10238-020-00680-x.

The Lancet Infectious Diseases. 2020. The COVID-19 infodemic. *The Lancet Infectious Diseases*. 20(8): 875. DOI: 10.1016/S1473-3099(20)30565-X.

Wang Y, McKee M, Torbica A, Stuckler D. 2019. Systematic literature review on the spread of health-related misinformation on social media. *Social Sci Med*, 240: 112552.

Yıldırım B, Kelebek E. 2021. Covid-19 pandemisinde karantina sürecine girmiş kişilerin internet haber siteleri ve sosyal medyadaki infodemiye ilişkin görüşleri. *Atatürk İlet Derg*, 22: 33-64.

Yıldırım O, İpek İ. 2020. Yeni koronavirüs salgını dolayısıyla gündeme gelen sosyal izolasyon ve gönüllü karantina döneminde internet ve sosyal medya kullanımı. *İlet Kuram Araş Derg*, 52: 69-94. DOI: 10.47998/ikad.788255.

Zarocostas J. 2020. How to fight an infodemic. *Lancet*, 395(10225): 676. DOI: 10.1016/S0140-6736(20)30461-X.



ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 SÜRECİNDE İNSAN İHTİYAÇLARINDAKİ DEĞİŞİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Alperen AVCI^{1*}, Derya KAYIRAN²

¹Muş Alparslan University, Vocational School of Malazgirt, Child Care and Youth Services, 49001, Muş, Türkiye

²Kahramanmaraş Sutcu Imam University, Vocational School of Health Sciences, Child Care and Youth Services, 46100, Kahramanmaraş, Türkiye

Özet: Kasım 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve günümüze kadar etkilerini sürdüren Covid-19 insan hayatında birçok değişiklik meydana getirmiştir. Covid-19 hayatımıza girene kadar var olan alışkanlıklarımız ve ihtiyaçlarımız bu süreçte değişime uğramıştır. Çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarındaki değişime yönelik görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Doğu Anadolu Bölgesinde bir devlet üniversitesinde önlisans öğrenimlerine devam eden 30 çocuk gelişimi öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama süreci sonunda elde edilen veriler "içerik analizi" tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencilerinin görüşlerine göre Covid-19 sürecinde insanların güvenlik ihtiyaçlarının ön plana çıkmasıyla birlikte virüsün bulaşma riski sebebiyle birbirlerine sevgilerini göstermede yetersiz kaldıklarını ifade etmişler ve bu durum insanların sevgi ihtiyacının Covid-19 sürecinde tam olarak karşılanamadığını göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Çocuk gelişimi öğrencileri, İhtiyaçlar hiyerarşisi


Evaluation of Child Development Students' Views on the Change in Human Needs in the Covid-19 Process in the Context of Maslow's Hierarchy of Needs

Abstract: Covid-19, which emerged in Wuhan, China in November 2019 and has continued its effects until today, has brought about many changes in human life. Our habits and needs that existed until Covid-19 entered our lives have changed in this process. In this study, which was carried out to examine the views of child development students on the change in human needs during the Covid-19 process, a phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consists of 30 child development students who continue their associate degree education at a state university in the Eastern Anatolia Region. A structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. The data obtained at the end of the data collection process were analyzed with the "content analysis" technique. In line with the data obtained from the research, according to the opinions of the child development students, they stated that people's need for love is not fully met by expressing that they are insufficient in showing their love to each other due to the risk of transmission of the virus, as the safety needs of people come to the fore during the Covid-19 process.

Keywords: Covid-19, Child development, Hierarchy of needs

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Muş Alparslan University, Vocational School of Malazgirt, Child Care and Youth Services, 49001, Muş, Türkiye

E mail: alperenavci.83@gmail.com (A. AVCI)

Alperen AVCI  <https://orcid.org/0000-0003-2395-9495>

Derya KAYIRAN  <https://orcid.org/0000-0002-0137-2119>

Gönderi: 21 Kasım 2022

Kabul: 20 Mart 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: November 21, 2022

Accepted: March 20, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Avci A, Kayiran D. 2023. Evaluation of child development students' views on the change in human needs in the Covid-19 process in the context of maslow's hierarchy of needs. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 79-87.

1. Giriş

Covid-19 (Koronavirüs) 2019 yılı Kasım ayında Çin'de ortaya çıkmış ve bütün dünyayı etkisine almıştır hala günümüzde bu virüsün sağlık ve sosyal açıdan etkilerini hissetmekteyiz. Günümüzde sağlık ve sosyal açıdan etkilerini sürdürmektedir. Ekim 2022 verilerine göre dünya üzerinde virüse yakalanan kişi sayısı 625.703.622, virüsten dolayı yaşamını kaybeden kişi sayısı ise 6.570.688'dir. Ülkemizde ise ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Ülkemiz genelinde Covid-

19'a yönelik son sağlık istatistiklerine göre ise 2022 Ekim ayı itibariyle toplam 16.919.638 vaka görülürken 101.203 insanımız hayatını kaybetmiştir. Birçok insanın hayatını kaybetmesine ve hasta olmasına sebep olan virüs insan yaşamında da birçok şeyi değiştirmiş ve etkilemiştir. Salgının ortaya çıkması ile birlikte insan yaşamında normal kabul edilen şeyler yasaklanmış ve yeni normal adı verilen sürece girilmiştir. Salgının ülkemiz genelinde görülmesi ile birlikte gerekli önlemler hızlıca alınarak başta okullar olmak üzere sosyal



etkileşimin yoğun olduğu birçok kurum ve işyeri kapatılmış, belli yaş aralığında ki bireylerin sağlıklarının kontrol altında tutulması amacıyla sokağa çıkma kısıtlamaları getirilmiştir (Uçar ve ark., 2022). Bu dönem de gerçekleştirilen tam kapanma uygulamaları ile aile içi iletişimlerin artmasına rağmen toplumsal etkileşimler de yeni bir düzene girilmiş ve bireyler, işlerini evlerinden yürütmüş, eğitim-öğretim uzaktan verilmiş ve yapılan mecburi market alışverişlerinin dışında diğer alışverişler mümkün olduğunca internet vasıtasıyla yapılmıştır (İnce ve Yılmaz, 2021).

İnsanoğlu yaşamı boyunca karşılaşmış olduğu savaşımlardan ve doğal afetlerden derinden etkilendiği gibi Covid-19 salgınından da ruhsal açıdan oldukça derinden etkilenmiştir (Aydın, 2021). Bireyleri ruhsal, sosyal, fiziksel ve birçok açıdan olumsuz etkileyen bu sürecin sonunda salgının sadece sağlığı değil yaşamı tümüyle etkileyeceği, salgın sonrası hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı ve yeni normaller ile yaşanacağı öngörülmektedir. Bu öngörüler ile birlikte insan yaşamının ve insan ihtiyaçlarının değişime uğrayacağı ortadadır. Özellikle Covid-19 süreci ve sonrasında insan davranışlarının açıklanması ve anlaşılmasının güç olmasının altında yatan sebeplerden bir tanesi de insanların yeni normalde ihtiyaçlarını eski gibi karşılayamamasıdır. Çünkü insan davranışlarının sebeplerinin anlaşılması ihtiyaçlarının tatmin edilmesi ile bağlantılıdır (Aktaş, 2018).

Maslow'a göre güdülenme insan ihtiyaçlarının kaynağıdır ve ihtiyacı tatmin edilen organizma, bireyin gerginliğini azaltarak onu rahatlatır (Cüceloğlu, 2018).

Maslow insan güdülenmesinin temelinde gerekçeleri ihtiyaçları dikkate alarak açıklamıştır. Bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik isteğin motivasyon üzerinde etkili olduğuna ve davranışlara yön verdiğine vurgu yapmış ve ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında kişinin kendisini gerçekleştirmesine ilişkin insanın yaşamındaki gereksinimleri basamaklandırarak anlatmaya çalışmıştır (Abukan, 2014).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında yer alan ihtiyaçlar sırası ile şu şekildedir:

Fizyolojik İhtiyaçlar (Cinsellik, Açlık, Susuzluk vb.): İnsanların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri için gerekli olan temel ihtiyaçları kapsamaktadır. Bireyin barınmak, uyumak, cinsellik, açlık, susuzluk, nefes alıp vermek gibi en temel ihtiyaçları bu kategoride yer alır.

Güvenlik İhtiyaçları: Bireyin fiziksel ve ekonomik güvenliğini kapsayan bu ihtiyaçlar. Bireyin kendisini güvende hissetme güdüsü ile harekete geçer.

Ait Olma ve Sevgi: Fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçların doyurulması ile ortaya çıkan bu ihtiyaçlar bireyin bir gruba ait olması ve insanlar ile iletişimi kapsar.

Saygı: Fizyolojik, güvenlik ve ait olma ihtiyaçlarını karşılayan insan için bu ihtiyaç ikiye ayrılmaktadır. Birincisi bireyin kendine duymuş olduğu öz saygı ikincisi ise başkalarına duymuş olduğu saygıyı içerir. Bu ihtiyacın altında bireyin statü ve üstünlük istekleri vardır.

Kendini Gerçekleştirme: Fizyolojik, güvelik, ait olma ve

saygı ihtiyaçlarını karşılayan bireyin kendi özsaygısını pekiştirmesi için tatmin edilmesi gereken bir ihtiyaç olarak kendini gerçekleştirme gelmektedir. Maslow'a göre ise bu basamağa çok az sayıda insan geçebilmektedir. Maslow (2001)'a göre bu basamağa ulaşmanın koşulu yüksek bir özveri ve motivasyondan geçmektedir.

Covid-19 salgını ile birlikte Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi genişlemiş olup, yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır (Ulusoy ve Civek, 2020). Yin ve Zeng (2020) yapmış oldukları çalışmalarında salgın sırasında varoluşsal ihtiyaçlarının neler olduğundan ve sağlık ve güvenlik ihtiyacının birbirini nasıl etkilediğinden bahsetmektedir. Maslow'un ortaya koyduğu insan ihtiyaçlarından salgının önlenmesine yönelik getirilen şartların ortaya çıkardığı gıda temini ve güvenliği, su, salgını önlemede kullanılacak temizlik maddeleri, maske gibi salgın sürecinde hayatımızda hiç olmadığı kadar yer edinen ürünler fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının daha ön planda olduğunu göstermektedir (Brooks ve ark., 2020).

Salgın süreci ile birlikte hayatımızda birçok değişimin meydana geldiği net bir şekilde görülmektedir. Özellikle Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan beşli basamağın kurallarının değişmeye başladığı görülmektedir. İstek, beklenti ve ihtiyaçlarımızın bazı noktalarda yön değiştirdiği saptanırken bunun yanında güvenlik ihtiyacı salgın döneminde genişleyerek daha çok salgın korkusuyla teknolojik anlamda değişimler yaşanmıştır (Ulusoy ve Civek, 2020). Çalışmamızın amacı yaşanan bu değişimlerden yola çıkarak Covid-19 sürecinde salgınının insan üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak değişen insan ihtiyaçları sistemini anlamak, Çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin görüşleri ışığında Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarındaki değişimleri Covid-19 öncesi ile karşılaştırarak inceleyebilmektir.

Yukarıda yapılan kuramsal açıklamalar neticesinde insan ihtiyaçlarının önemi ve Covid-19 sürecinin sosyal hayatta meydana getirdiği değişimler göz önüne alındığında sağlıklı bir toplumun yetişmesi, var olması ve çocuk ruh sağlığının korunmasında; ailelere, topluma ve öğretmenlere çocuk gelişimi alanında yardımcı olan önlisans çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencilerinin Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik düşüncelerinin incelenmesi bu anlamda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple araştırmanın amacı önlisans çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin Covid-19 sürecinde ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu kapsamda araştırma problemi olarak "Covid-19 sürecinde öğrencilerin ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" olarak belirlenmiş ve probleme cevap bulabilmek amacıyla aşağıdaki alt problemlere cevaplandırılmaya çalışılmıştır:

- a) Covid-19 sürecinde insanların fizyolojik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?

- b) Covid-19 sürecinde insanların güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?
c) Covid-19 sürecinde insanların sevgi ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?
d) Covid-19 sürecinde insanların saygı ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?
e) Covid-19 sürecinde insanların kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencilerinin Covid-19 sürecinde ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlandığından, nitel araştırma yöntemlerinden özel durum yöntemi kullanılmıştır. Özel durum yöntemi, çeşitli konuları araştırmak için yoğun bir şekilde kullanılmaktadır (Yin,1994).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının sebebi, araştırmacıların telefon veya online yollarla katılımcılara ulaşmalarına imkan sağlamasıdır. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi araştırmaya hız ve pratik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarını Doğu Anadolu Bölgesinde bir üniversitenin önlisans çocuk gelişimi programında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 2 erkek ve 20 kadın olmak üzere 22 kişi katılmıştır.

Araştırmaya toplamda 22 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara ait kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında tam yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulmadan önce Covid-19 ve Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile ilgili literatür taraması yapılmış, yapılan araştırmalar ve ölçme araçları incelenmiştir. Burada görüşme sorusunun konuyu kapsamı ve konuya uygunluğunun sağlanması amaçlanmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu taslağı kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan 3 soruluk form uzman görüşleri doğrultusunda tek bir ifade olarak son şeklini almıştır. Uygulanan formda 1 soru bulunmakta olup “Covid-19 sürecinde insanların ihtiyaçlarındaki değişimler hakkındaki görüşlerinizi paylaşır mısınız?” şeklindedir.

2.3. İstatistik Analiz

Öğrencilerin formdaki açık uçlu soruya verdikleri yazılı yanıtlar içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlama ve verilerde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarma amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler içerik ve betimsel analiz ile incelenerek

kodlamalar yapılmış, temalara ve alt temalara ulaşılmıştır. Ayrıca bu temaları yansıtan örnek alıntılara bulgularda yer verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğinin belirlenmesinde görüşme dökümleri ve kodlanan veriler araştırmacı tarafından incelenerek “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular incelenerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) geliştirdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği, görüşme formunda yer alan tek soru ve cevaplar için %86 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Elde edilen sonuç (%86) incelendiğinde, araştırmanın güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

Kod	Cinsiyet	Sınıf
K1	Kadın	2
K2	Kadın	2
K3	Kadın	2
K4	Kadın	1
K5	Kadın	2
K6	Kadın	2
K7	Kadın	2
K8	Kadın	1
K9	Erkek	1
K10	Kadın	1
K11	Kadın	2
K12	Kadın	2
K13	Kadın	2
K14	Kadın	2
K15	Erkek	1
K16	Kadın	2
K17	Kadın	2
K18	Kadın	1
K19	Kadın	2
K20	Kadın	1
K21	Kadın	1
K22	Kadın	1
K23	Kadın	2
K24	Kadın	2

3. Bulgular

Araştırmada problem durumu doğrultusunda "Covid-19 sürecinde insanların ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir? sorusuna yanıt aranmıştır. Alt problem durumlarına yönelik verilen cevaplar Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre temalaştırılmıştır. Covid-19 sürecinde öğrencilerin değişimlerine yönelik görüşlerine yönelik elde edilen veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2’de çocuk gelişimi öğrencileri Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik

görüşleri hiyerarşisi basamakları dikkate alınarak kategorileştirilmiştir.

Tablo 2. Covid-19 sürecinde öğrencilerin ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler

Tema	f
Fizyolojik İhtiyaçlar	25
Güvenlik İhtiyaçları	20
Sevgi/ Ait Olma İhtiyacı	17
Saygı İhtiyacı	13
Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı	1

Bu tabloya göre katılımcıların çoğu genellikle Covid-19 sürecinde fizyolojik değişimlerin meydana geldiğini ifade ederken en az ifade kendini gerçekleştirme basamağında meydana gelen değişimleri belirtmektedir.

Araştırmamızın birinci alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların fizyolojik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde meydana gelen fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Covid -19 sürecinde meydana gelen fizyolojik ihtiyaçlara yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Yeme Bozuklukları	21
Uyku Problemi	3
Nefes Alamama	1

Tablo 3'de görüldüğü üzere fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklerin alt temaları; yeme bozuklukları (22), uykusuzluk (3) ve nefes alamama (1) alt temalarından oluşmaktadır.

Görüşmeye katılan 21 öğrenci yeme bozuklukları ile ilgili yaşanan değişiklikleri ifade etmişlerdir.

Bu alt temaya ilişkin olarak fazla yemek yemeye yönelik görüşleri katılımcılar ifadeleri ile şu şekildedir; K1 "Bu süreçte özellikle çocuklar ve yetişkinler evde olmanın verdiği rahatlıkla günün çeşitli zamanlarında kendilerini yemeğe vermişlerdir." şeklinde ifade ederek aşırı yemek yemeye dikkat çekmiştir. K5'de " Korona günlerinde anneler sürekli farklı yemekler yapmışlar ve dolu dolu aile sofraları kurulmuştur." görüşü ile bu süreçte aşırı yeme davranışlarından bahsetmiştir. Bu görüşleri destekler şekilde K12 ise "Özellikle korona da alınan kilolar oldukça fazla olmuştur." görüşü ile bu dönemde fazla yemek yeme alışkanlıklarının çoğaldığını belirtmiştir. Katılımcılardan K16 bu dönem çocuklarında obezite problemine dikkat çeken görüşünü "Çocuklar okula, parka gidemeyip evde hareketsiz kaldılar sürekli abur cubur yiyip film izlediler bu durum onların obeziteye yakalanmalarına sebep olabilir." şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde K18'de "İnsanlar korkuyla ne yapacağını bilemedi evde kendilerini yemek yapmaya ve yemeye verdiler. Hatırlarsanız o dönem birçok insan evlerinden yemek videoları resimleri paylaşmış

ekran önünde aşçı moduna dönüşüp arkada ise bütün her şeyleri yemişlerdir anne ve babalar da bu süreçte çocuklarının yeterince kısıtlandığını düşünerek ev içinde onların yeme ve içmelerine çok fazla karışmayarak çocuğun sağlıksız beslenmesinin önünü açtılar." görüşünü dile getirmiştir. Yeme bozukluğu alt temasına ilişkin olarak yemek yiyememeye yönelik görüşler ise katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir. K3'ün yemek yiyememeye yönelik görüşü şöyledir "Dışarıda restoran ve kafelerin kapanması ile yiyecek ihtiyaçlarımızı karşılamamız güç bir hal almıştır." Benzer bir ifadeyi K11 "Koronada insanlar hasta olma korkusuyla yemeden içmeden kesildiler." şeklinde belirtmiştir. K13 bu durumu "Korona sürecinde karantina da bulunan kendi odalarında yemek yediler bu durumda özellikle ben ve benim gibi birçok insan tek başına yemek yiyemedi özellikle kalabalık aile yetişen kalabalık sofralara alışık olan bizler karantina boyunca açlığa terk edildik diyebiliriz." İfadesiyle bu süreçte yalnız yemek yemeye mecbur kalmasının yeme alışkanlığını olumsuz yönde etkilediğini ve yemek yiyemediğini belirtmiştir. K17 ise "Sürekli sağlıklı beslenmeye mecbur kalmak zorunda kaldı ama sağlıklı yiyeceklerin halk tarafından sevilmemesi insanları aç bırakarak aslında daha fazla hasta olmalarına sebep oldu." olarak görüşünü ifade etmiştir. K21 ise bu süreçte "İstediklerimizi yiyip içemedik." görüşünü belirtmiştir. K23 "Dışarıda istediğimiz hiçbir yerde yemek yiyemiyorduk hastalık kapmaktan korkuyorduk." görüşüyle yemek yemelerinin kısıtlandığını belirtmiştir. Son olarak yemek yiyememe durumuna yönelik olarak K24 ise "Yemek yediğimiz yerlerin ve kişilerin temizliğinden şüphe duyulduğu için insanlar yemek yemekten kaçınıyorlardır." diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Covid-19 sürecinde insanın fizyolojik ihtiyaçlarındaki meydana gelen değişimlere yönelik görüşlerinden diğer bir alt tema ise uyku problemleri olmuştur. Bu alt temaya yönelik olarak 3 öğrenci yaşanan değişimlere yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. K4 uyku ile ilgili değişikliği "Karantinalarda sürekli uyuyorduk normalde 7-8 saat uyku yeterken karantina da 12 saatten fazla uyuduğumuz olmuştur." şeklinde ifade etmiştir. K17 ise " Evde olmanın getirdiği rahatlıkla sabahlara kadar bilgisayar oynuyorduk." diyerek bu sürecin uyku bozukluklarından uykusuzluğa sebep olduğunu vurgulayan görüşünü belirtmiştir. K22 "Hastalık kapma korkusu, hasta aile bireyleri ve acaba ne olacak diye beklemekten gözümüze uyku girmiyordu. Bir de koronanın ilk zamanlarında vakalarda hep gece televizyonlarda gösteriliyordu ve sabaha kadar tartışma programlarında salgının ne olacağına dair programları izlemekten gözümüze uyku girmiyordu o dönemlerde salgın sanki hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu." görüşünü ifade ederek Covid-19 sürecinde yaşanan uyku problemlerine dikkat çekmiştir. Covid-19 sürecinde gerçekleşen fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklerden bir tanesi de nefes alma olmuştur. Bu durumu K20 "Maskeler aracılığı ile rahat bir nefes alamıyorduk." görüşüyle ifade etmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde meydana gelen güvenlik ihtiyaçlarında ki değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 4'de gösterilmektedir.

Tablo 4. Covid -19 sürecinde meydana gelen güvenlik ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Korku	16
İşsizlik	3
Barınma	1

Tablo 4'de görüldüğü üzere güvenlik değişiklikleri alt temaları; korku (16), işsizlik (3) ve barınma (1) alt temalarından oluşmaktadır.

Görüşmeye katılan bireylerin Covid-19 sürecinde güvenlik ihtiyaçlarına yönelik değişimlerden en fazla korku (14) sırasıyla işsizlik (4) ve en az barınma (1) ifade edilmiştir. Bu alt temaya ilişkin olarak görüşler katılımcıların ifadeleri ile şu şekildedir; K3; "*Hastalık kapma korkusuyla hiçbir şey yapamadık.*" olarak süreci korkarak atlattığını ifade ederken bu görüşü destekleyen diğer katılımcılar ise süreç boyunca korkularını şöyle dile getirmişlerdir. K7; "*Ölümü düşünmeye başladık ölümün o kadar kolay bize o kadar yakın olduğunu korona kapma korkusuyla yaşadık.*" diyerek süreç de ölüm ile yüzleşmelerinin korona kapma korkusuyla olduğunu söylemiştir. K13 ise süreç boyunca yaşadığı korkuyu "*O dönem televizyonda her gün insanların virüse yakalandığını nefes alamadıklarını görünce sanki kendimizin de koronaya yakalanacağını düşündüm.*" sözleri ile ifade etmiştir. K18 ise o dönem de güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimi "*Sürekli olarak maske ve eldiven kullanarak hastalıktan korunmaya çalışıyorduk.*" sözleriyle ifade etmiştir. K19 ise "*Hastanelere gitmekten çekinir oldum virüs kapmamak için.*" Diyerek hastaneye yönelik olan korkusundan bahsederken benzer şekilde K22 ise "*Okulların açılmasıyla çoğu kişi çocuklarını okula göndermeye korkular sanki salgının sebebi okullarımız gibi.*" Diyerek bu süreçte insanların okula karşı oluşan korkularını dile getirmişlerdir.

Güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlerden diğer bir tanesi ise "İşsizlik" oldu. Katılımcılardan K16 bu durumu "*Korona çıktı bir anda her yer kapandı insanlar evlere tıkıldı birçok işletme kepenk indirdi sonucunda evine ekmek götürmeye çalışan birçok insan ekmelerinden oldu.*" şeklinde ifade etmişlerdir. Benzer şekilde diğer bir katılımcı K9 ise "*Özellikle restaurant, kahvehane ve berberlerin kapanması ile insanlar işlerini yapamadılar.*" şeklinde olmuştur.

Güvenlik ihtiyacını yönelik olarak ele alınan son değişim ise barınma konusunda olmuştur. Barınma konusunda tek bir görüşe yer verilmiş ve katılımcı K4 görüşünü

"*Covid salgının ilk çıktığı zamanlarda sağlık çalışanlarının çoğu evlerinden uzak kalmıştı çünkü evlerine hastalık götürebilirlerdi o dönemde sağlıkçılar hastanelerde ve otellerde konaklamak zorunda kaldılar.*" şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların sevgi ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde sevgi ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 5'de gösterilmektedir.

Tablo 5. Covid -19 sürecinde meydana gelen sevgi ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Arkadaşlık	7
Aile	10

Tablo 5'de görüldüğü üzere sevgi ihtiyacındaki değişikliklerin alt temaları; arkadaşlık (7) ve aile(10) alt temalarından oluşmuştur.

Aile alt temasına ilişkin olarak katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdi: K8; "*Süreç boyunca evde oturmamız aile bağlarımızı güçlendirdi.*" olarak kendini ifade ederken. K13 ise "*Tam kapanma boyunca evde aile ile olmaktan dolayı herkes birbirinden usandı eskiden en azından dışarı çıkıp hava alırken sürekli aile kontrolü altında yaşamak çok kötüydü sürekli çatışmalar vardı.*" olarak süreç boyunca ailesine yönelik sevginin şiddetli geçimsizliğe dönüştüğünden bahsetmiştir. Arkadaşlar yönelik sevgi açısından ise K22 "*Okulu ve arkadaşlarımı çok özledim onları sevdiğimi evde canlı derste anladım.*" Arkadaşlara yönelik olumsuz tutumda ise K15 "*Arkadaşlarımızdan virüs kapma korkusundan dolayı uzaklaştık ve sevgimiz azaldı.*" diyerek hastalanma endişesiyle arkadaşları ile görüşmemesinin sevgi düzeylerini değiştirdiğinden bahsetmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların saygı ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde saygı ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Covid -19 sürecinde meydana gelen saygı ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Özsaygı	5
Başkalarına Saygı	4
Statü	4

Tablo 6'da görüldüğü üzere saygı ihtiyacındaki değişikliklerin alt temaları; özsaygı (5), başkalarına saygı (4), statü (4) alt temalarından oluşmaktadır.

Özsaygı alt temasına yönelik olarak katılımcılar

görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir. K12 *"Bu süreçte hastalıktan korkmamız sebebiyle kendimizi verdiğimiz değer arttı."* Katılımcı hastalığın getirdiği korkudan dolayı insanların kendilerini korumaya çalışmasını insanların kendilerine değer vermesi olarak nitelendirmiştir.. K23 *"Salgın döneminde ailemize saygımız arttı çünkü hep birlikte vakit geçirme imkanı bulduk."*

Statü alt temasına yönelik olarak katılımcıların görüşleri incelendiğinde ise K11 *"İşlerini kaybeden insanlar birçok şeyini kaybetti."* görüşüyle salgın sürecinde insanların statülerinde ki değişikliklerden bahsederken benzer şekilde K6 ise *"Bu süreçte doktorlar ve hemşireler halk tarafından takdir edildi."* Diyerek sağlık çalışanlarının toplumdaki yerinin olumlu değiştiğinden söz etmiştir. K6'nın görüşünü destekleyen diğer görüş ise K19 tarafından *"Yıllardır sağlıkçıya şiddet ve zulüm edenler salgın boyunca doktorları sağlıkçıları hayatları kurtardıkları için alkışladılar."* ifadesiyle yıllardır sağlıkçıya olan şiddetin salgın sürecinde yerini takdir ve alkışlara bıraktığını söylemiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Covid -19 sürecinde meydana gelen kendini gerçekleştirme ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Yaratıcılık	1

Kendini gerçekleştirmeye yönelik değişiklikler teması altında Covid-19 sürecinde meydana gelen değişikliklere yönelik olarak katılımcılardan sadece K15'in *"Sürekli evde kalmanın vermiş olduğu boş zamanları değerlendirerek resim alanında kendimi geliştirdim. Covidin bana tekrarı hayatım boyunca yapamayacağım resimleri bu süreçte yapmam oldu."* ifade edilmiştir. Katılımcı bu süreçte resim yeteneğini keşfederek bu alanda kendisinde meydana gelen değişimi ifade etmiştir. Covid-19 sürecinde internet ortamında yayınlanan videolar vs.de aslında toplumun bu süreçte yaratıcılık yönünün geliştirdiğinin göstergesi olabilir.

4. Tartışma

Çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin salgın sürecinin insan ihtiyaçlarında meydana getirdiğini değişikliklere yönelik görüşlerin incelenmesi neticesinde elde edilen bulgular aşağıda yer alan ulusal ve uluslararası çalışmalardan yararlanılarak tartışılmıştır.

Fizyolojik ihtiyaçlarda meydana gelen değişikliklere yönelik bulgular: Covid-19 sürecinde özellikle yeme alışkanlıklarında meydana gelen değişimlere olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde; Demir (2022)'in

gerçekleştirdiği çalışmaya göre salgının bebek ve küçük çocukların yetersiz beslenmesi üzerinde çok yönlü olarak etkisi büyüktür. Artık (2022)'a göre ise salgın sürecinde yaşadıkları kaygı, stres, belirsizlik gibi olumsuz duyguların yeme ve içme alışkanlıklarını değiştirmiştir. Covid-19 salgını sürecinde bireylerin beden sağlığını korumak için hazır gıdadan uzaklaştıkları ve gıda yönelimlerinde değişim meydana gelmiştir (Hassen, ve ark., 2020). Covid-19 salgınının beslenme alışkanlıklarını nasıl etkilediği yönünde yapılan bir araştırmada bireylerin %61'inin vücut ağırlığında artış olduğu saptanmıştır (Dilber ve Dilber, 2020). Covid-19 sürecinde yeme alışkanlıklarında meydana gelen bu değişimler çalışmamızla paralellik göstermektedir. Salgın sürecinde meydana gelen fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklere yönelik görüşlerden bir diğeri ise uyku ile ilgili olmuştur. Katılımcılar bu süreçte aşırı uyuma ve uykusuzluğa yönelik değişiklikleri ifade eden görüşlerini ifade etmişlerdir. Covid-19 sürecinde yaşanan uyku bozukluklarını tanımlamak için kullanılan bir terim olan Covid-somnia hayatımıza girmiştir (Grupta ve Pandi-Perumal, 2020). Salgın sürecinde yaşanan kapanma ve izolasyonlar sebebiyle tedavisi sonrasında çoğu hastada kaygı ve uyku bozuklukları belirgin bir şekilde artmıştır (Liu ve ark., 2020). Carbonell ve ark. (2020)'in yapmış oldukları çalışma da katılımcıların %69,4'ü uyku düzeninde bir değişiklik olduğunu (%44,7) dinlendirici bir uykuya sahip olduğunu, %45,6'sı karantina öncesine göre daha uykulu olduğunu bildirmişlerdir. Elde edilen sonuçları destekleyen diğer bir çalışma da ise karantina döneminde insanların daha geç yatıp daha geç uyaandıklarını ancak yatakta fazla zaman geçirmelerine rağmen daha düşük uyku kalitesine sahip olduklarının sonucu ortaya konmuştur (Cellini ve ark., 2020). Kurt ve Saygın (2022) ise sağlık çalışanları ile yaptıkları çalışmada salgın döneminde hastane çalışanlarında uyku kalitesinin artan iş yükü ile beraber azaldığı ve artan kaygı düzeyleri ile beraber sağlık çalışanlarının yaşamını olumsuz etkilediği saptamıştır. Covid-19 salgını ile uyku arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sonucun uyku alışkanlıklarında meydana gelen değişimler çalışma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Güvenik ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik bulgular: Adhanom Ghebreyesus (2020) yapmış olduğu çalışmada insanların hasta olmaktan ve ölmekten, sevdiklerini kaybetmekten korktuklarını belirtmiştir. Çünkü Covid-19 salgını ve salgın doğası yaygın endişe, korku ve kaygıya neden olmuştur (Ahorsu ve ark. 2020). Öyle ki Covid-19 virüsüne yakalanma korkusu virüsün kendisinden daha hızlı yayılmıştır (Adhanom Ghebreyesus, 2020). Özellikle yetişkin grubunda ki insanlar Covid-19'a yakanlanmayı çok yüksek bir tehdit olarak değerlendirmiştir (Niño ve ark., 2021). Salgın boyunca insanlar. Bu süreçte büyük bir özveri ve tehdit altında çalışan sağlık çalışanlarının da aile üyelerine de hastalık bulaştırma korkusu yaşadıkları ortaya çıkarılmıştır (Arzık, 2022).

Kılınç (2021)'e göre OECD genelinde işsizlik salgın

sürecinde %3 artmıştır. TÜİK (2020)'e göre ise ülkemizde işsiz sayısı Nisan-Ağustos 2020 dönemlerinde 419 bin kişi artmıştır. Özellikle salgın sürecinde meydana gelen kısıtlamalar nedeniyle kapanan işletmeler ve sektörlerde istihdam edilen bireylerin işten uzaklaştırılması ile işsizlik meydana gelmiştir (Özenen Kavlak ve ark., 2021). Özellikle işsizlik sebebiyle insanların evlerini kaybettiklerini ifade eden katılımcıların bu görüşünü Uymaz (2022) yapmış olduğu çalışma ile desteklemektedir çünkü derin yoksullaşmanın meydana getirdiği tahliyeler evsizliğin artmasına ve bu nedenle bulaş riskinin yükselmesine yol açmıştır. Dünya üzerinde özellikle salgının yüksek olduğu ve ölüm oranlarının fazla olduğu yerler barınma problemlerinin yaşandığı sağlıklı yerleşim yerleri olmuştur. Özellikle sığınmacıların yaşanan geçim sıkıntısı nedeni ile temel barınma olanaklarına yönelik gereksinimlerinde sorunlar yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır (Ateş ve Cokşun, 2022). Beyaz Özbey (2021) yaptıkları çalışma da sevgi ihtiyacında meydana gelen değişikliklere yönelik bulgularında izolasyon ve kapanma süreçleri sebebiyle aile ilişkileri etkilenmektedir bulgusuna ulaşmışlardır. Salgın sürecinin bireylerin kontrolü dışında belirsizlikler taşıması özellikle de çift ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (Yıldız, 2020). Aile bireylerinin bir arada evde fazla zaman geçirmeleri çeşitli sorunların yaşanmasına neden olmuştur (Çetin ve Aral, 2022). Uzun süre bir arada yaşayan aile üyeleri arasında aile içinde görmezden gelinen sorunlar, yaşam tarzı nedeniyle salgın öncesi ötelenmişken, salgının meydana getirdiği yüzleşmeler o sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Barış ve Taylan, 2020). Salgın, bazı ailelerde iletişim sorunları arttırırken, bazı ailelerde bağları güçlendirmiştir (Ataman ve ark., 2021). Öyle ki salgın sürecinde zorunlu olarak ailesiyle daha çok vakit geçiren bireylerin, salgın sonrasında da bu alışkanlıklarını devam ettireceği düşünülmektedir (Şahin, 2021). Covid-19'a yakalanan hastalarla yapılan bir çalışmada, hastaların karantinanın ilk günlerinde korku, damgalanma kaygısı ve bazı fiziksel semptomlar yaşadığı ve çoğu hastanın aile ve arkadaşlarından sosyal destek aldığı ifade edilmektedir (Chena ve ark., 2020). Arkadaşlık açısından sevgi teması incelendiğinde; bireylerin arkadaşları ile temas kuramaması, insan yaşamında engellenmişlik, sınırlılık ve korku duygularına sebep olmuştur (Sami ve ark., 2020). Özellikle salgın sürecinden en çok etkilenenler kuşkusuz çocuklar olmuşlardır. Çocukların sosyalleşmeleri için en önemli faktör olan arkadaşlarından salgın döneminde uzak kalmaları onları olumsuz etkilemiştir. Çocuklar bu dönemde arkadaşlarının yerine hayali arkadaşlar koyarak arkadaşlarını özlemişlerdir (Erol ve Erol, 2020). Saygı ihtiyacında meydana gelen değişiklikler: Salgınla birlikte görülme sıklığı artan ölüm korkusu insanların benlik saygılarını etkilemiş ve bu saygıyı tamir etmek için insanlar kültürel değerlerine ve inanç sistemlerine daha fazla sahip çıkmaya yönelmişlerdir. Bireylerin öz saygınlığına paralel olarak bu süreçte saygınlığı etkilenen

diğer bir şey ise bilim olmuştur (Taştan, 2020). Salgın öncesinde özellikle küçük çocukların bakımları nedeniyle birlikte vakit geçirdikleri büyükanne ve büyükbabaları ile bu süreçte vakit geçirmemeleri çocukların onlara karşı saygınlığını etkilerken aynı zaman da, büyükanne ve büyükbabalar salgın sürecinde anneler için bakım yükü açısından alternatif olmaktan çıkmıştır (King ve ark., 2020) gerçekleşen bu durumun annenin statü değişikliğine sebep olabileceği öngörülmektedir.

5. Sonuç

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda, Covid-19 salgını sürecinde insan ihtiyaçlarında meydana gelen değişiklikler üzerine görüş birliğinin sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan bazıları bu sürecin yaşamlarını olumlu yönde etkilediğinden bahsederken; bazıları ise bu süreçten olumsuz yönde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Elde edilen verilerden yola çıkarak oluşturulan bulgular Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi özelinde incelenmiş ve temalaştırılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu Covid-19'un insan hayatındaki meydana getirdiği değişiklikleri ele aldıklarında değişimlerin çoğunun fizyolojik ihtiyaçlarda meydana geldiğini belirtmiştir. Özellikle yeme içme alışkanlıklarında meydana gelen değişimleri ele alan katılımcıların bu süreçte kendilerinin ve çevrelerindeki bireylerin aşırı yeme neticesinde aşırı kilo alma problemi ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Yine süreç içerisinde yaşanan stres, kaygı ve korku sebebiyle iştahsızlık problemi ile karşı karşıya kalmışlardır. Çocuk gelişimi öğrencilerinin görüşlerine göre bu süreçte insanların güvenlik ihtiyaçlarındaki değişimler ele alındığında; katılımcıların salgın sürecinde özellikle hastalığa yakalanmaktan ve çevrelerine hastalığı taşımaktan korktukları ifade edilmiştir. Güvenlik ihtiyaçları içerisinde yer alan iş temasında da salgın sürecinde değişiklik meydana geldiği belirtilmiştir. Katılımcılara göre salgın sürecinde çoğu birey işlerini kaybetmekle karşı karşıya kalmışlardır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik basamağı içerisinde yer alan diğer bir ihtiyaç olan barınma ihtiyacı katılımcıların salgın sürecinde değişim meydana geldiğini ifade ettikleri diğer bir insan ihtiyacıdır. Covid-19 sürecinde Maslow'un ihtiyaçlarında meydana gelen diğer bir değişim ise sevgi basamağında gerçekleşmiştir. Katılımcılar salgın süreci boyunca aileleri ile birlikte vakit geçirmenin genel olarak kendileri için iyi olduğunu dile getirseler de bazı katılımcılar bu durumun sıkıntılar meydana getirdiğini dile getirmiştir. Arkadaşlık özelinde ise katılımcıların çoğunun salgın boyunca arkadaşlarından uzak kalmalarından şikayetçi oldukları dile getirilmiştir. Katılımcıların önemle belirttikleri diğer bir ihtiyaç değişikliği ise saygı olmuştur. Katılımcılar salgın sürecinde kendilerine yönelik öz saygılarında ve başkalarına yönelik saygılarında bir değişiklik meydana geldiğini belirtmişlerdir. Saygı ihtiyacının bununla kalmayıp bireylerin statü olarak değişkenlik

gösterdiklerini ve işsiz kaldıklarını bu tema altında belirtmişlerdir. Bireyler süreç içerisinde özellikle gerçekleştirilen izolasyon ve kapanma uygulamaları nedeniyle büyüklerine saygılarını gösteremediklerini dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak denilebilir ki; salgın süreci günümüz insanların hayatlarında olumlu ya da olumsuz derin izler bırakan bir dönem olarak tarihe geçmiştir. İnsan ihtiyaçlarının önem sıralamaları yer değiştirmiş ya da bazı ihtiyaçların önemi daha iyi anlaşılmıştır. Salgınla değişen dünya sisteminden nasibini alan eğitim sisteminin, önem sıralaması değişen insan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden dizayn edilmesi günümüz dünyasında bir gerekliliktir. Eğitim programları değişen insan ihtiyaçları doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir. Çağımız eğitim sisteminin bu şekilde daha etkili ve kapsayıcı olacağına inanılmaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	A.A.	D.K.
K	50	50
T	50	50
Y	50	50
VTI	50	50
VAY	50	50
KT	50	50
YZ	50	50
KI	50	50
GR	50	50
PY	50	50
FA	50	50

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Bu araştırma Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 17.05.2022 tarih ve E-10879717-050.01.04-49942 sayılı kurul toplantısında etik onayı almıştır.

Kaynaklar

Abukan B. 2014. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre kendini gerçekleştirme ve bilgelik ilişkisi: yaşlılar üzerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye, pp: 117.

Adhanom Ghebreyesus T. 2020. Addressing mental health needs: an integral part of Covid-19 response. World Psychiatry, 19(2): 129-130. DOI: 10.1002/wps.20768.

Ahorsu DK, Lin CY, Imani V, Saffari M, Griffiths MD, Pakpour AH. 2020. The fear of COVID- 19 scale: development and initial validation. Int J Mental Health Addict, 20: 1537-1545.

Aktaş E. 2018. Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre günümüzde kadına yönelik tüketim analizi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 214.

Artık B. 2022. Bursa ili kentsel ve kırsal alanında yaşayan tüketicilerin gıda satın alma ve tüketme davranışlarına Covid-19 pandemisinin etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa, Türkiye, pp: 98.

Arzık E. 2021. Covid-19 tanılı hastalarla çalışmakta olan sağlık çalışanlarının uyku düzeni, depresyon ve fiziksel aktivite düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 92.

Ataman K, Bozkurt V, Göka E, İlhan MN, Yıldırım N, Çiftçi E, Liman U, Vuran B. 2021. COVID-19 küresel salgının toplumsal etkileri. Turk Hijyen Biyol Derg, 78(3): 235-248.

Ateş H, Coşkun A. 2022. Covid-19 pandemi sürecinin türkiye'deki göçmenler üzerindeki etkileri. Konuralp Tıp Derg, 14: 280-289.

Barış İ, Taylan HH. 2020. Küresel salgın sürecinde Türkiye'de aile içi sorunlar. Nosyon: Uluslararası Toplum Kült Çalış Derg, 5: 13-32.

Beyaz Özbey İ. 2021. Koronavirüs salgınının toplumsal yapı üzerindeki etkileri: Erzurum örneği. Afyon Kocatepe Üniv Sos Bil Derg, 23(3): 821-839.

Brooks SK, Webster RK, Smith LE, Woodland L, Wessely S, Neil Greenberg FM, Rubin GJ. 2020. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. Lancet, 395(10227): 912-920.

Carbonell LP, Meurling JI, Wassermann D, Gnon Vi, Leschzine G, Weighall A. 2020. Impact of the novel coronavirus (COVID-19) pandemic on sleep. J Thorac Dis, 12(2): S163-S175.

Cellini N, Natale C, Giovanna M, Sebastiano C. 2020. Changes in sleep pattern, sense of time and digital media use during Covid-19 lockdown in Italy. J Sleep Res, 29(4): e13074. DOI: 10.1111/jsr.13074.

Chena D, Song F, Tanga L, Zhanga H, Shaoc J, Qiu R. 2020. Quarantine experience of close contacts of covid-19 patients in china: a qualitative descriptive study. Gen Hospital Psychiatry, 66: 81-88.

Cüceloğlu D. 2018. İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye, pp: 608.

Çetin D, Aral N. 2022. Türkiye'de Covid-19 pandemi sürecinin aile içi iletişime etkisi. KTO Karatay Üniv Sağlık Bil Derg, 3(2): 80-90.

Demir İ. 2022. Bir üniversite hastanesindeki kadın çalışanların Covid 19 pandemisinde, 9 ay-6 yaş çocuklarının beslenmesinde tutumları ve etkileyen faktörler. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, pp: 91.

Dilber A, Dilber F. 2020. Koronavirüs (Covid-19) salgınının bireylerin beslenme alışkanlıkları üzerindeki. J Tour Gastron Stud, 8(3): 2144-2162.

Elif A. 2021. S.B.Ü İzmir tepecik eğitim ve araştırma hastanesi'nde çalışmakta olan hekim ve hemşirelerde Covid-19 aşısına yönelik tutumların Covid-19 korkusu ile ilişkisi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tepecik Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye, pp: 102.

Erol M, Erol A. 2020. Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkökul öğrencileri. Milli Eğitim Derg, 49: 529-551. DOI: 10.37669/milliegitim.766194.

Gupta R, Pandi-Perumal SR. 2020. Covid-somnia: how the pandemic affects sleep/wake regulation and how to deal with it? Sleep Vigil, 4: 51-53.

Hassen BT, Bilali EH, Allahyari SM. 2020. Impact of Covid-19 on

- food behavior and consumption in Qatar. Sustainability, 12(17): 6973. DOI: 10.3390/su12176973.
- Kayaarslan S. 2020. Boş zaman değerlendirme olgusu çerçevesinde üniversite gençliği ve üniversiteli gençlerde boş zaman değerlendirmenin pandemi döneminde artan önemi. Acad Soc Sci Stud, 81: 629-649.
- Kılınç EC. 2021. Covid-19 salgını ve işsizlik oranları ilişkisi: OECD ülkeleri örneği. KAÜİİBFD, 12(24): 922-945.
- King T, Hewitt B, Crammond B, Sutherland G, Maheen H, Kavanagh A. 2020. Reordering gender systems: can COVID-19 lead to improved gender equality and health? Lancet, 396(10244): 80-81.
- Kurt Y, Saygın M. 2022. Sağlık çalışanlarının COVID-19 pandemisi döneminde uyku kalitesinin araştırılması. Med J SDU, 29(3): 406-412.
- Liu Z, Hui T, Qiyun J, Guanghai W, Zixin Y, Hongyan C, Hongxia Y, Wenjie R, Judith O. 2021. Sleep of preschoolers during the coronavirus disease 2019 (Covid-19) outbreak. J Sleep Res, 30(1): e13142. DOI: 10.1111/jsr.13142.
- Miles MB, Huberman AM. 1994. Qualitative Data Analysis (2th Ed). Sage Publications, Thousand Oaks, US, pp: 352.
- Niño M, Harris C, Draw G, Fitzpatrick KM. 2021. Race and ethnicity, gender, and age on perceived threats and fear of COVID-19: Evidence from two national data sources. SSM- Pop Health, 13: 100717.
- Ozenen Kavlak M, Gunsoy B, Senyel Kurkcuoglu MA, Cabuk SN, Dabanli A. 2021. Covid-19 pandemisinin Avro bölgesinde büyüme, işsizlik, enflasyon ve endüstriyel üretim üzerine etkileri. Busin Econ Res J, 12(4): 767-786. DOI: 10.20409/berj.2021.351.
- Sami S, Toprak Y, Gökmen A. 2020. Covid-19 sürecinde gençlerde hayatın anlamına yönelik değişim ve dönüşümler. İlahiyat Akad, 12: 217-256.
- Şahin M. 2021. Salgın sonrası sosyal ilişkiler esnaflar üzerine bir inceleme. Uluslararası Türk Kült Coğrafyasında Sos Bil Derg, 6(2): 208-226.
- Taştan C. 2020. Kovid-19 salgını ve sonrası psikolojik ve sosyolojik değerlendirmeler. Polis Akademisi Yayınları, Ankara, Türkiye, pp: 171.
- Uymaz B. 2022. Pandemiye barınma. Maliye Çalış Derg, 67: 139-157. DOI: 10.26650/mcd2022-1076615.
- Yıldırım A, Şimşek, H. 2008. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 448.
- Yıldız NG. 2020. Covid-19 sürecinde ilişkilerinde sorun yaşayan çiftlere yönelik duygu odaklı aile danışmanlığı. İstanbul Ticaret Üniv Sos Bil Derg, 19(39): 1360-1383. DOI: 10.46928/iticusbe.756426.
- Yin R. 1994. Case study research: Design and methods (2th Ed). Sage, Thousand Oaks, US, pp: 170.



BULGARIN AND “SEVERNAIA PCHELA”’S PLACE IN 19TH CENTURY RUSSIAN JOURNALISM

Mesude SAĞIROĞLU^{1*}


¹*Kafkas University, Faculty of Science and Letters, Department of Slavistic Languages and Literatures, 36100, Kars, Türkiye*

Abstract: Faddei Venediktovich Bulgarin is known in Russian literature as establisher of different journals and newspapers, besides being the writer of different novels, stories, and essays. Among the journals and newspapers established by him, the most prominent one was the newspaper “Severnaia pchela” (The Northern Bee). “Severnaia pchela”, which was the first private newspaper in Russia, succeeded to appeal to wide audience thanks to its wide content. Besides economic, political, cultural news and literary critiques, in this newspaper, there were advertisements, which were accepted as a novelty in Russian journalism of that period. While it was the first private newspaper, “Severnaia pchela” obtained political and pro-government character after the Decembrist revolt and started to be published under the control of the Third Section. Besides, the newspaper entered into arguments with outstanding litterateurs of its period. Hence, the newspaper started to lose its audience and reputation in the course of time. In this study, “Severnaia pchela”’s content and its communication with literary communities are examined. In this respect, it is aimed to determine Bulgarin’s and his newspaper’s place in 19th century Russian literature and journalism.

Keywords: Russian journalism, Bulgarin, Severnaia pchela

*Corresponding author: Kafkas University, Faculty of Science and Letters, Department of Slavistic Languages and Literatures, 36100, Kars, Türkiye

E mail: mesudearkim@gmail.com (M. SAĞIROĞLU)

Mesude SAĞIROĞLU  <https://orcid.org/0000-0002-6749-2359>

Received: February 14, 2023

Accepted: May 02, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Sağiroğlu M. 2023. Bulgarin and “Severnaia pchela”’s place in 19th century Russian journalism. *BSJ Pub Soc Sci*, 6(2): 88-92.

1. Introduction

Journalism in Russia developed with the help of important names such as Nikolai Ivanovich Gretsck, Nikolai Alekseevich Polevoi, Vissarion Belinsky and Faddei Bulgarin. Among these, Faddei Venediktovich Bulgarin (1789-1859), originally Belarusian, is known as a Russian journalist, litterateur, and author of the first historical novels, fantastic stories, travel notes and feuilletons in Russian literature (Vodneva, 2021). He was an officer in army, but after he wrote a satire on the regimental commander in 1809, he was dismissed from service in 1811 (Ostashevsky, 2015). Afterwards, he ran over to the French, when Napoleon’s army entered Russia, obtained the rank of captain and fought against the Russians. In 1814, he was captured by the Prussians, and after the end of the war, he settled in Warsaw, from where he then moved to St. Petersburg, as a result of exchange of war prisoners (Zapadov, 1973). Here, he became acquainted with some important names such as A.S. Griboyedov, K.F. Ryleev Rileev, V.K. Kuchelbecker. He was also a very close friend of A.S. Pushkin’s, until Bulgarin criticized chapter VII of his poem “Eugene Onegin” (Ostashevsky, 2015).

Bulgarin was among the most active literary men in Russia. In 1822, he started to publish the journal “Severnyi arkhiv” (The Northern Archive), which started to collaborate with the journal “Syn otechestva” (Son of

the Fatherland) in 1829. In 1823 he published “Literaturnye listki” (Literary Sheets). In 1825, Bulgarin established the first private newspaper “Severnaia pchela” and published it on his own between 1825 and 1830. After 1831, he worked with Gretsck (1787-1867) and managed it for more than 20 years (Zapadov, 1973). Popularity of the newspaper reached the peak between the 1820 and 1830’s. Besides its literary content, the newspaper also became famous for its advertisings (Stepanov, 1950). It purposed to appeal to a wider audience, and it made difference with its variety of content.

As an important personality, who contributed to Russian journalism and literature, there is little study on Bulgarin’s journalistic activities and his “Severnaia pchela” except for the ones in Russia. Thus, in this study, it is aimed to give information about importance of Bulgarin and his newspaper “Severnaia pchela” in 19th century Russian journalism with the help of studies, conducted in its original language until today.

2. Development of Journalism in Russia

Modern press dates back to the era of the disintegration of feudalism and to the emergence of capitalism. Almost at the same time as the first works of printing press in the middle of 15th century, handwritten bulletins containing information about politics, economics



appeared. Accordingly, the periodical press became one of the growth factors of the society (Berkov, 1950). Novelties in Russia as a result of the reforms of Peter I at the beginning of 18th century affected the field of literature, publishing and journalism, as well as many other fields. Peter I closely followed the printing activities and wanted the published works to have a plain language. In 1702, the newspaper "Vedomosti Moskovskogo gosudarstva" (The Moscow Borough News) or just "Vedomosti" (The News), the official publication of the government, began to be published (Zapadov, 1973). "Vedomosti" ceased to be published in the 1727, just after Peter I died. Afterwards, "Sankt-Peterburgskie vedomosti" (The St. Petersburg News), through which the Academy of Science started to publish long series of publications, appeared. From Catherine I's accession to throne and until the early 1760's, a new stage of Russian history continued, representing a complex combination of political reaction and persistent progressive currents (Berkov, 1973). In this period, along with special scientific journals, the Academy of Science published popular science and literary periodicals. Besides popular scientific and literary journals such as "Primechaniya k Vedomostyam" (Notes to the gazette), the Academy started to publish "Ezhemesyachnye sochineniya" (Monthly Essays), in 1755. The idea of such a publication belonged to M.V. Lomonosov, and G.F. Miller was appointed to its editorship by the Academy.

With the cease of "Ezhemesyachnye sochineniya"s publication in 1764, the first period in the history of Russian journalism, that is, the period of undivided centralization in the hands of the government and its organs of journalism and publishing came to an end. At the end of this period, private journals started to appear, and after a while, they became the predominant form of Russian journalism in the 18th century (Berkov, 1950). Also, the first satirical journal "Truten" (The Drone) started to be published by Nikolai Novikov between 1769 and 1770 (Berkov, 1950). In 1802, N.M. Karamzin's "Vestnik Evropy" (The Messenger of Europe) was established (Gippius, 1950).

Journalistic activities in Russia continued to develop together with the progress in literature at the beginning of 19th century. A great number of litterateurs in that period published their works in periodical publications. Newspapers and journals usually served as a means of civic ideas and scientific knowledge, and thanks to them people learned about what was happening around the world (Obaymova and Razzhivin, 2019). The 1820s and 1830s are considered the most important periods of professionalization in Russian journalism and its evolution. Especially in that period important changes in publishing activities occurred. Changes in the field of journalism were related to the historical features of Russia of that period and were characterized not only by the development of capitalist relations, but also by serious social upheavals. The most important factor increasing the interest in journalism was the Decembrist

revolt (The Decembrist Revolt of 1825, was a revolutionary action that took place at Senate Square in St. Petersburg, aim of which was to protest the appointment of Nicholas I as Tsar after the death of his brother Alexander I) in 1825. It was a powerful push for the development of national consciousness, awakening society, having it seek answers to the most important questions of that time (Ivanova, 2016). Among important journals of that period was "Otechestvennye zapiski" (Fatherland Notes), established by P.P. Svinin in 1818. In 1825, N.A. Polevoi founded "Moskovskii telegraf" (Moscow Telegraph). In the same year, Bulgarin started to publish "Severnaia pchela".

3. "Severnaia pchela"

Bulgarin was a reader-oriented litterateur and in his period, readers were keen on politics, for which people fought tooth and nail, according to him. Thanks to collaboration in many publishing houses in Petersburg, he became acquainted with important politicians (Zapadova, 1973). "Severnaia pchela" was founded with the help of such an acquaintance, Russian politician Alexey Andreyevich Arakcheev. From 1825 to 1831 the newspaper was published three times a week, since 1831 it started to be published daily (Stepanov, 1950).

Having declared a cruel struggle against progressive journalism, the government of Nicholas I willingly supported reactionary publications of Bulgarin and Gretsch. Accordingly, "Severnaia pchela" acquired an officiously well-intentioned character only after December 14th, 1825, and in 1826, it came under the control and leadership of the Third Section (Third Department, Russian Tretye Otdeleniye, also called Third Section Of His Imperial Majesty's Own Chancery In Russia, was created by Emperor Nicholas I to conduct secret police operations. Designed by Count A.Kh. Benckendorff, who was also its first chief administrator (1826-44), the department was responsible for political security) (Zapadov, 1973), which was responsible for political security at the time. Even though "Severnaia pchela" was the first large-scale private newspaper, it became a semi-official state organ after Third Section was established and Alexander Khristoforovich Benckendorff (1781-1844) was assigned to the post of chief of gendarme in 1826. Bulgarin was guided in his activities by the instructions that he received from Benckendorff and other leaders of the Third Section. Third Section even met the expenses of the editorial board in some cases (Stepanov, 1950). Declaring war against progressive journalism, the government of Nikolai I willingly supported publications of Bulgarin (Krivitskaya, 2016).

Until this time, famous Russian writers of that period such as K.F. Ryleev, F.N. Glinka, I.A. Krylov, I.I. Kozlov and A.S. Pushkin collaborated with the newspaper. Especially Pushkin published in this newspaper his epistle "To Chadaev (K Chadaevu, 1818)" and Ryleev published fragment from his poem "Paley (Paley, 1825)" and his

other poems (Stepanov, 1950). After tsar's victory over the Decembrists revolt, Bulgarin drew up a memorandum "On Censorship in Russia and Printing", in which he demanded an increase of supervision on press and transfer of censorship in periodicals to a special office of the Ministry of the Interior. Nicholas I liked the note, and Bulgarin received two appointments: publicly, he became an official for special assignments at the Ministry of Education, and secretly, he became an agent of the Third Section. Benckendorff instructed Bulgarin to keep an eye on writers and journalists, reporting everything he could find out. "Policeman Faddei" as Pushkin called Bulgarin, wrote many denunciations (Zapadov, 1973). Prince Vyazemsky (1792-1878), in one of his letters, criticizing closeness of Bulgarin to the government, sneered at the fact that no one in Russia could publish a political newspaper, except for Bulgarin, although not announced by the ruling Senate (Stepanov, 1950). So, it is clear that "Severnaia pchela's" popularity was due to the fact that it was the only private newspaper, having the right to give political information. In addition to political reasons, the newspaper was also famous for the fact that it had wide ranging program, including literary materials in addition to foreign and internal news. The newspaper published feuilletons, literary critiques, and theatre critiques for the first time. About the popularity of the newspaper especially in the province, literary historian A.V. Nikitenko mentions that people didn't read anything except for "Severnaia pchela", in which they believed like a holy book. In addition to literary aspects, advertisements and recommendations about shops, restaurants or factories also took place in "Severnaia pchela" pages, as well (Stepanov, 1950).

Bulgarin's program, characterized by Benckendorff himself, consisted of upholding and promoting well-intentioned patriotic thoughts and feelings, in preaching "loyalty to the government" and those protective morals and virtues that were supposed to be, from the government's point of view, an antidote against progressive and democratic ideas, against all freethinking (Stepanov, 1950). However, the program of "Severnaia pchela" in accordance with desire of Bulgarin and Gretsch to win the widest possible audience was very diverse.

In the announcement of the publication of the newspaper in 1826, it was reported that "Severnaia pchela" was a news magazine on history, politics, literature and morals, or a new political and literary newspaper. In an effort to please the public at all costs, Bulgarin supplied the newspaper with politics, trade and fashion news, having a clearly educational nature. They were presented not only in an interesting, entertaining way, but also in such a way that the reader felt like thinking and enlightened person. (Ivanova, 2016). In the newspaper there were these sections: 1) Political and foreign news, 2) Internal news, 3) Non-political news: about new publications and enterprises; about scientific, artistic and commercial

productions; 4) News about all published Russian books; 5) Morals. Small articles about morals; critical and moralizing remarks; 6) Literature. Light poems and various articles in prose, 7) Mixture 8) News about the latest fashions (Stepanov, 1950).

Among these sections, the most interesting one was the unofficial, mainly "Literature" section of the newspaper. Here, national news, travels, reports on lawsuits, articles on scientific discoveries, economic and statistical reviews and information, news of medicine and technology were widely and interestingly selected. Besides "Literature" section, which contained short stories, poems and critical articles, the actual literary part of the newspaper consisted of "Morals" chapter, moralistic feuilletons, and "New Books" section, which was available in most issues of the newspaper and contained announcements and reviews on published books. Also, a large place was given to theater critique in the newspaper. In accordance with the program of "Severnaia pchela", based on the approach of the government and commercial and industrial circles, one of the central places in the newspaper was occupied by articles and feuilletons that promoted this approach and called for new industrial successes in "National News", "Observations in Fatherland", "Morals", and "Travel" chapters (Stepanov, 1950).

Bulgarin's newspaper was famous for its criticisms towards different litterateurs. Bulgarin paid attention to "morality" in literary works and accordingly, he unconditionally criticized French prose and novels of Victor Hugo, Eugène Sue, Honoré de Balzac. The reason of his criticism was the fact that works of new French literature were "miserable offspring of a deformed imagination and corrupted morality" generated by the French Revolution. He also criticized Russian writers such as A.S. Pushkin, N.V. Gogol and Ye.A. Baratynsky. In his article *"Examination of Russian Anthology (Rassmotrenie russkih al'manahov)"*, published in fourth number of "Severnaia pchela" in 1828, Bulgarin clarified his understanding of "moral" and "immoral", which went back to moral and didactic aesthetics of the 18th century. According to Bulgarin, "moral essay" is the one, in which vice is presented in such a way that it arouses abhorrence. The reactionary character and unprincipled literary position of the newspaper was completely reflected in evaluation of other literators' works. Thus, "Severnaia pchela" had polemics with many important names. Pushkin was especially against this imposition of didactic schemes on art in his articles. Baratynsky also objected to Bulgarin's theory in the prolog of his poem *"The Gypsies (Tsyganka, 1831)"*. He pointed out that these demands led to rejection of the truth, of real depiction of life, because according to him, Bulgarin's didactic scheme only distorted the reality, subjected literature to the requirements of this understanding of "morality" and religion (Stepanov, 1950).

Except for Bulgarin's this point of view, there were other reasons for polemics with other authors. One of the main

goals of these disputes was the struggle for hegemony in the field of print journalism (Oboymova and Razzhivin, 2019). One of the reasons for the struggle between Bulgarin and his most famous opponent Pushkin was their sharp remarks on one another. Even while Bulgarin made positive commentaries about Pushkin's *Eugene Onegin's (Evgenii Onegin, 1833)* second chapter in 132nd number of "Severnaia pchela" in 1826, he wrote that Onegin remained alien to reader, since his character had not yet been sufficiently disclosed (Stepanov, 1950). Besides, he subjected the poem to a harsher criticism: "Onegin is an unsuccessful imitation of Childe Harold and Don Juan... There is no brilliant poem of the author in the whole chapter VII, except for two stanzas XXXVI and XXXVII, which are marvelous. Two stanzas in the whole book!" (Oboymova and Razzhivin, 2019). Even when Pushkin went to Caucasia, to war against Turks, Bulgarin went on criticizing him: "We thought that the author of "Ruslan and Lyudmila" rushed to the Caucasia to feed on high feelings of poetry, to be enriched with new impressions and to convey great feats of Russian heroes in sweet songs to the posterity...The famous lyres remained silent, and pale, weak Onegin appeared again in the desert of our poetry, it hurts my heart when you look at this colorless picture!" As an answer to these critiques, Pushkin claimed in his article *On the Notes of Vidocq (O zapiskah Vidoka, 1830)* that Bulgarin stole a number of motifs from his *Boris Godunov* into *The False Dmitry* and satirized him in the guise of a French spy, named as Vidocq (Stepanov, 1950).

After Pushkin, Bulgarin directed his criticisms towards Nikolai Vasilyevich Gogol. In 115th number of the newspaper in 1835, a generally positive remark on stories of Gogol' in *Mirgorod (Mirgorod, 1835)*, especially on *The Tale of How Ivan Ivanovich Quarreled with Ivan Nikiforovich (Povest' o tom kak possorilis' Ivan Ivanovich and Ivan Nikiforovich)*, was made. However, it was criticized by Bulgarin as well, in the following way:

"What is the purpose of these pity and disgust scenes not exciting the soul of the reader? There is nothing neither funny, nor touching and funny. Why do they show us these rags, these dirty rags, no matter how artfully they were presented? Why did he paint an unpleasant picture of the backyard of life and humanity for no apparent purpose?"

Besides that, in 1836, the newspaper commented that *The Government Inspector (Revizor, 1836)* was "bad farce" (Stepanov, 1950).

As a result of Bulgarin's controversy with Pushkin, Gogol', and other writers such as P. A. Vyazemsky, in 1840s he had a negative reputation as a journalist, in addition to the problem of relations with the reader and professionalization of literary work. He was presented as an opponent of A.S. Pushkin and an uninteresting writer and a reactionary editor (Vodneva, 2021) Hence, after a long period of popularity between the second half of 1820s and 1830s, "Severnaia pchela"s popularity sharply decreased from the beginning of 1840s due to controversies and struggles with other writers. Thus,

after 1850, Bulgarin actually moved away from management of "Severnaia pchela", editorship of which he conducted together with Nikolai Gretsck between 1831 and 1859, and he handed it down to P.S. Usov (1828-1888). In 1860 Usov became the official editor of the newspaper until 1864. In 1869, the newspaper was renewed by A.V. Starchevsky (1818-1901), but it continued its existence only several months (Stepanov, 1950).

4. Conclusion

The analysis revealed that Bulgarin played an important role in Russian journalism by establishing the first private newspaper. Due to its multi-perspective and large-scale context, appealing to a wide audience, it became the most popular and most read newspaper at the time. Also, it became an example for future newspapers and journals in terms of its multifaceted character, and it was famous for its advertisements, which took part in no journal or newspaper of that time, as well. However, it is clearly seen that thanks to its redactor's conservative and reactionary character, "Severnaia pchela" became a semi-official newspaper and obtained a pro-government character after the Decembrist revolt in 1825, and it started to be published under the control of the Third Section. However, because of Bulgarin's conservative and reactionary character, the newspaper had controversies with important progressive authors and literary communities. Thus, together with Bulgarin, the newspaper became the focus of criticism as well, and this led to the fact that the newspaper lost its reputation.

Author Contributions

The percentage of the author contributions is present below. The author reviewed and approved final version of the manuscript.

	M.S.
C	100
D	100
S	100
DCP	100
DAI	100
L	100
W	100
CR	100
SR	100
PM	100
FA	100

C=Concept, D= design, S= supervision, DCP= data collection and/or processing, DAI= data analysis and/or interpretation, L= literature search, W= writing, CR= critical review, SR= submission and revision, PM= project management, FA= funding acquisition.

Conflict of Interest

The author declared that there is no conflict of interest.

Ethical Approval

Ethics committee approval was not required for this study because of there was no study on animals or humans.

References

- Berkov PN. 1950. Nachalo russkoi zhurnalistiki. Ocherki po istorii russkoi zhurnalistiki i kritiki. Leningrad: Izdatel'stvo leningradskogo gosudarstvennogo ordena Lenina universiteta imeni A.A. Zhdanova, pp:11-44.
- Gippius VV. 1950. Vestnik Evrope. Ocherki po istorii russkoi zhurnalistiki i kritiki. Leningrad: Izdatel'stvo leningradskogo gosudarstvennogo ordena Lenina universiteta imeni A.A. Zhdanova: pp. 177-193.
- Ivanova LD. 2016. Professionalizatsiya zhurnalistiki v 20-30-e gg. XIX v. Izvestiya ural'skogo federal'nogo universiteta. Seriya 1: Problemy Obrazovaniya, nauki i kul'tury, 3(353): 43-49.
- Krivitskaya AV. 2016. Izdatel'stvo Gretcha i Bulgarina v istorii osvoboditel'nogo dvizheniya Rossii (na primere zhurnalov "Severnaia pchela" i "Syn otechestva"). Sistema Tsennostey Sovremennogo Obschestva, 44: 75-79.
- Oboymova NV, Razzhvin AI. 2019. Gazeta "Severnaia pchela" (1825-1864 gg.) kak kommercheskoye izdanie. Alleya Nauki, 5(32): 223-228.
- Ostashevsky AV. 2015. Professional'naya zhurnalistika v Rossii XIX veka. Faddei Bulgarin. Materialy IV. Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoi konferentsii, June 26, 2015, Goda, Krosnodar, Russia, pp: 155-161.
- Stepanov NL. 1950. Severnaya pchela. F.V. Bulgarin. Ocherki po istorii russkoi zhurnalistiki i kritiki. Izdatel'stvo leningradskogo gosudarstvennogo ordena Lenina universiteta imeni A.A. Zhdanova, pp: 310-323.
- Vodneva Ye V. 2021. Nasledie F.V. Bulgarina (189-1859): opit sovremennogo izucheniya. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/277074/1/189-196.pdf>, pp: 189-196. (access date: December 14, 2022).
- Zapadov AV. 1973. Istoriya russkoi zhurnalistiki XVIII-XIX vekov. Izdatel'stvo "Visschaya shkola".



Open Access Journal
e-ISSN: 2618 – 6640

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 6 - Sayı 2: 93-98 / Temmuz 2023
(Volume 6 - Issue 2: 93-98 / July 2023)

ÜRKÜN HADİSESİ

Füsun KARA^{1*}

¹Firat University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, 23100, Elazığ, Türkiye

Özet: 20. yüzyılın başlarından itibaren Kırgız Türkleri Çarlık Rusya idaresi altında yaşamak zorunda kalmıştır. Rusya, Kırgızistan bölgesinde otoritesini güçlendirmek için askerî baskı ve kolonizasyon politikası uygulamıştır. Çarlık Rusya'nın Kırgız topraklarını acımasızca sömürmesinden ve yönetimden hoşnut olmayan Kırgız halkı, dönem dönem ayaklanmıştır. Bu ayaklanmalar, 1916 isyanı ile patlak vermiştir. 1916 büyük halk ayaklanması, Kırgızlarla birlikte bütün Orta Asya Türklerinin sayısı bir netlik kazanmamış olmasına rağmen, bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ülkenin kuzeyindeki ayaklanmacılar öldürülmüş, diğer 120.000 Kırgız Çine kaçmıştır. Çin hükümeti, isyancıların, Doğu Türkistan halkını kötü etkilemesinden korkarak, Kırgızları geri göndermeye çalışmıştır. Sovyet iktidarının af çıkaracağı, fakirlere yardım elini uzatacağı gibi söylentilerle ümitlenen halkın dönüşü hızlanmakla birlikte, bu geri dönüş Sovyet ve Çin arasında yapılan anlaşmaya göre 1924 yılına kadar sürmüştür.

Anahtar kelimeler: Çin, Kırgız, Ürkün, Rusya, 1916 İsyanı, Hezimet


Urkun Event

Abstract: Since the beginning of the 20th century, the Kyrgyz Turks had to live under the rule of Tsarist Russia. Tsarist Russia implemented a policy of military pressure and colonization to strengthen its authority in the Kyrgyzstan region. The Kyrgyz people who were dissatisfied with the ruthless exploitation, revolted from time to time. These riots broke out with the 1916 revolt. The great peoples uprising of 1916 has an important place in the history of all central Asian Turks, together with the Kyrgyz as a struggle for national independence. For the Kyrgyz Turks, although the number of Kyrgyz Turks who died in this uprising, which resulted in a kind of genocide, has been put forward on this issue. Insurgents in the north of the country were killed, and another 120,000 Kyrgyz fled to China. The Chinese Government tried to send the Kyrgyz people back, fearing that the rebels would adversely affect the people, who were hopeful with rumors that the Soviet Government would issue amnesty and extend a helping hand to the poor, accelerated, this return lasted until 1924, according to the agreement between the Soviet and China.

Keywords: China, Kyrgyz, Urkun, Russia, 1916 revolt, Stampede

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Firat University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, 23100, Elazığ, Türkiye

E mail: fkara@firat.edu.tr (F. KARA)

Füsun KARA  <https://orcid.org/0000-0002-2100-1788>

Gönderi: 25 Nisan 2023

Received: April 25, 2023

Kabul: 29 Mayıs 2023

Accepted: May 29, 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Kara F. 2023. Urkun event. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 93-98.

1. Giriş

1916 ayaklanması ile ilgili birçok çalışma yapılmış ancak bu çalışmalarda Kırgız Türklerinin Çin'de çekmiş olduğu çileler çok fazla dile getirilmemiştir. Makalenin giriş kısmında daha öncede farklı dergilerde yayınlanmış olan 1916 isyanı hakkında kısa bilgi verdikten sonra Kırgız Türklerinin anlatılarından hareketle çekmiş oldukları acıları, gazeteler ve bizzat Kırgız Türklerinin dilinden incelemeye çalışacağız. Ürkün kelime anlamı Rus zulmünden kaçıp Doğu Türkistan'a kaçış anlamındadır.

1916 yılında 1. Dünya Harbi ile birlikte Kazak ve Kırgız aydınları arasında yavaş yavaş Çarlığı devirmede umut uyanmaya başladı. Kırgızistan ve Kazakistan'daki Rus askerlerinin çoğunun savaşa sevk edildiği görülünce umutlar arttı. Riskulov'a göre, bu düşüncenin özellikle Kazak milli aydınlarının Pantürkist düşünce taşıyan unsurlarında çok yaygın olduğunu Sovyet aydınları belirtmektedirler (Riskulov, 1996). Ayaklanmanın milli ve dinî isyan hareketi olarak sayılması gerektiğini düşünenler de az değildir. Aslına bakılırsa, göçmen Ruslar ile yerli halk arasındaki etnik ve dini farklılıkların

1916 isyanına gelinen süreçte ilişkilerine derin bir iz bıraktığı ortadadır. Bir diğer görüş de, o dönemdeki sosyalist devrimcilere aittir. Onlar, Rus sömürgecilerin Kırgızistan'ı Kırgızlardan temizlemek ve Rusları yerleştirmek amacıyla isyanı başlattığını söylemekte idiler (Galuzko, 1935).

Broydo (1991, 1996), 3 Eylül 1916'da Kırgız isyanı hakkında Taşkent Mahkemesine verdiği beyanatta; 1916 isyanının milliyetçilerin, dinî hareketlerin ve Türkiye'nin kışkırtmasıyla olduğunu, bazılarının ise çok toprak alınmasına tepki göstererek katıldıklarını belirtmiştir (Kırgız Madaniyatı Gazeti). İsyanın başlamasında, Rusya'nın rakibi Türkiyenin kışkırtmasının olduğu iddiası; Türk, Alman, Çin casuslarına dair malûmatlar bazı arşiv belgeleri ve hatıralarda yer almaktadır. Ancak bunlar gerçeğe dayanmayan varsayımlardan başka şeyler değildir.

2. Kırgız Topraklarında 1916 İsyanı

Kemin bölgesindeki İlyiç solhovuzundan 1898 doğumlu Koşoiev Kudaybergen'in hatıralarında isyanın çıkışı ile



ilgili şu söylentiler dile getiriliyor: “Sultanın başında olduğu birkaç insan Rus değirmencisini öldürmüşlerdir. Bu olaydan sonra Ruslara dokundunuz” diye halk başkaldırmaya başladı. O sırada halk arasında, Türkiye’den Mustafa Kemal Atatürk’ün adam gönderdiği dedikoduları yayılmaya başladı. İslam dini için halkı ayaklandıracakları dile getirildi. Onlardan bize yardım gelecekmiş sözleri yayılmaya başladı (Mahmutbekova, 1996). Türkiye’nin 1916 isyanını organize ettiği sadece bir yalandan ibaret idi. İsyana Türkiyeli generallerin başkanlık yaptığı hakkındaki haberlerin uydurma olduğu hakkında da gerekli tarihi bilgiler mevcuttur.

Daha sonra yapılan değerlendirmelerde isyanın ortaya çıkması hususunda farklı yorumların olduğunu görmekteyiz: Çarlık hükümeti tarafından ortaya atılan iddia, isyanın dinî ve millî karakter taşıdığı yönünde idi. Rusya’ya karşı başta Türkiye olmak üzere bazı ülkeler tarafından kışkırtıldığı öne sürülmüştür. İsyanın merkezi olarak Kırgızistan değil, Türkiye’deki dini güçlerin etkili olduğu bölgeler işaret ediliyordu. Diğer bir düşünce ise; Kırgızlar’ı yerli halkın yaşadığı bölgeden temizlemek için isyanın çarlık tarafından kışkırtıldığı dile getirilmiştir. Kırgız topraklarını insanlardan boşaltıp yok etmek için isyana tahrik iddiası, Sovyet dönemi boyunca gizlenmiştir. Ölümünden kaçan Kırgız Türklerinin bir kısmı çareyi Çine kaçarak kurtulmakta bulmuşlardır ki bu hadise Ürkün adı ile tarihe geçmiştir.

3. Ürkün Hadisesi

Çin’e kaçanların durumunu Musacan Canboev (Karasayulu, 1993) 1953 yılında Isık Köl Bölgesinin Taldı Suu Köyünden İlimler Akademisi’ne gönderdiği hatıralarında şöyle anlatmakta: “Çin’in göçebe Kalmakları ilk olarak Kırgızların hayvanlarına el koydular. Karşı koyanların kız ve gelinlerini almaya başladılar. Kalmaklar Kırgızların her şeyini aldıktan sonra Tekese bıraktılar. Bütün bunlar düz yoldan kaçanların hikâyesi. Dağlık yollardan kaçanların nüfusu bambaşka. Hava soğuk, tahminen eksi 40 derece. Ve her iki tarafı da uçurum olan patika yollarda yürümek zorunda olduğundan neden durulduğunu bilen yok. Geceyi insanlar ayakta, hayvanların üstünde geçirdiler. O gecede bir sürü hasta, çoluk-çocuk, yaşlı insan öldü (Kasimbekov, 1990). Ölenleri gömmeye fırsat bulamadan ya taşla kapatılarak ya da çaputla sararak açık yere bırakılmak zorunda kaldılar. Hatta daha ölmemiş hasta insanlar dahi bırakılmak zorunda kaldı. Ne Çin’e, ne de vatanına gidemeyen, Muzart Dağı geçidinde sıkışıp kalan Kırgızlar açlıktan, soğuktan 2 bine yakın kayıp verdiler. Bu dağ geçidinden zar zor 1-2 gün sonra geçebildiler (Mahmutbekova, 1996). Sudan geçen Kırgızları Kalmaklar karşılayıp talan etmeye başladılar. Kırgızların bazıları karşılık verdi. 60-70 kız ve gelini ganimet olarak alıp gittiler. Kırgızlar geceleri göç etmeye başladılar (Soltonoev, 1993a).

7 Ocak 1917’de Rusya’nın Kaşgar’da bulunan Konsolosluğunun tutanağında şöyle denilmiştir: “...Kırgızların çoğu yaya olarak geliyorlar, anneler kundaktaki bebeklerini bırakıyorlar, giysilerini ve

çocuklarını satıyorlar. Bütün Üç Turfan Pazarı Kırgız eşyaları ile dolup taşıyor.... (Zima, 1962). Bir Rus memurunun 9 Aralık 1916 tarihli raporunda; “..... hafta sonları Üç Turfan’daki pazarda bizim Kırgızları görsen hayret edersin. Hepsi yarı çıplak ve yalınayak durumda çırpınıp duruyorlar” (Malabaev, 1999) diyerek Kırgızların durumunu bildirmiştir.

Çin Hükümeti, isyancılar, Doğu Türkistan halkına kötü tesir bırakır endişesi ve bahanesi ile Kırgızları geri göndermek için acımasızca her metodu denemişlerdir. Hudutta, belli geçit yerlerinde askerî önlemi almışlar, her tarafa “isyancıların geçmesi yasak” (Üsanbaev, 1991) ilanları asmışlardır.

Çin hükümetinin sınırlarını geçmeye başlayan insanlara karşı tavır almaya iten bir başka neden ise; Kırgız, Kazak, Dunganları geri isteyen Rus Hükümeti ile olan ilişkilerini bozmamaktır. 1916 yılının sonuna doğru Çin’de 120 bine yakın Kırgız bulunuyordu. Çin’deki bütün mülteci Kırgızlar Üç Turfan, Aksu, Pişpek ve Karakol Kırgızları, Kaşgar (Narın Kırgızları) ve Kulca ‘ya yerleştirildi. Çin yöneticileri ve memurları Kırgızları acımasızca soydular. Hayvan ve eşyaları ile birlikte ellerindeki son ekmeklerini dahi almışlardır (Lesnaya, 1996).

Kırgızlar Üç Turfan’a gelmeye başladıklarında Rus hükümetinin baskısıyla Çin bölge müdürü Çi, Karakol’dan Üç Turfan’a giden yollara askerlerini yerleştirip 15 Eylül’e kadar geçmelerine izin vermedi. 20 Eylül 1916 tarihine gelindiğinde Çin iktidarının Kırgızlara olan muamelesi değişti. Çin iktidarındakiler rüşvet olarak silah ve para aldıktan sonra Kırgızların sınırdan geçmesine izin vermeye başladılar (Isake, 1993). Örneğin, Şabdan’ın oğulları Çin’e geçmek için 35 bin som para vermişlerdi. Sayısız yıldı ve diğer hayvanları sadece daotay değil bütün Çin memurları aldı (Lesnaya, 1996).

Özellikle Pişpek ve Narın’dan kaçan Sayak ve Sarbağış boyuna ait Kırgızlar çok büyük güçlükler yaşadılar. Satacak bir şeyleri kalmadığında kendilerini köle olarak satanlar da oldu. Açlığa dayanamayan Kırgızlar hırsızlık dâhil her şeyi yaptılar (Soltonoev, 1993b). Bu Kırgızlar arasında açlıktan bir sürü bulaşıcı hastalık yayıldı ve 10 binden fazlası hayatını kaybetti. 1917’nin Mayıs ayında verilen bilgilere göre ise Doğu Türkistan’a gelenlerin 70 ile 80 bine yakını öldürüldü (Mahmutbekova, 1996) .

Kırgızlar Çine geldiklerinde yanlarında getirmiş oldukları yıldılarının %10’u, koyunlarının %25’i kalmıştı. Kırgızların Çin’de iş bulmaları imkânsızdı. Çünkü burada hâkimiyetindeki bölgelere 25-30 bin Çinli yaz aylarında iş aramaya geliyorlardı. Kırgızlar çaresiz kalınca, yerli halka bebeklerini evlat edinmeleri için yalvardılar. Çoğu zaman daha büyümemiş kızlarını eş olarak, çok az şey karşılığında satmak zorunda kaldılar. 4 bine yakın kız ve gelin Çin ‘deki varlıklı insanlara satıldı. Diğer taraftan göçmen Kalmuklar, Kırgızların aciz durumlarından faydalanarak saldırıyor, kadın ve hayvanlarına el koyuyorlardı.

4. Ürkün'den Geri Dönüş Çabaları

Tamamen haksız duruma düşmüş ve binlercesi kırılmakta olan Kırgızlar, sığındıkları bu yabancı yerde fazla kalmayacaklarını anlamakta geç kalmadılar. Her taraftan bozguna uğratan halk, geri dönmeye mecbur kaldı. Çaresiz Rus Hükümetine yardım için başvurular. Kaşgar Konsolosu 1 Aralık 1916'da Çara yazdığı mektubunda, "zorlanmanın en son noktasına ulaşan Kırgızlar, alttan alarak Rusya topraklarına gelmeye istekli olduklarını göstermektedir" diye belirtmiştir. Yedisu Valisi de, çok geçmeden kaçaklar ve Kara Kırgızlar Narın'a kendi vekillerini göndererek, baş eğmeye hazır olduklarını ve bizim bölgeye dönmeye izin istemeye başladılar diye bu yeni durumu açıklıyordu. Fakat Çarlık Hükümeti, gerçekleştirilemeyecek şartlar ileri sürdü. İsyanın elebaşlarını teslim etme, silahların hepsini geri verme, her volosttan ordu için 200 yılki verilmesi ve isyanın bütün masraflarını karşılama gibi şartlar, gerçekte halkın umudunu yok etmekten başka bir işe yaramadı. Böylece Kırgız topraklarının Rus egemenliğinde bu topraklara yerleştirilmiş Ruslar 'da kalması mümkün olacaktı.

1917 Ocak ayından başlayarak Çin iktidarının Kırgızlara olan muamelesi değişti. Kırgızların geri dönmelerini istemeye başladılar. Nedeni basitti. Birincisi, kaçıp gelen Kırgızlar eskisi gibi zenginlik kaynağı olmaktan çıkmış, tam tersi Çin hükümetine zorluklar çıkarmaya başlamışlardı. İkincisi, açlıktan ve yokluktan dolayı Kırgızlar yan kesicilik gibi pek çok suç işlemeye başlamışlardı. Her gün öldürülen insanların sayısı çoğalmaya başladı. Çin hükümetini tehdit eden bulaşıcı hastalıkların yayılmaya başlaması da önemli bir nedendi 1917 Nisanının sonunda Çar Nikolay'ın tahttan indiği, devrimin olduğu haberleri yayıldı. Halk neyin ne olduğunu anlamaya çalışırken Orenburg şehrinde çıkan "Vakit Gazetesi" olanları doğruladı. Çin Hükümeti de "Çar devrilmiş, devrim olmuş, artık topraklarınıza dönün" diye ilan etti. Kırgızlar yeni iktidarın topraklarını geri verebileceği umuduyla 1917 yılının Mart ayından itibaren Yedisu'ya geri dönmeye başladılar. Dönüşte satmak zorunda kaldıkları kızlarını Çin, Uygur ve Dunganlar'dan çalanlar oldu (Soltonoev, 1993b).

Sovyet iktidarının af çıkaracağı, fakirlere yardım elini uzatacağı gibi söylentileri ile ümitlenen halkın dönüşü hızlanmakla birlikte, bu geri dönüş Sovyetlerle Çin arasında yapılan anlaşmaya göre 1924 yılına kadar sürecektir (Tokombaev, 1936). Ama yine de 1916 isyanının ardından büyük bir korkuyla Çin'e kaçan Kırgızların bir kısmı bir daha asla vatanlarına geri dönemeler. Çin'de bir avuç buğdaya satılan kızlar ve gelinler başta olmak üzere çok sayıda insan kaldı. Oldukça sık yaşanmış böylesi durumların çoğu edebi eserlerde ve hatıralarda kalmıştır. İsyana katılmış Cumgal reyonunun komünizm kolhozu üyesi 1880 doğumlu T. Çingisov'un hatıralarında anlattığı gibi vatanını terk etmek zorunda kalan pek çok Kırgız büyük dramlar yaşadı: "açlık bastı. Anam babam, üç kardeşim açlıktan öldü. Tek kız kardeşim Küzör ile kaldık. Onu da

yokluktan dolayı biraz mısır için satmak zorunda kaldım. Çinli Şaniya atlarının birinin kayb olduğunu ve bunun suçlusunun ben olduğumu söyleyerek, biraz buğday verip vatanıma dönmemi istedi. Galiba, "kız kardeşimi alıp kaçırım" korkusundan olsa gerek. Kardeşimle bir daha görüşmeyeceğiz diye vedalaştık" (Üsanbayev, 1991).

1917 yılının 15 Nisanında Geçici Hükümetin Karakol şehrindeki Türkistan Komitesine başkanlık yapan komisere gönderilen telgrafta, "Sarı Caz'daki açlıktan kaçan Kırgızlar Karakola doğru yöneldiler. Kar içinde ve hava çok soğuktu. Açlıktan bir deri bir kemik olan Kırgızlar yolda ölmekteler... korkunç manzara yazılacak gibi değil" diye bildiriliyordu. Ancak geçici hükümet Kırgızların vatanlarına dönüşünü yasaklayan bir karar çıkardı. Rus Kazakları ve askerleri Kırgızların geleceği yolları tutarak onları kurşunla karşıladılar (Asankanov, 1997).

Tekrar dönerken Rusların çıkardığı zorlukların yanı sıra, insanların dayanamayacağı tabiat şartlarının Kırgızlara verdiği zarar büyük oldu. Dağ geçitlerini kar basmıştı. Yüksek dağ geçitlerini yaya olarak aşmak zorunda olan ve giysileri dahi olmayan Kırgızların çoğu soğukta donarak öldü. Bir kısmı hastalıktan ölecek yol boyunca cesetlerle doldurdu.

Tanrı Dağları, Kızıl Kıya ve Santaş'ı geçmek için gece gündüz yol alan Kırgızlar ölümlerini bile gömmeye fırsat bulamadı. Hastalarını taşıyabildikleri kadar taşıdılar; taşımaya güçleri kalmayınca yanlarına biraz yemek bırakıp, tekrar dönüp alma ümidiyle bırakıp gitmek zorunda kaldılar. Geride kalan insanları kurtlar ve köpekler parçaladılar (Soltonoev, 1993b) Yolda kalan köpekler hayvan ve insan cesetlerini yiyerek vahşilemiş, geriye dönen açlıktan halsiz kalmış Kırgızlara kurt gibi saldırmaya başlamışlardı.

Kırgızların yol boyu yaşadıkları dram bizzat olayları yaşayanların anılarına yansımaktadır: bu anıların birinde bir Kırgız zengininin birkaç yüz attan oluşan yılıksının olduğu ve bu yilkıların çoğunun ölmüş olduğu belirtilerek yilkıların üst tarafına köpeklerin, alt tarafını ise Kırgızların yediği kayıt edilmektedir (Karasayuuu, 1993). Bunca zorluktan sonra geçitleri aşarak vatanlarına ulaşmayı ümit eden Kırgızları, birinci dünya savaşından dönmüş ve intikam almak için 30-40 kişilik gruplar oluşturmuş Ruslar karşıladılar. Bu Rus çetelerinin tehditleri yüzünden Kırgızlar göçlerine geceleri devam etmek zorunda kaldılar (Soltonoev, 1993b).

Bahar olmasına rağmen kışın soğuğu daha geçmemişti. Çinden kaçıp gelen Kırgızları sınıra topladılar. Rus Hükümeti "binlerce hayvanla gitmişlerdi. Bunlar aç ve sefil. Biz ne yapalım" (Karasayuuu, 1993) diyerek sınırdan geçirmediler. Halk açlıktan ve donarak öldü. Şimdiki Narınkol tarafında yaşanan bu vahşetin izleri olan kemiklere, bugün hâlâ rastlamak mümkündür.

Fakat Kırgızlar bütün bunlara rağmen geri dönmekte direnerek topraklarına ulaştıklarında, kendi yerlerinde Rus köylülerin evlerini görünce dilenci durumuna düştüler. Geçici Hükümet Kırgızların eski yerlerini geri alma isteklerine sıcak bakmadı ve toprak meselesini

askıya aldı. Çaresiz Kırgızlar tekrar tekrar hükümettekilere yardım isteyen telgraflar gönderdiler. Mesela, 1917 yılının 5 Nisanında Şamşı Volostunun Kırgızları adına T. Tülökabilov ile M. Kulov'un gönderdiği telgrafta şöyle deniyordu: *"Kırgızların topraklarını aldılar, ormanları kesiyorlar, evlerimizi, bağ-bahçelerimizi yok etmekte. Kırgızları kırarız diye korkutmaktalar. Burada bizi koruyacak iktidar da insan da yok".* 1917'nin 15 Ağustos'unda Karakol Kırgızları adına Kelderbaev, Tümönbaev ve Çimciev'in gönderdiği telgrafta ise; *"Karakol Kırgızlarını varlıklı Ruslar acımasızca kırmakta... her gün talan etme ve öldürmeler yaşanmakta".* Kırgız halkı kendi toprağında yerleşirken haksız duruma düştü. Kırgızların şimdi hiçbir şeyleri yok. Ölüm, açlık hepimizi beklemekte. Kırgızları yok olmaktan korumanızı rica ediyoruz" (Üsenbaev, 1991) diye yazmışlardı. Fakat bu başvurulardan ve yardım taleplerinden hiçbir sonuç çıkmadı.

Rus köylülerinin gösterdiği zorbalık azalmıyordu. Örneğin, Karakol'un Valeryanovka köyünden Rus bölük başkanı Geytsig'in başında olduğu mujikler grubu, Doğu Türkistandan gelmekte olan Kırgızları öldürmüşlerdi. İçtik denen yerde 42 insan öldürülmüş, 15'i ise ağır yaralanmıştı. Karakol'un batı tarafındaki Rus mujiklerinin organize ettiği grup ise, aynı şekilde dönmekte olan günahsız 200 insanın kanını döktü. Nisan ayında Pokrovka ve Koltsovka köylülerinin mujikleri savaştan dönen oğullarıyla birlikte 9 Kırgız'ı tutsak ettikten sonra, ölünceye kadar tekmelemiş ve sonra hepsini keçeyle sararak diri diri yakmışlardı. 10 Rus mujiğinden oluşan bir başka grup, çektikleri pek çok eziyetin ardından vatan hasreti ile dönmekte olan Kırgızları karşılayıp vahşice katlettiler (Soltonoev, 1993a). Bunun gibi saldırılar Pişpek köylüleri tarafından da defalarca tekrarlandı.

Biraz maddi zarar görmüş Ruslar ise gruplar halinde köy köy gezerek Kırgızları öldürdüler. İsyanın en üst seviyede yaşandığı Karakol'da Kırgız milli giysisi milli düşman olarak algılandı. Yetim çocuklar grup grup dilencilik yapmaya başladılar. Rusların dışındaki başka milletler bile Kırgızlara tepki göstererek sizin hatalarınız bizi de etkiledi diyerek sokaklarda tekmelemeye başladılar. Çin'den aç ve yaya dönerken 30-40 kişilik Rus köylüleri ile cepheden dönen Rus grupları tarafından Kırgızların katledilmesi hadiseleri sıkça rastlanan sıradan olaylar haline gelmişti. Örneğin, 1916 'nın Aralık ayında Karkıra ile Narinköl'ün ortasında Çon-Kopkak'ta 20 Rus Sayak boyunun Çirkey uyuğunun bütün kadın ve çocuklarını kırarken, daha sonra Stalin tasfiyesine uğrayacak olan Kırgız aydını C. Abdır Rahmanov 5 yaşındaki küçük erkek kardeşiyle ağaçlara gizlenerek kaçıp kurtulmayı zor başarmıştı (Isake, 1993). Yine aynı şekilde, Bedel dağı geçidi üzerinden gelmekte olan kadın ve çocukların bulunduğu 150 Kırgız öldürüldü. Ağustos ayında ayakları bağlanarak Barskoon'un içindeki açık at yaylasında 300 Kırgız Ruslar tarafından kolları ve ayakları bağlanıp taşla ezilerek öldürüldüler. Pokrovka'ya 9 kişilik Kırgız Cayçibek ailesi geldiğinde mujikler hepsini öldürdü

(Zima, 1962). Tek tek öldürülen sayısız Kırgız vardı. Kerenskiy Hükümetinin Kırgıara yönelik bu katliamla ilgili politikası, o yıllarda dile getirilen *"1916 yılında elinizle yaptınız, şimdi kanınız ile ödeyin"* ifadesiyle özetlenmektedir.

Katledilmekten kurtulan Kırgızları ise Ruslar, bedava çalıştırdıktan sonra isyancı diye göstererek yok ettiler. Sadece bu yöntemle Karakol'da 2 bin kadar Kırgız öldürdüler. Geçici Hükümet zamanında Ürküne katılanların 20 binden fazlası cezalandırıcıların elinden, açlıktan ve hastalıktan kırıldı (İbraimov, 1993) Bu siyaset devam etseydi, Karakol ve Pişpek'in halkı tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış olacaktı.

Rus köylülerin öldürmesine ve talanına dayanamayan Kırgızların bir kısmı Talas, Ketmen Töbö, Almatı, Pişpek ve Evliya Ata/Taraz'a kaçtı. Tekrar Kaşkar'a döneneler de oldu. (Soltonoev, 1993b) Silahlanmış Rus çiftçileri Kırgızlar'dan 1919 yılında bile öç almaya devam ettiler. (Lesnaya, 1996) Canı Talap kolhozundan Karaçev Mambetcan'ın şimdiki Ak Talaa bölgesinde isyan sonrası yapılanlar hakkında anlattıkları, Ruslar'ın Şubat Devriminden sonra bile çarlığın yerli halk ile ilgili politikasını devam ettirdiğini göstermektedir: *"Nisan ayında yardım organize edeceğiz diye kaçanları Narın'a çağırdılar. Halk gittiğinde Rus askerleri her taraflarını sarıp, 1916'da liderlik yapan 24 kişi esir aldı. Onların içinde Kurmaalı, Tezekbay, Capay, ve Ala'yı kursuna dizdiler (Karasayuuu, 1993). Koçkor bölgesinden Köbögönov Sadıbakas'ın beyanatlarında da aynı olay anlatılmaktadır.*

İsyana katılanlardan Saru Köyü sakini 1874 doğumlu Nurdavletov Cerembay da Kırgızlar'ın cezalandırılmalarına nasıl şahit olduğunu anlatıyor: *"1917 baharında Çin'den döndüm. Ruslar Kırgızları öldürmeye devam ediyorlardı. Yeter ki öldürmesinler diye elimizde olan hayvanları onlara veriyordu. Baatır Beşik denen yerde 70 Kırgız Rusların öldürüp gittiklerini gözlerimle gördüm. Bir tek Isık Köl de 75 Kırgız nasıl öldüklerine şahit oldum. Çin'den dönenlerin çoğunu Ruslar çalıştırıp, İş bittikten sonra öldürdükleri durumlar da oldu"* (Lesnaya, 1996).

1916 yılında Kırgızların içine düştükleri durumu S. Brajnin ve M. Şapiro şöyle yazıyor: *"Kırgızlar yürüyen iskelete dönmüşlerdi Açlık onları köpek, fare ve kurbağaları yemeye zorladı. Pişpekin çoğu yerlerinde Kırgızların cesetleri yatıyordu ve onları toplamak için epey emek harcandı"* (Soltonoev, 1993b).

Tarihçiler arasında Ürkün'de kaç insanın öldüğü hakkında net bilgi yoktur (Baytur, 1992). Çine kaçan Kırgızlarla Kazakların toplam sayısının tahminen 40. 000 aileden, yani 164 bin insandan fazla olduğu anlaşılıyor. Bunların 83 binin öldüğü, ancak 68 bininin geri dönebildiği, geri dönemeyenlerin sayısının ise 12 bin civarında olduğu tahmin ediliyor. Yazarlar Alı Tokombaev (1936) ve Tölögön Kasımbekov'un (1990) tahminlerine göre 1916 isyanı boyunca 300 binden fazla Kırgız ailesi yok oldu. Her ailede 3 insan olduğu varsayımı ile hesaplırsak, bu sayı milyona

yaklaşmaktadır. Kaldı ki Orta Asya'da her iki aileden birisi büyük ailedir. 1913 yılındaki bilgilere göre, her ailede tahminen 5 kişiden fazla insan yaşamaktaydı (Ilyasov, 1986).

Riskulov'un hesabına göre sadece Karakol ve Pişpek'te isyana kadar 62.340 aile varsa, 1917 yılının Ocak ayında bu sayı 41.97'e kadar azalmıştı (İbrahimov, 1993) 1916 yılında ölenlerin yerleri aradan 26 yıl geçtikten sonra bile doldurulamadı. 1939 yılındaki nüfus sayımında Kırgızlar'ın nüfusu hala 754.300 idi. Kırgızlar 1916 isyanında, iç savaşta, Kulak (zengin Rus Köylüsü) tasfiyesinde, Stalin'in tasfiyesinde, II. Dünya Savaşında sürekli kayıp vermeye devam ettiler. Kırgız halkının nüfusu ancak 1950'den sonra biraz artmaya başladı ve sayıları bir milyonu geçti. 1959 yılından 1970 yılına kadar Kırgızlar % 131, 1979 ve 1989 arasında %54'lük bir artış oldu (Bolcurova, 1990).

1916 büyük halk ayaklanması, Kırgızlarla birlikte bütün Orta Asya Türklerinin tarihinde milli bağımsızlık için verilmiş bir mücadele olarak önemli yere sahiptir. 1916 İsyanı hakkında Ekim Devriminden önce araştırmalar başlamıştır. Fakat Çarlık idaresinin etkisiyle isyana tek taraflı bakıldı. Daha sonra yaşanan Sovyet dönemi boyunca ve ne yazık ki halen kısmen itibar gören bize kadar ulaşmış belgeler (Asankanov, 1997), sömürgeci Rus bakışını yansıtmaktadır. Buna karşılık isyana toplu olarak katılan yeterli yazılı belge bırakılmamıştır (Gordon ve Klopov, 1989). Çin'e kaçanların durumunu Musacan Canboev (Karasayuuu, 1993) 1953 yılında Isık Köl Bölgesinin Taldı Suu Köyünden İlimler Akademisi'ne gönderdiği hatıralarında şöyle anlatmakta:

"Ölenleri gömmeye fırsat bulamadan ya taşla kapatarak ya da çaputla sararak açık yere bırakmak zorunda kaldılar. Hatta daha ölmemiş hasta insanlar dahi bırakıldı. Ne Çine, ne de vatanına gidemeyen, Muzart Dağ geçidinde sıkışıp kalan Kırgızlar açlıktan, soğuktan 2 bine yakın kayıp verdiler. Bu dağ geçidinden zar zor 1-2 gün sonra geçtiler (Mahmutbekova, 1996). Sudan geçen Kırgızları Kalmaklar karşılayıp talan etmeye başladılar. Kırgızların bazıları karşılık verdi. 60-70 kız-gelini ganimet olarak alıp gittiler. Kırgızlar geceleri göç etmeye başladılar".

Çin hükümeti, isyancılar, Doğu Türkistan halkına kötü tesir bırakır endişesi ve bahanesi ile Kırgızları geri göndermek için acımasızca her metodu denemişlerdir. Hudutta, belli geçit yerlerinde askeri önlem aldılar. Her tarafa *"isyancıların geçmesi yasak"* (Üsanbaev, 1967) ilanları astılar. Çin hükümetinin sınırlarını geçmeye başlayan insanlara karşı tavrı almaya iten bir başka neden ise; Kırgız, Kazak, Dunganları geri isteyen Rus Hükümeti ile olan ilişkilerini bozmamaktı. 1916 yılının sonuna doğru Çin'de 120 bine yakın Kırgız bulunuyordu. Çin'deki bütün mülteci Kırgızlar Üç Turfan, Aksu, Pişpek ve Karakol Kırgızları, Kaşgar (Narın Kırgızları) ve Kulca'ya yerleştirildi. Çin yöneticileri ve memurları Kırgızları acımasızca soydular. Hayvan ve eşyaları ile birlikte ellerindeki son ekmeklerini de aldılar (Lesnaya, 1996).

Kırgızlar Üç Turfan'a gelmeye başladıklarında Rus

hükümetinin Çin bölge müdürü Çci, Karakol'dan ÜçTurfan'a giden yollara askerlerini yerleştirip 15 Eylül'e kadar geçmelerine izin vermedi (Tursunov, 1987). 20 Eylül 1916 tarihine gelindiğinde Çin iktidarının Kırgızlara olan muamelesi değişti. Çin iktidarındakiler rüşvet olarak silah ve para aldıktan sonra Kırgızların sınırdan geçmesine izin vermeye başladılar (Isake, 1993). Örneğin, Şabdan'ın oğulları Çine geçmek için 35 bin som para verdiler. Sayısız yılki ve diğer hayvanları sadece daotay değil bütün Çin memurları aldı (Soltonoev, 1993b).

Bıçkov 100 Rus Kozak'ı ile birlikte Kırgız elebaşlarını aramaya, Çin'e geldiğinde, daotay büyük rüşvetler aldığı Kırgızlara tehlikeyi söyleyip kaçmalarına yardımcı oldu (Lesnaya, 1996). Çin tarafından yardım görmeyen Bıçkov'un Çin'den ve Kırgızların elebaşı diye tutuklayarak Karakol'a getirdiği 12 adam ise elebaşı sayılamayacak kimselerdi.

Çin yöneticileri Kırgızların üzerinden zenginleşmeye uğraşıyorlardı. Pişpek ve Karakoldan gelen 32 volostun Kırgızları Üç Turfan ile Aksu bölgesine, Carkend'in 7 volostundan gelen Kırgız ve Kazaklar Kulca'daki Tekes Bölgesine izinsiz yerleştiler (Ploskih, 2000). Bu esnada yerel iktidardakiler Kırgızları tamamen talan ettiler. Kırgızlarda açlık başladı. Aç Kırgızlar Doğu Türkistan'ın şehir ve köylerini gezerek bir dilim ekmek için her şeyi yapmaya mecbur kaldılar.

Özellikle Pişpek ve Narın'dan kaçan Sayak ve Sarbağış boyuna ait Kırgızlar çok büyük güçlükler yaşadılar. Satacak bir şeyleri kalmadığında kendilerini köle olarak satanlar da oldu. Açlığa dayanamayan Kırgızlar hırsızlık dâhil her şeyi yaptılar (Soltonoev, 1993b). Bu Kırgızlar arasında açlıktan bir sürü bulaşıcı hastalık yayıldı ve 10 binden fazlası öldü. 1917'nin Mayıs ayında verilen bilgilere göre, Doğu Türkistan'a gelenlerin 70 ile 80 bine yakını öldü (Mahmutbekova, 1996).

Pişpek ve Karakoldan gelen Kırgızların durduğu Üç Turfan ile Aksu bölgelerinin durumu çok daha başka idi. Kırgızların buradaki sayısı 110 bine kadar ulaştı. Onlar insan geçmemiş dağ geçitleri ve yollardan ilerler iken, peşlerinden Rus askerleri takip ederken geçmiş ve bu esnada sadece kendi canlarını değil, beraberlerinde götürdükleri hayvanlarını da kaybetmişlerdi. Bunu Kaşgar'daki Rus elçiliğinden Üç Turfan'a gönderilen bir Rus memuru şöyle anlatıyor: Kırgızların Üç Turfan bölgesinde Bedel dağ Geçidi (Lesnaya, 1996) üzerinden geldikleri yollarda 10 binden fazla hayvanları telef olmuş biraz koyun ve develeri kalmıştı. Onlar diğer hayvanlara nazaran daha dayanıklı oluyordu. Dağda Mayıs ayına kadar otun çıkmayacağını hatırlarsak, ellerinde kalan bu malların da kırılacağını tahmin edebiliriz.

5. Sonuç

1916 İsyanı ve Ürkün hadisesi ile ilgili tartışmalar hali hazırda devam etmektedir. Çin'e kaçan Kırgızların tarihi nedense araştırılmadan durmaktadır. Biz özellikle bu durumu gözler önüne sermeye çalıştık. Bugüne kadar 1916 isyanı ve sonrasını sanki uzaklarda olmuş bir

hadise gibi gören Kırgız geçlerinin bu hadiseyi bilinçli olarak öğrenmeleri gerektiği düşüncesindeyiz. 1916 İsyanının karakteri hakkında devamlı bir tartışma konusu yaşanmaktadır. Orta Asya'daki 1916 isyanı hakkında da bitmeyen bir tartışma yaşanmış ve yaşanmaktadır. Sovyetlerin ilk isyana yaklaşımları bir süre sonra değişmeye başlarken; olayları bizzat yaşayan yerli halkın yaşanan ve yaşamakta olduğu olaylara farklı açıdan bakamayacak ve düşünemeyecek duruma gelmesi için değişik propagandalara başvurdular. Uzun süre ısrarla sınıflar karşıtlığı doğrultusunda eğitim ve propaganda çalışmaları yaptılar. Bu yüzden 1916 yılındaki isyanda Kırgız çiftçilerin ve işçilerin hegemonyası hakkında bir sürü alt yapısı olmayan, gerçeklere dayanmayan şeyler ortaya çıkardılar. Gerçekte olmamış ve olamayacak bu tür ideolojik ve siyasi sınıflamalar, sadece hâkim olan ideolojiye hizmet eden ve gerçekten uzak olan mitler hayaller ve yalanlar olmuştur.

1916 isyanının acımasızca bastırılmasından sonra geçici ve Sovyet hükümetleri zamanında bile kitle şeklinde sürdürülen tasfiyeler sonucunda, Kırgızlarda derin bir karamsarlık hâkim olmuştur. Ayaklanmanın bastırılmasından sonra Kırgız aydınları ve beylerinin gözlerinin açıldığı ve sahte hayallerinden uyanmaya başladıkları kesindir. Kırgızistan'da iyi çar'a ve Rus adaletine olan inanç yok olmuştur.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Yazar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	F.K.
K	100
T	100
Y	100
KT	100
YZ	100
KI	100
GR	100

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon.

Çatışma Beyanı

Yazar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Onay Beyanı

Hayvanlar ve insanlar üzerinde herhangi bir çalışma

yapılmadığı için bu araştırma için etik kurul onayı alınmamıştır.

Kaynaklar

- Asankanov A. 1997. Kırgız Respublikasının Tarihi. Bişkek, Kırgızistan, pp: 44.
- Baytur A. 1992. Kırgız Tarihünün Leksikaları. Bişkek, Kırgızistan, pp: 17-28.
- Bolcurova İ. 1990. 1916 Cıdan Ulam. Kırgızstan Madaniyatı Gazetesi, 14 Haziran 1990.
- Broydo Gİ. 1991. 1916-cıldağı Kırgız Kötörülüğü. Kırgız Madaniyatı Gazeti, No.1, 3 Ocak 1991.
- Broydo Gİ. 1996. "Vostanie Kirgiz v1916 g" Vosstanie Kirgiz i Kazahov v 1916 Godu. Bişkek, Kırgızistan, pp: 16-33.
- Galukoz JK. 1935. Tertiary syphilis general paralysis of the insane. University of Cambridge, Cambridge, UK, pp: 32.
- Gordon LA, Klopov EV. 1989. Çto Eto Bılo? Razmişleniya o Predposılkah i İtogh Togo. Çto Sluçilos s Nami v30-40- e Godu, Moskova, Rusya, pp: 92.
- Ilyasov Sİ. 1986. İstoriya Kirgizskoy SSR. II. Kitap, Frunze, pp: 38-45.
- Isake B. 1993. 1916-cıl. Ürkün, Bişkek, Kırgızistan, pp: 142-148.
- İbraimov O. 1993. Kızıl Ürkün. Ürkün, Kırgızistan, pp: 13-132.
- Karasayuu H. 1993. 1916 Cıldağı Kötörülüğ Cönündö. Ürkün, Bişkek, Kırgızistan, pp: 65-78.
- Kasimbekov T. 1990. Eki Tomduk Tandalgan Çıgarmalar. Frunze, Bişkek, Kırgızistan, pp: 44
- Lesnaya LV. 1996. 1916 -cılkı Kırgızstandağı Kötörülüğ. Bişkek, Kırgızistan, pp: 121-149.
- Mahmutbekova M. 1996. Kırgızstandağı Ulttuk- Boştonduk Kötörülüğ. Bişkek, Kırgızistan, pp: 135-150.
- Malabaev CM. 1999. Kırgız Mamleketinin Tarihi. Bişkek, Kırgızistan, pp: 77-79.
- Ploskih VM. 2000. İstoriya Kirgizov i Kirgizstana. Bişkek, Kırgızistan, pp: 56.
- Riskulov TR. 1996. Vosstanie tuzemtsev v 1916 godu. Bişkek, Kırgızistan, pp: 13.
- Soltonoev B. 1993a. Kızıl Kırgız Tarihi 1-2. Bişkek, Kırgızistan, pp: 25-45.
- Soltonoev B. 1993b. 1916-cılndağı Kırgız Kötörülüğü. Ürkün, Bişkek, Kırgızistan, pp: 178-183.
- Tokombaev A. 1936. Kanduu Cıdar. Frunze, Bişkek, Kırgızistan, pp: 39-40.
- Tursunov HT. 1987. Urta Osiya Kozogistonda 1916 Yil Halk Kuzgoloni. Taşkent, Özbekistan, pp: 23-36.
- Üsanbaev K. 1967. Vosstanie 1916g. Frunze, Bişkek, Kırgızistan pp: 23-39.
- Üsanbaev K. 1991. Azap Colu Cana Ata Konuşka Kaytuu. Kırgız madaniyatı Gazetesi, no 34, 22 Ağustos 1991.
- Zima AG. 1962. Soveti v Kirgizii v 1917 godu. İzdatelstvo AN Kirgiz SSR, Frunze, Bişkek, Kırgızistan, pp: 68.



SALGIN SÜRECİNDE DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNİN SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ferhat DEMİR^{1*}, Mesut SEVİNTİ², Elif GÖZÜBÜYÜK³, Bayram Oğuz YILDIRIM⁴, Ümit ŞİMŞEK², Aziz Anıl ÖRDEK⁵, Bilal KIZIL⁶, Aytuğ KARADAĞ⁷, Sacid MELTEM⁸, Bülent KENDİR⁹

¹MEB, Kargılı Şehit Mustafa Asım Uslu Primary School and Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

²MEB, Ahmet Yesevi Primary School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

³MEB, Ahmet Yesevi Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁴MEB, Fevzi Çakmak Primary School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁵MEB, Halil Akgün Primary School, 33280, Akdeniz, Mersin, Türkiye

⁶MEB, Mehmet Ramiz Asutay Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁷MEB, Bağlarbaşı Primary School, 33280, Akdeniz, Mersin, Türkiye

⁸MEB, M. İstemihan Talay Yatılı Bölge Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁹MEB, Zekeriya çayan Primary School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

Özet: Eğitim kurumlarında eğitim gören öğrenci profillerindeki farklılık son dönemlerde hızla artmakta, eğitim açısından avantajlı ve dezavantajlı sayılan öğrenciler birlikte aynı sınıflarda eğitim ve öğretim çalışmalarına katılmaktadırlar. Salgın sürecinde tüm dünya ile eş güdümlü olarak ülkemizde de uygulanan uzaktan eğitim faaliyetlerinde özellikle dezavantajlı öğrencilerin almış olduğu eğitim ve öğretimin yeterliliği bu öğrencilerin akademik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Yapılan araştırmanın temel problemi uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretimlerin yeterli olup olmamasıdır. Bu durumun nedenlerinin ortaya çıkarılması ise araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında yapılmış olup araştırmanın çalışma grubunu ise Mersin İli Tarsus İlçesinde merkez ve köy okullarında çalışan 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden, fenomenoloji deseni kullanılarak toplanmış olup veri toplamak için ise yüz yüze görüşme tekniği tercih edilmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanarak toplanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin elde edilmesi için katılımcılara “Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?” Sorusu sorulmuştur. Yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin tamamı dezavantajlı öğrencilerin yeterli kadar eğitim alamadıklarını söyleyerek, 8 öğretmen maddi yönden dezavantaja, 6 öğretmen dezavantajlı öğrencilerin birebir eğitime ve birebir ilgiye ihtiyaç duyduklarını, 4 Katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin sürecin olumsuzluklarına daha fazla maruz kaldıklarını, 2 katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin veliler tarafından daha fazla ilgiye muhtaç olduklarını belirtmiştir. Araştırma sonucunda, dezavantajlı öğrencilerle yapılan eğitim öğretim çalışmalarında yüz yüze eğitime ve destek eğitimlere daha çok önem ve yer verilmesi önerisinde bulunulmuştur.











Anahtar kelimeler: Covid-19, Sınıf öğretmeni, Dezavantaj, Destek eğitim, Eğitimde dezavantaj

Evaluation of the Education of Disadvantaged Students According to the Opinions of Class Teachers during the Epidemic

Abstract: The diversity in the profiles of students studying in educational institutions has been increasing rapidly in recent years, and students who are considered advantageous and disadvantaged in terms of education participate in education and training activities together in the same classes. In the distance education activities implemented in our country in coordination with the whole world during the epidemic process, the adequacy of the education and training received by the disadvantaged students is very important. The main problem of the research is whether the education and training received by the disadvantaged students in the distance education process is sufficient, and to reveal the reasons for this situation is the main purpose of the research. The research was carried out in the 2021-2022 academic year and the study group of the research consists of a total of 20 classroom teachers, 10 female and 10 male, working in central and village schools in Mersin Province Tarsus District. Data were collected from qualitative research methods, using phenomenology design. Face-to-face interview technique was used to collect data. The data were collected by preparing semi-structured interview forms by the researcher and subjected to content analysis. In order to obtain the data, the participants were asked, “Can I learn your thoughts about the education received by the disadvantaged students in the classrooms in the distance education applied during the epidemic process?” The question has been asked. In the research, all of the classroom teachers said that disadvantaged students could not get enough education, 8 teachers said that disadvantaged students needed one-to-one education and one-to-one attention, 6 teachers said that disadvantaged students were more exposed to the negativities of the process, 2 participants said that disadvantaged students were more exposed to the negativities of the process. indicated that they needed more attention. As a result of the research, it has been suggested to give more importance and place to face-to-face education and supportive education in education and training activities with disadvantaged students.

Keywords: Covid-19, Classroom teacher, Disadvantage, Support education, Disadvantage in education



Ferhat DEMİR		https://orcid.org/0009-0003-3244-9750
Mesut SEVİNTİ		https://orcid.org/0009-0005-3385-439X
Elif GÖZÜBÜYÜK		https://orcid.org/0009-0000-0690-8616
Bayram Oğuz YILDIRIM		https://orcid.org/0000-0002-5642-342X
Ümit ŞİMŞEK		https://orcid.org/0000-0003-1480-968X
Aziz Anıl ÖRDEK		https://orcid.org/0009-0005-7525-697X
Bilal KIZIL		https://orcid.org/0009-0008-7557-6174
Aytuğ KARADAĞ		https://orcid.org/0000-0002-9295-1641
Sacit MELTEM		https://orcid.org/0009-0004-5426-8560
Bülent KENDİR		https://orcid.org/0009-0007-2564-4821

Gönderi: 02 Mayıs 2023

Kabul: 29 Mayıs 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: May 02, 2023

Accepted: May 29, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Demir F, Sevinti M, Gözübüyük E, Yıldırım BO, Şimşek Ü, Ördek AA, Kızıl B, Karadağ A, Meltem S, Kendir B. 2023. Evaluation of the education of disadvantaged students according to the opinions of class teachers during the epidemic. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 99-107.

1. Giriş

Aniden ortaya çıkarak bütün insanlığı adeta esir alan Covid-19 salgınına karşı ülkeler, salgının yayılmasını önleyebilmek ve salgını azaltabilmek adına birçok önlem almaya başlamıştır. Bundan dolayı, günlük insan sayısının ve insan hareketliliğinin çok fazla olduğu yerler olan okullarda yüz yüze eğitimin durdurulmasına karar verilmiştir. Bunlara ek olarak yapılan en önemli uyarılar ise; bireylerin evlerinde kalmaları, gerekmedikçe dışarı çıkmamaları ve toplu yaşam alanlarının kullanımında diğer insanlarla aralarına sosyal mesafe konulması istenmiştir. Tüm bu uygulamaların yanında eğitim alanında da okullar kapatılarak, yüz yüze yapılan eğitime zorunlu olarak ara verilmiş ve akabinde hızlı bir şekilde uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir.

Covid-19 salgınıyla ilgili önlemlerin bütün dünyada hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi şüphesiz eğitim camiasını ve eğitim sürecinin paydaşlarını da etkilemiştir. Bütün sektörlerle beraber, hazırlıksız yakalanan bu durum dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretimlerin yeterliliğinin ve niteliğinin önemini bir kez daha gündeme getirmiştir. Salgın sürecinde hızla uygulamaya geçirilen uzaktan eğitim, bu süreçte belki de tek seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin yürütülmesinde öğretmenler kilit roller üstlenmiş, mesleki yeterlilikleri ve hızla değişen bu sürece uyum sağlama durumları da nispeten sınanmıştır (Saygı, 2021).

Covid-19 salgınından diğer ülkeler gibi Türkiye de derinden etkilenmiş, virüsün yıkıcılığına karşı yetkili kurumlar tarafından birçok alanda önlemler alınarak bütün yaşam alanlarında değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Ülkemizde virüsle ilgili olarak resmi kayıtlara geçen ilk Covid-19 teşhisi 11 Mart 2020 tarihinde ulusal ve uluslararası basın aracılığı ile bütün dünyaya duyurulmuştur. Hemen akabinde Dünya Sağlık Örgütü de bu tarihte, ortaya çıkan salgın hastalığı pandemi olarak bütün dünyaya ilan etmiştir (WHO, 2020a). Covid-19 virüsünün en önemli ve dikkat edilmesi gereken özelliği ise insandan insana çok hızlı ve kolay biçimde bulaşmasıdır. Bu özelliğinden ötürü salgın hastalık uzmanları bu virüsün yayılım hızının engellenmesi için önlem olarak insanların kendilerini izole etmesi, tek kullanımlık ya da ileri düzeyde koruyucu maske kullanmaları, özellikle toplu olarak yapılan işlerde virüsün elden ele bulaşmaması için eldiven gibi kişisel

koruyucu ekipmanların kullanılması ve insanlar arasında sosyal mesafe olması gibi konularda tavsiyelerde bulunmuştur (WHO, 2020b). Bu önlemlerin nedeni yakın temasların, yüksek hareketliliğin, toplu taşıma araçlarının, kalabalıkla yapılan etkinliklerin, kalabalık insan topluluklarının ve özellikle okul gibi ortak kullanım alanlarının Covid-19 salgınının hızla yayılmasına neden olmasıdır.

Ülke olarak da bütün alanlarda salgının yayılmasını hem engellemek hem de azaltmak için alınan önlemler bir biri ardına hızlı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu önlemlerin en önemlisi ve en etkili sayısı olarak insanların en fazla bir arada buldukları yerlerden olan okullarda gerçekleştirilmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kamu ve özel okullarda uzaktan eğitime geçilerek uzaktan eğitim süreci başlatılmıştır.

Salgın sürecinin uzaktan yürütülmesi bir takım sorunları da beraberinde getirmiş, hazırlıksız yakalanan eğitim camiası da bu sorunlardan nasibini almıştır. Yaşanan bu sorunlardan bir tanesi de şüphesiz uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı sayılabilecek kesimlerin eğitim ve öğretimlerinin nitelikli olarak yerine getirilmesi olmuştur. Çeşitli dezavantajlara sahip olan grupların normal süreçte bile eğitim öğretim çalışmalarından yeteri kadar faydalanamaması olağanüstü durumlarda yürütülmeye çalışılan eğitim çalışmalarından daha fazla mahrum kalmaları anlamına gelmektedir.

İnsanoğlunun son yıllarda hızlı, acımasız ve isteği dışında gerçekleşen iç ve dış göçler, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda farklılıkların kapanamayacak seviyede olması, bireylerin değişik kültürel davranışlar sergilemelerinin ve belirli zümrelere aidiyet hissetmelerinin nedenleri arasında sayılmaktadır. Bahsedilen bu farklı zümrelerden ve kültürlerden bireylerin isteyerek ya da istemeyerek bir arada bulunduğu yerler arasında eğitim kurumları en önde gelmektedir. Eğitim kurumlarında sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel nedenlerle birlikte, psikolojik nedenlerden ötürü de farklılıkları olan bireyler bir arada bulunmaktadır. Bireylerin istemeyerek sahip oldukları bu sosyal ve psikolojik farklılıklar birçok durumda içinde bulunulan grupla etkileşim gerektiren okul ortamlarında dezavantaj oluşturabilmektedir. UNESCO (2016) yılında, Eğitim 2030 eylem planı dahilinde, ülkelere kendi standart ve uyguladıkları yönetmelikleri çerçevesinde dezavantajlı ve marjinal gruplara ulaşabilmek adına, ek

çalışmalar ve faaliyetler sağlanarak bütün bireyleri kapsayacak şekilde eğitim ve öğretim çalışmalarının ayırım yapılmaksızın verilmesi çağrısında bulunmuştur. Yapılan bu anlamlı çağrı kapsamında, eğitimde nihai hedef olan demokratik eğitimin bir zorunluluğu olarak, eğitim öğretim çalışmalarına katılan bütün öğrenciler, bu hizmetlerden ayırım yapılmaksızın faydalanmalı ve aynı ortamlarda eşit imkanlarla eğitim ve öğretim çalışmalarına katılmalıdırlar. Özbaş (2014)'ın dezavantajlı öğrencilerin eğitimiyle ilgili yapmış olduğu araştırmasındaki tespitlerine göre: Eğitim kurumlarında eğitim alan öğrencilerin aile kökenlerinden dolayı sahip oldukları "kronik sosyo-ekonomik yoksulluk ve dezavantajlılık kısır döngüsü" eğitim kurumlarında sürdürülen eğitim öğretim çalışmaları sayesinde kırılabilir. Çünkü okullarda sürdürülen eğitimin bireyler arasındaki dikey hareketliliğe olumlu anlamda katkı sağlaması beklenmektedir. Farklı nedenlerden dolayı dezavantajlı durumda olan öğrencilerin, eğitim kurumları aracılığıyla hayatlarının olumlu anlamda tamamen değişmesi ve bu durumun nesiller boyu artı değer kazanarak devam etmesinin sağlanması mümkündür. Bu durumun gerçekleştirilebilmesinin yegane koşulu ise, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda dezavantajları bulunan öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğinden, ayırım yapılmaksızın faydalanmaları ve nitelikli eğitim öğretim çalışmalarından yeteri kadar faydalanmaları hayati derece önemlidir. Çünkü dezavantajlı bireyler için nitelikli eğitim ve öğretim çalışmalarından faydalanmak dezavantajdan kaynaklanan yoksulluktan kurtulabilmek adına en önemli araçtır. Dezavantaja sahip bireyler tarafından eğitim, hem sahip oldukları hakların farkına varmak hem de bir üst eğitime geçmek için bir araç olarak görülürse, dezavantaja yol açan yoksul ve yoksun öğrencilerin eğitiminin çok daha önemli olduğu söylenebilir. Banerjee (2016), farklı dezavantajlara sahip olan öğrencilerin sayısal derslerdeki başarısızlıklarının nedenleri üzerine yaptığı araştırmasında, fen ve matematik konularında, dezavantajlı öğrencilerin eğitim öğretim çalışmalarındaki olumlu ortam eksikliği ve onları güdüleyen yeteri kadar desteğin bulunmamasının başarısızlığa yol açtığı sonucuna varmıştır. Bu nedenlerden dolayı, dezavantajlı öğrencilerle eğitim öğretim çalışması yürüten öğretmenlere destek olmak, bu öğrencilerle birebir ilgilenerek onlara destek eğitim sunmak, bu öğrencilere okuldan sonra birebir olarak fazladan eğitim vermek, sosyal ve kültürel anlamda desteklemek bu öğrencilerin eğitimleri için oldukça faydalı olacaktır.

2. Eğitim

Ülkeler adına eğitim, hem bireysel hem toplumsal aynı zamanda ekonomik ve siyasal işlevler açısından en önemli uğraşlardan ve konulardan biridir. Eğitim toplumun yaşam tarzlarının belirlenmesinde, toplumsal kültürün geçmişten geleceğe aktarılmasında, ülkelerin milli hassasiyetlerinde, ülkelerin kalkınmalarında en önemli konudur (Güvenç, 1994).

Bilinen en genel tanımıyla eğitim, "insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir". Bireylerin eğitim sürecinde kazandıkları bilgileri, becerileri, tutumları ve davranışlarının yanı sıra, içinde varlığını sürdürdüğü ve üyesi olduğu toplumun kültürel mozağinde de insanın yetişmesinde ve onun kalıcı kimliğinin oluşmasında büyük öneme sahip olan etkenlerdir (Fidan, 1996).

2.1. Dezavantajlı Öğrenciler

Eğitim kurumlarında eğitim ve öğretim gören dezavantajlı öğrencileri "yoksulluk, sosyal dışlanma, ayrımcılık ve şiddet riski yaşayan kişilerden oluşan etnik azınlıklar, göçmenler, engelli insanlar, izole yaşlı insanlar ve çocuklar" (Disadvantaged Groups, 2018) olarak kategorize etmek mümkündür. Aynı zamanda sadece öğrenciler değil kadınlar ve çocuklarda dezavantaj bakımından riskli olarak değerlendirilmektedir (UNICEF, 2016). Bunun dışında dezavantajlı öğrenciler çeşitli açılardan tanımlanmaktadır. Bu duruma örnek oluşturabilecek PISA 2015 raporundaki sosyo-ekonomik ve kültürel durum indeksi (EKSD) hesaplaması dezavantajlı bireylerin ortaya çıkarılmasında önemlidir. Bu indeks "anne ve babanın mesleği ve eğitim düzeyi, öğrencinin evde sahip olduğu eğitim ile ilgili kaynaklar ve ailenin evindeki bir takım araç gereçler değişkenleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır" (Milli Eğitim Bakanlığı, 2016) ve bu indekse göre puanlama +1 ile -1 aralığında yapılmakta ve puanlama neticesinde -1 ve altında puanlama ile belirlenen öğrenciler sosyal ve ekonomik anlamda dezavantajlı öğrenciler olarak tanımlanabilmektedir. Ülkemizdeki "ESKD indeksi -1'in altında olan öğrenci oranı yaklaşık %64'tür" (Milli Eğitim Bakanlığı, 2016). Bu orana göre öğrencilerin yarısından fazlası sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olarak tanımlanmaktadır. Oluşturulan bu raporda OECD ülkelerinin ortalaması %18'in altında bulunmaktadır. Bahsedilen bu durum değerlendirildiğinde ülkemiz için olumlu şeyler söylemek pek de mümkün olmamaktadır. Batyra (2017) PISA 2015 raporu üzerine yapmış olduğu çalışmasında, özellikle matematik dersinde kız çocuklarının almış oldukları puanların erkek öğrencilerin matematik dersindeki puanların bir hayli gerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum değerlendirildiğinde ise okullarda eğitim gören kız çocukları ilerleyen yaşlarda geleceğin kadınları olacağından gelecekleri açısından bir dezavantaj oluşturacaktır ve bu durum ancak ve ancak okul çağlarında alacakları etkili eğitim ile olumluya çevrilmesi mümkün olacaktır.

Eğitim Reformu Girişimi'nin (ERG) (2017) yılında yayımladığı bir raporda, bu durum ülkemiz açısından değerlendirildiğinde hala uygun eğitim ve öğretim imkânlarından yararlanamayan çocukların bulunduğu gerçeği gözler önünde durmaktadır. Bu durumda "bütün çocukların nitelikli eğitime erişiminin sağlanması için sosyoekonomik durum, anadili, din, etnik köken, engeli olma durumu, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim gibi eksenler göz önünde bulundurularak bir kapsayıcı eğitim çerçevesi oluşturulması" gerekliliği bu sorunun kalıcı

çözümü açısından hayati önem arz etmektedir (ERG 2017). Oral ve McGivney (2014) yılında yapmış oldukları çalışmada benzer bir sonuca ulaşarak, ülkemizdeki düşük sosyo-ekonomik şartlara sahip olan öğrencilerin okullardaki akademik başarılarını olumsuz anlamda etkileyerek genel olarak dezavantajlı öğrencilerin akademik başarılarının diğer öğrencilere nazaran daha düşük olduğunu söylemektedir. Ayrıca Aytaş ve Kardaş (2014)'ın Türkçe öğretim programı temel alınarak dezavantajlı öğrencilerle yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre dezavantaja sahip öğrencilerin, özellikle, okuma ve anlamalarının geliştirilmesi için birebir desteklenmesi gerektiğini önemle vurgulamaktadır.

2.2. Dezavantajlı Öğrencilere Eğitim Verme Etkinlikleri

Eğitim kurumlarında bulunan dezavantajlı öğrencilerin okul başarılarını arttırabilmek için eğitim gördükleri eğitim kurumlarına uyum sağlamaları, seviyelerine uygun olarak eğitim ve öğrenme becerilerinin geliştirilerek sosyal beceriler kazandırılması ve en önemlisi de psikolojik olarak desteklenmeleri oldukça önemlidir. Clark (2014) yılında dezavantajlı öğrencilerin akademik gelişimleri üzerine yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, dezavantajlı öğrenciler için eğitim-öğretim ortamlarının geliştirici ve destekleyici öğrenme ortamlarına dönüştürülmesi sonucunda dezavantajlı öğrencilerin derslere daha aktif olarak katılım sağlayabileceklerini söylemektedir. Dezavantajlı öğrencilerin akademik olarak desteklenmesi ile ilgili olarak, Jewett ve Kuhn (2016), dezavantajlı öğrencilerin sosyal alanlarda, seviyelerine uygun olarak anlamlı içeriğe sahip ders etkinliklerine bu öğrencilerin yeteri kadar katılım sağlamalarının, en dezavantajlı kategoride gösterilen öğrencilerde bile akademik gelişim gözlenerek yetenek ve becerilerin geliştirebileceğini söylemektedir. Ülkemizde eğitim kurumlarında bulunarak eğitim-öğretim çalışmalarına katılan dezavantajlı öğrencilerin almış olduğu destek eğitimlerin olumlu etkileri üzerine yapılan birçok çalışmada, dezavantajlı öğrencilerin akademik başarılarının geliştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarını olumlu olarak etkileyerek yukarıda bahsedilen becerilerin geliştirildiği sonuçlarına varılmıştır. Bu son uçları destekleyici nitelikte, Cevizci ve diğerlerinin (2015) 5., 6., 7. ve 8. Sınıflarda bulunan dezavantajlı 15 öğrenci ile gerçekleştirdikleri ve 3 hafta süren ve okul kütüphanesinde yapılan 6 etkinlik ile yürütülen projede, dezavantajlı öğrencilerin psikososyal ve sağlıkla ilgili algılarını geliştirebilmek için bir takım eğitim etkinlikleri yapılmıştır. Araştırmanın yürütücülere, gerçekleştirilen destek eğitimler sayesinde dezavantajlı öğrencilerin daha aktif, paylaşımcı, iletişime açık, daha girişimci, liderlik yönlerini arttırarak, psikososyal açıdan güçlendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Dezavantajlı öğrencilerin okullarda aldıkları destek eğitimlerle ilgili olarak Little ve ark. (2018), Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptıkları çalışmada yaz aylarında

dezavantajlı öğrencilerin matematik başarılarını arttırmak için matematik kampı düzenlemiştir. Düzenlenen kampa, okulöncesi ile birinci ve ikinci sınıflarda okuyan dezavantajlı öğrenciler katılım sağlamıştır. Düzenlenen kamp süresince dezavantajlı öğrenciler matematikle ilgili akademik başarıyı arttırıcı çeşitli etkinlikler ile desteklenmiştir. Yapılan bu araştırmanın çıktılarına göre, kampa katılan dezavantajlı öğrencilerin matematik başarılarının, bu kampa katılmayan öğrencilerden daha yüksek olarak, gerçekleştirilen destekleyici matematik eğitimi etkinliklerinin, dezavantajlı sayılan ailelerin öğrencilerinin akademik başarılarını destekleyerek olumlu anlamda fark yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın yapılış amacı, önemi ile birlikte, araştırmanın modeli, evren, örneklem ve veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmadaki temel amaç, salgın sürecinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak, uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretim çalışmalarının yeterli olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu çalışmada dezavantajlı öğrencilerin yüz yüze eğitimde ve uzaktan eğitimde almış oldukları destek eğitimlerin, katılımcı öğretmenlerin görüşleri esas alınarak eğitim alanında, gelecekte oluşabilecek salgın ve depresyon gibi olağanüstü durumlara daha hazırlıklı olunması ve özellikle de uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerle yürütülen eğitim-öğretim çalışmalarındaki eksiklerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Eğitim ve öğretim çalışmalarının temel yürütücülere olarak kabul edilen öğretmenlerin meslekleri ile ilgili olarak ortaya çıkan değişimlere hızlı bir şekilde adapte olmaları süreçlerin sağlıklı yürütülmesi açısından önemlidir. Salgın süreci veya yıkım şiddeti büyük olan depresyonlar gibi ileride karşılaşılabilecek olağanüstü durumlara her an hazırlıklı olabilmek için bu tür çalışmalar oldukça önemlidir. Eğitimin ilk kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin de Covid-19 Pandemi sürecinde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitimlerin yeterliliği ile ilgili düşünceleri eğitimin özellikle de uzaktan eğitimin geleceği konusunda büyük önem taşımaktadır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Nitel yöntemler bir probleme ilişkin katılımcıların görüşlerinin derinlemesine incelenmesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, olaylar ve olguların doğal ortamda, bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya konmasını amaçlayan, nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilmektedir (Erjem, 2004).

Çarpar (2020), nitel çalışmada kullanılan fenomenoloji

desenini, problem hakkında yüzeysel bilgi sahibi olunan veya problem hakkında bilgi sahibi olunmadığı durumlarda kullanılan fenomenler olarak tanımlar ve küçük gruplarda ayrıntılı veri toplanması açısından avantajlı olduğunu belirtir. Araştırmada uzaktan eğitimin öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine yönelik etkileri bilinmekte, fakat durum veya olgu hakkında ayrıntılı bir bilgi birikimi bulunmamaktadır. Bu durum fenomenoloji deseninin kullanılmasına temel oluşturmaktadır.

3.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Mersin ili Tarsus ilçesinde çalışan 10 erkek 10 kadın sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 8'i köy 12'i ise ilçe merkezinde çalışmaktadır. Araştırmaya dâhil olan katılımcılar ilçe merkezinden 3 farklı okuldan, köyden ise 2 farklı okuldan katılmaktadırlar. Yapılan araştırmanın örneklem seçiminde maksimum çeşitlik yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda tercih edilen maksimum örneklem seçiminde araştırmacılar asıl hedeften uzaklaşmayarak tersine hedefleri doğrultusunda örneklem seçmektedirler. Maksimum çeşitlilik yöntemi, araştırılan konu ya da olay hakkında farklılıkları bulup ana temada birleştirerek tanımlama yapmayı amaç edinmektedir (Neuman, 2014).

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme tekniğinde amaç, önceden hazırlanmış sorular ile kişilerin duygu ve düşüncelerini anlamak ve kişilerin öznel fikirlerini alarak araştırma konusunu tanımlamaktır (Türnüklü, 2000). Görüşme tekniği olaylara başkalarının penceresinden bakmak ve olayları anlamaya çalışmaktır. Verileri elde edebilmek için görüşme soruları, araştırma öncesinde hazırlanarak uzman görüşleri alındıktan sonra son hale getirilerek oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcılara, "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim? Sorusu sorulmuştur. Soru konunun kapsamını dağıtmayacak ve nitel araştırmaya uygun olacak şekilde hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmada katılımcılara araştırmanın kim tarafından, hangi konuda ve hangi amaçla yapıldığı konusunda bilgilendirme yapılarak katılımcılardan onay alınmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formuna dayalı olarak gerçekleştirilen görüşmelerin süresi ortalama 30-45 dakika arasındadır.

Veriler toplanmadan önce örneklem çevresinde ön araştırma yapıp, öğretmenlerden randevu alınmıştır. Planlama yapılırken randevu zamanlarının öğretmenlerin ders saatlerine gelmemesine ve 45 dakikayı aşmamasına dikkat edilmiştir. Veri toplama aşamasında rızası alınan öğretmenler ile yapılan görüşmeler planlandığı gibi tamamlanmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların vermiş olduğu bilgiler not tutularak kayıt altına alınmıştır. Görüşme sonrası katılım gösteren öğretmenlere, katkılarından dolayı teşekkür

edilerek görüşmeler bitirilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmacı, görüşmelerden önce katılım sağlayan öğretmenleri çalışmanın hangi amaçla yürütüldüğü hakkında bilgilendirmiştir. Katılımcılara, isimlerinin gizli kalacağı ve elde edilen verilerin yapılan çalışmanın amacı dışında kesinlikle kullanılmayacağı konusu açıklanmıştır. Yapılan bu açıklamalar sayesinde katılımcıların gönüllük esasına dayanarak, görüşmede sorulan sorulara içten ve doğru cevap vermeleri sağlanarak; çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler, katılımcıların okullarında ve okul idaresinin onay vermesi ile belirlenen ortamda yapılmıştır.

3.6. Veri Analizi

Nitel araştırmada verilerin niteliği, araştırmanın rapor haline getirilmesi ve analizinde önemli rol oynamaktadır. Nitel verileri analiz etmede başlıca amaç, toplanan verilerden anlamlar çıkararak sistemsel bir yapı oluşturmaktır. Yurdakul (2016), nitel araştırmalarda verilerin işlenmesi ve analizini zorlu bir süreç olarak ifade etmektedir. Nitel araştırmada önemli hususlardan biri de verilerin işlenmesi sürecidir. Bu süreç; deşifre (görüşme, gözlem, ses kaydı, notlar) kodlama, araştırmacı günlük yazımı ve kategori (tema) oluşturma basamaklarından oluşmaktadır (Çelik, 2020). Katılımcıların her birine görüşme sırasına göre sırasıyla K1, K2, K3, ...K20 şeklinde kodlar verilmiştir.

4. Bulgular

Çalışmada, Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerle yürütülen eğitim-öğretim çalışmalarının yeterli olup olmadığı araştırılmak istenerek, konuyla alakalı katılımcıların görüşlerine başvurulup katılımcılara "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?" sorusu yöneltilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler, veliler ve öğrenciler oldukça zorlanmış, bazı öğrenciler bu süreci kolay bazı öğrenciler ise oldukça zor atlatmıştır. Normal süreçte dahi eğitim öğretim çalışmalarında oldukça zorlanan dezavantajlı öğrenciler şüphesiz diğer öğrencilere göre bu sürecin zorluklarını daha derinden hissetmiştir. Dezavantajlı öğrencilerin salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim-öğretim çalışmalarından ne derece etkilendiklerini ortaya çıkarmak için katılımcılara "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?" sorusu sorularak görüşleri istenmiştir. Görüşme neticesinde aşağıdaki bulgular ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi, bu konu 20 öğretmene sorulmuş ve 20 öğretmenden 8'i özellikle maddi yönden dezavantajlı olan öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran süreçten çok daha fazla olumsuz etkilendiğini, 6 öğretmen dezavantajlı öğrencilerin birebir eğitime ve birebir ilgiye daha fazla ihtiyaç duydukları için uzaktan eğitimden yeteri kadar faydalanamadıklarını belirtmiştir.

4 Katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde diğer öğrencilere göre sürecin olumsuzluklarına daha fazla maruz kaldıklarını, 2 katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla veli ilgisine muhtaç oldukları için birebir eğitim ve birebir ilgi görmeleri gerekliliğinden dolayı uzaktan eğitimin doğasından kaynaklı olarak yeteri kadar eğitim ve ilgi göremediklerini belirtmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin dezavantajlı öğrencilerin eğitimi hakkındaki görüşleri

Dezavantajlı Öğrencilerin Eğitimi	f*	%
Maddi Yetersizlik	8	40
Birebir Eğitim	6	30
Olumsuzluklardan Etkilenme	4	20
Veli İlgisi	2	10
Toplam	20	100

Ekonomik dezavantaja sahip olan öğrencilerle alakalı görüşler aşağıdaki gibidir:

"Maddi olarak dezavantajlı öğrenciler için Eba eğitim noktaları kuruldu, bu sayede her öğrenciye ulaşılması hedeflendi, ayrıca ekonomik olarak güç durumda olan bazı öğrencilere eğitim materyalleri dağıtmaya çalışıldı. Bu şekilde dezavantajlı öğrencilerin dezavantajları azaltılmaya çalışıldı. Ancak sürecin sonunda çok da başarılı olamadığımızı gördük." (K1)

"Bizim okulda sadece ekonomik anlamda dezavantajlı öğrencilerimiz vardı. Bunlara da tablet dağıtımı yapıldı, bunun dışında okullarda Eba bağlantı noktaları kuruldu, bu şekilde bu dezavantaj bertaraf edilmeye çalışıldı. Ancak dağıtılan tabletlerin verimli kullanılmadığını düşünüyorum, çünkü veliler neyi nasıl kullanacaklarını çok da iyi bilmiyorlardır. Sürecin ilk başlarında sorunlar daha fazlaydı acemilik bizi çok zorladı. Dezavantajlı öğrenciler için şahit olduğum çalışmalar bu şekilde." (K3)

"Maddi yönden dezavantajlı öğrencilerin genel olarak ailevi sorunları olduğu kanaatindeyim. Maddi durumu kötü olan ailelerin aile durumları da kötü oluyordu bu öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde aile ilgisinden daha da yoksun kaldıkları için onların, uzaktan eğitim sürecinde aldıkları eğitimin aile desteğinden ve ekonomik yetersizlikten kaynaklı olarak çok da yeterli olmadığını diyebilirim." (K8)

Dezavantajlı öğrencilerin eğitim ve öğretimde birebir olarak ilgilenilmesi gerekliliği ile ilgili bazı katılımcılar şu şekilde görüşte bulunmuştur:

"Dezavantajlı öğrenciler yüz yüze eğitim de bile çok fazla sorun yaşarken, birebir iletişimin olmadığı uzaktan eğitim sürecinde birçok konuda sorunları daha da arttı. Yüz yüze eğitime ve birebir ilgiye muhtaç olan öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için uzaktan eğitim süreci çok daha sıkıntılı geçti." (K12)

"Uzaktan eğitim süreci dezavantajlı öğrenciler için çok da verimli olmadı. Çünkü okulumuzda bulunan dezavantajlı öğrencileri düşündüğümde yüz yüze eğitimde destek eğitimi alan öğrencilerimiz vardı. Bu öğrenciler haftada

12 saate kadar öğretmeni ile öğrenme güçlüğü çektiği konularda bire bir eğitim alıyordu. Bu durum uzaktan eğitim sürecine taşınmadı ya da uzaktan eğitim sürecinde çok da verim alınmadı. Uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime döndüğümüzde dezavantajlı öğrencilerimizin eğitim-öğretim durumları da benim bu düşüncemin doğruluğunu kanıtladı." (K13)

Katılımcıların görüşlerinden elde edilen bir başka bulgu ise, ekonomik olarak dezavantajlı bazı ailelerin çocuklarına, uzaktan eğitim süreci boyunca ulaşamaması olmuştur. Yüz yüze eğitimde bile ilgisiz olan ailelerle görüşmelerde sorun yaşayan öğretmenler uzaktan eğitim süreci boyunca velilerle iletişim kurmada çok daha fazla zorlandıklarını söylemiş hatta bazı velilerle hiç görüşemediklerini belirtmiştir. Bu durum dezavantajlı ailelerin çocuklarına, eğitim konusunda ilgi göstermedikleri bulgusunu ortaya çıkarmaktadır.

"Okulumuz konumu ve şartları nedeniyle dezavantajlı öğrencilerin yoğun bulunduğu bir okul. Dezavantajlı dediğimiz öğrenciler uzaktan eğitim sürecine çok fazla dâhil olamadılar, 30 kişilik sınıfta neredeyse yarı yarıya online derslere katılım sağlandı. Öğrenciler internet, teknoloji ve materyal eksikliği nedeniyle katılımlarını yetersiz koşullarda sağlamaya çalıştı, buna tanık olmak bir öğretmen olarak beni çok daha fazla üzdü." (K18)

"Okulumuz konumu itibarıyla dezavantajlı öğrencilerin çok fazla olduğu bir okul. Uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısının oldukça düşük olması bizi bu süreçte yürütülen eğitim öğretim çalışmalarında oldukça zorladı. İnternete erişimde çoğu velinin yetersiz olması ve sadece telefonda gruplarda paylaştığımız ödevlerle dersleri takip etmek büyük sorunlar oluşturdu. Bu süreç dezavantajlı öğrencilerimiz ile diğer öğrencilerimiz arasındaki eğitim-öğretim farkını daha da arttırdı. Dezavantajlı öğrencilerimiz uzaktan eğitim sürecinde yürütülen çalışmalardan çok da fazla yararlanamadılar." (K19)

Ayrıca bu konuyla ilgili olarak katılımcıların görüşlerinden elde edilen bir diğer bulgu, yüz yüze eğitimde fırsat eşitliğinin daha fazla olduğu, uzaktan eğitimde ise öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarından kaynaklı olarak fırsat eşitliğinin bozulduğu bulgusudur. Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu daha iyi olan ailelerin, uzaktan eğitim için gerekli olan materyallere ve istenen alt yapıya ulaşarak hedeflere, dezavantajlı öğrencilere nazaran daha iyi ulaştıkları, bu durumda uzaktan eğitimde fırsat eşitliğinin bozulduğu verisi katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır.

"Eğitimdeki fırsat eşitliği, zaten uzaktan eğitim sürecinde çok da fazla yoktu, bu yüzden uzaktan eğitim sürecinin sonunda dezavantajlı öğrencilerin bu durumda çok daha eksiz ve yetersiz kaldıkları ortaya çıktı." (K2)

"Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitim boyunca dezavantajlı öğrencilerin verilen eğitimden hiçbir şekilde yararlanmadıklarını gördüm. Salgından dönüşte yüz yüze eğitim de onların bıraktığımız durumdan çok daha gerilemiş çok daha olumsuz bir

şekilde bulduklarına şahit oldum.” (K7)

“Dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim süresince eğitimden uzak kaldıklarını düşünüyorum. Normal öğrenciler bile uzaktan eğitim sürecinden tam olarak faydalanamamışken, dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitimde uygulanan eğitimden faydalanabilecekleri ihtimalini bile düşünemiyorum.” (K11)

“Uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim-öğretim çok daha sıkıntılı ve zorlu geçti. Süreç bu öğrenciler için çok daha fazla zorlayıcıydı, açıkçası öğretmen olarak bu süreçte bu öğrencilerime nasıl yardımcı olabileceğim konusunda çok fazla zorlandım.” (K16)

5. Sonuç

Ülkelerin var olan sistemlerini köklü bir değişim sürecinden geçiren Covid-19 Pandemisinin etkilediği en önemli alanlardan birinin de eğitim olduğu dikkatleri çekmektedir. Ülkemizde eğitimden etkilenen bireylerin sayısının çokluğu düşünüldüğünde yapılan çalışmanın ve çıktılarının önemi daha da artmaktadır. Salgın sürecinde Covid-19 virüsünün olumsuz etkileriyle mücadele etmek için birçok alanda önlemler alınmış, eğitim alanında da okullar yüz yüze eğitime kapatılarak eğitim-öğretim çalışmaları uzaktan eğitim süreciyle yürütülmeye çalışılmıştır. Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitimin yeterli olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma kapsamında öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Eğitim öğretim çalışmalarında hem yüz yüze eğitimde hem de uzaktan eğitimde, dezavantajlı öğrencilerle yürütülen eğitim-öğretim çalışmalarının yeterliliği ve niteliği onların diğer öğrencilerle aralarında olan akademik farkın kapatılması açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmada katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgulardan yola çıkarak, dezavantajlı öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı uzaktan eğitim sürecinden yeteri kadar faydalanamadıkları dikkatleri çekmektedir. Uzaktan eğitimde diğerlerine göre avantajlı olan öğrencilerin eğitim-öğretim çalışmalarına katılarak ulaşmak istenen akademik hedeflere kısmen ulaştıkları buna karşılık dezavantajlı öğrencilerin ise dezavantajlarından kaynaklı olarak süreçten olumsuz anlamda fazlaca etkilenerek bu süreçte yürütülen eğitim çalışmalarından beklenen akademik hedeflere yeteri kadar ulaşamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer bir çalışmanın sonucunda, Özer, Gençoğlu ve Suna, (2020) avantajlardan yoksun öğrencilerin akademik olarak başarı ortaya koyamayışlarının nedenleri birçok dezavantajın etkisi olabilir, önemli olan nokta okullarda yürütülen akademik çalışmaların öğrenci başarısının merkezi bir konumda olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

Öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar; öğrenci velilerinin çalışma şartları, ekonomik gelirleri, eğitim seviyeleri ve öğrencilerin evlerinde bulunan eğitim ve öğretime

yönelik bulunması gereken eğitim araç gereçleri ile ölçülen birçok bileşendir. Bununla birlikte yapılan araştırmanın sonucuna göre uzaktan eğitim sürecinde ailelerin sosyo-kültürel yapısının uzaktan eğitimin dezavantajlarından biri olduğu ortaya konularak, dijital okuryazarlık konusunda yeterli beceriye sahip olmayan ailelerde uzaktan eğitim sürecini yönetmenin oldukça zor olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Özcan ve ark., 2020). Köy ve kırsal kesimlerde alt yapı eksikliği ile alakalı olarak internet erişiminin yeteri kadar olmaması, aynı evde farklı sınıflardan birden fazla öğrencinin uzaktan eğitim sürecine katılması, velilerin soyo-ekonomik dezavantajlarından dolayı evlerine internet bağlatamaması gibi nedenler de uzaktan eğitimin dezavantajları olabilir (Yılmaz, 2020).

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar bir noktaya kadar öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile akademik hayatlarındaki elde edilen başarı arasında pozitif yönlü bir uyum olduğunu göstermektedir. Başka bir söylemle, ailelerin ve öğrencilerin sosyo-ekonomik dezavantajlarının giderilmesi dezavantajlı öğrencilerin okulda akademik başarı elde etme olasılıklarını artırıyor diyebiliriz (OECD, 2011; OECD, 2014).

Çalışmanın önemli ve fark yaratan bulgusu, uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretimin yetersizliğidir. Katılımcıların tamamının dezavantajlı öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran sürecin olumsuzluklarından çok daha fazla etkilendikleri konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Özellikle maddi yönden dezavantajlı olan öğrencilerin bu süreçte diğer öğrencilere göre sürecin olumsuzluklarından çok daha fazla etkilendiği anlaşılmaktadır. Ceylan ve ark. (2022) yılında uzaktan eğitim sürecinin ilkökul öğrencileri üzerine etkileri ile ilgili yapmış olduğu çalışmasının çıktılarına göre, maddi yönden dezavantajlı öğrencilerin eğitim öğretim ile ilgili materyallere yeteri kadar ulaşamadığından dolayı sürecin olumsuzluklarından daha fazla etkilendikleri dolayısı ile akademik anlamda beklenen gelişmeyi gösteremedikleri sonucuna ulaşmıştır. Dezavantajlı öğrencilerin birebir eğitime ve birebir ilgiye daha fazla ihtiyaç duydukları için uzaktan eğitimden yeteri kadar faydalanamadıkları ve süreçten olumsuz etkilendikleri görülmektedir. Dezavantajlı öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran daha fazla ilgiye muhtaç oldukları için birebir eğitim ve birebir ilgi görmeleri gerekliliğinden dolayı uzaktan eğitimin doğasından kaynaklı olarak yeteri kadar eğitim ve ilgi göremedikleri olmuştur. Buna karşın pek çok OECD raporu maddi yönden dezavantaja sahip olan öğrencilerin akademik anlamda beklenenden çok daha yüksek başarı gösterebilmektedir. Bununla birlikte yakın zamanda ülkemizde de maddi yönden yoksun ve yoksul birçok öğrenci hem ortaöğretim hem de üniversiteye giriş sınavlarında oldukça yüksek başarılar kazanarak hem ulusal hem de uluslararası medyaya konu olarak dezavantajlara rağmen başarılı olunacağını kanıtlamıştır. (OECD, 2011; OECD, 2014).

Katılımcıların dikkat çektiği bir başka durum ise, maddi olarak dezavantajlı ailelerin öğrencilerine uzaktan eğitim süreci boyunca ulaşamamasıdır. Yüz yüze eğitimde bile ilgisiz olan ailelerle görüşmelerde sorun yaşayan öğretmenler uzaktan eğitim süreci boyunca velilerle iletişim kurmakta çok daha fazla zorlandıklarını söylemiş hatta bazı velilerle hiç görüşemediklerini belirtmiştir. Bu durum dezavantajlı öğrenci ailelerinin öğrencilerine eğitim konusunda ilgi göstermedikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık olarak ailelerin, eğitim öğretim etkinliklerine katılımının dezavantajlı öğrencilerin okula uyum sağlaması konusunda kolaylık sağladığı, akademik ve sosyalleşme anlamında da ailesinin desteğini arkasında hisseden öğrencilerin okulda desteklenme olasılığı çok daha yüksektir. Aile desteği ya da ailenin eğitsel katılımının ise bütün öğrencilerin akademik başarılarında oldukça kritik bir konumda bulunmaktadır (Fan ve Chen, 2001; Shriner ve ark. , 2010; Vincent, 2017).

Ayrıca bu konuyla alakalı olarak katılımcıların görüşlerinden, yüz yüze eğitimde fırsat eşitliğinin daha fazla olduğu, uzaktan eğitimde ise öğrenci velilerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarından kaynaklı olarak eğitimde fırsat eşitliğinin bozulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu daha iyi olan ailelerin uzaktan eğitim için gerekli olan materyallere ve istenen alt yapıya kolay ulaşarak hedeflere dezavantajlı öğrencilere nazaran daha iyi ulaşmakta bu da uzaktan eğitimde fırsat eşitliğinin bozulduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle maddi dezavantajın, ailelerin okulla ilgili konulara katılım göstermemelerine, velisi buldukları öğrencilerinin dezavantajları ile ilgili konularda öğretmenleri ile görüşmekten kaçınmalarına neden olmaktadır (Calarco, 2014). Dezavantajlarına rağmen akademik başarı gösteren öğrencilerin potansiyellerinin desteklenmesi ise eğitimde fırsat eşitliğinin artırılması için atılabilecek en önemli adımların başında gelmektedir. Dezavantajlarına rağmen akademik başarı elde eden öğrencilerin akademik eğilimleri, ülkelerin eğitim sistemlerinin ne derece eşit, adil ve nitelikli olup olmadıklarının da bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. (OECD, 2016). Bu durumda sorulması gereken önemli soru; “Ülkemizdeki dezavantajlı öğrencilerin akademik başarı gösterme becerilerini artırmak için neler yapabiliriz?” olmalıdır.

Çalışmadan elde edilen çıktılar doğrultusunda, salgın ve doğal afetler gibi bütün ülkeyi ve özellikle eğitim-öğretim çalışmalarını olumsuz etkileyebilecek olağanüstü durumlarda, dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğretmenlerin olağanüstü durumlarda verebilecekleri destek eğitimleri geliştirici hizmet içi eğitim kursları verilerek öğretmenlerin süreçlere daha hazır halde olmaları sağlanabilir.

Ayrıca eğitimle ilgili paydaşlara uzaktan eğitim sürecinde de dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerinin daha sağlıklı ve nitelikli yürütülebilmesi için olmazsa olmaz olan elektrik,

internet ve internet kotalarına ulaşım konusunda daha sağlıklı bir alt yapı kurmaları önerilmektedir. Öğretmenlerin de hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim süreçlerinde dezavantajlı öğrencilerin eğitimi ile ilgili olarak kendilerini çağın gereklerine uygun geliştirip yenilikçi eğitim anlayışlarına açık olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmaları ve bu doğrultuda olağanüstü süreçlere hazırlamaları önerilebilir.

Bu araştırma; 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Tarsus İlçesinde belirlenmiş olan okullarda görev yapan 20 sınıf öğretmeni ile sınırlandırılmıştır. Yapılan bu araştırma az sayıda öğretmen ile gerçekleştirildiğinden, çalışma sonuçlarının daha sağlıklı olması için daha çok sayıda öğretmenle görüşmek faydalı olacaktır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	F.D.	M.S.	E.G.	B.O.Y.	U.Ş.	AA.Ö.	B.K.	A.K.	S.M.	B.K.
K	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
T	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Y	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VTI	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VAY	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
KT	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
YZ	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
KI	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
GR	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
PY	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
FA	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Yapılan bu araştırma için, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 10/05/2022-180 tarih ve karar numarası ile etik kurulu onayı alınmıştır.

Kaynaklar

- Aytaş G, Kardaş D. 2014. Dezavantajlı öğrencilerin okuma anlama gelişimleri. *Turkish Stud*, 9(11): 79-92.
- Banerjee PA. 2016. A systematic review of factors linked to poor academic performance of disadvantaged students in science and maths in schools. *Cogent Educ*, 3: 1178441. DOI: 10.1080/2331186X.2016.1178441.
- Batya A. 2017. Türkiye’de cinsiyete dayalı başarı farkı. Aydın Doğan Vakfı ve Eğitim Reformu Girişimi raporu. URL: <http://www.egitimreformugirisimi.org/yayin/turkiyede-cinsiyete-dayali-basari-farki-pisa-arastirmasi-bulgulari> (erişim tarihi: 12 Aralık 2022).
- Calarco JM. 2014. Coached for the classroom: Parents’ cultural transmission and children’s reproduction of educational inequalities. *American Sociol Rev*, 79(5): 1015-1037. DOI: 10.1177/0003122414546931.
- Cevzici S, Uludağ A, Babaoğlu ÜT, Karaahmet E, Vural A, Şahin EM, Özdemir H, Ünver A. 2015. Dezavantajlı öğrencilerde

- sağlık algısının ve psikososyal becerilerin geliştirilmesi: Okul tabanlı bir müdahale çalışması. *TAF Prevent Medic Bull*, 14(1): 39-48.
- Ceylan B, Alpaslan A, Alpaslan B, Şimşek N, Genç M, Taş Ü, Gözler C, Sezen HC, Yılmaz E, Duran A. 2023. Uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyallerinin sınıf öğretmenleri görüşlerine göre değerlendirilmesi. *BSJ Pub Soc Sci*, 6(2). DOI: 10.52704/bssocialscience.1265607.
- Clark I. 2014. Equitable learning outcomes: supporting economically and culturally disadvantaged students in 'Formative Learning Environments'. *Improv Schools*, 17(1): 116-126. DOI: 10.1177/1365480213519182.
- Çarpar MC. 2020. Sosyolojide iki niteliksel desen: Fenomenolojik ve etnografik araştırma. *J Soc Sci*, 4(8): 689-704.
- Çelik H, Başer Baykal N, Kılıç Memur HN. 2020. Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğit Nitel Araş Derg*, 8(1): 379-406. DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m.
- Dietrichson J, Bog M, Filges T, Jorgensen AK. 2017. Academic interventions for elementary and middle school students with low socioeconomic status: A systematic review and meta-analysis. *Rev Educ Res*, 87(2): 243-282. DOI: 10.3102/0034654316687036.
- Disadvantaged Groups. 2018. Disadvantaged groups. URL: <http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1083> (erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Eğitim Reformu Girişimi. 2017. Eğitim izleme raporu: 2016-2017. URL: http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR2016-17_12.10.17.web-1.pdf (erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Erjem Y. 2005. Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. *Türk Eğit Bil Derg*, 3(4): 395-417.
- Fan X, Chen M. 2001. Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educ Psychol Rev*, 13(1): 1-22. DOI: 1040-726X/01/0300-0001.
- Fidan N. 1996. Okulda öğrenme ve öğretme. *Pagem Akademi*, Ankara, Türkiye, pp: 16.
- Güvenç B. 1994. İnsan ve kültür. *Remzi Kitabevi*, Ankara, Türkiye, pp: 424.
- Jewett E, Kuhn D. 2016. Social science as a tool in developing scientific thinking skills in underserved, low-achieving urban students. *J Exper Child Psychol*, 143: 154-161. DOI: 10.1016/j.jecp.2015.10.019.
- Little CA, Adelson JL, Kearney KL, Cash K, O'Brien R. 2018. Early opportunities to strengthen academic readiness: effects of summer learning on mathematics achievement. *Gifted Child Quar*, 62(1): 83-95. DOI: 10.1177/0016986217738052.
- Milli Eğitim Bakanlığı. 2016. PISA 2015 Ulusal raporu. URL: http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Neuman LW. 2014. *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (Seventh Ed.). Pearson Education Limited, London, UK, pp: 594.
- OECD. 2011. How do some students overcome their socio-economic background? PISA in Focus. 5. URL: <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/48165173.pdf> (erişim tarihi: 01 Aralık 2022).
- OECD. 2014. Strengthening resilience through education and skills: PISA results. Meeting of the OECD Council at Ministerial Level, May 6-7, 2014, Paris, France.
- OECD. 2016. PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris, France.
- Oral I, McGivney EJ. 2014. Türkiye eğitim sisteminde eşitlik ve akademik başarı. eğitim reformu girişimi raporu. URL: <http://www.egitimreformugirisimi.org/turkiye-egitim-sisteminde-esitlik-ve-akademik-basari/> (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).
- Özer M, Gençoğlu C, Suna HE. 2020. Türkiye'de eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için uygulanan politikalar. *OMÜ Eğit Fak Derg*, 39(2): 294-312. DOI: 10.7822/10.7822/omuefd.828176.
- Saygı H. 2021. Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uyg Araş Derg*, 7(2): 109-129.
- Türnüklü A. 2000. Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği. *Kişisel görüşme*, (görüşme tarihi: 13 Kasım 2000).
- UNICEF. 2016. The state of the world's children 2016: A fair chance for every child. URL: https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).
- WHO. 2020a. Coronavirus disease (COVID-19) Pandemic. World health Organization. URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).
- WHO. 2020b. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. World health Organization. URL: <https://covid19.who.int/> (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).



ONE EPISODE OF THE LITERATURE AND CULTURE IN GEORGIA ON THE TERRITORIES OF THE OCCUPIED SHIDA KARTLI

Aleksandre MGEBRISHVILI^{1*}


¹Gori State University, Faculty of Humanities, 1400, Gori, Georgia

Abstract: When talking about the literary and cultural traditions of the Tskhinvali region, we cannot ignore the personality of Davit Kasradze. Since the beginning of the 20th century, as soon as he appeared in the arena, he made a remarkable contribution to the rapprochement of the Georgian and Ossetian people and the development of cultural values. Davit Kasradze was born in 1885 in the village of Avnevi (a village in Georgia. The village is mentioned in the description of Ioane Bagrationi of 1794-1799. It has been occupied by Russia since 2008) in the Prone valley. He solidified an honorable place among the thinking people of Tskhinvali region. After graduating from Gori Theological School, he continues his studies at Tbilisi Art School. The received education does not satisfy the future writer and scientist. Because of this, at the beginning of the first decade of the new century, he studied philosophy and literature at the Faculty of Philosophy and Literature at the University of Paris. While studying in Paris, Davit Kasradze befriends Mikheil Javakhishvili, and the period of his stay in Brussels is the basis of cordial friendship with Kondrate Tatarashvili and Tedo Sakhokia. In 1919, his "History of Georgia" was published in Russian language, in which the libraries and repositories of Paris and Geneva contributed to a large extent. D. Kasradze's friendship with Geronti Kikodze is also connected to Brussels, who had moved from Geneva to Brussels at that time, where the room and library left by G. Kikodze were used by D. Kasradze during his years living in Brussels. His creative work began in journals: "Jejili", "Nakaduli". The brilliant writer of the Georgian language urged some of his contemporaries to deeply master the richest treasure of their native language. A number of journalistic texts by Davit Kasradze, imbued with deep patriotic feelings, in which the writer tries to awaken national feelings and national self-respect in the progressive population of our country. To achieve the goal, the author often checks the opinions of Georgian classics and relentlessly exposes a number of ill-wishers who intend to change Georgian national consciousness and violate cultural traditions.

Keywords: Writing, Tskhinvali, Samachablo, Journalism, Literature, Culture, Education

*Corresponding author: Gori State University, Faculty of Humanities, 1400, Gori, Georgia

E mail: aleqsandre.m@gmail.com (A. MGEBRISHVILI)

Aleksandre MGEBRISHVILI  <https://orcid.org/0000-0002-4275-2417>

Received: May 17, 2023

Accepted: June 13, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Mgebrishvili A. 2023. One episode of the literature and culture in Georgia on the territories of the Occupied Shida Kartli. BJSJ Pub Soc Sci, 6(2): 108-114.

1. Introduction

Davit Kasradze was lucky enough to get to know personally such luminaries as: Iakob Gogebashvili, Vazha, Akaki and others, but the great Ilia Chavchavadze (hereinafter referred to as: Ilia) left a special impression on him. The grace of the relationship with him remained as an indelible memory until the end of his life: "I met Ilia Chavchvadze for the first time with the actress Liza Cherkezishvili (Elisabed (Liza) Cherkezishvili, daughter of Aleksandre (1863-1948) - actress, one of the representatives of the Georgian realistic acting school. At the age of 16, she was married to the noble Giga Machabeli, with whom she lived for a year and gave birth to a daughter, Nutsa. After leaving her husband, she lived with her mother in the village of Koshka. It was here that he met lawyer Niko Khizanishvili. They got married after 15 years of relationship. They had two common children (sons). Niko and Liza were gracious hosts. They had a close relationship with Ilia Chavchavadze. Elisabed began her stage career in 1886 in the Georgian Drama Theater.

Since 1884, he performed in the performances of the village stage lovers. He played comedic roles. He traveled with his wife to Berlin, Paris, and Geneva. After the establishment of the Soviet government, Sh. In the theater named after Rustaveli, from 1932 - in the theater named after K. Marjanishvili. For her fruitful work on the stage, she was awarded with the Order of Lenin, the Order of Honor and medals. In 1963, in Marjanishvili Theater, 100th anniversary of the birth of E. Cherkezishvili has been organized). Liza was like us, from Liakhvi shores, from the village of Koshka, and she was also related to us.

The Liza's family in Tbilisi was famous for their warmth and generosity.

On Sundays and holidays, famous actors gathered here: Valerian Gunia (Valerian Gunia - started performing on the stage in 1882. Editor of "Theatre" magazine. He founded the newspaper "Tsnobis Purtseli" (Notice Sheet), the humorous magazine "Nishaduri", in 1888 he published "Georgian Calendar". He was the first chairman of the board of the Art Workers' Union of Georgia,



Honored Artist of Georgia (1931), People's Artist of Georgia (1934)), Kote Kipiani (Konstantine Kipiani - studied at the Tbilisi gymnasium, then at the St. Petersburg and Moscow art academies. He compiled a Georgian-Russian-Latin botanical dictionary. He started his stage career on the professional stage and served the Georgian theater for more than half a century), Vaso Abashidze (Vasil Abashidze - studied first in Tbilisi, then in Kutaisi gymnasium. He worked as a teacher in Kutaisi (1872-1877), Azerbaijan (1878-1879). After the restoration of the permanent Georgian theater in 1879, he became a professional actor. In 1885, he founded the newspaper "Theatre"), Nato Gabunia (Nato Gabunia - She started her stage career in the dramatic circle of stage lovers founded by people in Gori. In 1879, she was invited to become an actor in the Georgian professional theater in Tbilisi) and others. Among the writers, those who loved Liza's husband Niko Khizanishvili (Niko Khizanishvili (Urbneli) - graduated from Tbilisi Theological Seminary in 1870. He worked as an investigator in Tskhinvali, Suram, Tianeti. As a deputy conciliator judge in Tbilisi. He cooperated in "Droeba", "Iveria", "Imedi", "Moambe") with all his heart came to visit. Among them, of course, the great Ilia had an advantage.

I have often seen Giga Kipshidze (Grigol (Giga) Kipshidze - studied at Tbilisi Theological School, Tbilisi Theological Seminary. Collaborates with "Iveria" and "Droeba". In 1878, on the pages of "Iveria" under the pseudonym of "G. Godoria", he publishes correspondence from the Prone valley and from Kartli in general. From 1879, Grigol Kipshidze became a member of the first permanent Georgian troupe and served the Georgian theater for several years. In 1907-1921, he worked as a cashier of the Georgian Economic Bank, then as a director), Artur Leist (Arthur Leist - from 1881 he became interested in Georgia. He studied the Georgian language. In 1884, he was in Georgia at the invitation of Ilia. Returning to Germany in 1885, he published the book "Georgia, Nature, Customs and Population" (in Polish). With the help of I. Chavchavadze and I. Machabeli, he began to translate the "The knight in the Panther's Skin". In 1887, he published an anthology of Georgian poetry in German. In 1906, he founded the German newspaper "Kaukasische Post" in Tbilisi), Artem Akhnazarov (Chiora) (Artem Akhnazarov - worked in newspaper "Theater" since 1885; 1886-1903 daily newspaper "Iveria"; He wrote stories. He collaborated in the periodical press under the following pseudonyms: "Chiora", "Manoelidze", "Alfa", "Dushiko", "Kenti", "Parnaos", "Kenchosani", "Niori" and others) in this family, Anton Purtseladze also opened the door once in a while, Soprom Mgaloblishvili too.

Thus, in Liza's old Georgian family, I was given happy occasions, I got to know our public figures and brilliant masters of the pen more closely. Naturally, Ilia* attracted the most attention among them as a great educator, publicist and critic, sociologist and economist.

*: Here, we will remind the reader of one interesting fact about one of the first cases of publication of Ilia Chavchavadze's works after his death. In 1914, under the direction of Mikheil Gedevanishvili, a collection of Ilia's works was prepared with a foreword by G. Kipshidze and K. Abashidze's critical letters. The organization of this edition was conceived in honor of the memory of a great figure (as it was done by G. Kartvelishvili. We mean the edition of "Knight in the Panther's Skin"). Naturally, this intention was met with great resonance by the society of that period. A committee was formed, a number of meetings were organized, artists, critics were invited... However, after the crowning of the case, the result was not favorable. Davit Kasradze responded to this fact: "But alas, as soon as the longed-for curtain was raised, everyone got confused." A Georgian who worshiped Ilia saw the publication as terrible. Who knows how many people were heartbroken that they couldn't find the means to print it out. And today, those who were subscribed, they lowered their ears and called out with broken hearts: So that's all? His heart was broken, and this heartbreak had its own proof. It is yet and the publication format is not desired. You see, the value of the material is only good paper. As for the assembly of the material, it goes beyond all technical boundaries. The binding is not even proper. It is enough to pick it up and swipe it several times to read the book. A person would be reconciled to this, to satisfy us with the shoulder of painting inside. I don't know, but what aesthetic taste proved the pictures woven inside?... (Kasradze, D., (1915), Ilia Chavchavadze's writings (Mikheil Gedevanishvili's edition), "Klde" magazine, #7, p. 6 / The text was printed under the pseudonym of "Kartleli"); Journ. In March of the same year, Davit Kasradze returns to the issue mentioned in the "Klde". i. In the open letter addressed to Gedevanishvili, the author once again emphasizes shortcomings in the first book of Ilia Chavchavadze's works prepared by Gedevanishvili. He quite rightly asks the question, "Who tells you, my lord, to release something that exceeds your efforts?... Maybe not in a grand way, but in a flat and curvy way." Simplicity and modesty - this is the focus of beauty!" (Kasradze, D., (1915), open letter to Mr. I. Gedevanishvili, "Klde" magazine, #9, p. 14 (material printed under the pseudonym "Kartleli")

His appearance in the said family was celebrated directly. This dingy man, the brilliant creator of masterpieces of Georgian literature, sometimes turned into a simple child when Liza's children - Vakhushti and Shaliko - jumped on their knees like squirrels, hugged and teased. It was amazing that a man known as a haughty, an impregnable fortress, always dingy, unspeakable, serious and deep-hearted, loved children so amazingly! Here, in this family, he came down from the peaks, he himself became a child. How fascinating Ilya was at that time! What sparks of joy and pleasure were shining from radiant eyes." (Kasradze, 1963).

2. Methods

Historical-comparative, critical analysis and descriptive methods are used, on the basis of which the main orientations of the problem are highlighted.

3. Discussion

In general, Tskhinvali is one of the cultural centers of the late 20th century. Here, in this period, deacon Irodion Okropiridze (Irodion Okropiridze - in March 1904, I. Okropiridze was ordained as the head of the Church of the Dormition of the Most Holy Mother of God in Tskhinvali. In 1905, he was awarded the Order of St. Anna, III degree. In 1908, he was awarded a badge with a golden cross, and on June 24, 1915, he was awarded the title of deacon (about the work of I. Okropiridze, see Mgebrishvili (2017), Priest Irodion Okropiridze and the work of the society promoting literacy among Georgians in Tskhinvali, Tbilisi)), the head of the Tskhinvali branch of the Society for Spreading Literacy among Georgians, undoubtedly occupies a distinguished place among the active personalities.

At the end of March 1904, Father Irodioni was ordained as the head of the Assumption Church of Tskhinvali. During this period, Tskhinvali was a purely Georgian settlement, including a certain number of Armenian, Jewish and a couple of Ossetian families. Nearby, the pastor's house, located next to the cathedral, became the best gathering place for the intellectuals of the Tskhinvali region of that period. According to the words of I. Okropiridze's daughter, Ketevan Okropiridze-Megrelidze: "At that time, Tskhinvali was like a blooming garden and it had outstanding intelligence. Soprom Mgaloblishvili, Anton Purtseladze, Davit Kasradze, Niko Lomouri (In the words of Davit Kasradze, Niko Lomouri was a figure whose heart was burned and turned into ashes by the fire of the healing of his homeland. The writer widely responded to N. Lomouri's death, On the pages of "Klde" he wrote: "On April 17, St. Our honored writer and teacher Niko Lomouri passed away in Gori. This story is all the more sad because his bright face was still in front of us, we thought his death was unbelievable. And wasn't it yesterday, just yesterday, when the ordinary, quiet, polite language was telling you his memory of Akaki? I remember how virtuous his speech was, how sincere regret for the loss of a great friend! "When Gori was laid to rest at the station," he said bitterly, "I lay by the head of his coffin, I looked at him for a long time, my voice softening, and sometimes I asked him with a burning heart: you are leaving, but who will take your place, but... I didn't deserve an answer!" Daura some mystical revelation that he "didn't accept the answer" made everyone feel the same, that our fate was already sealed, the life-giving Bethlehem of Bethlehem was disappearing from the horizon of the homeland..." (Kasradze, 1915, died "Klde" magazine, #15, p. 2)) Often gathered in our hospitable family. The future academician Shalva Khidasheli (Shalva Khidasheli - since 1946 he has been

working at the Institute of Philosophy of the Georgian Academy of Sciences, and since 1967 he has been the head of the Department of History of Georgian Philosophy. He has been an academician of the Georgian Academy of Sciences since 1988 (for more information about Khidasheli, see Mgebrishvili, 2019, History of Literary and Cultural Life of Tskhinvali (second revised and supplemented edition), Tbilisi)) also grew up in Tskhinvali, in the family of the priest Vasil Khidasheli. There was no hotel in Tskhinvali at that time, and all distinguished persons who came here, whether they were Catholicos (meaning exarchs - A.M.), governors or school inspectors, stayed with us every month and there were endless visits to our house." (Sapatriarkos Utskebani, 2010: #16, pp: 19).

In the assessment of D. Kasradze's journalistic thinking, researcher N. Mindiashvili points out that he belongs to that circle of Georgian national "intelligentsia", which came to the welfare arena at the beginning of the century and deservedly carried on the continuation of the traditions of the 19th century patriots and their loyalty (Mindiashvili, 2008).

Creative work began in magazines: "Jejili", "Nakaduli". The brilliant writer of the Georgian language urged some of his contemporaries to deeply master the richest treasure of their native language.

A number of journalistic texts by Davit Kasradze, imbued with deep patriotic feelings, in which the writer tries to awaken national feelings and national self-respect in the progressive population of our country. To achieve the goal, the author often checks the opinions of Georgian classics and relentlessly exposes a number of ill-wishers who intend to change Georgian national consciousness and violate cultural traditions. We present to the reader some of the rules at our disposal, which are undoubtedly interesting in this direction. For example, we have in mind the response because of N. Spilioti's letter.

"Indeed, if it were not for the words of the defeated Ilia, there would not be a single "happy nation" like ours on the face of the earth. Who do you want, my lord, who does not try to humiliate us and undermine our national pride! A horse race is held here: with legs or without legs, enemies or lovers, they stand up in a swagger and with a premeditated map or a compass arrow, they lead us around to fight and fight. But in such a way that during the race, they would poke us in the head, laugh at us, and laugh at our perverse turn of fate. And we, this respectable Georgians, according to the same Ilia, "as if we really were the same." We don't dare to raise our voice, we keep silent one by one: Whoa! No one should understand us, otherwise they will think that you are pretending to be a Georgian, after all, the wind and snow is "zoological patriotism", they will consider us as backward people, "Zubrs", which have nothing to do with the flag of international solidarity, and more and more.

If this is not so, then how shall we explain that we tolerate everything so easily: the estate is lost, the language is chased not from the schools, but from the

family. The past does not exist: it is shameful to remember it, or to hear the "crying of stones", when our entire history is a fairy tale, a myth, the documents were compiled by some monk. The myth of St. Nino, Mitia Tamari..." (Kasradze, 1913a).

February 8, 1915 became the day of consolidation of the Georgian people, their standing together and uniting under one pain. The day when Akaki Tsereteli, weakened by a serious illness, died at the age of 74. Naturally, the Georgian press of that time widely responded to the tragic end of Great Writer. Davit Kasradze assessed February 8 as a historical day. In his words - truly, a rare page was recorded in our history! The nation is tense, the nation is weak, the nation is embraced and oppressed by everyone, it wakes up only on this day, only on this historical moment, it feels its great strength, only on the day of greeting the great priest, it overcomes poverty, it trusts itself and clearly shows everyone what strength, strength is. Indomitable and proud, creator of strength, blacksmith of destiny in our nation! Yes, everyday trifles, party jinxes, provincial misunderstandings, or false cosmo-political aspiration put an end to it: everyone felt like a Georgian, westerners and easterners, proud mountain children or far away, our broken-hearted brothers - Muslim Georgia Again they rode with tight rings, like horsemen, like the mother-posts holding up the lapis lazuli dome of the old watchtower, whose radiance is like a shadow of the ark of the covenant, where the priest's glove, carved on a tablet of precious marble, rests. The eternal prophecy is written with pen: "I did not die"... (Kasradze, 1915a).

The gathering of the community, shaken by Akaki's death and standing together, D. Kasradze calls it a "dreamlike sight" (Kasradze, 1915a). In the mentioned material, a socialite from Adjara is also mentioned, although the author returns to this topic later: "Whoever attended Akaki's burial on Yerevan Square and saw the sad speech of the gray-haired Muslim Georgian standing on the tribune there, he could easily guess from which country this visiting brother was..." (Kasradze, 1915b).

The Georgian periodical press widely responded to the grave loss of Georgian society. After writer's death, Davit Kasradze, along with others, is actively involved in the coverage campaign for his merits (It is significant that shortly after Akaki's death, the idea of compiling an extensive biography of Akaki appeared in the community of Georgian culture lovers. This fact is made even more interesting for us by the fact that the said society has asked Davit Kasradze for help in this matter. David took responsibility to bring this matter to completion. The work started in this direction is confirmed by one of his publications, in which the author asks for the help and support of the public. Namely: "We can classify materials. This is not so easy. Akaki's biography, analyzing his writings chronologically, this will be a description of the entire second half of the nineteenth century, since Akaki and the mentioned age are equivalent to one and the same. All this requires a lot of time and very careful work.

Therefore, I appeal to everyone to help me in this difficult task. Every piece of advice, correspondence, documents of Akaki's contemporaries will be received with the great thanks and then numbered and handed over to the Georgian Ethnographic Society, or wherever the authors indicate" (Kasradze, 1915c). Several issues of "Klde" magazine confirm this fact. Texts dedicated to the memory of Akaki (Kasradze, 1915d), traces of the deceased writer (Kasradze, 1915e) and public figure, biographical features (Kasradze, 1915f) for the portrait with intense periodicity bring the reader into the center of public attention. This fact is confirmed by Davit Kasradze's attitude. According to his assessment, Akaki is the secret of life, a shining example of proper literature throughout the nineteenth and tenth centuries, the likes of which cannot be remembered by anyone (In the spring of 1913, the issue of erecting a monument to Shota Rustaveli became active in Georgian society. Naturally, this topic was on the agenda earlier. We mean m. The last period of Vorontsov's work in Tbilisi. GR. Orbeliani together with his associates appealed to the crown prince with a request to erect a monument in Tbilisi. He agreed, however Vorontsov's recall from Tbilisi prevented the issue from being crowned with the desired result. Mich. had the intention of erecting the monument of Shota Rustaveli. Kartvelishvili (after the organization of the precious, pictorial edition of "Vepkhistkaosni"), the commission created with Kartvelishvili included: Ilia, Ivane Machabeli, Dimitri Bakradze and others. Unfortunately, this intention also remained an intention for the reason that the state agreed to the erection of Shota Rustaveli's monument only if it was erected at the place of his birth. The idea of erecting the monument in Rustavi was developed by a person from Prone gorge too. In 1913, Davit Kasradze promptly responded to the issue of erecting a monument to Shota Rustaveli: "Our heartache is that the raised issue has remained "in the wilderness of a loud voice" for all these ten years, and we have forgotten it so that some people, like eg. newspaper. This updated issue seemed like a new word to the "community". We, as a society, have never been far-sighted political people. We can't follow words with deeds these days. We hold ourselves to only one delight. The only thing worth mentioning is that yesterday we raised the alarm about the anniversary of Queen Tamar, a lot of ink was spilled, although there was a letter about it seven years ago. Janashvili: "We have to prepare, 700 years. Women's holiday is coming", but when this day came, our warning and preparation ended like a vaudeville with the cynical performance of "Zigzag" and the terrible revelations of "Golo Kavkaza". . As a society, we somehow avoided such holidays where the whole nation should participate (add to Tamar's jubilee the 200th anniversary of the introduction of printing in our country in complete silence, etc.), so let's be vigilant. Enough of this negligence. It is time to show political maturity. Let's all go out together and help whoever we can and crown this great intention with art! (Kasradze,

1913b)) in Georgia, if we do not consider Shota Rustaveli (Kasradze, 1915d).

Akaki's assessment by D. Kasradze's is interesting: "Of course, Akaki would not remain only a priest of poetry. Even today, when we have matured in one way or another and we can make a kind of differentiation, we cannot avoid the need to be an encyclopedias, so our writer must be a poet at the same time, a sociologist, a doctor, an artist, a publicist, if not a publicist, often even not to die of hunger and to give a thorough answer to the issues raised by life. Of course then, it is easy to imagine, Akaki also likes to work in many colors. He spins, spends his graciously harvested energy immensely, and here we see him in almost every field. With his temperament, he is not only a wonderful man, but also a publicist, a polemicist! Sometimes he listens to "spring" in the tongue of a swallow, sometimes he opposes the whole process, attacks, violates, sometimes protects, sometimes he is a storyteller, teases, confuses aphorisms, paints... criticizes... quick humor and funny irony ("hot-hot news") , defender and accuser... tireless activity and restlessness - these are the main lines of his activity!" (Kasradze, 1915g).

The residents of Shida Kartli were particularly impressed by Akaki Tsereteli's visit to Gori on November 2, 1913.

Akaki's visit to Kartli was reported in detail by "Sakhalkho Gazeti": "Because the people of Gori did not manage to pay the anniversary for writer, Akaki, due to his 30 years of fruitful writing activity, his arrival in Gori was given almost a jubilee tone. Whether the voice was heard or not, Akaki will come, everyone would shout with excitement, now we still deserve to see him!

The writer was expected on November 2 - in the afternoon, but on that day a letter arrived: "Wait for us on the second train", people thought it was the half-past eight train, and that's why they were a little late. The writer would come at six o'clock. The station was still crowded with people: there were intelligentsia, apprentices of the vocational school - with teachers, a lot of youth and people of all ages. Everyone will meet writer with admiration. A bouquet was served. Little disciples spread flowers in front, starting from the station, then the writer, he went to Eristav-Khoshtaria, where he rested until the beginning of the evening.

In the evening, the council hall, lobby, corridor are jammed with people. Everyone's eyes are drawn to the door, they want to see their beloved dog soon... Then a man appeared with a beard covered in snow, a smiling face, cheerful; There is clapping, "Vasha"(wow) is heard. The evening opened with a wonderful lecture by Samson Dadiani (Samson Dadiani - on May 26, 1918, at the extraordinary session of the National Council of Georgia, he signed the act of restoration of state independence of Georgia. He participated in the 1924 uprising. Member of the founding assembly of the Democratic Republic of Georgia (1919-1921), member of the Socialist-Federalist Party of Georgia (1914), member of the Society for Spreading Literacy among Georgians (1915). He died in

the repressions of 1937): "Georgian word writing in the 19th century." The young lecturer described the works of Iliia, Akaki and Rapiel Eristavi and their importance for the advancement of Georgian national culture with interesting parallels.

After the first section, which ended with enthusiastic applause, when the curtain rose again, the women's choir of the vocational school entered the stage. Akaki appeared and took his place in the center, in front of the ramp. The hall resounds with a long applause, a fervent "Vasha" is heard, the grateful public rejoices. The writer takes a seat at the table and begins to read his new poem slowly and charmingly. The gray-haired poet reads a wonderful poem with great inspiration: sometimes it captivates, excites the listener, flies away to the world of dreams, reveals the colors of the future of the motherland, fascinating images, and sometimes he slows down, speaks quietly and with heartache, then the listener is overcome with sadness and bitterness. , because the charming pictures of the motherland are replaced by pictures of the looting of the estate, betrayal, raids and tongue twisting, and the hall is crying, crying without tears...

A great poem begins and there is no end in sight for claps and "Vasha"... Young writer S. Pashalishvili (Svimon (Siko) Pashalishvili - published his first poems in 1909 in "Droeba" and "Iveria" newspapers. Since 1910, he worked in the editorial offices of Georgian magazines and newspapers. From 1918 he studied at the Faculty of Philosophy of Tbilisi State University. He actively participated in literary and theatrical life. Since 1923, he worked in the editorial offices of "Mushi" newspaper, "Tartarozhi" and "Nyangi" magazines) and addressed the great writer with an impromptu poem, "The Star of the Nation". People listened to young writer's beautiful poem; Pashalishvili was awarded with long applause. Akaki kisses the little boy... Pashalishvili recited the second poem "Song", again enthusiastic applause...

The hall quiets down, Akaki is sitting on the stage in the middle; a wonderful Georgian song was heard. Sometimes an amazing kilo of call to battle, sometimes cheerfulness, sometimes cheerfulness... The best indicator of this is the face of the writer itself: sometimes sad, tearful, the face like a sad mother, and sometimes - tender, radiant, full of hope. The team is supported by E. Khutsishvili, the songs selected and prepared by him fall on the hall like a waterfall.

Then they came out: G. Kuchishvili (poems: Giorgi Chkheidze (Kuchishvili) - published his first collection of poems in 1914. The main heroes of his creations are people excluded from society, poor working people. He also wrote children's poems), Saghirashvili (tari) and others; everyone was rewarded with a standing ovation... Later in the evening, Gori's "intelligentsia" hosted a dinner for Akaki. Hot words were spoken. On November 3, the writer attended the meeting of the members of the Gori women's school "Mandilosni", and in the evening she left for Tbilisi by train at four o'clock." (People's

Gazette, 1913).

Davit Kasradze wrote about Akaki: "In the poet's multi-volume works, there are a lot of stray pearls from the coffers of his proud soul. We can rob his sauna a thousand times, but we can't drink it, we can't dry out Akaki's creative palette..."

In it, as the focus of the spectrum, every twist of the creativity of the Georgian soul, old and new!

Akaki's word is a zodiac sign, a marble, sometimes gentle, like a whisper of love, sometimes fierce, like a nightingale hiding in the bushes - soulful, sometimes fiery, like the stars of his booth, sometimes flickering like a firefly..." (Kasradze, 1962).

While studying in Paris, Davit Kasradze befriends Mikheil Javakhishvili, and the period of his stay in Brussels is the basis of cordial friendship with Kondrate Tatarashvili (Kondrate Tatarashvili - was published under the pseudonym "Unarmed". Georgian readers remembered themselves with the short story "Mameluki". Since 1906, he has been a regular member of the "Literacy Spreading Society among Georgians". In 1906, for participating in the restoration of the autocephaly of the Georgian Church, he was first banned, and later deprived of the right to become a priest. In 1921, he started working as an assistant at the Geology Department of the University, and from 1923 he continued to work in the Geological Department of the State Museum of Georgia) and Tedo Sakhokia (Tedo Sakhokia - writer, translator, ethnographer, lexicographer, political and public figure. In 1888, Ilia's literary work began in "Iveria". In 1900, he entered the Higher Anthropological Institute of Paris. Since 1901, he collaborated with Mikheil Tamarashvili in Rome. Since 1902, he was the co-editor of the illegal newspaper "Georgia" of the Georgians in France. He collaborated in the periodical press. In 1906, he was arrested on charges of bringing weapons from abroad to help the revolutionaries, and in 1908 he was exiled to Siberia. He returned to Georgia in 1916). In 1919, his "History of Georgia" was published in Russian, in which the libraries and repositories of Paris and Geneva contributed to a large extent. D. Kasradze's friendship with Geronti Kikodze is also connected to Brussels, who had moved from Geneva to Brussels at that time, was precisely The room and library left by D. Kasradze were used by G. Kikodze during his years living in Brussels.

4. Conclusion

Thus, Davit Kasradze occupies a prominent place among the native figures of the Tskhinvali region of the second half of the 19th century and the end of the 20th century. He was one of the active and versatile figures in the history of Georgian culture and Georgian journalism, who participated in all public and patriotic initiatives of his time. He belonged to that circle of the Georgian national intelligentsia, which came to the welfare arena at the beginning of the 20th century and was worthy of carrying on the traditions of the 19th century citizen. Collaborated in his contemporary periodical press, trying

not to ignore any important problem, especially if it concerns his native corner - Tskhinvali region. A number of journalistic texts by Davit Kasradze, imbued with deep patriotic feelings, in which the writer tries to awaken national feelings and national self-respect in the progressive population of our country.

Author Contributions

The percentage of the author contributions is present below. The author reviewed and approved final version of the manuscript.

	A.M.
C	100
D	100
S	100
DCP	100
DAI	100
L	100
W	100
CR	100
SR	100
PM	100
FA	100

C=Concept, D= design, S= supervision, DCP= data collection and/or processing, DAI= data analysis and/or interpretation, L= literature search, W= writing, CR= critical review, SR= submission and revision, PM= project management, FA= funding acquisition.

Conflict of Interest

The author declare that there is no conflict of interest.

Ethical Consideration

Ethics committee approval was not required for this study because of there was no study on animals or humans.

References

- Department of the Patriarchate. 2010. Magazine, #16.
- Kasradze D. 1913a. Scientific wisdom or charlatanism? "Klde" magazine, #11, pp: 4.
- Kasradze D. 1913b. Around the monument of Rustaveli. "Klde" magazine, #13, pp: 1.
- Kasradze D. 1915a. February 8 as a historical day. "Klde" magazine, #6, pp: 2.
- Kasradze D. 1915b. Adjara and Adjara people. "Klde" magazine, #8, pp: 3.
- Kasradze D. 1915c. To the society. "Rock" magazine, #12, pp: 12.
- Kasradze D. 1915d. Akaki. "Klde" magazine, #4, pp: 2.
- Kasradze D. 1915e. Osanna (in memory of Akaki). "Klde" magazine, #5, pp: 2.
- Kasradze D. 1915f. "Akaki's Nakvesebi", "Klde" magazine, #2, pp: 14.
- Kasradze D. 1962. Literary portraits. Tbilisi, Georgia.
- Kasradze D. 1963. Literary portraits. Tbilisi, Georgia.
- Klde. 1915. Magazine, #12.
- Mgebrishvili A. 2017. Priest Irodion Okropiridze and the work of the society spreading literacy among Georgians in Tskhinvali. Tbilisi, Georgia.

Mgebrishvili A. 2019. History of literary and cultural life of Tskhinvali (Second Revised and Completed Edition), Tbilisi, Georgia.

Mindiashvili N. 2008. Literary letters. Tbilisi, Georgia.

People's Gazette. 1913. Newspaper, 7/XI.

Sakhalkho Gazeti (People's Gazette). 1913. Newspaper, 7/XI.

Sapatriarkos Utskebani. 2010. Magazine, #16, pp: 19.




COLONIAL POLICY OF RUSSIA AND SAMACHABLO

Giorgi SOSIASHVILI^{1*}

¹Gori State University, Faculty of Humanities, 1400, Gori, Georgia

Abstract: The political history of Samachablo (Didi Liakhvi Gorge) is closely related to the fight of the representatives of the Georgian Royal House and the feudal aristocracy against the Russian authorities that had become active since 1802. Although several members of the clan of the Machabeli feudal lords were in the service of the Russian government, their overall attitude was sharply anti-Russian. The Machabels took an active position in the actions against Russia's colonial policy and fought in support of members of the Kartli-Kakheti Royal House. The rebellious Georgian princes tried to form a united front against the Russians. In the pursuit of the common goal of the Caucasians, they also relied on the support of the Ossetians, which were loyal to the Royal House. Georgian historical sources have retained a lot of information on the active relations of the Georgian kings with the Ossetians living in the North Caucasus, which often fought side by side with the Georgians during the invasions of foreign enemies. The Emperor's Court of Russia exerted a political pressure on the small nations in the Caucasus region. Ossetians also could not escape the Russian aggression. The German traveller Güldenstädt narrates of the Ossetian population's confrontation with Russian troops that often resulted in casualties on the part of the Ossetians. The support from Ossetians for Georgia occupied by Russia soon became evident. Vakhtang Batonishvili, who rebelled in 1802, was actively assisted by Ossetians from Tagauri, because of which, Russian General Tuchkov imposed economic sanctions on the Ossetians. This meant that the Ossetians were prevented from importing grains from the lowland. This was, of course, a major blow to the Ossetians living in the mountains. In 1804, Governor-General Tsitsianov also tried to block the road for the Ossetians from Tagauri in order to prevent them from connecting further to Georgia. Russia had become a common enemy for the peoples living in the Caucasus. Therefore, the representatives of the Court of the Kingdom of Kartli-Kakheti tried to take mutual efforts against Russia. Georgian princes placed special hopes on the Ossetians, which were their historical allies.

Keywords: Samachablo, Russian empire, Colonial policy, Georgia, Ossetians

*Corresponding author: Gori State University, Faculty of Humanities, 1400, Gori, Georgia
E mail: ir@gu.edu.ge (G. SOSIASHVILI)
Giorgi SOSIASHVILI  <https://orcid.org/0000-0002-2406-8662>

Received: May 17, 2023

Accepted: June 23, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Sosiashvili G. 2023. Colonial policy of Russia and Samachablo. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 115-125.

1. Introduction

The political history of Samachablo (Greater Liakhvi Valley) is closely related to the fight of the representatives of the Georgian Royal House and the feudal aristocracy against the Russian authorities that had become active since 1802. Although several members of the clan of the Machabeli feudal lords were in the service of the Russian government, their overall attitude was sharply anti-Russian. The Machabels took an active position in the actions against Russia's colonial policy and fought in support of members of the Kartli-Kakheti Royal House (Sosiashvili, 2016). The rebellious Georgian princes tried to form a united front against the Russians. In the pursuit of the common goal of the Caucasians, they also relied on the support of the Ossetians, which were loyal to the Royal House. Georgian historical sources have retained a lot of information on the active relations of the Georgian kings with the Ossetians living in the North Caucasus, which often fought side by side with the Georgians during the invasions of foreign enemies.

The Emperor's Court of Russia exerted a political pressure on the small nations in the Caucasus region. Ossetians also could not escape the Russian aggression.

The German traveller Güldenstädt narrates of the Ossetian population's confrontation with Russian troops that often resulted in casualties on the part of the Ossetians (Sosiashvili, 2007).

The support from Ossetians for Georgia occupied by Russia soon became evident. Vakhtang Batonishvili, who rebelled in 1802, was actively assisted by Ossetians from Tagauri, because of which, Russian General Tuchkov imposed economic sanctions on the Ossetians. This meant that the Ossetians were prevented from importing grains from the lowland. This was, of course, a major blow to the Ossetians living in the mountains (Togoshvili, 1969).

In 1804, Governor-General Tsitsianov also tried to block the road for the Ossetians from Tagauri in order to prevent them from connecting further to Georgia (Togoshvili, 1969).

2. Method

The current research is basically based on research methods tested in historical and political sciences: empirical analysis, comparative-historical method, causal-comparative analysis, synthesis, abstraction, content analysis and systematic analysis. By analysing



the old archival documents, using the content analysis method, we try to highlight the then relations of Samchablo geographical area and the Russian empire to shed the light on these important historical matters.

3. Results and Discussion

Russia had become a common enemy for the peoples living in the Caucasus. Therefore, the representatives of the Court of the Kingdom of Kartli-Kakheti tried to take mutual efforts against Russia. Georgian princes placed special hopes on the Ossetians, which were their historical allies. This is confirmed by Parnaoz Batonishvili's address to the Ossetians living in the North Caucasus. In a letter dated 1800, Parnaoz, the son of Erekle asked the "Kurtauli Ossetians", together with the "Tagauri", to block the way for the Russians: "Greetings with brotherly love from the King of Georgia Parnaoz-dear Kurtaulians. You are well aware that from ancient times, our and your ancestors belonged to each other and hold each other with brotherly love and were as fathers and children. Now we continue the same way and our family will be your family. We will approve your ancestors' revenue book and those of you who have not mercy from the Khan, will have it even more. Now you are expected to be involved in the troops and assist the people of Tagauri and block the roads to prevent Russians from entering the area. And we will assist you in the way you wish. Thank God we came here to Stepantsminda and intend to go to the town from where our brother Alexander will come with the army of the Kizilbash. We rely on your loyalty and bravery. Keep us informed about your affairs. In September, we will stay in the town and when, by the grace of God, we finish our affairs here, we will come and princes of Kakheti will come to us. All people of Georgia have stepped back. By the grace of God, the situation is good and now it is your turn" (Sosiashvili, 2011).

The crossing, the blockage of which representatives of the Bagrationi Royal House asked the Tagauri and Kurta Ossetians, presumably, must be the beginning of the Georgian Military Road. It is noteworthy that in the last quarter of the 18th century, this section of the Military Road was controlled by the Tagauri Ossetians together with Georgians. This fact is also confirmed by the information from the German traveller Johann Anton Güldenstädt that shows that the Ossetians kept watch over the bridges on the Terek River together with Khevsurs (Sosiashvili, 2007).

3.1. Foreign and internal scientific Sources about Russian Policy towards Samachablo

According to Güldenstädt, this section of the road could be crossed only after paying the Ossetians some reward (Sosiashvili, 2007). As the German traveller narrates: "They (Ossetians implied - G.S.) gave many troubles to the Russian troops on the line, although they lived far from them, but used to attack and kill, directly on the Terek line, the passengers coming from and to Georgia, when, from time to time, they attempted to tame them.

They recognized Russian supremacy and patronage and used to give hostages; and when the latter used to escape or die, and, therefore, were no longer afraid of the latest punishment, they would immediately become hostile." (Sosiashvili, 2007).

Such attitude of Ossetians towards Russians was not accidental. Russian soldiers and district police officers treated them with special cruelty (Sukhitashvili, 2008). All of this encouraged Ossetians to fight against the Russian aggressors. As soon as the anti-Russian movement started, representatives of the Machabel feudal family promised their support for Yulon and Parnaoz Batonishvili. Together with the Machabels, also other princes of Kartli disobeyed the pro-Russian David, the son of George. Due to this, on December 20, 1800, the heir of George XII, David Batonishvili sent a special letter to the representatives of the feudal aristocracy of Kartli-Kakheti and summoned them to the royal court. Davit Batonishvili's letter was also sent to the Machabels. The document stated the following:

"1) To Otar Amilakhvrov, all Amilakhvrovs, Machabels, Avalovs, Palavandovs, Favlenovs and all others - concerning the fact that King George, while he was still alive, appointed him King. Therefore, he orders everyone to appear before him as soon as they receives this information, and if any of them delays, will be punished by the Imperial troops. December 20, 1800 ...

6) Louis (meaning Luarsab Machabeli- GS) Machabeli-Milakhvari should appear immediately - December 20 ... " (ACAC, 1866: v. I, p. 295, N 354).

3.2. Relations of the Russian Empire with Georgian Noblemen

Davit Batonishvili, who was close to the Russian authorities, confiscated the lands in Shida Kartli and Aragvi Gorge from the rival- Yulon, the son of Erekle and handed them over to his supporter Elizbar Machabel, including: "15 households from Giunovs" (meaning the family of Giunashvilis, who lived in the village of Plavismani - G.S.) clan, also 15 households of the inhabitants of Ditsi (ACAC, 1866: v. I, p. 295, N 354). David Batonishvili, who was distinguished by his loyalty, also honoured Zaza Machabeli for his good deeds. He gave him two families in the village of Kekhvi (the document refers to Kekhvi as the property of the Queen. it is known that Queen Darejan owned Tskhinvali. Apparently, the spouse of Erekle II also had estates in Kekhvi) (ACAC, 1866: v. I, p. 303, N 368). According to the data compiled by Enokhin, the district chief of police, Zaza Machabeli, as of April 2, 1803, owned one household in the village of Achabeti and three households of peasants held by the treasury in Kekhvi. The explanatory note of the district chief of police of Gori Mazra Enokhin dated 1803 includes the list of the lands confiscated from Yulon, the son of Erekle. Zaza Machabeli referred to as Mouravi (regional governor) of Kekhvi in the document was given 1 household living in Achabeti from the property owned by the rebel prince (ACAC, 1868: v. II, p. 74, N 121).

The Russian authorities initially also trusted David Machabeli, one of the representatives of the Machabeli nobility. A report to Major-General Lazarev, drafted by Lieutenant-Colonel Simonov on June 29, 1801, stated that David Machabeli had shown special courage in the clash between the Russian unit and Georgian militants against the Lezhgin unit arriving from Türkiye (ACAC, 1866: v. I, p. 649, N 908).

As noted above, the Machabels were involved in the anti-Russian movement from the very first days. As early as February 18, 1801, Shermazan and Elizbar Eristavi notified General Lazarev with a letter that Luarsab and Datua Machabeli had relations with Parnaoz and Yulon Batonishvili, who had rebelled against the Russians (ACAC, 1866: v. I, p. 243, N 908). In 1802, the Russian government considered arresting the Machabels along with other rebellious nobles of Kartli and Kakheti (ACAC, 1868: v. II, p. 3, N 1). Georgian princes received special support from Luarsab and Datua Machabeli. Luarsab was with his family in Imereti together with Prince Yulon Batonishvili, and Datua accompanied Parnaoz. The rebellious princes Yulon, Alexander and Parnaoz Batonishvili were supported by many members of the aristocracy (ACAC, 1866: v. I, p. 293, N 229). Yulon and Parnaoz Batonishvili seem to have heavily relied on the feudal house of the Machabels. This is confirmed by the letter of August 17, 1802, which they sent to David Machabeli: "Brilliant Prince Machabeli, Minister David! Sons of the King of Georgia Yulon and Parnavaz greet you with love and respect; Of course, you are aware that the whole of Kakheti and Kiziki swore an oath of loyalty until the last breath. We received their letter. Their people visited us. Now you will have respect and loyalty for us. You do as you promised. In addition, please send us quickly one man whom you trust, let us know about local affairs and your full opinion as well. Believe us, we will do as you consider it appropriate." (ACAC, 1866: v. I, p. 250, N 249).

Despite much resistance, Luarsab Machabel was loyal to the rebellious princes to the end. The letter sent by Vice-Colonel Simonovich to Major-General Lazarev on June 21, 1802, reads as follows: "I learnt from Imereti that King Solomon and Prince Kaikhosro Tsereteli marched on Dadiani and the princes Yulon and Pharaoh were in a lot of trouble, because they failed to give fully the provisioning promised to them and previously appointed by King Solomon. In addition, the Georgians who went to Imereti together with him, were dispersed. Only Prince Luarsab Machabeli and several servants stayed there." (ACAC, 1866: v. I, p. 246, N 236).

Zaza Machabeli, mentioned above, who is referred to as Mouravi of Kekhvi and Achabeti during the reign of George XII (he held the title of Minbashi-Asistavi) (ACAC, 1866: v. I, p. 195, N 157), collaborated with the Russian government. This is confirmed by the report of Major-General Lazarev to Knorring, dated March 15, 1801. The document reads as follows: "Prince Machabeli (Zaza Machabeli is implied- G.S.) informed me orally that the

princes in Imereti do not give their consent to leave for Russia. This is confirmed by a letter sent by the King of Imereti to the Crown Prince that he handed to me and is attached to the above report. His Excellency writes that despite his many attempts to convince the princes of the necessity to travel to Russia, they disagree and are adamant on the matter. According to Prince Machabeli (Zaza Machabeli is implied- G.S.), Prince Alexander is waiting for the nobleman Zakaria sent by him to Baba-Khan, who is detained by us and is under protection." (ACAC, 1866: v. I, p. 244, N 230).

A letter from Lieutenant Colonel Simonovich dated August 18, 1802, that is addressed to Major-General Lazarev, states that the below listed spies arriving from Imereti, who were captured by Zaza Machabeli near Kurta: Simon Gobashvili (the document miswrites the surname, presumably, it must be Gabashvili) and Pavle Baseshvili (presumably, it must be Basishvili) brought letters from Yulon and Parnaoz Batonishvili to Zaza, Elizbar, David and Levan Machabelis. Zaza Machabeli notified the government of all of this. The report of Simonovich addressing Lazarev was accompanied by letters sent by princes in Imereti and interrogation materials of spies (ACAC, 1866: v. I, p. 249, N 244).

The rebellious princes intended to move from Imereti, in particular, the village of Chali to Kartli. Accompanied by 100 people, they arrived to the village of Gomareti, but changed their mind and went to Kartli. They seem to have received information on the movement of Russian troops from their supporters. The Russian government were informed about the attempt of Parnaoz and Yulon Batonishvili to depart from Imereti by the Palavandishvilis (ACAC, 1866: v. I, p. 249, N 244). The rebellious princes used to send letters to the princes in Kartli asking for help. Such a message sent by them (sent by Yulon Batonishvili and his chief falconer Malkhaz Andronikashvili) was handed over by Mikheil Eristavi to Major-General Tuchkov. According to a report dated August 12, 1802 that was sent by General Lazarev to the Governor-General Knoring, similar letters were also sent to other princes of Kartli. The letters of the princes were disseminated by Malkhaz Andronikashvili, Piran Cherkezishvili and Luarsab Machabeli. At that time, Malkhaz Andronikashvili and Luarsab Machabeli were in the village of Sveri in the Greater Liakhvi Valley, while Piran Cherkezishvili was in the Little Liakhvi Valley, in particular, in Kulbiti. Major-General Tuchkov ordered the arrest of all of three princes. To fortify the Little Liakhvi Valley, the Russians sent an additional 50 grenadiers to the village of Beloti. Luarsab Machabeli from the Machabel feudal house was especially active against the Russian authorities (ACAC, 1866: v. I, p. 244, N 249). He was connecting Yulon and Parnaoz Batonishvili to Georgian noblemen. The letter dated December 25, 1802 that was sent by Vice-Colonel Simonovich to Major-General Lazarev states:

"...In order to incite rebellion and unrest in Kartli, princes Yulon and Parnaoz came with troops from Imereti and

crossed the border of Kartli and tried to win over the noblemen through letters and plenipotentiary ambassadors- Luarsab Machabeli and Piran Cherkezov..." Simonovich's report list the measures taken by the Russian military personnel, who were supported by some part of Kartli noblemen, including battalion commander Zaza Machabeli (ACAC, 1866: v. I, p. 251, N 247). By the commission of Russian officials, Zaza Machabeli was holding negotiations with Parnaoz and Yulon Batonishvili in Imereti. This is confirmed by a letter dated March 16, 1801 from Major-General Lazarev to the Governor-General Knorring: „ ... Prince Machabeli (Zaza Machabeli is implied), whom I sent to them with letters, told me that he met the princes in the village of Chala, a day's drive from Kutaisi, in a barrack-like place where some 300 people were present. For keep them, 2 pood of wheat and 8 jugs of wine per household are ordered." (ACAC, 1866: v. I, p. 333, N 426).

The report dated February 1, 1801 that was submitted by the Governor-General Carl Knorring to the Russian Emperor, lists the princes who recognized Prince Yulon Erekle as the heir to the Georgian throne. The list includes Luarsab Machabeli (ACAC, 1866: v. I, p. 323, N 404). As found from the letter dated May 10, 1802 that was sent by the Eristavi of Ksani to the Governor-General Carl Knorring, Luarsab Machabel was wounded in the attack that took place near Karagaji and that ended with the victory of the rebellious princes (ACAC, 1866: v. I, p. 501, N 598). Russian high-ranking officials periodically received information on the movement of the princes in Imereti from the local agents, which were instilled in the local population. This is confirmed by the letter of Vice-Colonel Simonovich to Major-General Tuchkov. A document dated July 15, 1802, shows that the noblemen in western Georgia were planning to attack Russian military units with an army of the Imeretians and Lezghins gathered in Racha. Russian military officials were informed by Ossetian Kecho Jioshvili living in the village of Gupta. Simonovich's letter states that Elizbar Machabeli had his subordinates in Racha. A Russian lieutenant colonel sent to him his trusted man, wrote a letter to Elizbar Machabel and instructed him to clarify the situation. In his report, Simonovich informed Major-General Tuchkov that the Machabels were not trustworthy because they had not provided information to the Russian military officer. In addition, Revaz Machabeli was observed to have relations with the Georgian noblemen who were close to the rebellious princes: Firana Cherkezishvili, Avtandil Purtseladze and Estate Gedevanishvili (ACAC, 1866: v. I, p. 501, N 598).

The government feared that the Ossetians living in Samachablo would also be supported by Pharnaoz and Yulon Batonishvili, who were fighting against the Russian rule.

In the first years of the 19th century, the Ossetians living in the Greater Liakhvi Valley expressed anti-Russian sentiments (ACAC, 1866: v. I, p. 571, N 742). They collaborated with the rebellious princes. On May 31,

1804, Pavle Tsitsianov, the Governor-General Shanshe Eristavi gave a special task to the leader of the noblemen of Gori Mazra: "... The letters sent by the prince in Imereti may cause unrest among the Ossetians of Kartli, for the avoidance of which we offer you to be especially careful; anyway, you are obliged to keep calm in the Mazra entrusted to you by the common decision of the nobility." In order to succeed in this work, once you receive this (the letter is implied- G.S.), it is better to travel to the Greater Liakhvi Valley and take with you the princes Revaz and Zaza Machabeli. According to my instructions, they (the Machabels-G.S.) are obliged to pay attention to them (Ossetians-G.S.)" (Mgebrishvili, 2019). Pavle Tsitsianov addressed a similar letter to Revaz Machabeli: "You, as well as Prince Zaza Machabeli, have sufficient influence there (the Ossetian settlements in the upper reaches of the Greater Liakhvi valley are implied - G.S.) and it would be good for you to be there. I am sure that the friendship between you and the nobles Eristavis will bring more success to the business ... because of the work you have done, I will petition you to be nominated for an award to His Imperial Majesty." (ACAC, 1868: v. II, p. 553, N 1076).

As can be seen from a report written on July 14, 1804 by Governor-General Tsitsyanov to Count Kochubei, Yulon and Parnaoz, who were fighting against the Russians, intended to invade the Little Liakhvi Valley. Tsitsianov instructed the Ksani Eristavi and Machabeli to avoid unrest among the local population and ordered their arrest in the case of entry of the princes (ACAC, 1868: v. II, p. 134, N 220).

Very soon, Russian authorities arrested supporters of Yulon Batonishvili. As found from their testimonies (Solomon Amirejibi, Teodos Khirseli, Giorgi Poponidze, Glakho Avalov, Giorgi Saakadze, Armenian Karganov and Galez Gainov from Dagestan), Luarsab Machabeli had a particularly close relationship with Yulon, the son of Erekle.

The princes also tried to win over Zaza Machabeli, who was in the service of the Russians. Zaza had to transfer them to the mountainous part of the Greater Liakhvi Valley (where Ossetians lived). One of the princes would stay here, and the other would arrive in the Aragvi gorge. Based on the preliminarily received message, the princes at the Kartli-Imereti crossroads expected to receive assistance from Zaza Machabeli, but disappointed, they returned to Kutaisi (ACAC, 1868: v. II, p. 130-132, N 217). According to the testimonies of Solomon Amirejibi, Aznaur Karumidze and Molozanov, who were supporters of the rebellious princes arrested by the Russians in July 1804, the Machabels sent an Ossetian unit to assist Yulon and Pharnaoz in western Georgia, whose movement on the road was blocked by Gori commandant Reich. On June 24, 1804, Junior Captain Novatsky captured Yulon Batonishvili in Imereti, 40 km from the Kartli border (ACAC, 1868: v. II, p. 134, N 221).

On September 11, 1804, Parnaoz Batonishvili sent a letter to the Machabels and Palavandishvilis. As

mentioned in the text, the messenger would have informed the addressees in detail about the request of Parnaoz, the son of Erekle. Pharnaoz and Yulon held intensive negotiations with the nobles living in Kartli through Malkhaz Andronikashvili. Andronikashvili's representative Simon Andreev met with the nobleman Shalva Zhuruli, who had to inform the rebels about the situation in the Little Liakhvi Valley and ensure the connection of the princes with the rebel Ossetians living in the Greater Liakhvi Valley. Simon Andreev also had to meet Iase Machabeli, the son of Bezhan Amilakhvari and Erasti Gedevanishvili, but he could not do it. He was arrested by Elizbar Eristavi (Sosiashvili, 2019).

The authorities many times attempted to negotiate with Luarsabh Machabel, the supporter of the rebelled princes. As it turns out, State Counsellor Litvinov arrived in western Georgia to meet with rebel leaders. Luarsabh Machabeli hid from Kutaisi. Tsitsyanov asked Litvinov to take with him a special notification (card) to hand over to Luarsabh Machabel. The state counsellor asked Luarsabh's brother to help him find the brother, who would also be of some service for him (ACAC, 1868: v. II, p. 385, N 771). Litvinov's report states that the issue of Luarsabh Machabeli's deportation to Russia was discussed. However, the author of the letter mentions resolution N 17, according to which his deportation was not allowed at that moment. He hoped to meet with Luarsabh Machabel and to hand over to him Tsitsyanov's notification, or to leave the document sent by the Governor-General to his wife (ACAC, 1868: v. II, p. 386, N 771). The letter dated 23 February 1805 that was sent to Tarasov, the State Counsellor by Governor-General Tsitsianov states that after the defeat of the 1804 rebellion, Luarsabh Machabeli voluntarily appeared for interrogation wife (ACAC, 1868: v. II, p. 336, N 675). Luarsabh no longer seemed to consider continuing the fight appropriate.

Despite the temporary neutralization of the Machabels, the Greater Liakhvi Valley still remained for the Russians as a place fraught with war.

Russian officials were particularly opposed by the Ossetians living in the mountainous part of Samachablo. Priest Alex Petriev (Petriashvili)'s letter addressed to the Governor-General Pavle Tsitsianov gives interesting information about this. The document, dated September 10, 1804, states that the Russian army that came out of Roki and 70 recruits of Begtabegov were attacked by Ossetians (some Ossetians were supporters of the Machabels, who were in the service of the Russian government). The Machabels and Begtabegovs rushed to their aid. As it turns out, the Ossetians besieged the Russian unit. The letter states that Prince Machabeli (Zaza Machabeli must be implied) gathered subordinate Ossetians to assist part of the unit and rescued the besieged. (ACAC, 1868: v. II, p. 553, N 1078). Finally, on August 29, 1804, the rebel Ossetians signed a receipt on behalf of the priest Alex Petriev and Prince Begtabegov: "On August 29, 1804, we, the inhabitants of Java,

Mskhlebi and Gupta, as well as those will bring hostages and underwrite the above, sign a receipt concerning the promise we give to the priest Alex Petriev and Prince Ivan Begtabegov: 1) We will be faithful in the service of all-merciful King, we will not create any obstacles on the way and will escort the passengers to the place as peacefully as possible; 2) We will not cause any harm to the Georgian population by thieving and robbery; 3) We will oppose those who did not hand over the hostages and punish them together with you; 4) If the person who is not a party to this agreement commits any crime, we will oppose him and inform you about it and if we break our promises, you may declare us as traitors and make us atone by punishing our hostages. We declare Zaza and Baadur Machabeli as warrantors of our receipt. At the same time, the responsibility for the hostages, if they escape, rests with them (ACAC, 1868: v. II, p. 554, N 1080). Receipts with similar content were signed by the rebel: Ossetians from Koshki, Khvtsi, Krozhi, Jiri and Zavdi (ACAC, 1868: v. II, p. 554, N 1080). On October 17, 1804, Priest Alex Petriev (Petriashvili) wrote to Prince Volkonsky that the Ossetians had transferred hostages to the authorities as a token of cessation of the rebellion. From the villages belonging to Zaza and Baadur Machabeli: from Koshkebi-1, from Java-2, from Gvartsevi-2, from Mskhlebi-2, from Gubti-1, from the villages belonging to Revaz and Evsev Machabelis: From Khvtsi-1, from Zavdi-1, from Jiri-1, from Krozhi-1. The hostage escaped from this last village. Instead of him, Prince Revaz Machabeli as a warrantor sent his son to Tskhinvali as a guarantor, who is currently with the nobleman Simon Kvantchakhadze. The 11 hostages were under the supervision of Junior Captain Nowitzki's 9th Regiment in Tskhinvali (ACAC, 1868: v. II, p. 554, N 1080). Alex Petriev informed Volkonsky the following: "I owe it to your Excellency to say that the hostages of Koshki and Khvtsi deserve to be punished for the failure of their villages to comply with the terms of the receipt. The inhabitants of Koshki, together with the Ossetians, attacked the Rishkin regiment of Don Cossacks, while the population of Khvtsi allowed the Ossetians in their own village to disperse the people of Prince Begtabegov, whereas the prince himself avoided the danger by fleeing (ACAC, 1868: v. II, p. 554, N 1080).

Despite taking the receipt and toughening surveillance over the Ossetians living in the mountainous part of Samachablo, the protests against the Russian government still continued. According to Bagrat Batonishvili, Pavle Tsitsianov made a decision to punish the rebel Ossetians living in the upper reaches of the Greater Liakhvi Valley: "Then, Tsitsianov marched to the place of Samachablo Ossetians, because at that time of unrest, he took three regiments of Kazakhs on the Caucasus line to the vicegerent of Tbilisi, Mikirtum Sulgunov. Having seeing this, the Ossetians were upset with the opening of the road and entry of troops; they gathered and captured all of them. Tsitsyanov, who went there, released them. But the Ossetians intended to

capture them, because of which thebesiege started. Tsitsyanov, having seeing this and understanding that he could do nothing, turned his back to Tiflis in 1805." (Batonishvili, 1941).

The Russian government accused Revaz Machabel of inciting the Ossetians. This is confirmed by Tsitsyanov's letter to the latter dated May 4, 1805: "You are aware of my attitude towards you and I think it is impossible to forget everything. Currently, I am notified that the Ossetians subordinated to you are starting again to disturb the population of Kartli. They burnt 7 barns in the village of Shilda, started shooting at the local population so that the latter could not cry for help from the military unit in Tskhinvali. You, as their owner and subordinate to the great state of Russia, did not use the rights granted and you not only failed to stop the acts of the Ossetians, but even more- you are supporting them. Go and continue relations with them. Informing you about all of this, I would like to let you know in advance that unless you manage to hold back the Ossetians within the limits of public interest, you will be deported to Siberia as their leader (ACAC, 1868: v. II, p. 556, N 1086).

The fact that Revaz Machabeli was inciting his peasants against the Russian authorities, can be seen from a letter dated 1808 that was sent by Count Gudovich to Colonel Akhverdov. It is clear from the letter that in the Greater Liakhvi Valley, the uprising against the authorities was suppressed by the military units. The instigators of the uprising were Revaz Machabeli and his brother Dimitri. Akhverdov was instructed by the Governor-General to bring the Machabels first to Gori and then to Tbilisi. He was also in charge of bringing the rebel leaders, elders of Kekhvi and Kemert elders: Otar Gherkenashvili, Tamaz Kasradze, Sesia Kaulashvili and Gogia Mitroev (probably it should be written as Metreveli) to Tbilisi (ACAC, 1869: v. III, p. 218, N 393).

After the arrest of Yulon Batonishvili, Parnaoz and Levan, the son Yulon tried to fortify themselves in Samachablo, but for fear of the Ossetians allied with the Russians, they could not stay long in the Greater Liakhvi Valley. Bagrat Batonishvili narrates of this fact: "After that, the sons of the King came to the vicinity of Surami. They were thinking that Georgian princes would arrive there, but they did not. They decided to cross Mtkvari River, go to Firkuli-Khan in Fabmak, but could not do it because the river was overflowed. Then, they went to Ossetians in Samachablo, but they could stand long there because of the fear of Ossetians, as the latter were in strong alliance with Russians." (Batonishvili, 1941; Sosiashvili, 2002). Parnaoz and Levan, the son of Yulon went to Alexander, the son of Erekle in Bambaki. Alexander Batonishvili used to send letters to the mountainous region of Kartli-Kakheti and urged the people of Kartli-Kakheti to revolt (Orjonikidze, 1999). Alexander also sent such a letter to the inhabitants of the Java Valley (ACAC, 1874: v. VI, p. 126).

In 1810, an uprising against Tsarism broke out in Samachablo that was led by Levan, the son of Yulon. By

the initiative of Levan's uncle, Alexander Batonishvili, he entered the Greater Liakhvi Valley via Akhaltsikhe, Imereti and Racha. In a letter dated August 16, 1809, Alexander Batonishvili wrote to Levan: "Uncle Alexander, I ask God to meet you happily and peacefully. By the grace of God, all our desired deeds have been done by the Kizilbashi. Famous Commander-in-Chief Usain Khan came to Akhalkalaki with a large treasury and the one hundred thousand men, which are distinguished in Erani. Yesterday, on Monday we have gathered ... In these three days, he is coming to you with a large army and treasury and himself comes to Tsalka ... I am coming and it would be beneficial for us if you send urgently some honourable princes" (Orjonikidze, 1999).

As can be found from the report dated September 11, 1809 that Major-General Akhverdov sent to Governor-General Tormasov, Alexander Batonishvili was planning to invade Kartli. The Lezhgins arriving in Akhaltsikhe, the Pasha of Atskuri and the Ossetians living in the mountainous part of Shida Kartli were considered as his allies and supporting force. Alexander Batonishvili was also supported by the Machabels, however, as stated in the letter of the Russian military: "After meeting with Davit Tarkhanov in Tskhinvali, the Machabels and Kherkheulidze temporarily postponed the implementation of their intentions." (ACAC, 1870: v. IV, p. 600, N 78).

Arriving in the Greater Liakhvi Valley, Levan Batonishvili called on the local princes to fight against the Russians. He promised the people of Samachablo to assist Alexander Batonishvili (ACAC, 1874: v. VI, p. 78). Levan managed to win over the Machabels. He was also supported by the Ossetians, who were disturbed by the violence of the Eristavis of Ksani. Alexander Batonishvili and Levan, the son of Yulon seemed to hold confidential correspondence with the Machabels. It is clear from a letter sent by Major-General Akhverdov to Governor-General Tormasov that in the villages of the Greater Liakhvi Valley populated by Ossetians, Iase and Baadur Machabeli were preparing fortresses for the uprising. They supplied them with wine and bread. The Ossetians subordinated to them bought 30 cattle to meet Alexander Batonishvili. Akhverdov sent his representative to the Machabels and passed a written message instructing not to support the uprising (ACAC, 1870: v. IV, p. 126, N 190). According to Bagrat Batonishvili: "And in the year 1810, the Imeretians promised to King Solomon, who was in Akhaltsikhe and invited him to arrive in Imereti and conquer it. Having heard this, King Solomon went via Akhaltsikhe and arrived in Imereti. Then, all of the Imeretians joined, blocked the road and stood firm. Then, the King's son Alexander sent his nephew Leon to Ossetia, Samachablo via Akhaltsikhe, so that he fight against the Russians together with the Ossetians. Leon, who went there, was accepted by the Ossetians and gathered with him." (Batonishvili, 1941).

The government tried to negotiate with Levan Batonishvili, as well as to win over the Ossetians living in

Samachablo. The letter dated 18 September 1810 that was sent by General Tormasov to Major-General Akhverdov stated that the authorities had tried to reconcile Levan Batonishvili. At the same time, the Ossetians subordinated to the Machabels were asked, sometimes with the threat of punishment and sometimes with promises, to hand over the son of Yulon, who had taken refuge in the Greater Liakhvi Valley, to the authorities (ACAC, 1870: v. IV, p. 136, N 214).

The Russian authorities had received secret information on the rebellious Batonishvili from their agents. The first serious clash with Russian troops took place near Tskhinvali. Levan Batonishvili lost 80 men and first took refuge in the Fortress in Mskhlebi (Tsozniashvili, 1986), then moved to Java. The Russians captured the Machabels supporting Levan (ACAC, 1874: v. VI, p. 112). Their land was transferred to the state. The Russians set fire to the villages of the Ossetians supporting the rebellious Batonishvili (ACAC, 1870: v. IV, p. 469, N 652), as confirmed by a letter sent by Governor-General Tormasov to the Russian Minister of War on December 16, 1810 (ACAC, 1870: v. IV, p. 469, N 652). The authorities again tried to negotiate with Levan Batonishvili and sent to him his caregiver deacon Ioane Kartvelishvili (Well-known Georgian bibliophile Ioane Kartvelishvili descended from the village of Pkhvenisi in the Greater Liakhvi Valley. He later became Yulon Batonishvili's educator and a bibliophile at the Royal Court. For some time, he stayed at Yulon Batonishvili's residence in the village of Beloti (Little Liakhvi Valley). The village of Beloti was considered to be one of the important centers of Georgian culture. See. G. Sosiashvili, *The Activity of Ioane Kartvelishvili and the Village of Beloti*, Dzebiani, Tb., 2007, pp. 63-69; Ioane Kartvelishvili, *Memoirs*, study text compiled, edited and enclosed with notes by Avt. Ioseliani, Tb., 1952, p. 81; L. Menabde, *Centers of Old Georgian Culture*, Tb., 1992, p. 53.), but to no avail. To punish the rebels, Colonel Stahl sent troops into the Greater Liakhvi Valley, but the forces supporting Batonishvili severely defeated the Russian units. Shortly afterwards, Colonel Stahl marched to Samachablo with reinforced forces. Levan Batonishvili had to hide in Nari (ACAC, 1874: v. VI, p. 123). The authorities allocated two thousand roubles to bribe the Ossetians from Nari and seize Levan Batonishvili. Finally, a decision on the extradition of Levan was taken by Rajaba, the Ossetian elder of Nari. He deceitfully took with him Batonishvili to the village Mskhlebi; however, Levan rescued himself by fleeing. Tormasov informed Shanshe, the Eristavi of Ksani about this: "Levan, brought by Rajaba to Nari gorge, managed to hide. He was on foot; the people accompanying him were arrested. All of this is the fault of the Ossetians from Nari. Therefore, we order you to punish them ..." (ACAC, 1874: v. VI, p. 924). Levan, who left Nari, intended to go to Akhaltsikhe through the Borjomi gorge in order to meet Alexander Batonishvili there. However, on the way to Gogia's Fortress, Levan, the son Yulon was killed by Lezghin robbers because of

booty while he was asleep. The raiders from Dagestani presented his severed head and weapons to the Pasha of Akhaltsikhe (Pasha of Akhaltsikhe crucified the Lezghins who murdered the prince who was fighting against the Russians. In Dagestan, after hearing this news of this news, the families of Levan's murderers were not forgiven by the locals for "shedding blood" of the Bagrationi royal house and they were "completely cut off." Bagrat Batonishvili, *A New Tale*, pp. 117-118.) (Berdzenishvili, 1983).

The Russian authorities treated brutally the Machabels participating in the uprising. According to David Batonishvili: "Afterwards (following the uprising-G.S.), the Russians captured Machabeli Luarsab and Baadur Bortishvili. They sent Machabeli Luarsab to Russia as a prisoner and Baadur died in prison in Tbilisi. And they seized their personal serf and land and transferred to the state as Javakhishvili and Tarkhnishvili." (Batonishvili, 1941). The order of Governor-General Markiz Pauluch dated October 12, 1811, states that the court discussed the issue relating to the trial of Georgian princes: Edisher Bagrationi, Ioram Tarkhanov (Tarkhnishvili), Estate Javakhov (Javakhishvili), Luarsab, Bardzim, Teimuraz, Revaz, Dimitri and Zurab Machabeli. The first of them, together with three opponents, was convicted of fleeing abroad and committing other offences, while the others were convicted of treason and connection to Prince Levan. Edisher Bagrationi, Ioram Tarkhnishvili, Estate Javakhishvili and Zurab Machabeli were assigned to military service. Under proper oversight, they were temporarily transferred to Vladikavkaz, where they would be kept at the disposal of Major-General Delpozzo. From here, Luarsab Machabeli was exiled to the Town of Kostroma. Luarsab's family was allowed to live in Tbilisi "under the state oversight and the care of benevolent relatives." Bardzi, Teimuraz, Revaz and Dimitri Machabeli, suspected of treason, were allowed to live in Tbilisi under strict state oversight (ACAC, 1873: v. V, p. 99, N 65).

It is noteworthy that during the uprising of Levan Batonishvili, one of the representatives of the Machabeli family (whose name is not mentioned in the documents) used to show loyalty to the Russian authorities. This is confirmed by Tormasov's letter dated 5 August 1810 to Major-General Akhverdov. The document states that all of the Machabeli families, except for one family, were supporting the rebellious prince Levan. The letter states that it was necessary to take care of the safety of the Machabeli family showing loyalty for the Russian authorities, as well as to encourage it. Tormasov demanded the transfer of the lands of the disobedient Machabeli to the treasury (ACAC, 1870: v. IV, p. 463, N 640).

Despite the defeat of Levan Batonishvili's uprising, the struggle of the Georgian royal family and the nobility against the Russian colonial policy still continued. Supported by a large part of the Georgian aristocracy, Grigol Batonishvili tried to get back the royal throne.

Simon Machabeli was also part of the group of Grigol's allies. In 1813, in support of Grigol Batonishvili, he tried to entice the villages on the right bank of the Mtkvari to revolt; however, Major-General Stahl arrested him (ACAC, 1873: v. V, p. 7, N 97). Alexander Batonishvili planned to form a united Caucasian coalition in the fight against the Russian government, hoping for the support of loyal Ossetians. This is confirmed by the letters sent by Alexander, the son of Erekle to the Ossetians in 1813. One of the letters, dated March 30, 1813, states:

"A letter of the King's son Alexander to Mirzabeg Tumatishvili and Dudav Masurishvili. King's son Alexander's greets you, Mirzabeg Tumatishvili and Dudav Masurishvili, with brotherly love. We know you will then ask about our situation. By the grace of God, we live peacefully. Now you are well aware that the Russians overthrew our family and if they treated us in such a manner, one can imagine the manner in which they will treat the family that stands lower than ours. You are a clever man, so you must consider well, what will bring their settlement in this country either you or us. And now, by the mercy of God, we are at work and are making arrangements and you too will have to sacrifice yourself and your family for us and our family. You have to give the Chimiteli Kurtauls a hostage and make peace with each other. We will give your hostage to them and you will have to sacrifice for the sake of our family and for our sake. No refusal will be accepted and then, you can benefit from us the way you like it and make our family serve you forever. You and they must be united and go where is the enemy of our family or your family and when we are done with it, then, you and we will live in peace and our family will be your own house and we will always keep the door of our house open for you. Now you are well informed about what to do with respect to the affair in March" (Sosiashvili, 2011).

The second card from Alexander Batonishvili sent to the Ossetians dates back to the same year: "Letter of the King's son Alexander written to Masurishvili Keleksan and Dudar on April 1, 1813:

King's son Alexander sends his regards with brotherly love to you, Masurishvili Keleksan and Dudar. Recently, I wrote a message regarding hostages and now I want to say that you have to give hostages to the Kurtauls and Kists for our sake. You have been diligent in this matter by the mercy of God. Then, our family will be yours. Whatever you do now for us, will be the deed that will be remembered forever. Now, you must act loyally and diligently as we rely on you so as to be in peace with each other and visit each other and by the mercy of God, your and our affairs will both succeed. Your brother and cousin will tell you some more from us. April A.D." (Sosiashvili, 2011).

In the early 1930s, the Machabels continued fighting actively to restore the statehood of the country. A proof of this is their involvement in the 1832 plot (Bendianishvili, 1980; Grdzeldze, 1993). In this large-scale anti-Russian act organized by the Georgian feudal

aristocracy, David, Simon and Ivan Machabeli participated.

David Machabeli, the son of Bardzimi was born in 1814 in Tamarasheni. The father of the future poet, Bardzimi Machabeli was an influential prince in the Greater Liakhvi Valley. David received his primary education in the family and then continued his studies at the Tbilisi Gymnasium. In the gymnasium, Nikoloz Baratashvili and Mikheil Tumanishvili became friends with the future poet. The creative talent of David Machabeli soon became known to the general public (Makharadze, 1982). One of David Machabel's poems "Snow", which was also known among the conspirators, was very popular at that time. Solomon Dodashvili wrote in his testimony: "I read poems and other works written in Georgian by the student Machabeli. I asked those princes (the princes participating in the plot are implied- G.S.) to try to collect sufficient funds to send him to university. They all agreed with me." (Gozalishvili, 1935).

His memory about Davit Machabeli was also shared by one of the participants of the plot, Dimitri Kipiani: "In early December or late November, in a word, in the first week of the fast of December, Avtandilashvili (one of the conspirators Zaal Avtandilashvili is implied, - G.S.), is having dinner, to which are invited Alexander and Vakhtang Orbeliani, Giorgi Eristavi, me, son-in-law of Avtandilashvili- Gamazov and some high school student certain Davit Machabeli, a high school student." (Kipiani, 1990). According to the second testimony of Solomon Dodashvili, David Machabeli's works were read out by the conspirators gathered at his apartment. This meeting was attended by Alexander and Vakhtang Orbeliani, Iase and Elizbar Eristavi, the Guards warrant officer Giorgi Eristavi, Prince Iase Palavandishvili, Anton Abkhazi and Solomon Dodashvili. Asked by the investigative group to narrate the content of Davit Machabeli's works, Solomon Dodashvili answered: "The works contain a comparison of the customs of old times. It presents a short history of Georgian literature. It also contains a poem called "Snow", "I did not notice anything suspicious in them." (Gozalishvili, 1935). After the defeat of the plot, David Machabeli as a minor was not subject to prosecution. The poet studying at the high school once served in the civil service and later took up military service and even received the rank of lieutenant colonel. He was awarded St. Stanislav's order. After the death of his father, Bardzim Machabeli returned from Tbilisi to his native village- Tamarasheni and started farming. From 1839, the poet lived in Tamarasheni (Tsverava and Katamadze, 2018).

His friend Ioseb Eliozishvili characterized David as follows: "He was as generous as a nobleman can be. He was lavish with giving charity to widows and orphans, clergy, the poor and the needy. He himself would suffer for the help of the needy and would comfort them with sweet words and gifts. At the same time, he was gentle, God-loving. He used to pray long from the morning to the evening." (Tsiskari, 1873). David's wife was Elisabeth,

the daughter of Imeretian Prince Svimon Tsereteli with whom he had the son Absalom. The list of nobles of Kartli-Kakheti drafted in the 1840s refers to Second Lieutenant Davit Machabeli, the son of Bardzimi and members of his family: wife Elizabeth, son Absalom, also wife of Bardzim Machabel, Marine- mother of David (Chumburidze, 2005). Absalom, the son of David was baptized on October 14, 1838 in the church of St. John Chrysostom in Chikhi. David's wife and children lived in Kutaisi. Elisabeth Tsereteli owned a two-storey residential house on Baghdati Street in Kutaisi, which she hired out for 5600 roubles to Dutu Pagava, the son of Khakhu living in the village of Bandza (Senaki Mazra). Later, the house of Elisabeth Tsereteli was purchased by Grigol Dadiani, the son of Levan (Tsverava and Katamadze, 2018).

In 1873, David Machabeli was killed by robbers at his home in his native village of Tamarasheni. The robbers set fire to David's house (Makharadze, 1873). Neighbours smashed doors and windows and entered the house. The body of the poet mutilated by a dagger was in the flames. David's wife Elizabeth was accused of killing him, as if she had bribed David's cook and had the husband kill. After the death of her husband, Elizabeth, with her son Absalom, arrived in Tamarashen and settled in the ancestral place of David (Berdzenishvili, 1983). David's son Absalom was a famous person. He married Dariko, the daughter of Grigol Eristavi (his wife's grandfather was Senator Giorgi Eristavi). Absalom had close relations with such prominent representatives of the Georgian society as Ivane Kereselidze, Akaki Tsereteli and Anton Purtseladze. Absalom wrote poems and collaborated with the magazine "Tsiskari". Before settling in Tamarasheni in 1861, Absalom participated in the play "Divorce" staged by the initiative of Giorgi Ghoghoberidze in Kutaisi. Absalom Machabeli played the role of Bardzimi (Tsverava and Katamadze, 2018).

An active member of the 1832 plot was Svimon Machabeli (Chelidze, 1968). He had a close relationship with Alexander Orbeliani, Elizbar Eristavi, Solomon Dodashvili, Mamuka Orbeliani and other persons. At one time, Svimon Machabeli served in the Russian army. In his testimony to the investigative group, he stated: "I served in militia in Ossetia in 1836. It was all due to my diligence and as a proof, I hold certificates. "I served with General Reinkav in the Ossetian expedition and captures Ossetians and presented to him." (Gozalishvili, 1932). By the Reinkavi expedition, Svimon Machabeli means a military operation led by General Renenkamp in the mountain villages of the Great Liakhvi Valley to punish the Ossetians, who rebelled against the Russian authorities in 1830 (Togoshvili and Tskhovrebov, 1962; Lordkipanidze, 1994). Svimon Machabeli, a participant of the plot, was responsible for bringing Ossetian troops against the Russian authorities. Initially, Svimon Machabeli used to deny his participation in the plot, but the investigation found that he was aware of the plot from the very beginning (Gozalishvili, 1970). The active

participation of Svimon Machabeli in the plot was confirmed by Iase Palavandishvili (Gozalishvili, 1976), a person who betrayed the plot. After the defeat of the conspiracy, Svimon Machabeli was put in Avlabari prison together with Giorgi Eristavi, Solomon Dodashvili and Grigol Orbeliani (Leonidze, 1924). As known, the government divided the plotters into ten categories and sentenced each of them to the appropriate punishment (Uturashvili, 1991). As found from the message that was sent by the Minister of War, Count Chernishov to the Governor-General Rosen, Svimon Machabeli was subject only to strict oversight (ACAC, 1881: v. VIII, p. 412, N 282). In the list of nobles of Kartli-Kakheti drafted in 1840, Simon Machabeli, the son of Parsadan is included together with his family members. The list mentions his sons: George, Iase and Alexander, George's wife Natalia and their son Vasili (Chumburidze, 2005). The son of Giorgi Machabeli mentioned here was Ivan Machabeli, the publicist, public figure and peerless translator of Shakespeare's works into Georgian and Vasil Machabeli's son was the famous politician Giorgi Machabeli, who continued to work in the United States after the Soviet occupation of independent Georgia (Daushvili and Janelidze, 2019).

Ivane Machabeli also participated in the plot. In our opinion, he is the Ivane Machabeli, the son of Mikheil referred to in the 1856 list of the nobles of Kartli-Kakheti, who had brothers Nicholas, Ilia, Evstati and Constantine. Of these, Ilia Machabel had the rank of warrant officer (Chumburidze, 2005). Russian authorities confiscated the estate from Ivane Machabeli (Gozalishvili, 1976) that, presumably, served as the reason for his involvement in the 1832 plot. The testimony of Ivane Machabeli interrogated by the investigation commission, states the following: "Last year, in the summer of 1831, I was in Tbilissi (Georgia) to take care of my business. Once, when I was on my way to the market, I met Prince Elizbar Eristavi and the Second-Lieutenant Alexander Vakhtangich Orbelianov at the court, in front of the shops of the King's daughter Tekle. First, they interrogated me and he was told that we were going to cause unrest and what I would say. I did not answer and said that we could not do it. Then, from there, Elizbar went to the governor's chancellery and Orbelianov went to the court. I thought they were trying me, they told me it jokingly. I went on my personal business to the watch-maker and after that, I did not discuss this issue either with him or anyone else.". The facts mentioned in the testimony were also confirmed by Elizbar Eristavi in a conversation with the investigative group. The court seems to have considered Ivane Machabeli a passive participant of the plot and subjected him only to oversight (Gozalishvili, 1976).

4. Conclusion

Although the Machabels were fighting persistently against the Russian colonial policy, a little later, several members of their family entered the military service of the Empire, including Major-General David Machabeli,

Colonel Alexander Machabeli, the son of Simon as well as the Junior Captain Joanne Jagori Machabeli, the son of Jagor. The Junior Captain Machabeli participated in the military operations undertaken by the Russian authorities against Imam Shamil. A secret report dated 1846 that was sent by Prince Bebutov to Mikhail Vorontsov and a letter dated the same year that was sent by Chernyshev to Vorontsov describe one of the episodes of a Russian military expedition against Shamil, which narrates of the lodgement of the village of Kutishi on October 15. The letters state that during the military operation, along with other officers, the Junior Captain Machabeli showed courage and proved his loyalty to the throne of the Tsar of Russia (ACAC, 1885: v. X, p. 432, N 393, 398). Machabeli's name is not mentioned in the documents. Maybe, he was the junior captain Dimitry, the son of David mentioned in the list of nobles of Kartli-Kakheti in 1840 (Chumburidze, 2005), or Officer Anempodist Machabeli, the son of Ivan which worked in the first half of the 19th century (Javakhishvili, 2003). Out of the Machabels, who were in the military service of the Russian Empire, the list of the nobility of Kartli-Kakheti of 1840 mentions the following: Junior Captain Dimitri, the son of David and Warrant Officers Grigol, the son of Revaz and Zurab, the son of Hector (Chumburidze, 2005).

Author Contributions

The percentage of the author contributions is present below. The author reviewed and approved final version of the manuscript.

	G.S.
C	100
D	100
S	100
DCP	100
DAI	100
L	100
W	100
CR	100
SR	100
PM	100
FA	100

C=Concept, D= design, S= supervision, DCP= data collection and/or processing, DAI= data analysis and/or interpretation, L= literature search, W= writing, CR= critical review, SR= submission and revision, PM= project management, FA= funding acquisition.

Conflict of Interest

The author declare that there is no conflict of interest.

Ethical Consideration

Ethics committee approval was not required for this study because of there was no study on animals or humans.

References

ACAC. 1866. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume I. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 834.

ACAC. 1868. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume II. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 1238.

ACAC. 1869. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume III. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 767.

ACAC. 1870. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume IV. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 1019.

ACAC. 1873. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume V. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 1187.

ACAC. 1874. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume VI. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 957.

ACAC. 1881. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume VIII. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 1033.

ACAC. 1885. Acts Collected Caucasian Archaeological Commission: Volume X. Printing Press of the Chief Administration of the Viceroy of the Caucasus, Tiflis, Georgia, pp: 982.

Batonishvili B. 1941. A New Tale, David Batonishvili, a New History. Lomouri, Tbilisi, Georgia, pp: 95.

Bendianishvili Al. 1980. National Issue in Georgia. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 153

Berdzenishvili M. 1983. Materials for the History of Georgian Public of the Ist Half of the 19th century, v. II. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 77.

CHelidze V. 1968. Iv. Machabeli. Tbilisi, Georgia, pp: 29

Chumburidze Z. 2005. Princes and Noblemen of Kartli-Kakheti. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 247.

Daushvili R, Janelidze O. 2019. Giorgi Machabeli. Tbilisi, Georgia.

Gozalishvili G. 1935. The 1832 Conspiracy, v. I. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 140.

Gozalishvili G. 1970. The 1832 Conspiracy, v. II. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 599.

Gozalishvili G. 1976. The 1832 Conspiracy, v. III. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 103.

Grdzeldidze R. 1993. The 1832 Conspiracy in Georgia. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 31-32;

Javakhishvili NG. 2003. Georgians under the Russian Banner. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 134.

Kipiani D. 1990. Memoires. Khutsishvili, Tbilisi, Georgia, pp: 18.

Leonidze G. 1924. Ivane Machabeli. Mnatobi magazine, N 2, pp: 166.

Lordkipanidze M. 1994. Essays on Georgian History. Metsniereba, Tbilisi, Georgia, pp: 209.

Makharadze A. 1873. Georgian Romanticism. Tsiskari magazine, N 9, pp: 257.

Makharadze A. 1982. Georgian Romanticism. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 153.

Mgebrishvili A. 2019. Tskinvali in the Period of the Democratic

- Republic of Georgia (1918-1921), University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 263.
- Orjonikidze E. 1999. Alexander Batonishvili's Fight Against Russian Authorities. Lomouri, Tbilisi, Georgia, pp: 13.
- Sosiashvili G. 2002. Yulon Batonishvili and Samachablo. Newspaper "Literaturuli Tskhinvali", N 7, pp: 4.
- Sosiashvili G. 2007. German Travellers on Ossetians. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 68.
- Sosiashvili G. 2011. Attempt to Create a Georgian-Ossetian Coalition against Russian (1st quarter of the 19th century). Gori State Teaching University, Center of History and Archaeology, , Collection of Works, Gori, Georgia, pp: 122-123.
- Sosiashvili G. 2016. Fight of the Machabels against the Colonial Policy of Tsarism, (1st half of the 19th century). Gori State Teaching University, Center of History and Archaeology, Collection of Works, Gori, Georgia, pp: 18-33.
- Sosiashvili G. 2019. From the History of the Zhuruli Family History, anniversary collection: Eldar Mamistvalashvili-80. Gori State Teaching University, Gori, Georgia, pp: 197-198.
- Sukhitashvili G. 2008. Ossetian Population's Protest Movement against Russian Authorities in 1817-1821. The First International Scientific Conference of Gori State University, May 10-12, 2008, Gori, Georgia, pp: 161.
- Togoshvili G. 1969. Georgia-Ossetia Relationship, XV-XVIII cc. University of Tbilisi, Tbilisi, Georgia, pp: 73.
- Togoshvili TD, Tskhovrebov TB. 1962. History of South Ossetia in documents and materials. Comp, Tbilisi, Georgia, pp: 251.
- Tsiskari. 1873. Magazine, N 9.
- Tsotniashvili M. 1986. History of Tskhinvali (Tskhinvali in the Period of Feudalism). Tskhinvali, Tbilisi, Georgia, pp: 368.
- Tsverava M, Katamadze T. 2018. An Unknown Document on the Lands of Abesalom Machabeli. Georgian Heritage, Tbilisi, Georgia, pp: 218.
- Uturashvili I. 1991. Tekle Bagrationi. Tbilisi, Georgia, pp: 39.